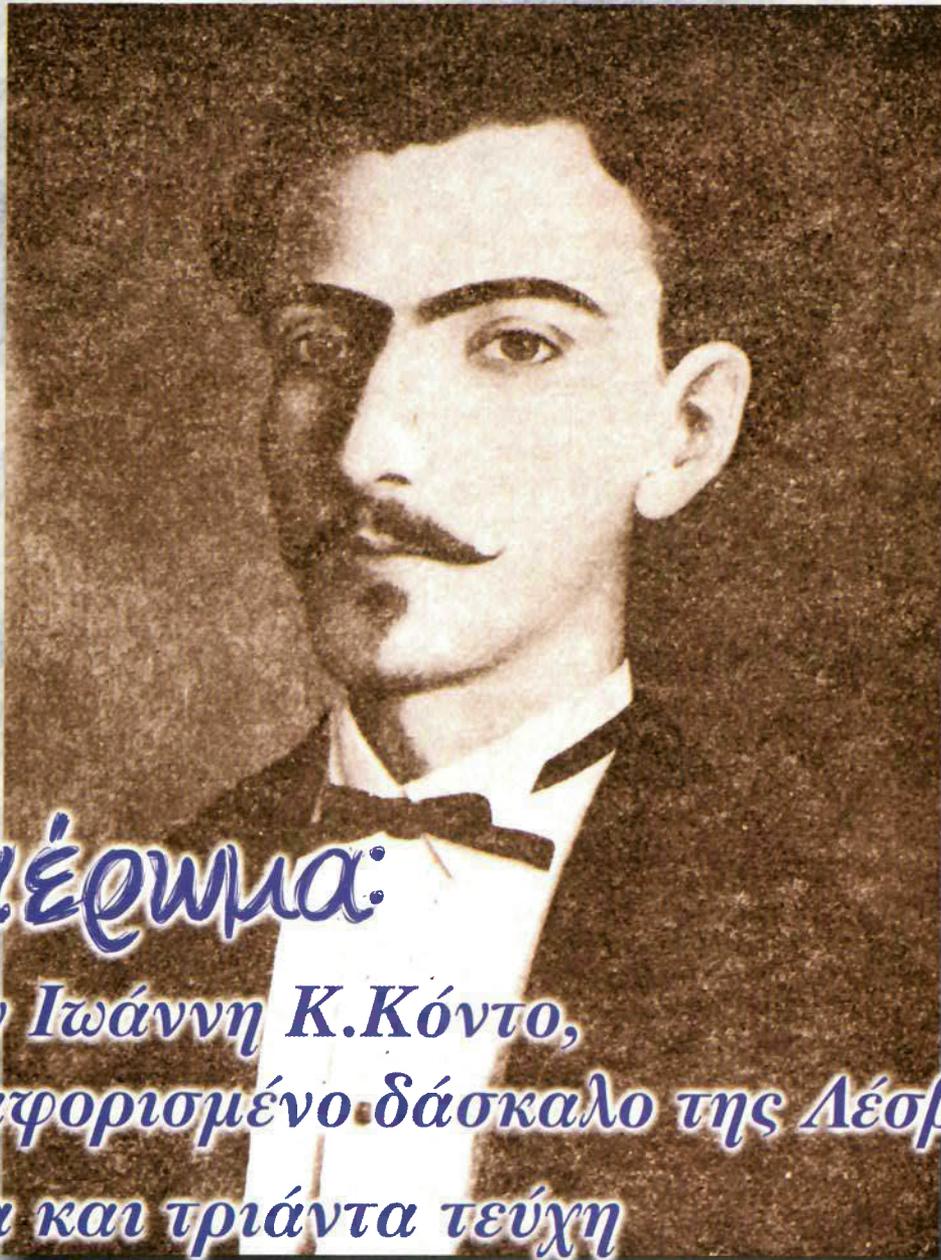

αντίλαλος

ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ 31
ΑΝΟΙΞΗ 2002

Αφιέρωμα:

** Στον Ιωάννη Κ. Κόντο,
τον “αφορισμένο δάσκαλο της Λέσβου”*

** Δέκα και τριάντα τεύχη
“Αντίλαλος της Βρίσας”*

ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ ΑΘΗΝΑΣ

Νικηταρά 8-10 1ος όροφος
106 78, Αθήνα

Άνω: Βουδαπέστη. Με θέα το Δούναβη

Κάτω: Πράγα. Στη Γέφυρα του Καρόλου, με θέα το κάστρο

αντίλαλος

ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΒΡΙΣΑΓΩΤΕΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Η ΓΕΝ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ .σελ. 5
Έκθεση πεπτραγμένων - Ψήφισμα - Συγκρότηση
νέου Δ.Σ. - Προγραμματισμός δράσης για το 2002
- 2004

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ ΣΤΗ
ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΑΜΙΔΑΚΗσελ.11

Ανακοινώσεις, υπομνήματα, επιστολές,
Απόψεις ειδικών

ΔΡΟΜΟΣ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ - ΒΑΤΕΡΩΝσελ. 22
Υπόμνημα

ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΟΛΣΑ .σελ.24
Επιστολή αντιπροσώπου μας
Θέματα και θέσεις

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑσελ.26
Ο αποκριάτικος χορός μας

Η εκδρομή στην Κεντρική Ευρώπη
Ανακοινώσεις

ΣΤΗ ΒΡΙΣΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΑσελ. 29
Το χρονικό της μεγάλης γκάφας

Ο λάκκος, η φάβα και ο δήμαρχος
Ποιος φταίει για το ζαβό το ριζικό μας

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑσελ. 34
Διαβάζοντας το Λεσβιακό Τύπο

ΑΓΡΟΤΙΚΑσελ 37.
Η Συνέντευξη με τον Κ. Ψαριανό

ΒΡΙΣΑΓΩΤΙΚΑ ΠΕΖΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ Κ. ΚΟΝΤΟ ΚΑΙ
ΤΟΥΣ ΠΙΟΥΣ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΚΑΙ ΤΑΚΗσελ. 48

Ο Ιωάννης Κ. Κόντος και το διαφωτιστικό του
έργο στη Λέσβο. Κώστα Τσέλεκα
Το "βρωμόχορτον του Κολόμβου". Τάκη Κόντου
Το πρώτο μου κυνήγι. Κώστα Κόντου
Ποιήματα. Τάκη Κόντου

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ ΓΡΑΦΟΥΝσελ. 57
Ευροζώνη ή Ευροζωνάρι. Βασ. Ψαριανού

Ο Βαλής και ο Μουχτάρης της Γρίπας. Βρισηίδα
Ψαλιδομάτη

Ένα πρωτότυπο ημερολόγιο. Αλεξ. Αναγνώστου
Σιριά, Μορέλις, τα Γκατζούνια. Παν. Γιαννάκα

Η γυναίκα του τελώνη. Βασ. Ψαριανού
Στην εποχή του Ευρώ. Βρισηίδας Ψαλιδομάτη

Μην είσι ναμκίορς. Βασ. Ψαριανού
Το θέατρο Σκιών στου Θουδουρή του Π'γάδ.

Βασ. Ψαριανού
Ημερολόγιο. Βρισηίδας Ψαλιδομάτη

Πατρίδα. Ειρ. Αναγνώστου
Σκόρπιοι Στίχοι. Βρισηίδας Ψαλιδομάτη

Η καλαθίδα. Γεωργίου Ξενιτέλλη
Λόγια του Πλάτανου. Γ. Τσάτσου

ΒΡΙΣΑΙΩΝ ΧΩΡΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑσελ. 73
Ημερολόγιο Κατοχής. Πάνου Αναγνώστου

Ένας Βρισαγώτης ήρωας του Β' Παγκοσμίου

Πολέμου. Α. Στεργίου
Μια μάχη στα Βατερρά το 1822. Ειρ. Αναγνώστου
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑσελ. 82
30 τεύχη του Αντίλαλου της Βρίσας. Αικ. Σκιά
Τέλος εποχής. Βαρβάρας Σκιά
Τραγούδια του παλιού καιρού. Ειρήνης
Αναγνώστου
Ο Κλύδωνας. Κ. Τσέλεκα
Από ένα παλιό προικοσύμφωνο (Αρχ. Δ.
Τσέλεκα)
Ο αλλπανάβατος, ο αδιαφόρητος, ο
αφράσιαστος. Βασ. Ψαριανού
Σοφές Γνώμες

ΣΤΗ ΝΕΟΛΙΑ ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ

Είσαστε από καλή γενιά. Βασ. Ψαριανού .σελ.98
Η Νιότη Εγείρου της Χρυσ. Χατζηγιαννιού
Η ΓΩΝΙΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΜΑΣ ΦΙΛΩΝ (επιμέλεια
Σ. Γεωργακή)σελ. 101

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣσελ. 104

Επιστολή στον Αγροτικό Συνεταιρισμό Βρίσας

Ο Κάλλιστος Έπαινος. Επιστολή της
περιβαλλοντικής
ομάδας του Λυκείου Πολιχνίτου
Επιστολή του κ. Δημ. Σκιά

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

Εκδόσεις Λεσβιακού ενδιαφέροντοςσελ. 108
Μια ακόμα κριτική "ανάγνωση" των "Πέτρινων
Χρόνων"

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΑσελ. 109

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑσελ. 110

Εκείνοι που έφυγαν
Προσφορές στη μνήμη τους

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣσελ. 110

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣσελ. 113

Εξώφυλλο: Πορτρέτο Ιωάννη Κ.Κόντου στην ηλικία που αφορίστηκε

Τεύχος 31
Άνοιξη 2002

Υπεύθυνος Σύνταξης
Βασ. Ψαριανός

Υπεύθυνο σύμφωνα με το νόμο το Διοικητικό Συμβούλιο
Πρόεδρος: Βασ. Ψαριανός Αντιπρόεδρος: Σταύρος Παρασκευάς, Γ. Γραμματέας: Γ.
Τσάτσος Ειδ. Γραμματέας: Αν. Καρτέρη, Ταμίας: Γ. Μαργαρίτης
Μέλη: Κ. Αναγνώστου, Γ. Γεωργής, Ν. Γκουγκούλιος, Βαρ. Σκιά.

Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία
ΚΑΛΟΣ ΠΙΩΡΓΟΣ
Δήμητρος 48, Ταύρος - Τηλ.: 34 22 590

Τα κείμενα που δημοσιεύονται στο περιοδικό μας είναι αυτονόητο ότι εκφράζουν τις
προσωπικές απόψεις των συγγραφέων τους

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

Σε μια πρωτοφανή σε όγκο και αγωνιστική διάθεση Γεν. Συνέλευση που πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 24/2/2002 στην αίθουσα της Μακεδονικής Εστίας (Νικηταρά 8-10) οι Βρισαγώτες της Αθήνας διατράνωσαν την απόφασή τους να μην επιτρέψουν τη μεταφορά των ρυπογόνων δεξαμενών "ΜΑΜΙΔΑΚΗ" στην περιοχή του Δήμου Πολιχνίτου. Σε ψήφισμα που εγκρίθηκε ομόφωνα, τα μέλη του Συλλόγου Βρισαγωγών Αθήνας καταδικάζουν με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τις "πρωτοβουλίες" του δημάρχου Πολιχνίτου, καθώς και κάθε απόφαση, που παίρνεται ερήμην των κατοίκων της Βρίσας - Βατερών για τη μετεγκατάσταση των παραπάνω δεξαμενών και δηλώνουν ότι δε θα επιτρέψουν να μετατραπεί η γενέτειρά τους σε τριτοκοσμική ζώνη "ανάπτυξης".

Στη Γεν. Συνέλευση Βρισαγωγών Αθήνας παραβρέθηκαν και εκπρόσωποι συντοπίτικων Συλλόγων της Ν. Λέσβου, εκπρόσωποι του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Βρίσας, φίλοι του Συλλόγου Βρισαγωγών, επιστήμονες και πνευματικοί άνθρωποι. Ο πρόεδρος του εκπολιτιστικού Συλλόγου Βρίσας, γιατρός, κ. Νίκος Μαυρουδής σε μια εμπειριστατωμένη ομιλία του παρουσίασε τα σημαντικά προβλήματα της Βρίσας και πρόβαλε το σημαίνοντα ρόλο που έχουν αναλάβει οι δυο "αδελφοί" Σύλλογοι, της Βρίσας και Αθήνας, για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσιμων για το μέλλον της γενέτειράς τους.

Εκ μέρους του απερχόμενου Δ.Σ. οι ομιλητές επικεντρώθηκαν στη δράση του Συλλόγου κατά τη διετία 2000 - 2002 σε σχέση με τα θέματα που συνδέονται με την ανάπτυξη του χωριού τους, όπως ήταν η διάνοιξη του δρόμου Πλωμαρίου - Βατερών, η προστασία της παραλίας Βατερών και Αγίου Φωκά από τους κινδύνους που εγκυμονεί η μετεγκατάσταση των δεξαμενών ΜΑΜΙΔΑΚΗ, η ανέγερση του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Βρίσας, ο εκσυγχρονισμός της Αγροτικής Οικονομίας, η συνεργασία με τοπικούς Συλλόγους και φορείς της Βρίσας κ.ά.

Μετά την ομόφωνη έγκριση των πεπραγμένων του απερχόμενου Δ.Σ. η Γεν. Συνέλευση ενέκρινε το πρόγραμμα δράσης, που πρότείνει το απερχόμενο Δ.Σ. για τη διετία 2002 - 2004, στο οποίο εκτός από την αντιμετώπιση των "ανοιχτών" θεμάτων ΜΑΜΙΔΑΚΗ και δρόμου Πλωμαρίου - Βατερών, που θα παραμείνουν στο κέντρο του ενδιαφέροντος και την επόμενη διετία, περιλαμβάνονται και θέματα, όπως είναι η οργάνωση πολιτιστικής Εβδομάδας τον Αύγουστο στη Βρίσα, η προστασία και ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων της πειροχής του χωριού τους, η προβολή του παραδοσιακού οικισμού της Βρίσας και ειδικότερα της Εκκλησίας της Ζωοδόχου Πηγής με το θαυμάσιο ξυλόγλυπτο τέμπλο, την αρχιτεκτονική και τον εσωτερικό διάκοσμό της, στοιχεία για τα οποία έχει χαρακτηριστεί ως "η λυρικότερη βασιλική του νησιού" κ.ά.

Επίσης εγκρίθηκε η πρόταση, που έγινε από μέλη της Συνέλευσης για τη σύσταση Επιτροπής, που θ' αναλάβει τη συγκέντρωση χρημάτων, προκειμένου οι Βρισαγώτες της Αθήνας ν' αποκτήσουν το "Στέκι" τους, που θα εξυπηρετεί τις αυξημένες ανάγκες του Συλλόγου τους.

Μετά τις αρχαιρεσίες για την ανάδειξη του νέου Δ.Σ. του Συλλόγου Βρισαγωγών παρατέθηκε δεξίωση για τον εορτασμό της έκδοσης του 30ου τεύχους του περιοδικού του Συλλόγου ΑΝΤΙΛΛΟΣ της Βρίσας.

Από τις εκλογές που διεξήχθησαν επαναβεβαιώθηκε η εμπιστοσύνη των Βρισαγωγών στα μέλη του προηγούμενου Δ.Σ., τα οποία επανεκλέχτηκαν όλα, εκτός από δύο που αποχώρησαν και αντικαταστάθηκαν από δύο νέα.

ΕΚΛΟΓΗ ΝΕΟΥ Δ.Σ.

Το νέο Δ.Σ. συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

Πρόεδρος: Βασ. Ψαριανός

Αντιπρόεδρος: Στ. Παρασκευάς

Γεν. Γραμματέας: Γεωργ. Τσάτσος

Ειδ. Γραμματέας: Αναστ. Καρτέρη

Ταμίας: Γεωργ. Μαργαρίτης

Μέλη: Κ.Αναγνώστου

Γ. Γεωργής

Ν. Γκουγκούλος

Β. Σκιά

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

(2000 - 2002)

(Γεν. Συνέλευση 24 Φεβρουαρίου 2002)

Αγαπητοί Συγχωριανοί

Θα μου επιτρέψετε προτού αναφερθώ στα συγκεκριμένα στοιχεία που αφορούν τα πεπραγμένα του Δ.Σ. να διατυπώσω ορισμένες σκέψεις σχετικά με το λόγο ύπαρξης του Συλλόγου μας, καθώς και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες καλούμαστε να πραγματοποιήσουμε τους στόχους που θέτουμε.

Ζούμε σ' ένα ταχύτατα εξελισσόμενο κόσμο, όπου τα πάντα αλλάζουν μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα με πρωτοφανή τρόπο. Μέσα σε λίγες δεκαετίες έγιναν αλλαγές που δεν είχαν γίνει στη διάρκεια ολόκληρου αιώνα. Ο κόσμος που ζούμε δεν έχει καμιά σχέση μ' αυτόν όπου γεννηθήκαμε ούτε μ' αυτόν όπου μεγαλώσαμε.

Μέσα σ' αυτή τη φρενίτιδα του σύγχρονου κόσμου εύλογα θ' αναρωτηθεί κανείς "ποιό λόγο ύπαρξης έχει ένας πολιτιστικός Σύλλογος".

Η πρώτη και πρόχειρη απάντηση θα ήταν ότι μας χρειάζεται ως καταφύγιο για τους ρομαντικούς, γι' αυτούς που νοσταλγούν την απλότητα των περασμένων χρόνων. Υπάρχει όμως κι ένας σοβαρότερος λόγος ύπαρξης του: ότι ο πολιτισμός δεν είναι υπόθεση μόνο του κράτους, είναι κυρίως υπόθεση της κοινωνίας, όλων όσοι θέλουν

Βουδαπέστη: Πλατεία Ηρώων

ν' αυξήσουν τα αντισώματά τους απέναντι στις δυνάμεις που απειλούν να μας αλλοτριώσουν ολοκληρωτικά, να ελέγξουν απόλυτα τη σκέψη μας και τον τρόπο της ζωής μας.

Ο πολιτισμός είναι η ποιοτική μετάλλαξη της ανθρώπινης ζωής, ό,τι έχει σχέση με την ποιότητα της ζωής μας είναι πολιτισμός, όλα όσα εξεγγενίζουν και κάνουν ανθρωπινότερη τη ζωή μας.

Ως πολιτιστικός όμως Σύλλογος Βρισαγωγτών δεν είμαστε απλά ένας Σύλλογος ευαίσθητων ανθρώπων· είμαστε ένας Σύλλογος με σημείο αναφοράς τη ΒΡΙΣΑ, ένα συγκεκριμένο σύνολο αξιών και μια συγκεκριμένη παρουσία μέσα στο χρόνο, με παρελθόν, παρόν και ελπίζουμε και μέλλον.

Ο ρόλος λοιπόν του Συλλόγου μας προσδιορίζεται αφενός από την ανάγκη να προσφέρουμε έστω κάποια ψήγματα πολιτισμού στη ζωή των Βρισαγωγτών κι αφετέρου από την ανάγκη, θα έλεγα και το χρέος, να περισώσουμε ό,τι πιο πολύτιμο εμπεριέχει η πολιτιστική μας κληρονομιά, που κουβαλάμε ως Βρισαγώτες. Κι αυτό γιατί όποιος ξεχνά από πού ξεκίνησε δεν ξέρει και πού

πρέπει να φτάσει. Γιατί η προγονική κληρονομιά, οι αρχές και οι αξίες που μας κληροδότησαν οι γονείς και πρόγονοί μας, είναι και το έρμα και ο μπούσουλας, όταν βρεθείς μεσοπέλαγα της ζωής.

Θα έλεγα λοιπόν πως ο ρόλος του Συλλόγου μας εκτείνεται σε δυο επίπεδα: επιδιώκει να ενισχύσει τους δεσμούς 1) ανάμεσα σε μας που ζούμε μακριά από το χωριό μέσα από μια ποιοτικά αναβαθμιζόμενη πολιτιστική δραστηριότητα και 2) ανάμεσα σε μας και τη γενέτειρά μας συμβάλλοντας αφενός στη διατήρηση και προβολή των ιδιαίτερων πολιτισμικών μας χαρακτηριστικών και αφετέρου συμβάλλοντας με τις όποιες δυνάμεις διαθέτουμε στην πρόοδο του χωριού και την προκοπή των κατοίκων του. Κι αυτό γιατί όσο ισχυροποιείται το χωριό μας, τόσο δυναμώνει και ο ομφάλιος λώρος που μας ενώνει, όλους τους Βρισαγώτες, μεταξύ μας και συγχρόνως με το γενέθλιο τόπο μας.

Οι δυσκολίες για την επίτευξη των στόχων μας είναι γνωστές: η διασπορά μας στα τέσσερα σημεία του Λεκανοπεδίου της Αττικής και η δυσκολία επικοινωνίας αποτελούν τα μεγαλύτερα προβλήματα στη δημιουργία μιας ευρείας συλλογικής οργάνωσης, όπου θα έχουν ενεργή παρουσία όλοι οι Βρισαγώτες που ζουν στην Αττική.

Και όσον αφορά τη σχέση μας με το χωριό, στην απόσταση και στη δυσκολία της άμεσης επικοινωνίας με τους συγχωριανούς μας προστίθεται και η ελλιπής πληροφόρηση που δημιουργεί τη διαφορετική αντίληψη που έχουν για τα πράγματα και πολλές φορές την καχυποψία απέναντι στις προθέσεις μας.

Ας έρθουμε τώρα σε πρακτικότερα ζητήματα. Τι μπορέσαμε να κάνουμε στα δυο τελευταία χρόνια που το Δ.Σ. είχε την ευθύνη της διοίκησης του Συλλόγου μας.

Κατά πρώτον επιδιώξαμε να διασφαλίσουμε την ενότητα των Βρισαγωτών αποκλείοντας κάθε έξωθεν παρέμβαση στη λειτουργία του Συλλόγου μας και προτάσσοντας σε κάθε περίπτωση

το γενικότερο συμφέρον των Βρισαγωτών και του χωριού μας.

Δεύτερον: Προσπαθήσαμε ν' αναστρέψουμε την τάση αποστασιοποίησης από τις συλλογικές λειτουργίες που παρατηρείται στην εποχή μας και να φέρουμε κοντύτερα τους Βρισαγώτες προς το Σύλλογό μας. Με τις αναβαθμισμένες ποιοτικά ψυχαγωγικές και μορφωτικές εκδηλώσεις, όπως ήταν οι αποκριάτικες λεσβιακές βραδιές στο ξενοδοχείο TITANIA, η προγραμματισμένη για τις 16 Μαρτίου στο κέντρο 7ος Ουρανός, η εκδρομή κρουαζιέρα στην Ανατ. Μεσόγειο και η εκδρομή στην Ιταλία καθώς και η προγραμματισμένη για τις πρωτεύουσες της Κεντρικής Ευρώπης, πιστεύουμε ότι κάναμε θετικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή.

Εξάλλου με την ποιοτική αναβάθμιση του περιοδικού ANTIΛΛΟΣ της Βρίσας δημιουργήσαμε ένα σημαντικό μέσο προβολής του Συλλόγου μας και κυρίως επικοινωνίας, τόσο μεταξύ μας όσο και με τη γενέτειρά μας. Το περιοδικό μας με την ποικίλη και ενδιαφέρουσα ύλη του, εκτός από την ενημέρωση που προσφέρει σχετικά με όσα συμβαίνουν στο χωριό και το νησί μας, προβάλλει τα ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία του τόπου μας και συγχρόνως τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που υπάρχουν στη σύγχρονη εποχή για την ανάπτυξη του χωριού μας.

Η έκδοση βέβαια του Περιοδικού δεν είναι χωρίς δυσκολίες, που έχουν να κάνουν με το κόστος, τη σύνταξη, τη διακίνησή του. Παρά ταύτα καταφέραμε να εκδώσουμε δυο τεύχη μέσα στο 2001, Ανοιξιάτικο και Φθινοπωριάτικο και να συμπιέσουμε το κόστος του σχεδόν στα μισά (με δεδομένο ότι το τελευταίο τεύχος έφτασε τις 100 σελίδες μας κόστισε 630.000).

Σήμερα, είμαστε στην ευχάριστη θέση να γιορτάσουμε την έκδοση του 30 τεύχους του περιοδικού μας.

Όσον αφορά το χωριό μας: αναδείξαμε τα προβλήματα της περιοχής του χωριού μας και σε κάποιες περιπτώσεις προωθήσαμε λύσεις: τέτοια προβλήματα ήταν:

1) η διάνοιξη του δρόμου Πλωμαρίου - Βατερών. Για την προώθηση του θέματος συνεργα-

στήκαμε με τους συντοπίτικους Συλλόγους της Ν. Λέσβου (υπομνήματα στις αρμόδιες αρχές, παραστάσεις, δημοσιεύματα στον Τοπικό Τύπο κ.λ.π.). Πρέπει εδώ όμως να πούμε την πικρή αλήθεια: σ' αυτή την προσπάθεια είμαστε μόνοι μας. Αν εξαιρέσουμε το δήμαρχο Πλωμαρίου κανείς άλλος δεν έδειξε ενδιαφέρον. Έτσι αποτύχαμε να εντάξουμε την κατασκευή του έργου στα Π.Ε.Π. Β. Αιγαίου. Συνεχίζουμε την προσπάθεια για την ολοκλήρωση των τεχνικών μελετών και διεκδικούμε στη συνέχεια τη χρηματοδότηση του έργου.

2) Η προστασία της παραλίας των Βατερών από τον κίνδυνο υποβάθμισής της. Επισημάναμε με δημοσιεύματα και υπομνήματα στις αρμόδιες αρχές τους κινδύνους, από την άναρχη δόμηση, από τα λύματα που καταλήγουν μέσω του Αλμυροπόταμου στη θάλασσα των Βατερών και κυρίως από τη σχεδιαζόμενη μετεγκατάσταση στη θέση ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου των δεξαμενών υγρών καυσίμων ΜΑΜΙΔΑΚΗ.

Η μετεγκατάσταση αυτή, που ήταν καθαρά πρωτοβουλία του δημάρχου Πολιχνίτου κ. Ευστρ. Γιανέλη, εμπεριέχει μια θανάσιμη απειλή για τις παραλίες της Ν. Λέσβου και ειδικότερα για τα Βατερά. Είμαστε οι πρώτοι που επισημάναμε τους κινδύνους για την περιοχή μας με δημοσιεύματά μας στον Τοπικό Τύπο. Επί ένα διάστημα είμαστε και οι μόνοι: σήμερα ευτυχώς έχουν συνειδητοποιήσει πολλοί τον κίνδυνο που απειλεί ολόκληρη τη Ν. Λέσβο: πριν λίγες μέρες κινητοποιήθηκαν, όπως μάθαμε, οι σύλλογοι και οι φορείς στο χωριό μας. Ενίσχυσαν την προσπάθειά μας και στοιχίθηκαν μαζί μας και όλοι οι Σύλλογοι Αθήνας της Νότιας Λέσβου. Προσπαθούμε ν' ανατρέψουμε τα τετελεσμένα που δημιούργησε η περίεργη και πρωτάκουστη πολιτική της δημοτικής αρχής Πολιχνίτου.

3) Η κατασκευή του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Βρίσας. Συνεχίσαμε την υποστήριξη της προσπάθειας για την αξιοποίηση των παλαιοντολογικών ευρημάτων της περιοχής Βατερών, για τη δημιουργία παραρτήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών και Μουσείου Φυσικής Ιστορίας στην περιοχή του χωριού μας. Βοηθήσαμε τελευ-

ταία και με δικές μας παρεμβάσεις στη λύση προβλημάτων που ανεφύησαν σχετικά με την παραχώρηση των αναγκαίων εκτάσεων για την κατασκευή του παραπάνω πανεπιστημιακού κέντρου. Σήμερα είμαστε στην ευχάριστη θέση ν' ανακοινώσουμε και την πολύτιμη συνεισφορά του συγχωριανού μας και μέλους του Συλλόγου μας κ. Δ. Σκιά για την ευτυχή επίλυση των παραπάνω προβλημάτων.

4) Ο εκσυγχρονισμός της Αγροτικής μας οικονομίας: προβάλαμε τις ευκαιρίες που προσφέρουν τα προγράμματα της Ε.Ε. για τον εκσυγχρονισμό της αγροτικής οικονομίας, όπως είναι τα προγράμματα για το αγροτουρισμό, την αναδιάρθρωση των καλλιεργιών, τις βιολογικές καλλιέργειες. Στην πρότασή μας για τη δημιουργία αγροτουριστικού συνεταιρισμού γυναικών Βρίσας κατά το πρότυπο των γυναικών της Πέτρας, της Αγ. Παρασκευής, των Παρακοίλων, του Ασωμάτου, της Αγιάσου, του Πολιχνίτου κ.ά. αντιμετωπίσαμε την ανεξήγητη επίθεση κάποιων επιχειρηματιών των Βατερών (λεπτομέρειες γι' αυτό το θλιβερό για μας φαινόμενο θα διαβάσατε στο περιοδικό).

5) Εξετάσαμε το θέμα αξιοποίησης της κτηματικής περιουσίας των Βρισαγωτών που ζουν μακριά από το χωριό μας. Σε ειδική σύσκεψη που κάναμε συμφωνήσαμε όλοι στην ιδέα μιας συνεταιριστικής οργάνωσης που θα αναλάμβανε την ευθύνη καλλιέργειας και εκμετάλλευσης των κτημάτων όσων θα προσχωρούσαν στο συνεταιρισμό.

Ζητούμενο παραμένει η ανεύρεση κατάλληλων προσώπων που θ' αναλάβουν την ευθύνη. Το θέμα παραμένει ανοιχτό.

6) Παρεμβήκαμε στη διένεξη των δημάρχων Αγιάσου και Πολιχνίτου σχετικά με τη διάνοιξη του δρόμου από τη διασταύρωση Αγιάσου στον Πολιχνίτο, συστήνοντας στους δυο δημάρχους των όμορων δήμων να συνεργαστούν για την κατασκευή του έργου, από το οποίο θα προκύψει ωφέλεια και για τους δυο δήμους. Με ικανοποίηση μάθαμε ότι το θέμα βρίσκεται σε καλό δρόμο.

7) Καταγγείλαμε συμπεριφορές που παραβιάζουν το πνεύμα του Νόμου για την αναδιάρ-

θρωση της τοπικής Αυτοδιοίκησης εκ μέρους της δημοτικής αρχής Πολιχνίτου και σταθήκαμε αλληλέγγυοι προς το Τ.Σ. Βρίσας και τον Εκπολιτιστικό Σύλλογο Βρίσας που αντιμετώπισαν προβλήματα εξαιτίας της αυταρχικής συμπεριφοράς του δημάρχου κ. Ευστρ. Γιανέλη (πρόσφατο δείγμα η έξωση του Συλλόγου).

8) Ζητήσαμε τη στέγαση του Λαογραφικού Μουσείου Βρίσας και την αξιοποίηση του παλιού ελαιοτριβείου κατά το πρότυπο του Πολυκέντρου Πολιχνίτου.

9) Και δυο λόγια μόνο για τα οικονομικά: χάρη στις γεναιίες σας προσφορές, τα έσοδα από τους χορούς, τις εκδρομές και την επιχορήγηση από το Υπ. Πολιτισμού 400.000 δρχ. με την πολύτιμη συμβολή κ. Ντίνας Γανώση, βελτιώθηκε σημαντικά η οικονομική κατάσταση του Συλλόγου μας.

Αγαπητοί συγχωριανοί

Περιορίστηκα πολύ γενικά στα βασικά και ουσιαστικά θέματα με τα οποία καταπιαστήκαμε στη διάρκεια της θητείας μας. Λεπτομερέστερα για ορισμένα θέματα θα σας μιλήσει ο Γ. Τσάτσος,

ο Γεν. Γραμματέας. Από την όλη προσπάθεια του Δ.Σ. μας μπορούμε να πούμε σήμερα ότι η εικόνα του Συλλόγου μας είναι καλύτερη. Οι ανακοινώσεις μας δημοσιεύονται σε ολοσέλιδα στον Τοπικό Τύπο. Το περιοδικό μας ζητιέται όχι μόνο από τους Λεσβίους.

Όμως όσα κάναμε είναι ελάχιστα μπροστά σ' αυτά που πρέπει να κάνουμε και χρειάζεται ο τόπος μας. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γενέτειρά μας είναι πολλά.

Χρειαζόμαστε όλο το ανθρώπινο δυναμικό που διαθέτουμε ως Βρισαγώτες της διασποράς. Χρειαζόμαστε προ πάντων τους νεούς Βρισαγώτες. Έχουμε ανάγκη από τη ζωντάνια και τη φρεσκάδα των ιδεών τους. Πρέπει να υπάρξει συνέχεια του Συλλόγου μας. Τον χρειαζόμαστε όλοι μας. Τον χρειάζεται πριν απ' όλα το χωριό μας.

Και για να τελειώσω κάπως ποιητικά: Χρειαζόμαστε το καινούριο προζύμι για να ζυμώσουμε τα ψωμιά που θα θρέψουν τις γενιές που έρχονται.

Παρακαλώ να μεταφέρετε αυτό το μήνυμα στα παιδιά και στα εγγόνια σας.

Σας ευχαριστώ

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

Οι ΒΡΙΣΑΓΩΤΕΣ της Αθήνας που παρευρεθήκαμε σήμερα 24/2/2002 στη Γεν. Συνέλευση του Συλλόγου μας καταδικάζουμε με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τις πρωτοφανείς για αιρετό άρχοντα "πρωτοβουλίες" του δημάρχου Πολιχνίτου κ. Ε. Γιανέλη, σχετικά με τη μετεγκατάσταση στη θέση "ΠΛΑΚΕΣ" των δεξαμενών υγρών καυσίμων ΕΚΟ - ΕΛΔΑ, καθώς και την απόφαση της Νομαρχίας Λέσβου και της Περιφέρειας Β. Αιγαίου, με την οποία προωθούν την παραπάνω μετεγκατάσταση αδιαφορώντας για τα καταστροφικά αποτελέσματα, που θα έχει η ρυπογόνα δραστηριότητα της εταιρείας ΕΚΟ - ΕΛΔΑ για το περιβάλλον και την τουριστική ανάπτυξη ολόκληρης της Νότιας Λέσβου και του Κόλπου Καλλονής, όπου βρίσκονται οι ωραιότερες παραλίες του νησιού μας και ολόκληρου του Β. Αιγαίου. Δηλώνουμε δε ότι θα συνεχίσουμε τον αγώνα για ν' ανακόψουμε κάθε πρόοδο στη διαδικασία μετεγκατάστασης των δεξαμενών της ΕΚΟ - ΕΛΔΑ και ν' αποτρέψουμε τη μετατροπή της περιοχής μας σε τριτοκοσμική ζώνη "ανάπτυξης".

ΟΙ ΒΡΙΣΑΓΩΤΕΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΗΣ 2002 - 2004

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- 1) Ενεργοποίηση Βρिसαγωγτών Λεκανοπεδίου Αττικής. Προσέλκυση νέων Βρिसαγωγτών. Οργάνωση Τμήματος Νεολαίας.
- 2) Οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων (και σε συνεργασία με Συλλόγους Νότιας Λέσβου): μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις, εκδρομές εσωτερικού - εξωτερικού.
- 3) Οργάνωση Εβδομάδας Πολιτιστικών Εκδηλώσεων τον Αύγουστο, στο χωριό, σε συνεργασία με τοπικούς Συλλόγους (Τ.Σ., Εκπολιτιστικό, Ιππέων).
- 4) α) Συνέχιση έκδοσης περιοδικού ΑΝΤΙΛΛΟΣ της Βρίσας με στόχο τα 3 τεύχη ετησίως.
β) Έκδοση Λεξικού Βρिसαγωγτικής ντοπιολαλιάς
γ) Έκδοση αρχαικού υλικού Κοινότητας Βρίσας και εκκλησίας Ζωοδόχου Πηγής, εφόσον ευρεθούν χορηγοί.
- 5) α) Συνεργασία με τοπικούς φορείς Βρίσας για τη στέγαση του Λαογραφικού Μουσείου και
β) τη δημιουργία Βιβλιοθήκης "Κ. Τσέλεκα" (εμπλουτισμός της Βιβλιοθήκης με νέα βιβλία).
- 6) Συνέχιση της προσπάθειας για αξιοποίηση της περιοχής "ΣΧΩΡΕΜΕΝΟΥ".
- 7) Ενέργειες για την προστασία και ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων περιοχής Βρίσας (Αγ. Φωκά, Αγία - Κατερίνας, Παλιόπυργου).
- 8) Ενέργειες για την τουριστική προβολή της εκκλησίας της Ζωοδόχου Πηγής (τέμπλο, μεταβυζαντινές εικόνες, Αρχιτεκτονική, εσωτερικός διάκοσμος).
- 9) Προβολή των παραδοσιακών στοιχείων οικισμού Βρίσας (πέτρινα σπίτια, ελαιόμυλοι, πηγάδια).
- 10) Έργα εξωραϊσμού του οικισμού Βρίσας (δεντροφυτεύσεις, πλακοστρώσεις, αποκατάσταση παλιών πηγαδιών).
- 11) Ενέργειες για την αξιοποίηση παλιού ελαιοτριβείου (αίθουσα πολιτιστικών εκδηλώσεων - συνελεύσεων, Μουσείο τεχνικής της εποχής του ατμού).
- 12) Συνέχιση της προσπάθειας για την προώθηση αναπτυξιακών έργων και την προστασία του περιβάλλοντος της Νότιας Λέσβου σε συνεργασία με τους Συντοπίτικους Συλλόγους Ν. Λέσβου (Νότιος οδικός άξονας, αποτροπή μετεγκατάστασης στη θέση ΠΛΑΚΕΣ των δεξαμενών ΜΑΜΙΔΑΚΗ).
- 13) Συνέχιση της προσπάθειας για τον εκσυγχρονισμό της Αγροτικής Οικονομίας του χωριού μας, την ανάπτυξη της συνεταιριστικής Ιδέας και την αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχουν τα προγράμματα της Ε.Ε.
- 14) Υποστήριξη της προσπάθειας για τη δημιουργία Πανεπιστημιακού Κέντρου και Μουσείου Φυσικής Ιστορίας στη ΒΡΙΣΑ.
- 15) Ενέργειες για εγκατάσταση Βιολογικού Καθαρισμού των λυμάτων που πέφτουν στον Αλμυρόποταμο και καταλήγουν στη θάλασσα των Βατερών.

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΜΑΣ ΣΤΗ ΣΧΕΔΙΑΖΟΜΕΝΗ ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ "ΜΑΜΙΔΑΚΗ" ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΠΛΑΚΕΣ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ

Ο Σύλλογός μας ευθύς εξαρχής αντέδρασε στην προοπτική μετεγκατάστασης των δεξαμενών υγρών καυσίμων "ΜΑΜΙΔΑΚΗ" στη θέση ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου. Με επιστολές, υπομνήματα και ανακοινώσεις στον Τοπικό Τύπο επεσήμανε τους σοβαρούς κινδύνους που εγκυμονεί για την περιοχή του δήμου Πολιχνίτου αλλά και ευρύτερα για ολόκληρη τη Νότια Λέσβο η παραπάνω μετεγκατάσταση και κατέστησε σαφές προς όλες τις κατευθύνσεις, προς όλους όσοι είχαν την "έμπνευση" να προτείνουν τη θέση ΠΛΑΚΕΣ γι' αυτήν την μετεγκατάσταση αλλά και προς εκείνους που εκμεταλλεύτηκαν την αφέλεια (;) των προτεινόντων, ότι θα εξαντλήσουμε όλα τα μέσα και όσες δυνάμεις διαθέτουμε για την αποτροπή ενός τόσο καταστροφικού για την περιοχή μας ενδεχόμενου.

Στην προσπάθειά μας αυτή συστοιχίστηκαν και οι συντοπίτικοι Σύλλογοι της νότιας Λέσβου, Ακρασιωτών, Παλαιοχωριτών, Πλωμαριτών, Πολιχνιατών. Και επίσης ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βρίσας, το Τοπικό Συμβούλιο Βρίσας και οι επαγγελματίες Βρίσας Βατερών.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ ΑΘΗΝΑΣ

Αθήνα 29/1/2002

Εφημερίδες Μυτιλήνης
(δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ 31/1/2002)

Ο δήμαρχος Πολιχνίτου κ. Ευστράτιος Γιανέλης φαίνεται ότι ανήκει στο "εξαιρετικό" είδος δημάρχου που... φιλοδοξεί να φέρει, όσο είναι δυνατό, περισσότερη ρύπανση στην περιοχή του δήμου του!

Ενώ οι κάτοικοι της Σκάλας Λουτρών αγωνίζονται εδώ και χρόνια να διώξουν από την περιοχή τους τις ρυπογόνες αποθήκες υγρών καυσίμων "ΜΑΜΙΔΑΚΗ", ενώ ο δήμαρχος Μανταμάδου αγωνίζεται ν' αποτρέψει την εγκατάσταση του εργοστασίου της ΔΕΗ, ακόμα και σε περιοχή που βρίσκεται έξω από τα όρια του δήμου του, ο δήμαρχος Πολιχνίτου κ. Γιανέλης, κατά μοναδική εξαίρεση και παγκόσμια πρωτοτυπία, καλεί τις απανταχού ρυπογόνες βιομηχανίες να εγκατασταθούν στην περιοχή του δήμου του!

Όπως διαβάσαμε στα ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ της 14/1/2002, εύχεται όχι μόνο να εγκατασταθεί ο "ΜΑΜΙΔΑΚΗΣ" στη θέση ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου, αλλά η ενέργεια αυτή να αποτελέσει "πilότο", για να μεταφερθούν εκεί και άλλες οχλούσες δραστηριότητες με πρώτη και κύρια το εργοστάσιο της ΔΕΗ!

Μαζοχισμός, απώλεια επαφής με... το περιβάλλον ή κάποιος άλλος λόγος προκαλεί την έκρηξη της... οικολογικής "ευαισθησίας" του κ. Γιανέλη;

Δικαιούται βέβαια ο κ. Γιανέλης να έχει, ως άνθρωπος, τις δικές του "ευαισθησίες" ως δήμαρχος όμως δεν δικαιούται να διαχειρίζεται αυτοβούλως την περιοχή του δήμου Πολιχνίτου, ως αγάς της πάλαι ποτέ Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το τσιφλίκι του, και προπαντός να την χρησιμοποιεί σαν να είναι "δοχείο απορριμμάτων". Αξίζουν μια καλύτερη τύχη και οι όμορφες ακτές της και οι δύσμοιροι κάτοικοι της περιοχής Πολιχνίτου που τον εξέλεξαν. Οι επιλογές του κ. Γιανέλη θα αποδειχθούν σύντομα εγκληματικές, γιατί θα πλήξουν θανάσιμα ολόκληρη την περιοχή του δήμου Πολιχνίτου, που έχει εναποθέσει τις τελευταίες ελπίδες για την επιβίωσή της στην τουριστική ανάπτυξη, όπου τη μόνη οι-

οικονομική ικμάδα αποτελούν οι παραθεριστές της Νυφίδας, του Αγίου Φωκά και των Βατερών, οι οποίοι βέβαια δεν μπορούν να συνυπάρξουν με τα πετρέλαια του ΜΑΜΙΔΑΚΗ και τα φουγάρα της ΔΕΗ.

Έχει, άραγε, συνειδητοποιήσει ο κ. Γιανέλης ότι με τις αποφάσεις του αυτές θα εξαναγκάσει σε μετανάστευση και τους τελευταίους κατοίκους, που εναπέμειναν στην περιοχή του δήμου του και έτσι θα επικφέρει την πλήρη ερημοποίηση της περιοχής;

Καλούμε για μία άλλη φορά τον κ. Γιανέλη να δηλώσει δημόσια:

1. Σε ποιές αποφάσεις δημοτικών Συμβουλίων στηρίζεται για να προβαίνει στις παραπάνω ενέργειες που υποθηκεύουν το μέλλον της περιοχής του Δήμου του;

2. Πότε και ποια δημοτικά συμβούλια τον εξουσιοδότησαν να προσκαλεί τις "οχλούσες" βιομηχανίες στην περιοχή του δήμου του;

3. Σε ποιες περιβαλλοντικές μελέτες και ποιών ειδικών περιβαλλοντολόγων στηρίζεται για να παραδίδει στη ρυπογόνο δραστηριότητα τις ακτές του δήμου του;

4. Πότε ζήτησε τη γνώμη του Τοπικού Συμβουλίου και των κατοίκων της Βρίσας, των Βατερών, του Αγίου Φωκά αλλά και της Νυφίδας και της Σκάλας Πολιχνίτου, προτού εκχωρήσει το δικαίωμα εγκατάστασης στο "ΜΑΜΙΔΑΚΗ";

5. Μήπως μπορεί να μας αναφέρει ένα λόγο για τον οποίο μπορεί να αναμένει κάποια ωφέλεια η περιοχή του δήμου του από τέτοιες "εγκαταστάσεις"; Μήπως οι κάτοικοι της Βρίσας και του Πολιχνίτου πρόκειται να αντικαταστήσουν τους τεχνικούς και το υπόλοιπο προσωπικό της εταιρίας ΜΑΜΙΔΑΚΗ και του εργοστασίου της ΔΕΗ;

Εμείς πάντως που κινούμαστε από "άλλες" ευαισθησίες, προβλέπουμε ρύπανση στη θαλάσσια περιοχή από τα φορτηγά πλοία που θα ξεφορτώνουν καθημερινά υγρά καύσιμα σε μια αλίμενη ακτή εκτεθειμένη σε ισχυρούς ανέμους. Θεωρούμε πολύ πιθανό κάποιο ατύχημα από πρόσκρουση σε κάποια "ξέρα", από τις πολλές που υπάρχουν στην περιοχή και τότε δε θα αποφύγουν το "πισσόλυτρο" ούτε τα Βατερά ούτε η Νυφίδα με όλες τις συνέπειες που αυτό συνεπάγεται.

Εμείς με τις "άλλες" ευαισθησίες προβλέπουμε συσσώρευση ατμοσφαιρικής ρύπανσης, που θα απλωθεί σ' ολόκληρη την περιοχή του δήμου Πολιχνίτου, θα καταστρέψει κάθε μορφή καλλιέργειας και θα κάνει αφόρητη τη ζωή των κατοίκων.

Προβλέπουμε την παραπέρα επιδείνωση του συγκοινωνιακού προβλήματος της περιοχής Πολιχνίτου, αφού στο στενό δρόμο, που χρονολογείται από την εποχή της Τουρκοκρατίας, θα συνωθούνται καθημερινά δεκάδες βυτιοφόρα με καύσιμα μαζί με λεωφορεία και Ι.Χ. αυτοκίνητα.

Κι επειδή ο κ. Γιανέλης κατά την πάγια τακτική του δεν πρόκειται να μας απαντήσει καλούμε τους δημοτικούς Συμβούλους όλων των παρατάξεων, που εκλέχτηκαν για να υπηρετήσουν τα συμφέροντα της περιοχής του δήμου Πολιχνίτου, να αναλογισθούν τις τεράστιες ευθύνες που αναλαμβάνουν απέναντι στο μέλλον της περιοχής του Δήμου Πολιχνίτου και προπάντων απέναντι στο μέλλον και την ίδια τη ζωή των παιδιών τους και, όσο ακόμα είναι καιρός, να "συνετίσουν" το δήμαρχο κ. Γιανέλη.

Αλλιώς να υποβάλουν ομαδικά τις παραιτήσεις τους, διότι σε λίγους μήνες η ώρα της κρίσης για τα πεπραγμένα όλων έρχεται και η καταδίκη όλων θα είναι "ισόβια".

Για το Δ.Σ.

Ο Πρόεδρος
ΒΑΣ. ΨΑΡΙΑΝΟΣ

Ο Γεν. Γραμματέας
ΓΕΩΡΓ. ΤΣΑΤΣΟΣ

ΣΥΝΤΟΠΙΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΑΘΗΝΩΝ
ΝΟΤΙΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΑΚΡΑΣΙΩΤΩΝ
ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ
ΠΑΛΛΙΟΧΩΡΙΤΩΝ
ΠΛΩΜΑΡΙΤΩΝ
ΠΟΛΙΧΝΙΑΤΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

(δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ της 17/2/2002, ΕΜΠΡΟΣ 14/2/2002 και ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ 11/4/2002)

Αθήνα 08/02/02

Προς

- 1) ΝΟΜΑΡΧΗ ΛΕΣΒΟΥ Κo ΔΗΜ. ΒΟΥΝΑΤΣΟ
- 2) ΠΕΧΩ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
- 3) ΛΙΜΕΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

Σχετικά με το μείζον θέμα που προέκυψε για το περιβάλλον, την οικονομία και την ασφάλεια των κατοίκων της περιοχής μας, από τη σχεδιαζόμενη μετεγκατάσταση των δεξαμενών υγρών καυσίμων "ΜΑΜΙΔΑΚΗ" στη θέση "ΠΛΑΚΕΣ" Πολιχνίτου, θέτουμε υπόψη σας τα εξής:

1) Ο Δήμαρχος Πολιχνίτου κ. Ευστράτιος Γιανέλης με όσα δηλώνει και προτείνει σχετικά με την μετεγκατάσταση των παραπάνω δεξαμενών στη θέση ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου, εκφράζει προσωπικές του απόψεις, οι οποίες όχι μόνο δεν έχουν την έγκριση της πλειοψηφίας των δημοτών του Δήμου Πολιχνίτου και της ευρύτερης περιοχής, αλλά συναντούν την έντονη αντίθεσή τους.

2) Πέραν από την νομιμοποιητική βάση την οποία στερούνται οι "πρωτοβουλίες" του κ. Γιανέλη, η μετεγκατάσταση των δεξαμενών "ΜΑΜΙΔΑΚΗ" στη θέση ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους, όχι μόνο για την περιοχή του Δήμου Πολιχνίτου, αλλά για την ευρύτερη περιοχή της Νότιας Λέσβου:

α) Η συχνή "από θαλάσσης" μεταφορά και εκφόρτωση υγρών καυσίμων σε μια αλίμενη ακτή, εκτεθειμένη σε ισχυρούς ανέμους, ακόμα και το καλοκαίρι, (Ψαριανή Νοτιά) θα έχει ως συνέπεια να διαρρέουν μεγάλες ρυπογόνες μάζες πετρελαίου, που δύσκολα έως ακατόρθωτα θα αντιμετωπίζονται με τεχνητά ή χημικά μέσα.

Η περιοχή ΠΛΑΚΕΣ θα αποτελεί μια μόνιμη πηγή ρύπανσης για τις νότιες ακτές της Λέσβου και μια διαρκή απειλή ολοκληρωτικής καταστροφής, όχι μόνο για τα τουριστικά κέντρα που βρίσκονται σε πολύ μικρή απόσταση από τη θέση ΠΛΑΚΕΣ, όπως είναι ο Άγιος Φωκάς, τα Βατερά και η Νυφίδα, αλλά και για ολόκληρο τον Κόλπο Καλλονής και τις παραλίες του Δήμου Πλωμαρίου.

β) Η καθημερινή μεταφορά υγρών καυσίμων με βυτιοφόρα από τις ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου προς τα τέσσερα σημεία της Λέσβου, μέσου ενός στενού και σε πολλά σημεία επικίνδυνου δρόμου, θα προκαλέσει τεράστιο συγκοινωνιακό έμφραγμα σ' ολόκληρη την περιοχή της Νότιας Λέσβου.

γ) Οι ακτές από τον Άγιο Φωκά έως το στόμιο του Κόλπου Καλλονής παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο από την άποψη φυσικού κάλλους, όσο κι από οικολογικής άποψης, διότι αποτελούν πλούσιο βιότοπο όπου μάλιστα επιβιώνει και το προστατευόμενο είδος της Μεσογειακής φώκιας *Monachus-Monachus*.

Η καταστροφή της ενάλιας πανίδας της περιοχής από την ρύπανση, που θα επιφέρει η εγκατάσταση των ρυπογόνων δεξαμενών υγρών καυσίμων, θα πλήξει εκτός από τον τουρισμό της Νότιας Λέσβου και την αλιεία, από την οποία ζουν πολλές οικογένειες στις περιοχές των Δήμων Πολιχνίτου και Πλωμαρίου.

3) Κύριοι, αναγνωρίζουμε την ανάγκη πετρελαιοδότησης του νησιού, τις αυξημένες καταναλωτικές και ενεργειακές του ανάγκες. Τα παραπάνω είναι εκ των ων ουκ άνευ για την επιβίωση και ανάπτυξη του νησιού. Όμως από δω και πέρα αρχίζει το τραγικά και επικίνδυνα οξύμωρο.

Θα τολμήσετε να υπογράψετε την υπανάπτυξη, τη νομοτελειακή υποβάθμιση του νότιου τμήματος του νησιού, πνίγοντάς το στα πετρέλαια και τη ρύπανση;

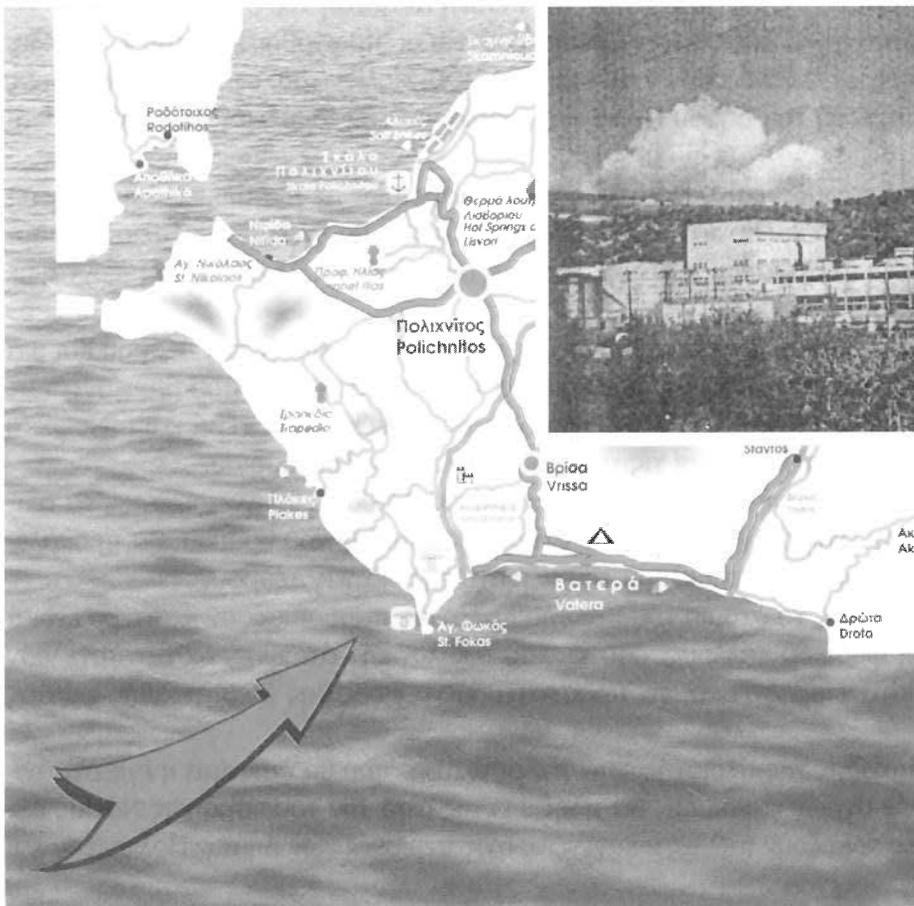
Θα τολμήσετε να μας "εντάξετε" στους κατοίκους ενός κατώτερου θεού, εξαφανίζοντας τις όποιες φιλοδοξίες μας για ανάπτυξη και πρόοδο;

Ποιός ντόπιος ή ξένος δεν θα μας ταυτίζει πια, με τη "χωματερή" του νησιού;

Αυτά είναι τα πολιτο-οικονομικά σας όνειρα, ένα νησί των δύο τρίτων;

Ο κ. Γιανέλης "ζήλεψε" τη δόξα του Ηρόστρατου, που γκρέμισε ένα από τα θαύματα του αρχαίου κόσμου, για να γίνει γνωστός, να μείνει στην ιστορία. Δεν θα του επιτρέψουμε όμως, γιατί λάβετε ως δεδομένη την αντίθεση και αντίδρασή μας. Ο δρόμος θα είναι δύσκολος και μοναχικός για τον κ. Δήμαρχο, το νέο Ηρόστρατο, ο οποίος αφού δεν μπορεί να κάνει το καλό, κάνει το χειρότερο. Το "τόλμημα" αυτό θα έχει απέναντί του την οργή, την αγανάκτηση και την συσσωρευμένη πίκρα των φορέων και κατοίκων της νότιας Λέσβου.

Για τους παραπάνω λόγους και προκειμένου να αποτρέψουμε την ερήμωση της περιοχής μας, η οποία αναπότρεπτα θα επέλθει, εάν εκλείψει η τελευταία ζωοδότρια ικμάδα, που είναι ο τουρισμός των Βατερών, της Νυφίδας και Σκάλας Πολιχνίτου, της Δρώτας, Μελίντας και Πλωμαρίου, δηλώνουμε την πλήρη αντίθεσή μας με τις προτάσεις και ενέργειες του Δημάρχου Πολιχνίτου κ. Ευστρ. Γιανέλη για τη μεταφορά οποιασδήποτε "οχλούσας" δραστηριότητας στις νότιες ακτές της Λέσβου, όπου βρίσκονται οι καλύτερες παραλίες του νησιού μας και καλούμε τη Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Λέσβου να αναζητήσει καταλληλότερο χώρο για τη μετεγκατάσταση των ρυπογόνων δεξαμενών ΕΚΟ-ΕΛΔΑ.

Στον χάρτη που δημοσιεύτηκε στον τουριστικό οδηγό του Δήμου Πολιχνίτου η θέση Πλάκες σημειώνεται ως τουριστική περιοχή κατάλληλη για θαλάσσια λουτρά (για το Δήμαρχο κ. Γιανέλη κατάλληλη και για το Μαμινάκη και τη Δ.Ε.Η.)

Σε διαφορερική περίπτωση οι Σύλλογοί μας μαζί με τους τοπικούς φορείς της Νότιας Λέσβου επιφύλασσόμαστε να χρησιμοποιήσουμε κάθε νόμιμο μέσο για την αποτροπή της μετεγκατάστασης των παραπάνω δεξαμενών στη θέση ΠΛΑΚΕΣ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ.

Για τους Συντοπίτικους Συλλόγους

ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΑΚΡΑΣΙΩΤΩΝ

ΔΗΜ. ΑΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ

ΒΑΣ. ΨΑΡΙΑΝΟΣ

ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΤΩΝ

ΧΡ. ΑΧΕΙΛΑΡΑΣ

ΠΛΩΜΑΡΙΤΩΝ

ΜΑΡ. ΒΑΜΒΑΔΕΛΛΗ-ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΟΛΙΧΝΙΑΤΩΝ

ΓΕΩΡ. ΧΑΤΖΟΓΛΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ ΤΩΝ ΑΙΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ ΤΗΣ 17/2/2002

(ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΗΚΕ ΣΤΑ ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ ΤΗΣ 24 /2/2002)

Αθήνα 21/2/2002

Εφημερίδα ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ
Διευθυντή Σύνταξης
ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Κύριε Διευθυντά

Διαβάσαμε τη "ΓΝΩΜΗ" σας στο Κυριακάτικο φύλλο της εφημερίδας σας της 17 Φεβρουαρίου με τον υπότιτλο: "έχει και ο λαϊκισμός τα όριά του...". Δε γνωρίζουμε αν σ' αυτούς, που υποψιάζεστε ότι έχουν "καθαρά προεκλογικούς στόχους" και γι' αυτό αντιτίθενται στις "πρωτοβουλίες" του δημάρχου Πολιχνίτου, συμπεριλαμβάνετε και το Σύλλογο Βρισαγωγτών Αθήνας.

Επειδή όμως είμαστε οι πρώτοι, από το Φεβρουάριο του 2001, και οι μόνοι, ως τις 20 Ιανουαρίου του 2002, που επανειλημμένα επικρίναμε τον κ. Γιανέλη, για τα... "αναπτυξιακά" του σχέδια και τον τρόπο που αποφασίζει για τόσο κρίσιμα ζητήματα, όπως είναι αυτό της μετεγκατάστασης στις ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου των δεξαμενών υγρών καυσίμων "ΜΑΜΙΔΑΚΗ", είναι πολύ πιθανόν κάποιοι αναγνώστες σας να πιστέψουν ότι και η δική μας ευαισθησία για την τύχη του τόπου μας είναι... "σκάρτη".

Γι' αυτό θα σας παρακαλούσαμε να φιλοξενήσετε για άλλη μια φορά στην εφημερίδα σας τις απόψεις μας στο πρόβλημα ΜΑΜΙΔΑΚΗΣ - Δήμαρχος Πολιχνίτου, καθώς και τις παρατηρήσεις μας για όσα, άδικα κατά τη γνώμη μας, καταλογίζετε σε όσους δεν αποδέχονται την πρόταση να απαλλαγούν οι "έξυπνοι" από τη Δ.Ε.Η. και το ΜΑΜΙΔΑΚΗ και να τα "φορτωθούν" και μάλιστα αγόγγυστα, τα... "κορόιδα"!

Κατά πρώτον, λοιπόν, θέλουμε να δηλώσουμε ότι, όσον αφορά το Σύλλογό μας, οι φιλοδοξίες μας αρχίζουν και τελειώνουν στο να κάνουμε το χρέος μας απέναντι στη γενέτειρά μας: να τη βοηθήσουμε να μείνει ζωντανή και να μην ερημώσει.

Ύστερα θέλουμε να σας βεβαιώσουμε ότι εμείς ως Σύλλογος Βρισαγωγτών δεν ξυπνήσαμε μια ωραία πρωιά, μόλις μας "μύρισαν εκλογές" και ανακαλύψαμε το θέμα "Μαμιδάκη" για να παρουσιάσουμε στην προεκλογική σκηνή. Από τις 4 Φεβρουαρίου του 2001 η Γενική Συνέλευση Βρισαγωγτών Αθήνας σύσσωμη αντέδρασε στις φημολογίες, ακόμα τότε, για το ενδεχόμενο μετεγκατάστασης στη θέση ΠΛΑΚΕΣ των δεξαμενών ΜΑΜΙΔΑΚΗ και ζήτησε με έγγραφο του Δ. Συμβουλίου μας σχετικές με

το θέμα διευκρινήσεις από τον κ. Γιανέλη, τις οποίες ακόμα αναμένει. (βλ. σχετικό άρθρο ανταποκρίτριας ΑΙΟΛΙΚΩΝ ΝΕΩΝ, φύλλο της 25/2/2001, καθώς και ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ της 23/9/2001, όπου παρατίθεται ολόκληρο το κείμενο με τις αποφάσεις της Γεν. Συνέλευσης της 4/2/2001)

Θέλουμε επίσης να παρατηρήσουμε ότι η σύγκριση που κάνετε ανάμεσα σε μας, τους "πολέμιους" του δημάρχου Πολιχνίτου και της μετεγκατάστασης ΜΑΜΙΔΑΚΗ στις ΠΛΑΚΕΣ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ, και τους κατοίκους των γειτονικών νησιών, που δεν ενοχλήθηκαν από τα εργοστάσια της ΔΕΗ στην περιοχή τους, είναι ατυχής, διότι εκτός του ότι από το παράδειγμά σας λείπει το βασικό σκέλος ΜΑΜΙΔΑΚΗΣ, το οποίο σήμερα, κυρίως, μας απασχολεί - και ευχόμαστε να μη χρειαστεί αργότερα να μας απασχολήσει και η ΔΕΗ - λείπει και το κρίσιμο στοιχείο που είναι η διαδικασία που ακολουθήθηκε στα γειτονικά νησιά για την εγκατάσταση ή μετεγκατάσταση της ΔΕΗ. Αλλά προχωρήσατε και σε ένα ατυχέστερο ακόμα παραλληλισμό της δικής μας στάσης με τις αντιδράσεις κάποιων το 1990 για το βιολογικό καθαρισμό της Μυτιλήνης. Θα μας επιτρέψετε όμως να παρατηρήσουμε ότι, ενώ εκείνος ήταν πράγματι "έργο ζωής", στη δική μας περίπτωση είναι "έργο θανάτου". Εκείνος ήταν βιολογικός καθαρισμός, οι δεξαμενές ΜΑΜΙΔΑΚΗ είναι βιολογικός... "βρωμισμός". Ας μην τα βάζουμε λοιπόν όλα στο ίδιο σουβάλι.

Και αφού αναφερθήκατε και στην απόφαση του δημοτικού Συμβουλίου Πολιχνίτου, θέτουμε υπόψη σας τα εξής: σ' εκείνο το Συμβούλιο της 17/3/2000 κανένας σύμβουλος δεν έδωσε εν λευκώ εξουσιοδότηση στον κ. Γιανέλη να προσκαλεί όλες τις "οχλούσες δραστηριότητες" του νησιού να εγκατασταθούν στη θέση ΠΛΑΚΕΣ (βλ. ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ της 14/1/2002): αντίθετα μάλιστα όλοι, μηδέ του αντιδημάρχου του εξαιρουμένου, είπαν: "πρώτα να δούμε τις τεχνικές και περιβαλλοντικές μελέτες και ύστερα να συμφωνήσουμε ή ν' απορρίψουμε την πρόταση μετεγκατάστασης του ΜΑΜΙΔΑΚΗ". Αυτό βέβαια το είχε ξεχάσει ο κ. Γιανέλης και το ξαναθυμήθηκε - και μάλιστα επαυξημένο με την καθυστερημένη έμπνευσή του "περί δημοψηφίσματος" - μόλις την 10 Φεβρουαρίου (βλ. ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ της ίδιας ημέρας), όταν πια φοβήθηκε πως θα σηκωθούν και οι ίδιες οι ΠΛΑΚΕΣ να τον πετροβολάν.

Και ερχόμαστε τώρα στο τελευταίο - πράγματι καίριο - ερώτημα που μας απευθύνετε, "πού πιστεύουμε ότι πρέπει να πάει η ΔΕΗ και ο ΜΑΜΙΔΑΚΗΣ". "Χωρίς υπεκφυγές, χωρίς μισόλογα και χωρίς να κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας", αλλά και χωρίς να αυτοαναγορευόμαστε σε ειδικούς επιστήμονες για τέτοια θέματα απαντούμε: να πάνε όπου οι ειδικοί επιστήμονες μαζί με την ηγεσία της Περιφέρειας και του Νομού μας κρίνουν ότι είναι ο πλέον κατάλληλος χώρος, αφού προηγουμένως μελετήσουν συνολικά το αναπτυξιακό πρόβλημα του νησιού μας, συντάξουν χωροταξική μελέτη για την κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων και τη χωροθέτηση των οχλουσών βιομηχανικών μονάδων και αφού προηγουμένως πείσουν τους κατοίκους της περιοχής όπου θα εγκατασταθούν οι ρυπογόνες βιομηχανίες: 1) ότι αυτές μπορούν να συνυπάρξουν με τις άλλες οικονομικές δραστηριότητες, όπως είναι ο τουρισμός και 2) στην περίπτωση που εξαφανιστούν οι τουρίστες από την περιοχή τους ή καταστραφεί η αγροτική οικονομία λόγω της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος, ότι δεσμεύονται, ως πολιτεία, για τέτοια ανταποδοτικά οφέλη που θα τους επιτρέψουν να παραμείνουν στην περιοχή τους, αυτοί και τα παιδιά τους, απασχολούμενοι σε άλλους τομείς της οικονομίας και χωρίς φόβο για την υγεία τους.

Αυτά πιστεύουμε ότι είναι το ελάχιστο που πρέπει κανείς να απαιτεί από ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος και από μια σοβαρή ηγεσία, σε επίπεδο Δήμου - Νομού - Περιφέρειας, η οποία σέβεται τον εαυτό της και τους κατοίκους του νησιού μας.

Όλα τ' άλλα είναι πράγματι "καραγκιοζιλίκια" και χαϊρόμαστε που, έστω και στην τελευταία παράγραφο του άρθρου σας, συμφωνούμε μαζί σας.

Με εκτίμηση
Ο Πρόεδρος Βρισαγωγτών Αθήνας

ΒΑΣ. ΨΑΡΙΑΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΑΘΗΝΑ 08/03/2002

ΠΡΟΣ
τον Πρόεδρο Ο.Λ.Σ.Α.
Κύριον Γεώργιο Κατσικάντο
Κιάφας 9 Αθήνα

Κοιν.1) Συντακτική Επιτροπή Περιοδικού
"Η ΛΕΣΒΟΣ ΜΑΣ" Κιάφας 9 Αθήνα
2) Συντοπίτικους Συλλόγους Ν. Λέσβου (5)

ΘΕΜΑ: Μετεγκατάσταση Ρυπογόνων και οχλουσών επιχειρήσεων στη θέση "ΠΛΑΚΕΣ" ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ

Κύριε Πρόεδρε,

Επειδή κατά το παρελθόν επιδείξατε εξαιρετική ευαισθησία για θέματα περιβάλλοντος και ιδιαίτερος όταν αυτά είχαν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Λέσβου, μας προκαλεί ευλόγως την απορία το γεγονός ότι επί ένα ολόκληρο χρόνο, που ο Σύλλογος Βρυσιαγωγών αγωνίζεται και τους τελευταίους μήνες πέντε Σύλλογοι της Νότιας Λέσβου και μέλη της Ο.Λ.Σ.Α. (Βρυσιαγωγών, Ακρασιωτών, Παλαιοχωριτών, Πλωμαριτών, Πολιχνιατών) αγωνίζονται να αποτρέψουν τη μετεγκατάσταση των δεξαμενών υγρών καυσίμων ΕΚΟ - ΕΛΔΑ στη θέση ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου, από την οποία μετεγκατάσταση κινδυνεύει ολόκληρη η Νότια Λέσβος να καταστεί "τριτοκοσμική ζώνη ανάπτυξης", το Δ.Σ. της Ομοσπονδίας της οποίας ηγείσθε, παρά το ότι το θέμα απασχολεί καθημερινά τον ημερήσιο Τύπο της Μυτιλήνης, αντιμετώπισε το σοβαρό αυτό θέμα δια της ηχηράς σιωπής του!

Επίσης κύριε Πρόεδρε, μας έκανε εξαιρετική εντύπωση το γεγονός ότι κατά την υποβολή αιτήματος από τον πρόεδρο Πολιχνιατών Αθήνας και μέλος του Δ.Σ., κ. Γ. Χατζόγλου, όταν κατά την συνεδρίαση της 6/3/2002 έθεσε το θέμα για την υποστήριξη του αγώνα μας εκ μέρους της Ο.Λ.Σ.Α., τοποθετηθήκατε υπέρ της μετεγκατάστασης του εργοστασίου της Δ.Ε.Η. στη θέση

Από την Παναγιούδα Πέτρας

ΠΛΑΚΕΣ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ, παρά την αντίδραση των παραπάνω πέντε Συλλόγων μας καθώς και την αντίδραση του συνόλου των κατοίκων των δήμων Πολιχνίτου, Καλλονής και Πλωμαρίου.

Εάν αυτό αληθεύει, πρέπει να μας εξηγήσετε τους λόγους της διαφοροποίησής σας από τόπου εις τόπον και από δημάρχου εις δήμαρχον.

Πώς στη μια περίπτωση ενθέρμως τοποθετείστε κατά της μετεγκατάστασης του εργοστασίου της Δ.Ε.Η. στη θέση ΚΑΡΑΒΑ (τοποθεσία μάλιστα που κείται εκτός της περιοχής του Δήμου Μανταμάδου), ενώ στην άλλη περίπτωση τοποθετείσθε και πάλιν ενθέρμως αλλά αυτή τη φορά υπέρ της εγκατάστασης του ιδίου εργοστασίου στη θέση ΠΛΑΚΕΣ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ; Μήπως στην πρώτη περίπτωση η Δ.Ε.Η. θα εκπεμπει ρύπους ενώ στη δεύτερη αρώματα; Ή υπάρχουν και άλλοι λόγοι που διαφοροποιούν τη θέση σας, τους οποίους εμείς αγνοούμε;

Μετά ταύτα θα αναμείνουμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις διευκρινήσεις σας επί του ανωτέρω θέματος.

Με εκτίμηση,

ΒΑΣ. ΨΑΡΙΑΝΟΣ

Αντιπρόσωπος στην Ο.Λ.Σ.Α.
του ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ ΑΘΗΝΑΣ

Το καφενείο της Κυρα - Ρήνης στον άγιο Δημήτρη
(από το βιβλίο "39 καφενεία κι ένα κουρείο" της Τζέλης Χατζηδημητρίου

ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΑΠΟΦΑΙΝΟΝΤΑΙ...

Το σύνολο των εγκαταστάσεων που συνοδεύουν τον νέο ΑΣΠ (αυτόνομο σταθμό παραγωγής της ΔΕΗ) θα προσδώσει στην περιοχή βιομηχανικό χαρακτήρα και αυτό με την πάροδο του χρόνου θα οδηγήσει στην απαξίωση της περιοχής και στην προσέλκυση και άλλων δραστηριοτήτων βιομηχανικού χαρακτήρα. (Εθνικό Μέτσόβιο Πολυτεχνείο)

Αναδημοσιεύουμε δυο αποσπάσματα από άρθρα ειδικών επιστημόνων σχετικά με τους κινδύνους που απειλούν τις περιοχές, όπου σχεδιάζεται η μετεγκατάσταση της ΔΕΗ. Το πρώτο απόσπασμα προέρχεται από μελέτη του καθηγητή του ΕΜΠ Ι. Παπαδημητράκη (τμήματος Χημικών Μηχανικών: Επιστημονικός υπεύθυνος Ν. Μαρκάτος) και αφορά τη μετεγκατάσταση του εργοστασίου της ΔΕΗ στη θέση "Καράβα". Το σχετικό άρθρο δημοσιεύτηκε στα ΜΑΝΤΑΜΑΔΙΩΤΙΚΑ Νο 92 σελ. 12,13. Και το δεύτερο προέρχεται από τον καθηγητή Σεβαστό Μοιρασγεντή και αφορά τη μετεγκατάσταση της ΔΕΗ στη θέση ΠΛΑΚΕΣ. Το σχετικό άρθρο δημοσιεύτηκε στο περιοδικό της ΟΛΣΑ "Η ΛΕΣΒΟΣ ΜΑΣ" τεύχος 280. Παρ' όλον ότι τα συμπεράσματα του πρώτου μελετητή αφορούν την μετεγκατάσταση της ΔΕΗ στη θέση ΚΑΡΑΒΑ, δεν είναι άσχετα και με την περίπτωση μετεγκατάστασης στη θέση ΠΛΑΚΕΣ.

Α) Θραύση κυμάτων

Κατά τη θραύση κυμάτων δημιουργείται μεταφορά σβώλων ρευστού στη στήλη του νερού σε σημαντικό βάθος (πολλαπλάσιο του ύψους κύματος), οι οποίοι επανέρχονται στη συνέχεια προς την επιφάνεια, ήτοι εγκαθίσταται μιας κυκλωτερής κίνηση. Σε περίπτωση πετρελαιοκηλίδας, σβώλοι καυσίμου εισέρχονται στη στήλη του νερού και λόγω υδροδυναμικής διασποράς μεταφέρονται σε όλη τη στήλη νερού και ενδεχόμενα στον πυθμένα, όπου δημιουργούν συσσωματώματα με τα φερτά του πυθμένα. Στην περίπτωση αυτή είναι δύσκολος ο καθαρισμός του θαλασσινού νερού από τμήματα της πετρελαιοκηλίδας.

Β) Συμπεράσματα

- Οι επικρατούντες στο νησί της Λέσβου βόρειοι και βόρειο-ανατολικοί άνεμοι δημιουργούν αρκετά ισχυρά ρεύματα ανεμογενούς κυρίως προέλευσης, τα οποία θα μεταφέρουν απευθείας στις ακτές του Όρμου Μακρυγιαλού μάζες πετρελαίου, στην περίπτωση διαρροών μικρής ή μεγάλης έκτασης.
- Οι νότιοι άνεμοι, οι οποίοι έχουν σχετικά μεγάλη συχνότητα, θα μεταφέρουν μάζες από διαρροές κυρίως στις ακτές του Ασπροποτάμου και του Αγ. Στεφάνου.
- Γενικά τα έντονα καιρικά φαινόμενα που παρατηρούνται στην περιοχή, αφενός αυξάνουν την πιθανότητα ατυχήματος και αφετέρου συντελούν στον κατακερματισμό και τη διασπορά των μαζών πετρελαιοειδών σε μεγάλες εκτάσεις.
- Ο συνδυασμός των έντονων κυματισμών που παρατηρούνται σ' αυτήν την περιοχή, με το μικρό βάθος κοντά στις ακτές, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να συμβεί το φαινόμενο της θραύσης των κυμάτων λόγω ρήξης, οπότε η μάζα των υδρογονανθράκων θα μεταφέρεται σε σημαντικό βάθος και θα φθάνει μέχρι και το βυθό, οπότε στην περίπτωση αυτή αφενός οι οικολογικές επιπτώσεις θα είναι σημαντικά αυξημένες, ενώ θα είναι αδύνατος ο καθαρισμός με τεχνικά μέσα.
- Επίσης ο συνδυασμός έντονων κυματικών φαινομένων, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για θραύση των κυμάτων σε κάποια απόσταση από τις ακτές (1-2 km), από υδροδυναμικές αιτίες και τη διασπορά των μαζών σε σημαντικά βάθη, οπότε η τυχόν πετρελαιοκηλίδα από επιφανειακή στην αρχή μεταφέρεται σε όλη τη στήλη και είναι δύσκολη η απομάκρυνσή της.
- Η ύπαρξη ακτών με αμμώδεις ή κροκαλοπαγείς περιοχές σε μεγάλο βαθμό, δημιουργεί τις

προϋποθέσεις για εισχώρηση των μαζών των πετρελαιοειδών σε βάθος, οπότε είναι δύσκολη η φυσική απομάκρυνση ή ο καθαρισμός με τεχνικά μέσα.

- Η μορφολογία των ακτών, σε συνδυασμό με τα συμπλέγματα των νησιών και τα μικρά βάρη (κάτω από 20 m), προσδίδει στην περιοχή τον χαρακτήρα της κλειστής αβαθούς περιοχής, όπου δεν αναμένεται μεγάλη κυκλοφορία θαλάσσιων μαζών, με αποτέλεσμα την παγίδευση μαζών στην περιοχή και το μικρό ρυθμό καθαρισμού των ακτών.

- Εξ άλλου γύρω από τα νησιά ή και μεταξύ τους δημιουργούνται ενδεχόμενα ζώνες κλειστής κυκλοφορίας, στις οποίες είναι δυνατή η παγίδευση μαζών πετρελαίου.

- Γενικά η περιοχή της Καραβάς είναι ακατάλληλη για την εγκατάσταση δεξαμενών καυσίμων καθώς δημιουργούνται σοβαροί κίνδυνοι για το περιβάλλον της περιοχής, από μικρά ή μεγάλα επεισόδια διαρροών καυσίμων.

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΠΕΤΡΕΛΑΪΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ του Σεβ. Μοιρασγεντή

Α) Η χρήση πετρελαίου ως καύσιμου για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, ακόμα και στις πλέον σύγχρονες μονάδες ηλεκτροπαραγωγής (ατμοστρόβιλοι, αεριοστρόβιλοι, ηλεκτροπαραγωγή ζεύγηση, μονάδες εσωτερικής καύσης), συνοδεύεται από την εμφάνιση σημαντικών επεισοδίων ρύπανσης, που υποβαθμίζουν το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα (αναλυτική παρουσίαση των εκλυόμενων περιβαλλοντικών φορτίων από τέτοιες μονάδες έκανε ήδη ο κ. Γ. Δεληγιαννίδης σε προηγούμενο τεύχος του Περιοδικού "η Λέσβος μας").

Από τις πλέον σημαντικές περιβαλλοντικές διαταραχές πετρελαϊκών μονάδων είναι η έκλυση αέριων ρυπαντών (σωματιδίων, SO₂, και Nox), που προκαλούν δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στην ανθρώπινη υγεία όσο και στην ποιότητα των γειτνιαζόντων οικοσυστημάτων. Είναι βέβαιο (έστω και αν τα αποτελέσματα δε θα είναι αμέσως ορατά) ότι η σχεδιαζόμενη μονάδα θα επιδράσει αρνητικά τόσο στην υγεία των κατοίκων του νησιού όσο και στα μοναδικά φυσικά οικοσυστήματά του και στους οργανισμούς που διαβιούν σε αυτά. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η κάλυψη των σημερινών αναγκών της Λέσβου σε ηλεκτρική ενέργεια με έναν τέτοιο σταθμό θα προκαλεί αέρια ρύπανση που θα είναι υπεύθυνη, (στατιστικά) και σε ετήσια βάση, για το θάνατο 4 ανθρώπων και για την εμφάνιση περίπου 2100 ελαφρύτερων ή βαρύτερων νοσημάτων (κυρίως άσθμα, αναπνευστικά προβλήματα, ερεθισμούς κ.λ.π.).

Θα πρέπει ακόμη να τονισθεί ότι σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της επιστημονικής κοινότητας οι εκλυόμενοι αυτοί αέριοι ρύποι αφενός μεταφέρονται σε μεγάλες αποστάσεις (και άρα τα επεισόδια ρύπανσης δεν περιορίζονται μόνο σε γειτονικές προς το σταθμό περιοχές) και αφετέρου επιδρούν στους φυσικούς αποδέκτες (ανθρώπινη υγεία, χλωρίδα, πανίδα, υλικά κτιρίων και υποδομών κ.λ.π.), ανεξάρτητα από την προηγούμενη κατάσταση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος. Η κατάλληλη λοιπόν χωροθέτηση πετρελαϊκών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής ακόμη και σε απομακρυσμένες σχετικά περιοχές δεν τις απαλλάσσει από τα προβλήματα ρύπανσης που συνεπάγονται, και μόνο μικρής κλίμακας βελτιώσεις μπορεί να αναμένονται στο γενικότερο υποβαθμισμένο περιβάλλον που θα δημιουργηθεί. Από τη σκοπιά λοιπόν αυτή μάλλον μικρή σημασία έχει η εγκατάσταση του σταθμού είτε στις Πλάκες είτε στην Καραβά. Τα αποτελέσματα θα είναι έτσι κι αλλιώς καταστροφικά για τα μοναδικά φυσικά οικοσυστήματα της Λέσβου, όπου η προκαλούμενη ρύπανση θα επηρεάσει αρνητικά (πέρα από την ανθρώπινη υγεία) τόσο τις αγροτικές καλλιέργειες της περιοχής όσο και τη διαβίωση ενός σημαντικού αριθμού σπάνιων ζώων και πτηνών που βρίσκουν καταφύγιο στην ευρύτερη περιοχή του νησιού.

Επιπλέον παράγοντας αέριας ρύπανσης των πετρελαϊκών μονάδων αποτελεί η έκλυση CO₂ που συνιστά την κύρια αιτία δημιουργίας του φαινομένου του θερμοκηπίου και της συνεπαγόμενης κλιματικής μεταβολής. Αν και το περιβαλλοντικό αυτό πρόβλημα θεωρείται οικουμενικό, εντούτοις η αντιμετώπισή του είναι δυνατή μόνο από την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών σε τοπική κλίμακα.

Β) Η τροφοδοσία τέλος του σταθμού με καύσιμο πετρέλαιο θα αποτελεί μια διαρκή πηγή κινδύνου μόλυνσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος (από ενδεχόμενες διαρροές ή ατυχήματα) με ολέθριες συνέπειες στην αλιεία, στον τουρισμό και στη βιοποικιλότητα της περιοχής. Και αυτό γιατί, σε τέτοιου είδους εγκαταστάσεις, η λήψη ακόμη και των αυστηρότερων μέτρων ασφαλείας δεν μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο διαρροής καυσίμων στο θαλάσσιο περιβάλλον. Η εμπειρία εξάλλου τόσο από τη λειτουργία του σημερινού εργοστασίου της ΔΕΗ στο νησί όσο και από τη λειτουργία τέτοιων μονάδων σε άλλες περιοχές της χώρας δείχνει ότι και μόνο οι διαρροές πετρελαιοειδών στο πλαίσιο της λειτουργίας των εργοστασίων αρκούν για τη ρύπανση σημαντικών περιοχών γύρω από τα εργοστάσια. Πολύ δε περισσότερο στην απευκαταία περίπτωση ενός ναυτικού ατυχήματος, όπου οι καταστροφές μπορεί να είναι και ανυπολόγιστες (αμέτρητα τα παραδείγματα τόσο στο εξωτερικό - Αλάσκα - όσο και στον Ελλαδικό χώρο - Νότιος Ευβοϊκός).

Είμαστε αντίθετοι

Χωρίς κανέναν ενδοιασμό, μας βρίσκουν ολωσδιόλου αντίθετους οι περιέργες κινήσεις που έχουν λάβει χώρα, με την κάλυψη και ύστερα από σχετική πρόταση του Δήμου Πολιχνίτου, που αποβλέπουν στη μετεγκατάσταση των πετρελαιοδεξαμενών «Μαμιδάκη» από τη Σκάλα Λουτρών στη θέση «Πλάκες» του Πολιχνίτου.

Και μας ανησυχούν ιδιαίτερα οι εκφρασθείσες απόψεις επί του θέματος από το Δήμαρχο Πολιχνίτου κ. Γιανέλλη, όπως τις διαβάσαμε στον τοπικό τύπο, να αποτελέσει δηλαδή η μετεγκατάσταση αυτή «πιλότο», για να μεταφερθούν εκεί (Πλάκες) και άλλες «οχλούσες(!!!) δραστηριότητες», όπως το εργοστάσιο της ΔΕΗ, το οποίο, ως γνωστόν, ο Δήμος Μανταμάδου πολέμησε και απορρίπτει για την ευρύτερη περιοχή του, όπου υπήρξε προσπάθεια μεταφοράς του.

Είναι σίγουρο ότι μια τέτοια εξέλιξη θα αποτελέσει σοβαρή επιβάρυνση στο περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής, με απρόβλεπτες επιζήμιες επιπτώσεις, αφού η λειτουργία των δεξαμενών υγρών καυσίμων (εφοδιασμός, και εκφόρτωση) συνιστά ένα μόνιμο κίνδυνο και πηγή ρύπανσης των νότιων ακτών του νησιού από τον Άγιο Φωκά μέχρι το Τάρτι, τις πιο όμορφες και αναπτυσσόμενες παραλίες του νησιού. (Βατερά, Δρώτα, Μελίντα, Αγ. Ισιδώρος, Πλωμάρι).

Μα είναι να απορεί κανείς, ολόκληρο νησί, εδώ βρήκαν να φέρουν τέτοιες ρυπογόνες εγκαταστάσεις; Ανευθυνότητα, αφέλεια ή τίποτα άλλο; Κάποιος στοιχειώδης χωροταξικός σχεδιασμός, αν προηγείτο, σαφώς και θα απέκλειε την περιοχή αυτή.

Μπορούν, αλήθεια, να συνυπάρξουν αυτές με την προοπτική της τουριστικής ανάπτυξης, που υπάρχει για τις πανέμορφες αυτές παραλίες, η οποία συμπληρωματικά με την ελαιοκαλλιέργεια, αποτελεί σήμερα προϋπόθεση και ίσως μοναδική ελπίδα για κοινωνική επιβίωση σ' ολόκληρη την περιοχή.

Ο Σύλλογός μας για το θέμα αυτό μέσα στο Φεβρουάριο συνυπέγραψε, με τους υπόλοιπους συλλόγους, του νότιου τμήματος του νησιού, υπόμνημα διαμαρτυρίας, που εστάλη στον Τύπο. Θα παρακολουθήσουμε το θέμα και, αν χρειασθεί πάλι, όλοι στο νησί και στην Αθήνα πρέπει να είμαστε έτοιμοι.

Η ΣΥΝΤΑΞΗ

(Από το Περιοδικό "Τα Παλιοχωριανά")

ΔΡΟΜΟΣ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ ΒΑΤΕΡΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΝΟΤΙΑΣ ΛΕΣΒΟΥ
ΑΚΡΑΣΙΩΤΩΝ

Αθήνα 13/2/2002

ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΤΩΝ
ΠΛΩΜΑΡΙΤΩΝ
ΠΟΛΙΧΝΙΑΤΩΝ

Προς: Το
Νομάρχη ΛΕΣΒΟΥ
κ.
Δημήτριο Βουνάτσο
Νομαρχία ΛΕΣΒΟΥ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Κοιν.: 1)
Γενική Γραμματέα

Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

κα Μαρία Σκέμπερη

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

2)
Υπουργό Αιγαίου
κ.
Νίκο Σηφουνάκη

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Κύριε Νομάρχη

Εκφράζοντας τη θέληση του συνόλου των ετεροδημοτών αλλά και των δημοτών της Νότιας Λέσβου επανερχόμαστε για πολλοστή φορά στο θέμα του δρόμου Πλωμαρίου - Βατερών, για να ζητήσουμε την προσωπική σας παρέμβαση προκειμένου το έργο να μπει επιτέλους στην φάση της εκτέλεσής του.

Είμαστε βέβαιοι ότι συμμερίζεστε και σεις την άποψη των κατοίκων της περιοχής μας ότι στην σύγχρονη εποχή δεν έχουν θέση μικρόψυχες σκοπιμότητες και δικαιολογίες του τύπου ότι το έργο παρουσιάζει τεχνικές δυσκολίες ή ότι έχει μεγάλο κόστος.

Ο συνεχιζόμενος οικονομικός και κοινωνικός μαρασμός της περιοχής των δήμων της Νότιας

Λέσβου δεν αντέχει άλλες αναβολές ή εφησυχασμούς. Η διάνοιξη ενός παραλιακού άξονα που θα συνδέει τους δύο κόλπους, της Γέρας και της Καλλονής, που θα αναδεικνύει της απρόσιτες μέχρι σήμερα παραλίες και θα διασυνδέει τα απομονωμένα χωριά και τις πόλεις, δε θα συμβάλλει στην ανάπτυξη μόνο της δικής μας περιοχής αλλά στην συνολική ανάπτυξη του νησιού μας, από την οποία έχουν να ωφεληθούν όλοι οι κάτοικοί του.

Επειδή έχουμε συγκεχυμένες πληροφορίες για την πορεία του έργου, θα παρακαλούσαμε να έχουμε μια έγκυρη ενημέρωση σχετικά με το ακριβές στάδιο στο οποίο βρίσκεται το έργο και ειδικότερα εάν έχουν ολοκληρωθεί οι αναγκαίες τεχνικές μελέτες, προκειμένου το έργο να περάσει στη φάση της δημοπράτησής του.

Τελειώνοντας, θα παρακαλούσαμε να ασκήσετε όλη την επιρροή σας για την επίσπευση των διαδικασιών, ώστε μέσα στην τρέχουσα Νομαρχιακή σας θητεία να ανατεθεί η κατασκευή του έργου στην εργολήπτρια εταιρεία.

Μια τέτοια προοπτική θα συνέδεε και την προσωπική σας ιστορία με ένα έργο διαχρονικής σημασίας για την περιοχή μας και για ολόκληρο το νησί μας.

Για τους Συντοπίτικους Συλλόγους Ν. ΛΕΣΒΟΥ
ΑΚΡΑΣΙΩΤΩΝ
ΒΡΙΣΑΓΩΤΩΝ
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΤΩΝ
ΠΛΩΜΑΡΙΤΩΝ
ΠΟΛΙΧΝΙΑΤΩΝ

ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ Ο.Λ.Σ.Α.

Ενόψει του προγραμματιζόμενου για τις 9 - 10 Μαΐου Αναπτυξιακού Συνεδρίου της Ο.Λ.Σ.Α. στάλθηκε στο Δ.Σ. της Ο.Λ.Σ.Α. και τον Τύπο της Μυτιλήνης η παρακάτω επιστολή:

Αθήνα 19/3/2002

Προς το
Δ.Σ. της Ο.Λ.Σ.Α.
Κιάφας 9
106 78 ΑΘΗΝΑ

Κοιν. Εφημερίδες ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Επειδή επανειλημμένα στις Γενικές Συνελεύσεις της Ο.Λ.Σ.Α. επισήμανα την ανάγκη το Δ.Σ. της Ο.Λ.Σ.Α. να απεμπλακεί από κομματικούς εναγκαλισμούς και να προχωρήσει πέρα από τις εύκολες καταγγελίες και τα ψηφίσματα - τα οποία άλλωστε εν αφθονία φιλοξενούνται από τον κομματικό ή μη Τύπο - σε ουσιαστικές πρωτοβουλίες για τη μελέτη του αναπτυξιακού προβλήματος της γενέτειράς μας Λέσβου, καθώς και την αξιοποίηση του επιστημονικού δυναμικού, που διαθέτουμε ως Λέσβιοι, για την κατάθεση συγκεκριμένων προτάσεων που θα δίνουν λύσεις στα πολλά και κρίσιμα προβλήματα που αντιμετωπίζει το νησί μας, αισθάνομαι σήμερα την υποχρέωση, μιας και το Δ.Σ. της Ο.Λ.Σ.Α. αποφάσισε την οργάνωση "Αναπτυξιακού Συνεδρίου", να εξειδικεύσω τις προηγούμενες επισημάνσεις μου αναφερόμενος στους όρους που θεωρώ αναγκαίους για την επιτυχία του ανωτέρω Συνεδρίου.

Για να μην οδηγηθούμε λοιπόν, σε ένα συνέδριο "φιάσκο", που θα γίνει άλλη μια φορά βήμα μιας στείρας κομματικής αντιπαράθεσης, καλώ το Δ.Σ. της Ο.Λ.Σ.Α. να αποδείξει ότι εκπροσωπεί πράγματι όλους τους Λέσβιους του Λεκανοπεδίου της Αττικής και απευθύνεται πράγματι σε όλους τους Λέσβιους του νησιού μας, χωρίς μικροκομματικές λογικές και παρα-ομοσπονδιακές σκοπιμότητες. Και η πρώτη απόδειξη γι' αυτό είναι ο τρόπος που θα αναζητήσει τους βασικούς εισηγητές για το "Αναπτυξιακό Συνέδριο": Οι εισηγητές πρέπει να έχουν το απαιτούμενο επιστημονικό κύρος και να έχουν προταθεί από αρχές και Συλλογικούς φορείς, σχετικούς με τα προς συζήτηση θέματα. Και τέτοιες αρχές και φορείς είναι βεβαίως τα Πανεπιστήμια, τα Επιμελητήρια, η Τοπική και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, οι Ενώσεις των Παραγωγικών Τάξεων και οι Επιστημονικές Ενώσεις. Αυτό βέβαια, δε σημαίνει ότι δεν πρέπει να προταθούν και ανεξάρτητες προσωπικότητες που έχουν διακριθεί για το επιστημονικό ή συγγραφικό τους έργο και ακόμα προσωπικότητες που έχουν με επιτυχία εφαρμόσει πρωτοποριακές ιδέες, όπως για παράδειγμα είναι: ο γεωπόνος της Αχλαδεράς κ. Αντ. Μακρέλης, ο κτηνοτρόφος από την Πέτρα κ. Ελ. Μανδάκης, ο ελαιοπαραγωγός από την Κάπη κ. Αγγ. Μουζάλας, ο οινοπαραγωγός από τα Χίδηρα κ. Λάμπρου.

Σε κάθε περίπτωση πάντως κριτήριο επιλογής πρέπει να είναι η δυνατότητα του ομιλητή να συνεισφέρει στη λύση συγκεκριμένων προβλημάτων που αντιμετωπίζει το νησί μας και όχι άλλη μια φορά αυτά τα προβλήματα να "αναχθούν" στο "πολιτικό" ή καλύτερα στο κομματικό τους πρόβλημα, όπως το αντιλαμβάνονται όσοι επιμένουν να βλέπουν τα πράγματα μέσα από τους πρεσβυωπικούς φακούς της γηρασμένης πια κομματικής λογικής.

Αυτά προς το παρόν.

Με εκτίμηση
ΒΑΣ. ΨΑΡΙΑΝΟΣ
Αντιπρόσωπος του Συλλόγου
Βρυσαγωγτών Αθήνας στην Ο.Λ.Σ.Α.

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ Ο.Λ.Σ.Α.

Οι παρακάτω θέσεις γράφηκαν για να κατετεθούν στο Ανπτυξιακό συνέδριο της ΟΛΣΑ, αλλά τελικά αυτό δεν κατέστη δυνατό

1) Η χωροθέτηση των οχλουσών δραστηριοτήτων δε μπορεί να γίνεται με τη μέθοδο αναζήτησης αφελών, που δέχονται να μετεγκατασταθούν στην περιοχή τους επιχειρήσεις, όπως οι δεξαμενές ΜΑΜΙΔΑΚΗ, η ΔΕΗ κ.ά.

Χρειάζεται συνολική χωροταξική μελέτη για το νησί με καθορισμό ζωνών:

- α) Αγροτοκτηνοτροφικής δραστηριότητας
- β) Τουριστικής δραστηριότητας
- γ) Βιομηχανικής δραστηριότητας

2) Τα κονδύλια των Περιφερειακών Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων δεν πρέπει να διασπαθίζονται σε έργα "άμεσης κατανάλωσης", όπως συνέβη με τα Π.Ε.Π. Βορ. Αιγαίου του Γ' Κοιν. Πλαισίου Στήριξης, αλλά σε έργα βασικής υποδομής, όπως είναι ο Κεντρικός Οδικός Άξονας, ο Περιφερειακός Άξονας (Νότιος οδικός Άξονας, που στερείται παντελώς το νησί, τμήμα του οποίου είναι ο δρόμος Πλω-

μαρίου - Βατερών), λιμάνια, μαρίνες, αεροδρόμια, βιολογικοί καθαρισμοί, λιμνοδεξαμενές, φράγματα, αξιοποίηση της Αιολικής και Γεωθερμικής Ενέργειας.

3) Αντιμετώπιση της πολυκατάτμησης και εγκατάλειψης αγροκτημάτων - ελαιοκτημάτων με ειδικά προγράμματα για τη συνένωση, ενοικίαση ή αγορά από ιδιώτες ή συνεταιρισμούς με θεσμοθέτηση κινήτρων (ελαχιστοποίηση φορολογίας μεταβίβασης, χαμηλότοκα δάνεια, επιδοτήσεις).

4) Ανανέωση ελαιώνων - βιολογική ελαιοκαλλιέργεια με επιδοτούμενα πιλοτικά προγράμματα και επιμόρφωση στην πρακτική εφαρμογή νέων αγροτών σε πρότυπα αγροκτήματα, όπως η Αχλαδερή ή του Αγγ. Μουζάλα στην Κάπη.

5) Επιστημονική βοήθεια και οικονομική ενίσχυση παραγωγών ή συνεταιριστικών οργανώσεων, που αναλαμβάνουν την τυποποίηση ελαιολάδου ή άλλων αγροτοκτηνοτροφικών προϊόντων.

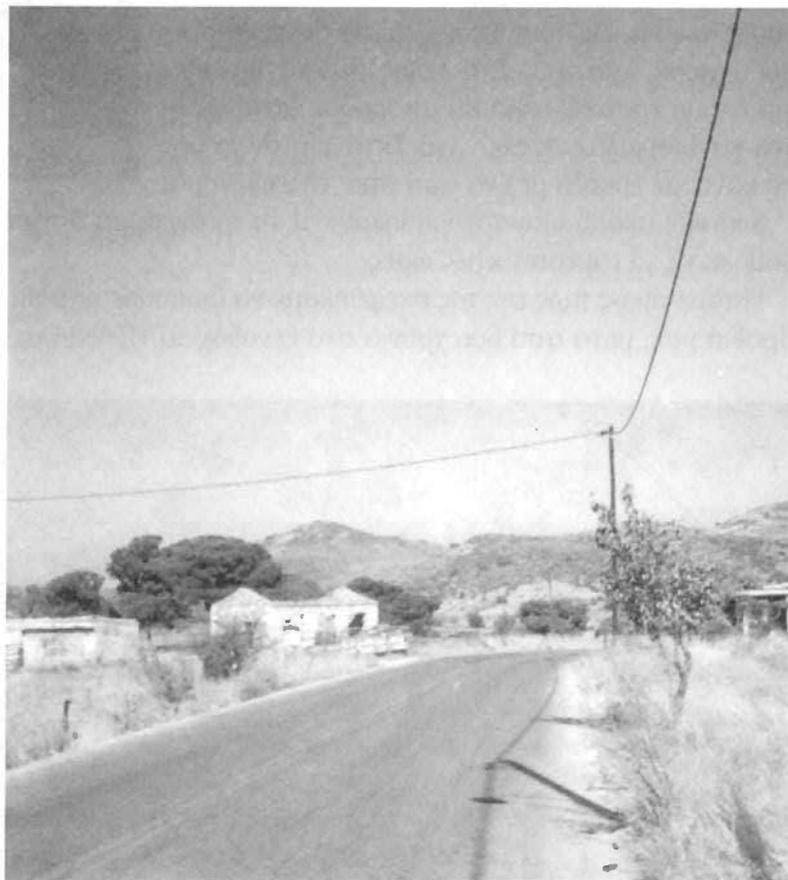
6) Προγράμματα ανάδειξης αρχαιολογικών χώρων και μνημείων του πολιτισμού του νησιού μας όπως π.χ. ο ναός των Μέσων.

7) Οργάνωση Σεμιναρίων τους χειμερινούς μήνες για τους υπαλλήλους τουριστικών επιχειρήσεων και για τους επιχειρηματίες, προκειμένου να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες και να προβληθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του λεσβιακού πολιτισμού, όπως είναι τα ήθη και τα έθιμά μας, η μουσική, η λεσβιακή κουζίνα, τα αγροτοκτηνοτροφικά προϊόντα του νησιού μας.

**Ετήσια συνδρομή για το
περιοδικό 9 €**

**Ετήσια συνδρομή για το
Σύλλογο και το περιοδικό
15 €**

**Παρακαλούμε όσοι παίρνουν το
περιοδικό μας και δεν έχουν
τακτοποιήσει το θέμα της
συνδρομής τους να φροντίσουν για
την τακτοποίησή τους**

Στου Τσουμά το Ντάμι

Ο ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΜΑΣ

Ένα πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα απόλαυσαν οι Βρισαγώτες της Αθήνας μαζί με τους συντοπίτες από το Ακράσι, το Παλιοχώρι, το Πλωμάρι και τον Πολιχνίτο.

Σε μια κατάμεστη αίθουσα, στο κέντρο "7ος Ουρανός", γύρω στα πεντακόσια άτομα, διασκέδασαν ως τα ξημερώματα της Κυριακής της τελευταίας Αποκριάς, με το θαυμάσιο μουσικό συγκρότημα Ζίγκ-Ζάγκ και το μαγικό βιολί του Κόρου.

Η συμμετοχή των Βρισαγωγών, παρά τις δυσώινες προβλέψεις κάποιων, συναγωνίστηκε τη συμμετοχή των Πολιχνιατών και των Πλωμαριτών (94 Βρισαγώτες).

Τις 2 δωρεάν προσκλήσεις για το χορό κέρδισε μαζί με το φλουρί της Πρωτοχρονιάτικης πίτας η Μυρσίνη Καρβουνιέρη. Τα έσοδα του Συλλόγου μας από το χορό ανήλθαν στα 910 Ευρώ.

Κάποιοι Βρισαγώτες ήρθαν πάλι χωρίς προηγουμένως να κλείσουν θέσεις, με κίνδυνο να βρεθούν χωρίς τραπέζι. Στο τέλος βέβαια βρέθηκε για όλους τραπέζι αλλά θα μπορούσε αυτό να ήταν και δύσκολο έως αδύνατο. Γιατί λοιπόν να μην το κάνουμε εύκολο με ένα από πριν τηλεφώνημα;

Κάποιοι ακόμα διαμαρτυρήθηκαν ότι το πρόγραμμα άρχισε αργά και η δυνατότητα να χορέψουν δόθηκε τις μεταμεσονύκτιες ώρες.

Είπαμε όμως πως εφέτος σκεφθήκαμε να δώσουμε κάποιο διαφορετικό χρώμα στην αποκριάτικη βραδιά μας, μετά από δυο χρόνια στο ξενοδοχείο TITANIA με λεσβιακή ορχήστρα. Και γι' αυτό "αγο-

ράσαμε" ένα πρόγραμμα με συγκεκριμένο περιεχόμενο και με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, που επέτρεψε να διασκεδάσουν τόσο αυτοί που ήθελαν ν' ακούσουν μουσική, όσο κι αυτοί που ήθελαν να... εκφραστούν χορευτικά. Εάν οι περισσότεροι ευχαριστήθηκαν είμαστε και μεις ικανοποιημένοι για την πρωτοβουλία που πήραμε. Του χρόνου, να είμαστε καλά και βλέπουμε τι μπορούμε να κάνουμε καλύτερα, για να είναι όλοι ευχαριστημένοι.

Η ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Η αξιολόγηση μιας εκδήλωσης καθώς και η αυτοκριτική πρέπει να γίνεται όταν έχεις πια στη διάθεσή σου τα στοιχεία μιας ολοκληρωμένης εικόνας και όταν πια βρίσκεσαι σε απόσταση από στιγμές συναισθηματικής φόρτισης.

Η αξιολόγηση λοιπόν της εκδρομής στην Κεντρική Ευρώπη γίνεται απ' όλους όσοι συμμετείχαν με βάση το πρόγραμμα που "αγόρασαν" και με βάση την ακρίβεια που αυτό εξελίχθηκε στην πράξη. Σημαντικό επίσης στοιχείο για μια έγκυρη αξιολόγηση αποτελεί η εμπειρία, για όσους την έχουν, από άλλες ανάλογες εκδηλώσεις.

Η αυτοκριτική αφορά όσους είχαν την ευθύνη της κατάστρωσης του προγράμματος, την ευθύνη της εκτέλεσής του, καθώς και το συντονισμό των Συλλόγων που συμμετείχαν στην εκδρομή για την αντιμετώπιση προβλημάτων που αναφύονταν στην πορεία της.

Ελληνική συνοικία Βιέννης. Μπροστά στη Αγ. Τριάδα

Πράγα: Πλατεία Δημαρχείου

Αν λοιπόν λάβουμε υπόψη ότι μια τόσο μεγάλη και δύσκολη εκδρομή που εκτεινόταν σε πέντε χώρες, περιλάμβανε επισκέψεις και ξεναγήσεις σε επτά πόλεις, εκ των οποίων τρεις πρωτεύουσες, διανυκτερεύσεις σε πέντε διαφορετικά ξενοδοχεία, η οποία κάλυψε απόσταση πάνω από 3.000 χιλιόμετρα, εξελίχθηκε και ολοκληρώθηκε χωρίς σοβαρά κενά στη ροή του προγράμματος και ελάχιστες αποκλίσεις και αν ακόμα λάβουμε υπόψη ότι ένα μεγάλο ποσοστό των εκδρομέων έβγαине πρώτη φορά εκτός συνόρων και ότι η πλειονότητα έδειξε πνεύμα συλλογικότητας, τότε πρέπει η εκδρομή να θεωρηθεί επιτυχής, τόσο από την άποψη της κατάστρωσης του προγράμματος, όσο και της εκτέλεσής του.

Δε μπορούμε όμως να πούμε το ίδιο και για ό,τι

αφορά το συντονισμό των Συλλόγων, ειδικότερα στο επίπεδο των εκπροσώπων τους, στην αντιμετώπιση περιπτώσεων εφαρμογής - ευτυχώς σε δευτερεύοντα σημεία - του προγράμματος. Ως αρνητικά στοιχεία πρέπει να σημειώσουμε την προβολή και επιβολή προσωπικών επιλογών που απέκλιναν και από το επίσημο πρόγραμμα της εκδρομής και από τους καθιερωμένους και κοινώς αποδεκτούς κανόνες των οργανωμένων εκδρομών.

Και οι επισημάνσεις αυτές πρέπει να προβληματίσουν τους συνεργαζόμενους Συλλόγους, προκειμένου να αποτραπούν στο μέλλον εικόνες ασυνεννοησίας για πράγματα που ήταν αυτονόητα.

Τελικά και με λίγη καλή τύχη η εκδρομή στις πρωτεύουσες της Κεντρικής Ευρώπης ολοκληρώθηκε αισίως και σ' όλους όσοι συμμετείχαν μένουν - ως συνήθως - οι ευχάριστες μόνο και πρωτόγνωρες για πολλούς εμπειρίες, που είναι και το πολύτιμο απόκτημα το οποίο δικαιώνει την άποψη ότι τα ταξίδια αποτελούν την καλύτερη... επένδυση!

Κάρλοβ Βάρι

ΑΝΑΚΟΝΩΣΗ

Παρακαλούνται όσοι συγχωριανοί μας ενδιαφέρονται οι ίδιοι ή τα παιδιά τους να περιληφθούν στην "Ατζέντα" που σκοπεύει να εκδώσει ο Σύλλογός μας να στείλουν τη διεύθυνση και το τηλεφώνό τους στον Κώστα Αναγνώστου (Ζεφύρου 31 - Ν.Ηράκλειο - τ.κ 14122 και τηλ.: 010 28 35 260)

Όσοι ενδιαφέρονται να παίρνουν το περιοδικό μας "Αντίλαλος της Βρίσας" μπορούν να απευθύνονται στα τηλέφωνα 010 28 35 260 (Κ. Αναγνώστου) ή 010 77 50 157 και 010 93 06 349 (Γ. Μαργαρίτη)

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΓΚΑΦΑΣ

Στις αρχές του 2000 ο δήμαρχος Πολιχνίτου κ. Γιανέλης στη σύσκεψη δημάρχων που είχε καλέσει ο Νομάρχης, μόνος αυτός ανάμεσα στους δημάρχους της Λέσβου, προσφέρεται να διευκολύνει την απομάκρυνση της ΔΕΗ και των δεξαμενών ΜΑΜΙΔΑΚΗ από την περιοχή του δήμου Μυτιλήνης προτείνοντας για τη μετεγκατάστασή τους τη θέση ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου.

Στις 17 Μαρτίου του 2000, το δημοτικό Συμβούλιο, παρ' όλες τις επιφυλάξεις που εκφράστηκαν από την πλειοψηφία των συμβούλων, δέχεται κατ' αρχήν τη μετεγκατάσταση των δεξαμενών ΜΑΜΙΔΑΚΗ και της ΔΕΗ υπό τον όρο να εκπονηθούν περιβαλλοντικές μελέτες, μετά τις οποίες "θα επανέλθει για να εγκρίνει ή ν' απορρίψει αυτές".

Στις 4 Φεβρουαρίου 2001 οι Βρισαγωίτες της Αθήνας στη Γενική Συνέλευσή τους, ανήσυχoi από τις φήμες για σχεδιαζόμενη μετεγκατάσταση των δεξαμενών ΜΑΜΙΔΑΚΗ στη θέση ΠΛΑΚΕΣ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ, δηλώνουν την πλήρη αντίθεσή τους σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο και ζητούν με επιστολή τους στο δήμαρχο κ. Ε. Γιανέλη στις 7/2/2001 να έχουν μια επίσημη και έγκυρη ενημέρωση σχετικά με το θέμα.

Τον Αύγουστο του 2001, αφού το Δ.Σ. του Συλλόγου Βρισαγωγωτών Αθήνας ανέμενε μάταια επί 7 μήνες την ενημέρωση που ζήτησε από το δήμαρχο κ. Γιανέλη, ο Γεν. Γραμματέας του Συλλόγου επισκέπτεται στο γραφείο του το δήμαρχο Πολιχνίτου και ζητεί να μάθει εάν αληθεύουν οι φήμες

για τη σχεδιαζόμενη μετεγκατάσταση ΜΑΜΙΔΑΚΗ στη θέση ΠΛΑΚΕΣ Πολιχνίτου. Ο κ. Γιανέλης δηλώνει ότι υπάρχει πράγματι πρόταση της δημοτικής αρχής και ότι η μετεγκατάσταση θα έχει θετικά αποτελέσματα για την περιοχή.

Στις 23 Σεπτεμβρίου 2001 δημοσιοποιούνται οι αποφάσεις της Γεν. Συνέλευσης των Βρισαγωγωτών Αθήνας της 4/2/2001 και καλούνται οι υπεύθυνοι για τη σχεδιαζόμενη μετεγκατάσταση των δεξαμενών ΜΑΜΙΔΑΚΗ στη θέση ΠΛΑΚΕΣ να συνειδητοποιήσουν τις τεράστιες ευθύνες που αναλαμβάνουν έναντι των κατοίκων της περιοχής του δήμου Πολιχνίτου.

Στις 14 Ιανουαρίου 2002 ο δήμαρχος Πολιχνίτου κ. Γιανέλης εκφράζει την ευχή η πρώτη κίνηση που έγινε από την πλευρά της ΕΚΟ - ΕΛΔΑ για τη μετεγκατάσταση των δεξαμενών υγρών καυσίμων στις ΠΛΑΚΕΣ ν' αποτελέσει "πιλότο" για να μεταφερθούν εκεί και άλλες οχλούσες δραστηριότητες με πρώτη και κύρια το εργοστάσιο της ΔΕΗ "πιστεύω ότι και η ΔΕΗ θα διαπιστώσει στην πορεία ότι η περιοχή αυτή είναι η μόνη κατάλληλη και η μόνη λύση στη διαμάχη που υπάρχει για την Καράβα" δηλώνει υπερηφάνως ο κ. Ε. Γιανέλης! *1

Στις 20 Ιανουαρίου 2002 ο κ. Γιανέλης διαφωνεί με την εκτίμηση του κ. Παρασκευαΐδη ότι η μετεγκατάσταση του ΜΑΜΙΔΑΚΗ θα έχει αρνητικές συνέπειες στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και τονίζει "ότι θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, καθώς και δρόμοι που θα κάνουν

ευκολότερη την πρόσβαση των αγροτών (;) σε αυτή την περιοχή (!). *2

Στις 31 Ιανουαρίου 2002 ο Σύλλογός μας σε δριμύτατη ανακοίνωσή του στον Τοπικό Τύπο, καλεί τους δημοτικούς Συμβούλους Πολιχνίτου να "συνετίσουν" το δήμαρχο κ. Γιανέλη ή αλλιώς να υποβάλλουν ομαδικά τις παραιτήσεις τους, διότι η ώρα της κρίσης έρχεται για όλους και η καταδίκη όλων θα είναι ισόβια. *3

Στις 10 Φεβρουαρίου 2002 ο κ. Γιανέλης δηλώνει: "πρέπει να καταλάβουν όλοι ότι εκείνο που εμείς έχουμε πει είναι ότι είμαστε θετικοί στη μεταφορά των εγκαταστάσεων στη θέση ΠΛΑΚΕΣ υπό την προϋπόθεση ότι θα τηρηθούν όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες για την προστασία του περιβάλλοντος, ώστε να μη δημιουργηθεί κανένα πρόβλημα" και συνεχίζει "παράλληλα δε από τότε (;) είχαμε πει ότι σε κάθε περίπτωση την τελική απόφαση θα την πάρουν οι κάτοικοι της περιοχής μας με δημοψήφισμα που θα πραγματοποιήσουμε!!" *4

Στις 12 Φεβρουαρίου 2002 σε σύσκεψη που έγινε στου Υπουργείου Ανάπτυξης υπό την προεδρία του Γεν. Γραμματέα του Υπουργείου και τη συμμετοχή του νομάρχη Λέσβου και του διευθύνοντος Συμβούλου της ΕΚΟ κ. Μιχ. Γεωργαντόπουλου συμφωνήθηκε μέσα στο επόμενο δεκαήμερο η εταιρία να προχωρήσει στην υπογραφή του συμβολαίου για την αγορά του οικοπέδου στη νέα περιοχή (δηλαδή τις ΠΛΑΚΕΣ), ενώ εντός δεκαπέντε ημερών η Περιφέρεια Βορ. Αιγαίου θα χορηγήσει την προέγκριση χωροθέτησης. *5

Στις 17 Φεβρουαρίου 2002 δημοσιεύεται το υπόμνημα των συντοπίτικων Συλλόγων της Νότιας Λέσβου που στέλνεται στο Νομάρχη Λέσβου και Περιφερειάρχη, στο οποίο δηλώνεται με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο ότι δε θα επιτρέψουν την καταστροφή των ακτών της Νότιας Λέσβου

και την ερήμωση της περιοχής από τη μεταφορά στις ΠΛΑΚΕΣ των ρυπογόνων εγκαταστάσεων του ΜΑΜΙΔΑΚΗ. *6

Στις 17 Φεβρουαρίου 2002 πραγματοποιείται συγκέντρωση στα Βατερρά με πρωτοβουλία των ιδιοκτητών ενοικιαζομένων δωματίων της περιοχής στην οποία μετείχαν πολλοί φορείς από την ευρύτερη περιοχή της νότιας Λέσβου. Οι συγκεντρωθέντες αποφάσισαν να αντιδράσουν με κάθε μέσο στην επαπειλούμενη καταστροφή της τουριστικής ανάπτυξης της νότιας Λέσβου.

Στις 23 Φεβρουαρίου 2002 ο δήμαρχος Πολιχνίτου κ. Γιανέλης συγκαλεί το Δημοτικό Συμβούλιο Πολιχνίτου στο οποίο προτείνει: "να μην δεχθούμε στην περιοχή του δήμου μας καμία οχλούσα υπηρεσία και δηλώνουμε ότι εφόσον επανεκλεγούμε (!) κατά τις προσεχείς εκλογές δεσμευόμεθα ότι δεν πρόκειται να επιτρέψουμε ποτέ και επουδενί (!) οποιαδήποτε οχλούσα να εγκατασταθεί και ειδικότερα τα υγρά καύσιμα της ΕΚΟ - ΕΛΔΑ, την ΔΕΗ, τα υγραέρια κ.λ.π.!"

Το Δημοτικό Συμβούλιο αναιρεί όλες τις προηγούμενες αποφάσεις του σχετικά με τη μετεγκατάσταση ΜΑΜΙΔΑΚΗ και ΔΕΗ.

Στις 26 Φεβρουαρίου 2002 το νέο Δ.Σ. του Συλλόγου μας που εκλέχτηκε από τις αρχαιρεσίες της 24/2/2002 αποστέλλει στο Δημοτικό Συμβούλιο Πολιχνίτου το παρακάτω FAX:

Σας συχαίρουμε για τη νεότερη απόφασή σας σχετικά με το θέμα της μετεγκατάστασης των δεξαμενών ΜΑΜΙΔΑΚΗ, ΔΕΗ, κ.λ.π. Και ευχόμαστε να μη βρισκόμαστε ήδη στην "επόμενη μέρα".

*1 ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ 14/1/2002

*2 ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ 20/1/2002

*3 Εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ 31/1/2002

*4 ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ 10/2/2002

*5 ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ 4/2/2002

*6 ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ 17/2/2002

Ο ΛΑΚΚΟΣ, Η... ΦΑΒΑ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ!

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ 17/3/2000

Ε. Γιανέλης (δήμαρχος): "Πράγματι ύστερα από πρόσκληση του κ. Νομάρχη Λέσβου συμμετείχα σε σύσκεψη που αφορούσε τη μετεγκατάσταση του εργοστασίου της ΔΕΗ και των εγκαταστάσεων υγρών καυσίμων. Όπως γνωρίζετε υπάρχει πρόβλημα, όπου και αν τις πρότειναν να εγκατασταθούν δεν τους επιτρέπουν για διάφορους λόγους και εγώ από την πλευρά μου ως δήμαρχος Πολιχνίτου σκέφτηκα ότι εάν τα υπέρ από τα κατά είναι περισσότερα, γιατί να μην δώσουμε την ευκαιρία αυτή στον τόπο μας να τις δεχθεί με ορισμένα ανταλλάγματα.

Η περιοχή "Πλάκες", που βρίσκεται στο σημείο μεταξύ Κόλπου Καλλονής και Αγίου Φωκά, προσφέρεται για το σκοπό αυτό, είναι πολύ απομακρυσμένη από κατοικήσιμες περιοχές και εάν είναι κατάλληλη για τη μετεγκατάσταση των επιχειρήσεων αυτών και εφόσον θα υπάρξουν σοβαρά οφέλη, όπως φθηνό ρεύμα, ενοίκιο για εγκαταστάσεις καυσίμων, θα δουλέψουν ντόπιοι, να γίνουν δρόμοι, να μείνουν οικογένειες στην περιοχή, τότε να δεχθούμε, μετά βέβαια, τη σύνταξη των μελετών."

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ 23/2/2002

Ε. Γιανέλης (δήμαρχος): "Εν όψει δε και του δημιουργηθέντος θέματος από πολλούς ανησυχούντες κατοίκους της περιοχής μας, των οποίων πλήρως κατανοούμε τις ανησυχίες, αποσαφηνίζοντας την προηγούμενη απόφαση του δημοτικού μας Συμβουλίου, η οποία πιθανώς εσκεμμένως παρερμηνεύεται από ορισμένους, προτείνω να μην δεχθούμε στην περιοχή του δήμου μας καμιά οχλούσα υπηρεσία και δηλώνουμε ότι εφόσον επανεκλεγούμε κατά τις προσεχείς εκλογές δεσμευόμεθα ότι δεν πρόκειται να επιτρέψουμε ποτέ και επουδενί οποιαδήποτε οχλούσα να εγκατασταθεί και ειδικότερα τα υγρά καύσιμα της ΕΚΟ-ΕΛΔΑ, την ΔΕΗ, τα υγραέρια, κ.λ.π."

Μετά απ' αυτές τις εξελίξεις ερωτάμε:

- Ποιός είχε την έμπνευση να προτείνει στη σύσκεψη που έγινε στη Νομαρχία τη θέση ΠΛΑΚΕΣ για τη μετεγκατάσταση της ΔΕΗ και του ΜΑΜΙΔΑΚΗ;
- Εσείς κ. δήμαρχε!
- Ποιός πρότεινε στο δημοτικό Συμβούλιο Πολιχνίτου το θέμα και με διάφορες μεθοδεύσεις απέσπασε την κατ' αρχήν κατά πλειψηφίαν απόφασή του;
- Εσείς κ. δήμαρχε!
- Ποιός στις 14/1/2002 δήλωνε ως εν λευκώ εξουσιοδοτημένος και χωρίς καμιά επιφύλαξη "εύχομαι η πρώτη κίνηση που έγινε από την πλευρά της ΕΚΟ-ΕΛΔΑ για τη μετεγκατάσταση του "ΜΑΜΙΔΑΚΗ" στις ΠΛΑΚΕΣ να αποτελέσει "πιλότο" για να μεταφερθούν εκεί και άλλες οχλούσες δραστηριότητες με πρώτη και κύρια το εργοστάσιο της ΔΕΗ" (ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ 14 Ιανουαρίου 2002);
- Εσείς κ. δήμαρχε!
- Και τώρα ποιος θα πληρώσει το... μάρμαρο;
- Εμείς, οι δημότες σας, κ. δήμαρχε!
- Γιατί όμως κ. δήμαρχε; Εσείς ανοίξατε με τα ίδια σας τα χέρια το λάκκο μας και μεις οι απλοί δημότες θα πληρώσουμε από πάνω "δικηγόρους και μελετητές που θα παρακολουθούν από κοντά την εξέλιξη της υπόθεσης" σύμφωνα με την απόφαση του δημοτικού σας Συμβουλίου;

ΠΟΙΟΣ ΦΤΑΙΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΖΑΒΟ ΤΟ ΡΙΖΙΚΟ ΜΑΣ;

Ο Βρισαγώτης στην καταγωγή, γιατρός νευρολόγος κ. Δημ. Κλάδος που ζει και εργάζεται επί σαράντα χρόνια στη Γερμανία υποβάλλει το 1999, στο δήμαρχο Πολιχνίτου, μαζί με μια ομάδα γιατρών και άλλων επιστημόνων, Ελλήνων και Γερμανών, μια πρόταση για τη δημιουργία ενός σύγχρονου υδροθεραπευτηρίου στο χώρο των ιαματικών λουτρών Πολιχνίτου (Θέρμα). Ο Δήμαρχος Πολιχνίτου κ. Γιανέλης δέχεται την πρόταση και υπόσχεται να προχωρήσει στην ολοκλήρωση της μελέτης για τον βιολογικό καθαρισμό του δήμου Πολιχνίτου και την κατασκευή του έργου, το οποίο τίθεται ως προϋπόθεση για να προχωρήσει η επένδυση για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών.

Ο βιολογικός καθαρισμός Πολιχνίτου, προς δόξαν όλων των δημοτικών αρχόντων του δήμου Πολιχνίτου αλλά και της νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου, έχει δρομολογηθεί από το 1997. Η πρώτη σύμβαση υπογράφηκε στις 17/1/1997 με φορέα υλοποίησης τη Νομαρχία Λέσβου. Στις 9/6/1997 υποβάλλεται στην υπηρεσία δημοσίων έργων της Νομαρχίας η προκαταρκτική μελέτη. Στις 23/12/1997 αξιολογείται η μελέτη και υποβάλλονται τα τελικά συμπεράσματα στην αρμόδια υπηρεσία. Από τις 23/12/1997 έως την 1/1/1999 η μελέτη παραμένει κλεισμένη στα συρτάρια των αρμοδίων.

Στις 22/7/1999 η νομαρχιακή επιτροπή, μετά από 2 ολόκληρα χρόνια, αποφασίζει τη συνέχιση και ολοκλήρωση της μελέτης με φορέα αυτή τη φορά, το δήμο Πολιχνίτου.

Μετά από ένα ολόκληρο χρόνο και δυο μήνες υπογράφεται η προγραμματική Σύμβαση για το νέο φορέα, δηλαδή το Δήμο Πολιχνίτου, που θ' αναλάβει να ολοκληρώσει τη μελέτη και την κατασκευή του έργου. Και στις 23/11/2001 υπογράφεται η συμπληρωματική Σύμβαση μεταξύ του δήμου Πολιχνίτου και των μελετητών.

Μέχρι σήμερα, σύμφωνα με δηλώσεις του δημάρχου Πολιχνίτου, έχουν ολοκληρωθεί οι τοπογραφικές μελέτες και έχει ετοιμαστεί ο φάκελλος για την προέγκριση χωροθέτησης του Βιολογικού Καθαρισμού.

Δε γνωρίζουμε τι άλλο χρειάζεται και πόσος χρόνος θα χρειαστεί ακόμα για την ολοκλήρωση της μελέτης, την έγκρισή της από τις αρμόδιες υπηρεσίες, την ένταξη του έργου σε κάποιο πρόγραμμα για την χρηματοδότησή του, την ανάθεσή του σε κάποια εργολήπτρια εταιρία, την ολοκλήρωση της κατασκευής του και τη λειτουργία του, μετά την οποία θα μπορεί να μπει σ' εφαρμογή το σχέδιο του κ. Δ. Κλάδου για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Υδροθεραπευτηρίου, που θα δώσει το φιλί ζωής σ' ολόκληρο το δήμο Πολιχνίτου με την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού.

Αν κρίνουμε πάντως από την μέχρι τούδε πορεία του έργου αμφιβάλουμε εάν θα έχει πραγματοποιηθεί στο τέλος της δεύτερης πενταετίας που ήδη διανύει.

Αυτά λοιπόν με το βιολογικό καθαρισμό του Δήμου Πολιχνίτου για τον οποίο έχουμε ως Βρισαγώτες ιδιαίτερους λόγους να ενδιαφερόμαστε, διότι εάν συνεχιστεί η "ελεύθερη πτώση" των οικιακών αποβλήτων και των λυμάτων των ελαιολιτριβείων της Βρίσας και του Πολιχνίτου στον Αλμυροπόταμο, φοβούμαστε μήπως κινδυνεύσει να υποσταλεί η "γαλάζια σημαία" από τα Βατερρά.

Ας έρθουμε όμως και σε κάποια άλλα θαυμαστά και θλιβερά που ανέδειξε η πρωτοβουλία του φιλοπάτριδος κ. Δημ. Κλάδου.

Ο δήμαρχος Πολιχνίτου κ. Γιανέλης, ενώ ομολογεί ότι το 1999 δέχτηκε με μεγάλη χαρά την ομάδα γιατρών, μηχανικών και αρχιτεκτόνων, οι οποίοι δήλωσαν ότι ενδιαφέρονται να αξιοποιήσουν τις ιαματικές θερμοπηγές Πολιχνίτου, στη συνέχεια, στις 7/3/2002, αμφισβητεί τη σοβαρότητα του κ. Κλάδου, τον αποκαλεί "αοριστολόγο" και τον καλεί να φέρει στον... Πολιχνίτο "έστω και ένα εκπρόσωπο Τράπεζας για να πεισθεί (ο δήμαρχος κ. Γιανέλης) για τη σοβαρότητα των προθέσεων της ομάδας του"! (Εφημερίδα "ΕΜΠΡΟΣ" 7/3/2002)

Τον προκαλεί ακόμα "να δώσει στη δημοσιότητα τις έγγραφες προτάσεις και τους όρους κάτω και μέσα από τους οποίους θα προχωρούσε η αξιοποίηση των θερμοπηγών". Και σε μια καταπληκτική αποστροφή του λόγου του απευθυνόμενος στον συμπατριώτη μας επιστήμονα τον "μαστιγώνει" γεν-

ναίως! "Τι νόμιζε ο κ. Κλάδος, ότι θα ανοίγαμε ορθάνοιχτες τις πόρτες και θα δεχόμαστε άνευ όρων να πάρει στα χέρια του και να διαχειριστεί με τις γερμανικές Τράπεζες τα όνειρα τόσων γενναίων Πολιχνιατών, που έφυγαν με το όνειρο να δουν αξιοποιημένες τις θερμοπηγές μας!!"

Έτσι χάρις στη "γενναία" αντίδραση του δημάρχου μας διασώσαμε για άλλη μια φορά τα πλούτη που μας εξασφάλιζαν μέχρι σήμερα οι ιαματικές πηγές Πολιχνίτου, όπως έχουν αξιοποιηθεί από τον νυν δήμαρχο και τους προκατόχους του!

Ο συμπατριώτης μας πάντως κ. Δημ. Κλάδος φαίνεται ότι "πήρε στα σοβαρά" το δήμαρχό μας. Για να προωθήσει την επένδυση αξιοποίησης των ιαματικών πηγών Πολιχνίτου, προσέφυγε ακόμα και στον Πρωθυπουργό, ζητώντας την παρέμβασή του για την άρση των εμποδίων και την επίσπευση των διαδικασιών κατασκευής του έργου του βιολογικού καθαρισμού Πολιχνίτου, προκειμένου ν' αποπαραχθούν οι ιαματικές πηγές από τα απόβλητα του Πολιχνίτου που ρυπαίνουν το χώρο των θερμοπηγών.

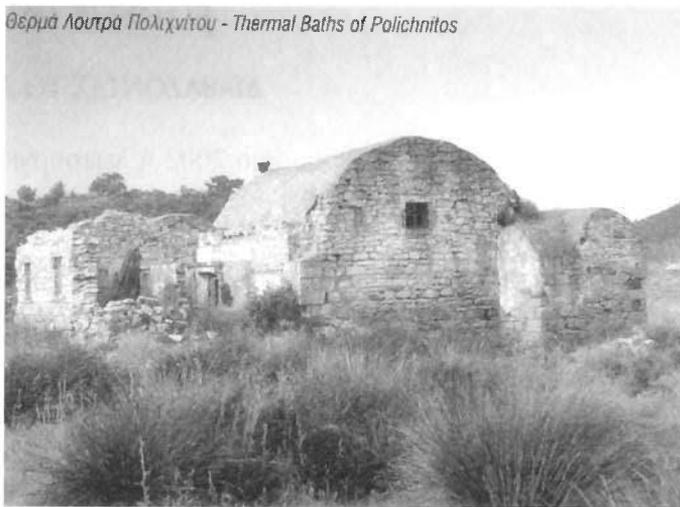
Κατ' εντολή του Πρωθυπουργού η Περιφερειάρχης καλεί τον δήμαρχο Πολιχνίτου να υποβάλει αίτηση και μελέτη σκοπιμότητας στο Ταμείο Συνοχής για την ένταξη και τη χρηματοδότηση του έργου. Η αίτηση όμως που υπέβαλε ο δήμος Πολιχνίτου επιστρέφεται "λόγω σοβαρών ελλείψεων" όπως υποστηρίζει ο κ. Κλάδος, "για να υποβληθεί εκ νέου" λέγει ο κ. Γιανέλης, "όταν η μελέτη του έργου θα είναι ώριμη!"

Παρ' όλα αυτά ο δήμαρχός μας θεωρεί "εικονικό το ενδιαφέρον της Πολιτείας" και ερωτά ειρωνευόμενος τον κ. Κλάδο "γιατί δεν έχει την ευαισθησία να μας πει τι άλλο είδε ο εν λόγω σωτήρας μας (ο κ. Κλάδος) να υλοποιείται πέρα του μεγάλου ενδιαφέροντος που έδειξαν όλοι;"

Τέλος τον κατηγορεί ότι έφθασε στο σημείο (ο εκ Γερμανίας κ. Δ. Κλάδος) να γίνει όργανο των πολιτικών του αντιπάλων εν όψει των δημοτικών εκλογών!"

Και σε μια έξαρση "υπερπατριωτισμού" ο δήμαρχός μας κεραυνοβολεί τον κ. Κλάδο: "εμείς αγωνιζόμαστε για το καλό του τόπου στον οποίο γεννηθήκαμε και τον οποίο αγαπάμε πιο πολύ από κάποιους που ψάχνουν να βρουν την ευκαιρία για να αξιοποιήσουν τις πλουτοπαραγωγικές πηγές μας"!!! (τα θαυμαστικά δικά μας)

Που σημαίνει κ. Κλάδο, γιατρέ που σταδιοδρόμησες στη Γερμανία τιμώντας την πατρίδα σου και το χωριό μας, που δε ξέχασες τον τόπο σου, που θέλησες επιστρέφοντας στη γενέτειρά σου να βοηθήσεις να βγει από τη μιζέρια και την υπανάπτυξη, που θέλησες να μετατρέψεις το τούρκικο χαμάμ σε σύγχρονο υδροθεραπευτικό κέντρο της Ελλάδας και της Ευρώπης, ότι λογάριασες χωρίς τον ξενοδόχο, δηλαδή το δήμαρχό μας. Έπρεπε να γνωρίζεις, γιατρέ, ότι ο δήμαρχός μας, που αγαπά πολύ περισσότερο από σένα τον τόπο μας, είχε στο μυαλό του καλύτερα σχέδια: να κάνει με κέντρο τις ΠΛΑΚΕΣ, ολόκληρη την περιοχή του δήμου Πολιχνίτου ένα ωραίο χαμάμ πετρελαιοθεραπείας και ρυθωθεραπείας!

Η μέχρι τώρα "αξιοποίηση" των θερμοπηγών!

**Εγγραφείτε συνδρομητές στο περιοδικό μας "Αντίλαλος της Βρίσας".
Στείλτε τη συνδρομή και τη διεύθυνσή σας
στον ταμία του συλλόγου μας Γ. Μαργαρίτη**

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΛΕΣΒΙΑΚΟ ΤΥΠΟ

* Αρχισε από το Φεβρουάριο 2002 η λειτουργία του ΙΕΚ Μαγειρικής στην Αγία Παρασκευή. Η φοίτηση διαρκεί 2 εξάμηνα (Φεβρουάριος - Ιούνιος και Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος).

* Λαογραφικό Μουσείο στην Άργενο. Με χρηματοδότηση του Υπ. Αιγαίου μετατρέπεται σε Μουσείο το σπίτι του φιλόλογου και συγγραφέα Γ. Βαλέτα.

* Διαγωνισμός διηγήματος - ποιήματος για μαθητές Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης. Ο διαγωνισμός προκηρύχθηκε από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη Μυτιλήνης και το Υπουργείο Αιγαίου.

* "Τα μονοπάτια της Ελιάς". Με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Leader II ολοκληρώθηκε η χάραξη και η σήμανση τριών περιπατητικών διαδρομών: 1) Από τις Λαρισαίες Πέτρες (Λάρσο) στα χωριά της Γέρας, 2) Από τον Πολιχνίτο στο Λεπέτυμνο και τις ακτές της Β. Λέσβου, 3) Από την Πέτρα στο Σίγρι.

Στο πανηγύρι του Αγίου Γεωργίου. Φωτό Κ.Κώστας

*** Ο Συνεταιρισμός γυναικών Πολιχνίτου ζητά την στήριξη του Υπ. Αιγαίου για να μπορέσει να αυξήσει την παραγωγή του και να συνεχίσει τη δραστηριότητά του. Οι γυναίκες του Συνεταιρισμού Πολιχνίτου παράγουν γλυκά του κουταλιού με φρούτα εποχής, τα οποία συσκευάζουν σε βαζάκια, μαρμελάδες χωρίς συντηρητικά, λικέρ και επίσης λαδοτύρια, ελιές φαγώσιμες σε βαζάκια, λάδι αρωματικό, γλυκά ταψιού, τσουρέκια, βασιλόπιτες και αναλαμβάνουν την παρασκευή ειδών για δεξιώσεις!**

* Η μαρίνα Πλωμαρίου από το ερχόμενο καλοκαίρι θα μπορεί να φιλοξενεί τουριστικά σκάφη (67 μικρά και μεσαία σκάφη). Η κατασκευή της μαρίνας που ολοκληρώθηκε με την επίβλεψη του Ε-ΟΤ κόστισε 500 εκ. δραχμές.

* Η ΝΕΛ εκ μέρους της Ένωσης Εφοπλιστών Ακτοπλοΐας προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας ζητώντας την ακύρωση του Νόμου για την απελευθέρωση των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών. Οι εφοπλιστές αντιτίθενται στον παραπάνω Νόμο του Υπ. Ναυτιλίας και επιδιώκουν την εφαρμογή του νόμου που ισχύει στην Ιταλία σύμφωνα με τον οποίον "οι ακτοπλοϊκές εταιρίες το μόνο που κάνουν είναι η ενημέρωση των Λιμενικών Αρχών για τις ημέρες που προτίθενται να δρομολογήσουν ένα κα-

ράβι στο συγκεκριμένο λιμάνι κάθε φορά και τίποτα περισσότερο"! Αν συμβεί κάτι τέτοιο τότε πια η ΝΕΛ θα δικαιώσει πανηγυρικά τον τίτλο της ως εταιρία Λαϊκής Βάσης!

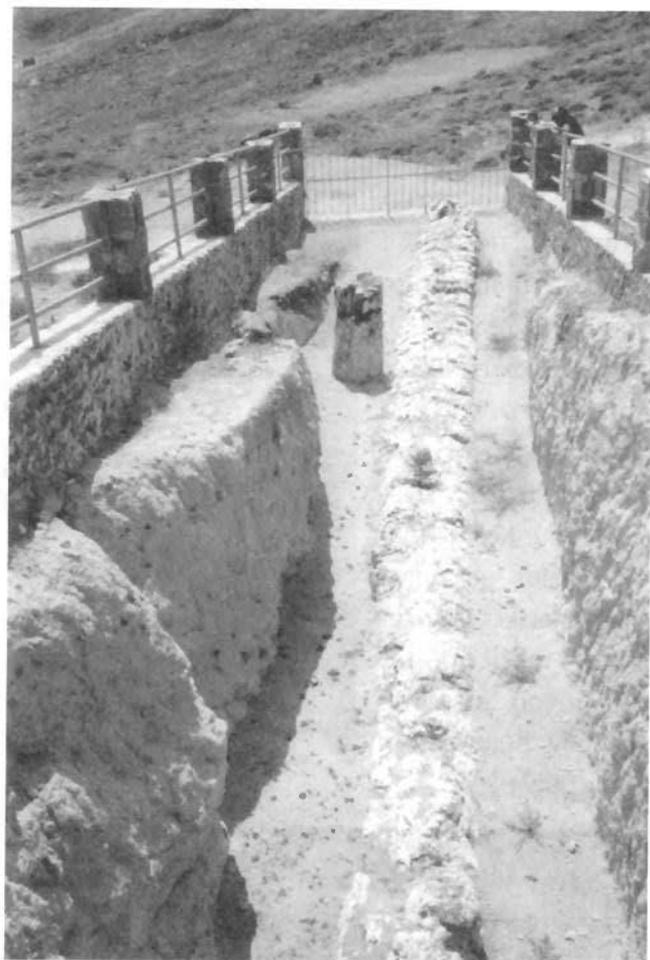
* Δεν θα μείνουν ακάλυπτα τα νησιά της άγονης γραμμής μετά την απελευθέρωση των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών, δήλωσε ο Υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας· το ευχόμαστε και θα αναμένουμε να το δούμε.

* Και άλλος διαγωνισμός ποιήματος και διηγήματος στη λεσβιακή ντοπιολαλιά για μαθητές Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης από το Δήμο Αγιάσου, το Αναγνωστήρι και την Εταιρία Αιολικών Μελετών.

* Στις δώδεκα παραπάντε άφησε η δημαρχία Πολιχνίτου τη ρύθμιση των θεμάτων που σχετίζονται με την ανέγερση του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, όπως είναι τα θέματα εκχώρησης, μεταβίβασης, ανταλλαγής των οικοπέδων και σύνταξης των αντίστοιχων συμβολαιογραφικών πράξεων. Είναι γνωστές βέβαια οι δυσκολίες που προέκυψαν στη φάση αυτή αλλά μήπως δεν ήταν γνωστές εδώ και δυο χρόνια; Μήπως εκτός από τις αντικειμενικές δυσκολίες υπήρξαν και... εγγενείς δυσκολίες;

* Στα μέσα Απριλίου αναμένεται η έγκριση των τεχνικών δελτίων, που έχουν υποβληθεί από τις υπηρεσίες της Νομαρχίας Λέσβου, προκειμένου να ενταχθεί τελικά στο Γ' Κ.Π.Σ. το έργο της ανακατασκευής του δρόμου Αγιάσος - Τσίγκος - Μ. Λίμνη. Γιατί τόσο καθυστέρηση; Καλύτερα να απαντήσουν οι αρμόδιες για την κατάθεση των τεχνικών δελτίων υπηρεσίες της Νομαρχίας Λέσβου καθώς και ο Νομάρχης που τις εποπτεύει.

* Δήλωση του δημάρχου κ. Γιανέλη στα ΑΙΟΛΙΚΑ ΝΕΑ της 10/2/2002: "Είναι αλήθεια ότι έχουμε ξεκινήσει ορισμένα σημαντικά έργα για το δήμο, όπως είναι η μελέτη του βιολογικού καθαρισμού, το Μουσείο της Βρίσας, που προχωράει σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών, αλλά και η αξιοποίηση των θερμότητων. Όλοι οι συνεργάτες μου τόνισαν ότι δεν θα πρέπει να αφήσουμε στη μέση όλα αυτά τα έργα. Έτσι πήρα την απόφαση να κατεβούμε ξανά στις εκλογές και να δώσουμε τη μάχη για την επανεκλογή μας". Δικαίωμα βέβαια του κ. Γιανέλη να "εκθέσει" τον εαυτό του ξανά ως υποψήφιο δήμαρχο. Εκείνο που εμείς έχουμε μόνο να παρατηρήσουμε είναι ότι το μόνο σημαντικό έργο που κινδυνεύσαμε να δούμε "υλοποιούμενο" εντός της τρέχουσας θητείας του είναι να γίνουν οι ΠΛΑΚΕΣ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ η "χωματερή" ολόκληρου του νησιού μας.

Πάρκο Απολιθωμένου Δάσους Σιγρίου. φωτο Β.Ψ.

- * Εντάχθηκε στα Π.Ε.Π. Β. Αιγαίου ο βιολογικός καθαρισμός Μήθυμνας προϋπολογισμού 2 δις δραχ.
- * Εγκαινιάστηκε στις 24/3/2002 ο βιολογικός καθαρισμός Μυτιλήνης στον Καρα - Τεπέ.
- * Στις 477,67 δραχμές θα φτάσει εφέτος η επιδότηση του λαδιού για την ελαιοκομική περίοδο 2001 - 2. Καλή η επιδότηση να είχαμε όμως και λάδι!
- * Γραφείο ετεροδημοτών ίδρυσε ο δήμος Καλλονής με στόχο να συντονίσει τις ενέργειες και τις δράσεις δημοτών, ετεροδημοτών και αποδήμων του δήμου Καλλονής. Το συντονιστικό όργανο θα αποτελείται από τριμελή επιτροπή του δήμου Καλλονής και τους προέδρους του Συλλόγου Ετεροδημοτών.
- * Αναπτυξιακό Συνέδριο οργάνωσε στη Μυτιλήνη η ΟΛΣΑ στις 9 και 10 Μαΐου.
- * Εκδήλωση για τη ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ στις 8 Μαΐου στο Πολιτιστικό Κέντρο Πλωμαρίου. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος ΠΟΛΙΟΝ του Πλωμαρίου πραγματοποίησε ημερίδα σε συνεργασία με το Δήμο Πλωμαρίου με θέματα: "Η γυναίκα στην Αρχαιότητα" με ομιλήτη τον Παναγιώτη Χατζηδάκη, Δρ. Αρχαιολόγο, "Η γυναίκα της Λέσβου στα χρόνια της Οθωμανοκρατίας" με ομιλήτρια τη Μαρία Αναγνωστοπούλου, συγγραφέα, και "οι διαχρονικοί αγώνες των Γυναικών της Λέσβου" με ομιλήτη τον Παναγ. Παρασκευαΐδη, ιστορικό - λογοτέχνη.

* Πολλοί επισκέπτες εφέτος στο χωριό τις ημέρες του Πάσχα. Στις δόξες του και το πανηγύρι του Αγ. Γιωργιού. Οι πανυγηριώτες απόλαυσαν το νόστιμο "κισκετς" κάτω από τα πεύκα του εξωκλήσιου. Και η γιορτή έκλεισε με τις εντυπωσιακές ιππευτικές επιδείξεις των μελών του Συλλόγου Ιππέων Βρίσας. Και του χρόνου!

Οι Ιππείς στον Αη Γιώργη. Φωτό Κ.Κώστας

Ο Σύλλογος Μυτιληνίων "Θεόφιλος" ανεβάζει στο θέατρο Πέτρας στις 31 / 08 / 2002, το έργο του συμπατριώτη μας Γιάννη Πασπάτη "Το Καταφρόνιου". Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθυνθούν στο τηλέφωνο 010 50 19 228

ΑΓΡΟΤΙΚΑ

Η ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

Παίρνοντας αφορμή από πρόσφατα δημοσιεύματα εφημερίδων που αναφέρονταν στις αντιδράσεις οργανώσεων για τα μεταλλαγμένα προϊόντα, αλλά και στις αντιδράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υπερβολική χρήση φυτοφαρμάκων απευθυνθήκαμε στον καθηγητή βιοχημείας του Πανεπιστημίου Πατρών κ. Κ. Ψαριανό για να μας εξηγήσει τι ακριβώς συμβαίνει στο χώρο της βιοτεχνολογίας και ειδικότερα τι σημαίνουν για την υγεία μας τα μεταλλαγμένα προϊόντα καθώς και τα ραντισμένα με φάρμακα κηπευτικά.

Θα μπορούσες να μας ενημερώσεις, όσο πιο απλά γίνεται, για ορισμένα επιτεύγματα στη βιοτεχνολογία που έχουν προκαλέσει διάφορες αμφισβητήσεις και αντιδράσεις στις μέρες μας, όπως είναι τα γενετικά μεταλλαγμένα τρόφιμα;

Πριν απ' όλα θα ήθελα να ξεκαθαρίσουμε ορισμένες αντιλήψεις ή απόψεις. Οι αμφισβητήσεις αφορούν κυρίως την οικονομική πλευρά, κατά δεύτερο την κοινωνική ή πολιτική και σχεδόν καθόλου την επιστημονική και τεχνολογική. Για οτιδήποτε προκαλεί αμφισβητήσεις δεν είναι φταίχτης η επιστήμη και η τεχνολογία αλλά τα οικονομικά συμφέροντα ατόμων ή κύκλων και κατ' επέκταση το κίνητρο για κοινωνική και πολιτική άνοδό τους. Η επιστήμη οφείλει να ερευνά και να ανακαλύπτει και η τεχνολογία να εφαρμόζει σε πρακτικό επίπεδο τις γνώσεις που αποκομίζει η πρώτη, με σκοπό τη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου και κυρίως την ανακούφιση λαών που ζουν σε καθεστώς φτώχειας και εξαθλίωσης. Την ευθύνη όμως εφαρμογής της νέας τεχνολογίας, που προκύπτει κάθε φορά και αενάως, σε οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο την έχουν πλέον στα χέρια τους οι οικονομικοί, πολιτικοί και κοινωνικοί παράγοντες και σε καμιά περίπτωση δεν βαραίνει την ίδια την επιστήμη ή την τεχνολογία, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις που επιστήμονες κάνουν ή επιχειρούν να κάνουν κακή εμπορευματοποίηση των επιστημονικών τους γνώσεων, κινούμενοι από ιδιοτελή συμφέροντα (οικονομικά εν πάση περιπτώσει και όχι επιστημονικά), κρούσματα που δυστυχώς αυξάνουν στις μέρες μας, αν και απαντούν σε μικρή, ελάχιστη μειοψηφία, με προεξέχουσα περίπτωση την κλωνοποίηση ανθρώπου, που μερικοί μέσω αυτής προσπαθούν χωρίς ηθικούς ενδοιασμούς να αναγάγουν την ανθρώπινη ύπαρξη σε καταναλωτικό και επομένως εμπορεύσιμο αγαθό. Ο τρόπος λοιπόν που εφαρμόζεται και κυρίως ο τομέας που εφαρμόζεται η τεχνολογία βαραίνει αποκλειστικά τους οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες. Οι πρώτοι για το ότι την εφαρμόζουν, όπως την εφαρμόζουν και οι δεύτεροι γιατί την εγκρίνουν ή δεν την ελέγχουν επαρκώς. Όμως, θα πρέπει όλοι να γνωρίζουμε ότι κάθε επιστημονικό και τεχνολογικό επίτευγμα έχει τα όρια αξιοποίησής του και τα επίπεδα εφαρμογής του. Μέχρι σε κάποιο σημείο είναι ευεργετικό πέρα απ' αυτό καταντά επιβλαβές, επικίνδυνο και ανήθικο. Τα ασφαλή όρια είναι πάντα επακριβώς προσδιορισμένα από την επιστήμη και την τεχνολογία, άλλωστε αυτή είναι η δουλειά τους, και γίνονται περισσότερο αυστηρά και περισσότερο λεπτά όσο το προϊόν είναι απόρροια μεγαλύτερου επιστημονικού και τεχνολογικού κόπου και υψηλότερης τεχνολογίας και κατ' επέκταση επιστημονικής και τεχνολογικής αξίας.

Από τα πλέον κοινωνικά ευάλωτα αγαθά είναι αυτά που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την υγεία του

ανθρώπου. Τα τρόφιμα π.χ. είναι από τα χαρακτηριστικότερα αγαθά αυτού του είδους, μια που άμεσα, και σε καθημερινή βάση, έρχεται σε επαφή μαζί τους ο άνθρωπος και έμμεσα αφορούν την υγεία του. Η βιοτεχνολογία, μια που συνοψίζει σήμερα ό,τι πιο σύγχρονο στην επιστήμη και την τεχνολογία, πρωταγωνιστεί και στον τομέα των τροφίμων με αντιπροσωπευτικότερο προϊόν της τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα ή τα μεταλλαγμένα τρόφιμα, όπως συνήθως είναι περισσότερο γνωστά. Τα τρόφιμα αυτά, σαν προϊόντα και αυτά μιας υψηλής τεχνολογίας περικλείουν μεν ένα υψηλότατο ευεργετικό περιεχόμενο, σύμφωνα με τα παραπάνω, αλλά χαρακτηρίζονται και από αυξημένο βαθμό επικινδυνότητας, εάν δεν τηρηθούν αυστηρά οι προδιαγραφές και η παραγωγή τους, η διάθεση, αλλά και η χρήση τους δεν γίνουν αυστηρά μέσα στα όρια ασφαλείας. Στη πραγματικότητα όμως είναι υγιεινότερα, θρεπτικότερα, καταλληλότερα, πιο εύγεστα, πιο φθηνά, πιο ασφαλή, φθάνει μόνο να κινούνται μέσα στα όρια των προδιαγραφών τους. Η εκτροπή έξω απ' αυτά τα όρια προκαλεί μοιραία επιστημονικό, κοινωνικό, ηθικό, οικονομικό και πολιτικό σοκ και θέτει σε κίνδυνο την υγεία του καταναλωτή. Για το λόγο αυτόν έχουν θεσπιστεί αυστηρότατοι νόμοι και κανόνες από ΗΠΑ και ΕΕ ειδικά γι' αυτά τα προϊόντα. Λίγο λοιπόν ο υπαρκτός κίνδυνος από την ίδια τη φύση τους (ως προϊόντα υψηλής τεχνολογίας), λίγο οι αυστηροί κανόνες και οι νόμοι που έχουν επιβληθεί από δύο κορυφαίες τεχνολογικά και επιστημονικά ανεπτυγμένες χώρες, που εξάπτουν τη φαντασία και προκαλούν την καχυποψία (για να επιβάλουν αυτές τέτοιους κανόνες κάτι τρέχει), λίγο οι δημοσιογράφοι που θριλοποιούν το θέμα είτε από άγνοια είτε από πρόθεση, για να προκαλούν τρόπο, μια που αυτός φέρει μεγαλύτερη ακροαματικότητα, λίγο η αδυναμία του καταναλωτή να κατανοήσει τι είναι ή βιοτεχνολογία, άρα δικαιολογημένος και ο φόβος του, που ούτως ή άλλως ο άνθρωπος από τη φύση του έχει μέσα του για οτιδήποτε δεν κατανοεί και τον εξωθεί να το δαιμονοποιήσει, για να λυτρωθεί απ' αυτό, (άλλωστε και μόνο ο όρος γενετική τροποποίηση του εξάπτει τη φαντασία ότι κάτι το τρομερό έχει συμβεί στο τρόφιμο), όλα αυτά στήνουν στις μέρες μας ένα χορό φόβου και θρίλερ γύρω από τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα. Αλλά, αυτά ούτως ή άλλως έχουν μπει για τα καλά στη ζωή μας χωρίς να το αντιληφθούμε, όχι βέβαια από την μπροστινή πόρτα της ζωής μας αλλά από την πίσω ή τα παράθυρα, και χωρίς θόρυβο, και είμαστε και πολύ ευχαριστημένοι και έχουμε εκτιμήσει ήδη τα προσόντα τους, μόνο που δεν ξέρουμε ότι σε αυτά τα καταπληκτικά προϊόντα σε κάποια φάση της παραγωγής τους έχει βάλει το χεράκι της η βιοτεχνολογία. Πόσοι άραγε γνωρίζουν ότι αυτά τα νόστιμα και πάμφθυνα κοτόπουλα ή τα ντόπια μοσχάρια κρέατα που εμπνέουν τόση εμπιστοσύνη, μια που η Αγγλία με τις τρελές αγελάδες είναι τόσο μακριά από τον τόπο μας και δεν μας φθάνει, έχουν μεγαλώσει με αυξητικές ορμόνες που είναι βασικά βιοτεχνολογικό προϊόν; Πόσοι άραγε απ' αυτούς που προτιμούν τα εύγεστα και πάμφθυνα, σε σχέση με τα ροδάκινα και τους γιαρμάδες, νεκταρίνια γνωρίζουν ότι είναι και αυτά προϊόντα της βιοτεχνολογίας; Τα βιοτεχνολογικά προϊόντα λοιπόν δεν θα τα βρει κανείς στα ράφια των σούπερ μάρκετ με εμφανή ετικέτα, στην οποία θα δηλώνεται: "βιοτεχνολογικό ή μεταλλαγμένο προϊόν". Τέτοια θα βρει κανείς ελάχιστα, και δεν είναι μόνο τα ευρέως γνωστά και εμφανή στα ράφια των σούπερ μάρκετ, ούτε μόνο κάποιες αμερικάνικες μάρκες σόγιας ή καλαμποκιού όπως πολλοί πιστεύουν· είναι καλά κρυμμένα μέσα σε πάρα πολλά κοινά προϊόντα, όχι βέβαια από πρόθεση, αλλά σαν προσθετικό, σαν άρωμα, σαν χρώμα, σαν βελτιωτικό γεύσης ή φόρμας, σαν μέσον επεξεργασίας ενός προϊόντος, σαν σπόρος.

Τι είναι τελικά τα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα;

Ο όρος συνήθως αναφέρεται σε προϊόντα προοριζόμενα για κατανάλωση είτε από τον άνθρωπο είτε από ζώα και διεθνώς συμβολίζονται ως GM (Genetically Modified) ή ως GE (Genetically Engineered) ή απλά αποκαλούνται μεταλλαγμένα ή γενικότερα ως βιοτεχνολογικά προϊόντα. Τα προϊόντα αυτά είναι συνήθως κοινά τρόφιμα απ' αυτά που χρησιμοποιούμε στην καθημερινή διατροφή τη δική μας ή των ζώων. Η διαφορά τους έγκειται στο ότι προέρχονται από ποικιλίες φυτών που έχουν δημιουργηθεί με τις τελευταίες τεχνικές της μοριακής βιολογίας, οι οποίες συχνά συνοψίζονται με τον όρο βιοτεχνολογία. Έτσι ο όρος επεκτείνεται και στα ίδια τα φυτά, οπότε μιλάμε και για GM φυτά ή βιοτεχνολογικά φυτά ή επεκτείνεται και σε άλλους οργανισμούς, οπότε μιλάμε για GM οργανισμούς. Οι οργανισμοί αυτοί έχουν τροποποιηθεί στο εργαστήριο για να ενισχυθούν ή αποκτηθούν επιθυμητές και συγκεκριμένες κληρονομήσιμες ιδιότητες, όπως για παράδειγμα στα φυτά την ιδιότητα να αντέχουν σε συγκεκριμένες συνθήκες του περιβάλλοντος ή να εμπλουτιστούν ή και να αποκτήσουν ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο π.χ. περισσότερες πρωτεΐνες, βιταμίνες, μέταλλα ακόμη και φάρμακα ή να απεμπλουτιστούν από κάποιο άλλο περιεχόμενο π.χ. λίπη, χοληστερίνη, τοξίνες κ.λ.π. Η μεταβολή επιθυμητών κληρονομήσιμων ιδιοτήτων παλαιά γινόταν μέσα από την κλασική γενετική και βιολογία ή με ανάλογη και κατάλληλη αύξηση του οργανισμού. Οι μέθοδοι όμως εκείνες ήταν πολύ χρονοβόρες και τα αποτελέσματα δεν ήταν μεγάλα, ακριβή και μόνιμα. Η γενετική μηχανική από την άλλη πλευρά μπορεί να δημιουργήσει φυτά με την επιθυμητή ιδιότητα με μεγάλη ακρίβεια και πολύ γρήγορα. Οι τεχνικές συνήθως είναι δύο ειδών. Η πιο απλή περιλαμβάνει την συγχώνευση δύο διαφορετικών κυττάρων σε ένα καινούριο, υβριδικό κύτταρο, που συνδυάζει τις ιδιότητες και των δύο αρχικών κυττάρων. Ένα φυτό π.χ. που θα αναπτυχθεί έτσι από ένα τέτοιο υβριδικό κύτταρο θα περιέχει τις ιδιότητες και των δύο φυτών που έδωσαν τα κύτταρά τους για την παραπάνω συγχώνευση. Συνδυάζοντας λοιπόν κατάλληλα φυτά με συγκεκριμένες ιδιότητες δημιουργούνται νέα φυτά, που περιέχουν νέες εμπλουτισμένες ιδιότητες από την συγχώνευση των δύο γενετικών υλικών. Είναι τα λεγόμενα υβρίδια. Τέτοια υβρίδια π.χ. είναι τα γνωστά μας νεκταρίνια, ορισμένες ποικιλίες καλαμποκιού κ.αλ. Η άλλη τεχνική, πιο προχωρημένη, περιλαμβάνει τη μεταφορά ενός γονιδίου, υπεύθυνου για μια συγκεκριμένη ιδιότητα από ένα φυτό στο DNA ενός άλλου φυτού που δεν περιέχει αυτό το γονίδιο, και κατ' επέκταση και την ιδιότητα αυτή, και την ενσωμάτωσή του στο κορμό του DNA του. Έτσι το γονίδιο αυτό, το νέο, και η ιδιότητα που εμφανίζει, αποτελεί απόκτημα του νέου φυτού που προκύπτει απ' αυτό το εγχείρημα. Το εκπληκτικό σ' αυτή την τεχνική είναι ότι γονίδια μπορεί να παρθούν από οποιονδήποτε οργανισμό, από ιό μέχρι τα ζώα και μέχρι τον άνθρωπο και να ενσωματωθούν στο DNA άλλων οργανισμών, φυτών, ζώων ή και μικροβίων. Έτσι, η γκάμα των ιδιοτήτων που αποκτούν και μπορούν να κληρονομήσουν στο διηνεκές είναι απεριόριστη. Θεωρητικά είναι δυνατόν να παράγεις ό,τι μπορείς να φανταστείς απλά με την ανάπτυξη τέτοιων οργανισμών. Με αυτόν τον τρόπο έχουν δημιουργηθεί οργανισμοί με ιδιότητες πρωτοφανείς. Φυτά π.χ. που αντέχουν στην λειψυδρία, στα υφάλμυρα ή αλμυρά εδάφη, στα καιρικά σοκ (καύσιμα και παγετό), στα ζιζανιοκτόνα, στους ιούς και στα μικρόβια ασθενειών, φυτά που διαθέτουν εντομοκτόνα, αγελάδες που παράγουν γάλα χωρίς λακτόζη, χωρίς λίπος ή με βιταμίνες ή ακόμα με εμβόλια, μικρόβια που παράγουν ινσουλίνη και άλλα είδη φαρμάκων κ.λ.π. Χαρακτηριστική περίπτωση που χρήζει ιδιαίτερης μνείας, επειδή είναι ήδη εφαρμόσιμη σε ευρεία κλίμακα, είναι φυτά που έχουν ενσωματωμένα στο ι-

διο το σώμα τους τα δικά τους βιοκτόνα έναντι των διαφόρων παθογόνων ή παρασιτικών οργανισμών. Έτσι, η ανάγκη ψεκασμού με φυτοφάρμακα μειώνεται συνεχώς και τείνει να εξαλειφθεί στο άμεσο μέλλον, μια ανάγκη που όλοι αντιλαμβανόμαστε τη σημασία της μια που τα φυτοφάρμακα έχουν ήδη περάσει στην τροφική αλυσίδα και φθάνουν μέχρι το στομάχι μας. Εν τέλει, Τα γεννήματα αυτών των οργανισμών είναι αυτά που δίνουν τα λεγόμενα γενετικά τροποποιημένα προϊόντα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται σ' αυτούς με τον όρο γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί, (GMOs) ενώ οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν αυτόν τον όρο για να αναφερθούν σε όλες τις μορφές βελτιωμένων οργανισμών είτε με τον σύγχρονο τρόπο της Μοριακής Βιολογίας είτε με την Κλασική Γενετική.

Είπες ότι η βιοτεχνολογία μπορεί να εξαλείψει την ανάγκη ψεκασμού με φυτοφάρμακα. Εντούτοις, και μέχρι να γίνει αυτό, σε πολλά τρόφιμα φυτικής αλλά και ζωικής προέλευσης έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχουν ίχνη φυτοφαρμάκων. Το θέμα αυτό απασχολεί ήδη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ποιους κινδύνους εγκυμονεί για την υγεία μας; Υπάρχουν τρόποι αντιμετώπισης αυτών των κινδύνων;

Η καταπολέμηση των διαφόρων φυτικών ασθενειών υπήρξε ανέκαθεν ο πονοκέφαλος των γεωργών. Στο παρελθόν οι γεωργοί χρησιμοποιούσαν για το σκοπό αυτόν μια σειρά φυσικών και μηχανικών μεθόδων (σκιάχτρα, τσάπισμα, όργωμα κ. άλ.) μέχρι τη χρήση χημικών ουσιών, των φυτοφαρμάκων, με διάφορες βιοκτόνες ιδιότητες, όπως εντομοκτόνα κατά των επιβλαβών εντόμων, παρασιτοκτόνα κατά των διαφόρων παρασίτων, ζιζανιοκτόνα κατά των ζιζανίων, μυκητοκτόνα κατά των παθογόνων μυκήτων κ.άλ. με απώτερο σκοπό τη μεγιστοποίηση της παραγωγής (χωρίς απώλειες) και τη διατήρηση της καλής ποιότητας των γεννημάτων (μη σκουλικοφαγωμένα) για μια καλύτερη τιμή. Δυστυχώς όμως, αν και τα διάφορα παρασιτοκτόνα είναι σχετικά φθηνά και έχουν καλά αποτελέσματα στην καταπολέμηση των περισσότερων παρασίτων υπάρχουν αρνητικές απόψεις για τη χρήση αυτών όσο αφορά την υγεία του καταναλωτή κατά πρώτον και την ποιότητα του προϊόντος κατά δεύτερον. Ο πρωταρχικός σκοπός των φυτοφαρμάκων είναι να πετύχουν το στόχο τους που είναι οι διάφοροι παρασιτικοί οργανισμοί. Παράπλευρα όμως είναι δυνατόν να πλήξουν και τον άνθρωπο χρήστη ή τον άνθρωπο καταναλωτή μέσα από την τροφική αλυσίδα. Έχει υπολογιστεί ότι ετησίως περίπου 3 εκατομμύρια περιπτώσεις από οξεία δηλητηρίαση και 220.000 θάνατοι προκαλούνται σε όλο τον πλανήτη μας από την άμεση έκθεση σε φυτοφάρμακα. Πέραν αυτών, το νερό της βροχής μπορεί να μεταφέρει τα φυτοφάρμακα σε μεγάλη έκταση γύρω από τον τόπο ραντίσματος και να ποτίσει το έδαφος σε μεγάλο βάθος και να φθάσει ακόμα και στα υπόγεια ή τα επιφανειακά νερά μολύνοντάς τα. Το πρόβλημα αυξάνει εάν νερό με φυτοφάρμακα, που προέρχονται από το ξέπλυμα ραντισμένων φυτών, χρησιμοποιηθεί για πότισμα λαχανικών. Τότε τα φυτοφάρμακα περνούν από τις ρίζες των λαχανικών στα λαχανικά και από κει στον ανθρώπινο οργανισμό του καταναλωτή που εν δυνάμει μπορεί να προκαλέσουν πρόβλημα υγείας. Τα προβλήματα αυτού του είδους οξύνονται, όπως είναι αντιληπτό, εάν αμέσως μετά το ράντισμα ακολουθήσει βροχή και μάλιστα ένα φιλόβροχο. Μια άλλη διάσταση των προβλημάτων που προκύπτουν από τη χρήση των φυτοφαρμάκων είναι ότι τα φυτοφάρμακα απορροφούνται από τους ιστούς των φυτών και φθάνουν έτσι και πάλι στο στομάχι του καταναλωτή, όταν φαγωθούν είτε απ' αυτόν άμεσα είτε έμμεσα καταναλώνοντας κρέας ζώων που τρέφονταν με τα παραπάνω φυτά όταν ήταν εν ζωή. Στην προκειμένη περίπτωση

ση, μεγάλη σημασία έχει ο τύπος του φαρμάκου και γενικά οι προδιαγραφές του φυτοφαρμάκου για να έλθουμε πάλι σ' αυτό που τονίσαμε από την αρχή, ότι μεγάλη σημασία έχει η αυστηρή χρήση της τεχνολογίας μέσα στα όρια των προδιαγραφών της. Γενικά, η δυνατότητα ενός φυτοφαρμάκου να προκαλέσει προβλήματα υγείας εξαρτάται από διάφορες παραμέτρους, όπως η τοξικότητά του, η δόση (το ποσό δηλαδή που ραντίζεται), η συχνότητα της δόσης, (πόσο συχνά ραντίζεται) ο χρόνος έκθεσης στο περιβάλλον (πόσο δηλαδή παραμένει πάνω στο φυτό), η αντοχή του στο περιβάλλον (κατά πόσο δηλαδή καταστρέφεται από μόνο του) και από το βαθμό βιοαποικοδόμησής του (δηλαδή πόσο γρήγορα καταστρέφεται στο στομάχι του καταναλωτή ή του ζώου ή πόσο γρήγορα αποβάλλεται αυτό από τους οργανισμούς που το τρώνε). Είναι προφανές λοιπόν ότι εάν ένα φυτοφάρμακο είναι πολύ τοξικό, θα πρέπει να χρησιμοποιείται σε μικρότερες δόσεις και αραιότερα. Όμως και ένα φυτοφάρμακο λιγότερο τοξικό μπορεί να γίνει επικίνδυνο, εάν χρησιμοποιείται κατά κόρον και σε μεγάλες δόσεις. Εάν δε δεν καταστρέφεται και αμέσως στο περιβάλλον ή είναι ελάχιστα βιοαποικοδομήσιμο στον οργανισμό του ανθρώπου ή των άλλων οργανισμών, αυτό συσσωρεύεται και μπορεί κάποτε να φθάσει σε συγκεντρώσεις λίαν επικίνδυνες για την υγεία του ανθρώπου. Χαρακτηριστικό και μεγάλης σημασίας μέγεθος των προδιαγραφών ενός φυτοφαρμάκου είναι ο λεγόμενος χρόνος ημιζωής του, ο χρόνος δηλαδή που χρειάζεται να αυτοκαταστραφεί ή βιοαποικοδομηθεί η μισή ποσότητά του. Ο όρος αυτός αν και εννοιολογικά είναι λιγάκι δύσκολος να συλληφθεί στις επιστημονικές του διαστάσεις περικλείει εντούτοις μια μεγάλη πρακτική σημασία. Σε απλές γραμμές περικλείει μια ποσοτική έννοια χρόνου, μια έννοια του πόσο γρήγορα η φύση είναι ικανή να καταστρέφει ένα συγκεκριμένο φυτοφάρμακο. Μικρός χρόνος ημιζωής του φυτοφαρμάκου σημαίνει περίπου ότι η φύση μπορεί να το καταστρέφει σε μικρό χρονικό διάστημα. Το χρονικό αυτό διάστημα αλλάζει βέβαια ανάλογα με το είδος του ψεκαζόμενου φυτοφαρμάκου (συγκεκριμένα ανάλογα με τον χρόνο ημιζωής του) αλλά όμως τροποποιείται περαιτέρω και ανάλογα με την ψεκαζόμενη ποσότητά του καθώς και ανάλογα και με την έκταση της ψεκαζόμενης επιφάνειας. Εάν π.χ. ένα δοχείο συγκεκριμένου φυτοφαρμάκου αναγράφει στις οδηγίες του τρόπου χρήσεώς του ότι είναι για ένα στρέμμα και ότι αυτό καταστρέφεται σε 48 π.χ. ώρες μετά τον ψεκασμό του, ο χρόνος αυτοκαταστροφής του θα φθάσει στις διπλές ώρες, δηλαδή σε 96 ώρες, εάν ψεκαστούν δύο δοχεία με το ίδιο φυτοφάρμακο στο ένα στρέμμα ή ένα και πάλι δοχείο αλλά στο μισό στρέμμα. Αυτό λοιπόν που αναφέρεται συχνά ότι σε δύο μέρες, για παράδειγμα, μετά τον ψεκασμό μπορεί κανείς να φάει άφοβα το ψεκασμένο φρούτο ή λαχανικό μπορεί και να μην ευσταθεί. Ευσταθεί μόνο με την προϋπόθεση ότι τηρήθηκε ακριβώς ο τρόπος χρήσης του φυτοφαρμάκου χωρίς τροποποιήσεις. Τροποποιήσεις όμως γίνονται συχνότατα είτε από αδιαφορία του χρήστη είτε από κακή αντίληψη ότι δήθεν θα έχει καλύτερα αποτελέσματα, εάν ψεκάσει περισσότερο από αυτό που υπογορεύουν οι οδηγίες χρήσης. Έτσι όμως αυξάνει ο χρόνος αυτοκαταστροφής του φυτοφαρμάκου και μαζί του και ο χρόνος μη ασφαλούς χρήσης του ψεκαζόμενου προϊόντος, με συνέπεια να προλαβαίνει το φυτοφάρμακο να φθάνει στο στομάχι μας πριν καταστραφεί. Βέβαια, μπορεί να προλάβει να φθάσει το φυτοφάρμακο στο στομάχι μας και όταν αυτό έχει από τη φύση του μεγάλο χρόνο αυτοκαταστροφής (μεγάλο χρόνο ημιζωής). Τελικά, όσο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα απαιτείται για την αυτοκαταστροφή του φυτοφαρμάκου, τόσο και η πιθανότητα να φθάσει στο στομάχι μας και από κει να αθροίζεται στο σώμα μας σιγά-σιγά αυξάνει, με τελική συνέπεια να αυξάνει και η βλαπτική του επίδραση ακόμα και αν αυτό δεν έχει μεγάλη τοξικότητα.

Ο χρόνος ημιζωής (επομένως και χρόνος αυτοκαταστροφής) ανάλογα με το φυτοφάρμακο μπορεί να φθάνει από λίγες ώρες ή μέρες μέχρι και κάποια χρόνια (τα κακά φυτοφάρμακα). Στην πρώτη περίπτωση, όπως αντιλαμβάνεται κανείς, το φυτοφάρμακο καταστρέφεται πλήρως μέσα σε λίγες ώρες ή λίγες ημέρες το πολύ και πέρα αυτού του χρονικού διαστήματος δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος. Στην τελευταία όμως περίπτωση επιβιώνει για χρόνια. Τα πλέον ακίνδυνα πάντως φυτοφάρμακα, εάν μπορεί να το πει κανείς, είναι τα ζιζανιοκτόνα που έχουν το μικρότερο χρόνο ημιζωής. Για τα διάφορα παρασιτοκτόνα και εντομοκτόνα τα πράγματα είναι διαφορετικά. Υπάρχουν φυτοφάρμακα που είναι πολύ τοξικά για τα έντομα-στόχος αλλά που είναι και πολύ ανθεκτικά με πιθανότητα να πλήξουν και άλλα έμβια όντα, μη στόχους, όπως ζώα ή ανθρώπους. Γι' αυτό το λόγο, αυτά έχουν απαγορευτεί βέβαια από καιρό, αλλά στη φύση παραμένουν ακόμα και σήμερα λόγω της μακροβιότητάς τους με σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα. Διάφορα είδη φυτοφαρμάκων της οικογένειας των λεγόμενων χλωριομένων υδρογονανθράκων συμπεριλαμβάνονται σ' αυτή την κατηγορία. Πολλοί κίνδυνοι από τη χρήση φυτοφαρμάκων δεν είναι και τόσο ορατοί. Από έρευνες στο εργαστήριο έχει αποδειχθεί ότι παρατεταμένη έκθεση σε μικρές δόσεις από παρασιτοκτόνα τελικά οδηγεί σε βλαπτικά για την υγεία αποτελέσματα όμοια με αυτά τα βαριά περιστατικά που παρατηρούνται σε έκθεση φυτοφαρμάκων μεγάλων δόσεων. Επιδημιολογικές έρευνες επίσης έδειξαν ότι αγρότες που εκθέτονταν σε διάφορα φυτοφάρμακα παρουσίαζαν υψηλή πιθανότητα να εμφανίσουν ασθένειες, όπως του Χόντκινς, λευχαιμία, πολλαπλά μυελώματα και άλλες μορφές καρκινωμάτων, όπως επίσης και βλάβες νευρικής, νεφρικής, ηπατικής, κ.λ.π. φύσεως, καθώς και πιθανότητα στειρώσης. Αλλα πειράματα με τεχνητά εμποτισμένα με φυτοφάρμακα φρούτα και λαχανικά κατέδειξαν γαστρεντερικά προβλήματα, αϋπνίες και χρόνια φαινόμενα κόπωσης. Ο μόνος τρόπος τελικά να προστατευτεί ο καταναλωτής είναι να τηρούνται αυστηρά τα όρια χρήσης του φυτοφαρμάκου, όπως προβλέπονται από τις προδιαγραφές του και υπαγορεύονται από τις οδηγίες χρήσης του και φυσικά να λαμβάνει ο καταναλωτής τις κατάλληλες υγειονομικές προφυλάξεις, δηλαδή καλό πλύσιμο των φρούτων και λαχανικών, τουλάχιστον αυτών και εκεί που μπορεί να το κάνει. Τελικά, παίρνοντας υπόψη το περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος της υγείας μας από τη χρήση φυτοφαρμάκων μπορούμε όλοι να αντιληφθούμε γιατί αναζητείται ή λύση της γενετικής μηχανικής ως εναλλακτική λύση των φυτοφαρμάκων. Τα GM τρόφιμα μπορεί να είναι λιγότερο βλαβερά για τον καταναλωτή επειδή μπορούν να ελαττώνουν τα ποσά και τη συχνότητα ραντίσματος (περίπτωση ζιζανιοκτόνων) ή και να καταργούν την ανάγκη ραντίσματος (παρασιτοκτόνα και εντομοκτόνα) ή σύμφωνα με τους πλέον απαισιόδοξους να περιορίζει το πρόβλημα στο συγκεκριμένο φυτό και όχι σε ολόκληρο τον αγρό, τη γύρω περιοχή και στο περιβάλλον γενικότερα. Δεν είναι λοιπόν προτιμότερος ο περιορισμός του κακού, εάν υποθέσουμε ότι το εγγενές στο φυτό, λόγω γονιδίου, παρασιτοκτόνο είναι βλαβερό, που σίγουρα δεν είναι στο βαθμό που είναι το χημικό παρασιτοκτόνο, από το να μολύνεται το σύμπαν με αλόγιστο ράντισμα με φυτοφάρμακα; Σίγουρα οι βιολογικές ουσίες είναι λιγότερο βλαπτικές από τις χημικές. Πάνω απ' όλα πάντως είτε ο γεωργός ακολουθεί παραδοσιακές μεθόδους είτε μοντέρνες πρέπει να εκπαιδεύεται, να επιμορφώνεται συνεχώς στις νέες μεθόδους και όχι να αφήνεται από την πολιτεία στον αυτοσχεδιασμό και την εμπειρική του τελικά, εάν την έχει και αυτήν, μάθηση εις βάρος του καταναλωτή. Οι καινούργιες τεχνικές και μέθοδοι σε όλους τους τομείς και όχι μόνο στη γεωργία ή τη βιομηχανία διαδέχονται η μία την άλλη σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα στις μέρες μας και θα μικραίνει διαρκώς, όσο η επιστήμη και η τεχνολογία προοδεύει. Η εποχή που η γνώση, όχι και

πολύ περίπλοκη και βαθιά, μεταδιδόταν από γενιά σε γενιά, από πατέρα σε γιο, έχει παρέλθει ανεπιστρεπτή. Η γνώση στις μέρες μας αλλάζει μέρα με τη μέρα και οι διάφορες μέθοδοι διαδέχονται η μία την άλλη σε χρόνο που δεν προλαβαίνεις να τις γνωρίσεις καν και όχι να τις εμπεδώσεις. Για το λόγο αυτό η παραδοσιακή μετάδοση της γνώσης με τον πατροπαράδοτο τρόπο από γενιά σε γενιά δεν έχει θέση στις μέρες μας γιατί απλούστατα δεν προφταίνει. Χρειάζεται ή συνεχής επιμόρφωση του αγρότη, ακόμα και του πλέον ηλικιωμένου, στις σύγχρονες μεθόδους καλλιέργειας, ώστε να μη συμβάλει με την άγνοιά του στην μόλυνση του περιβάλλοντος με κακή χρήση των τεχνολογιών είτε αυτές είναι χημικές είτε βιοτεχνολογικές αύριο. Χρειάζεται στελέχωση της γεωργίας μας με επιστημονικά στελέχη που θα κατευθύνουν και θα συμβουλεύουν το γεωργό συνεχώς και από κοντά. Χρειάζεται μια νέα αντίληψη για την παιδεία, μια νέα παιδεία, μια παιδεία δια βίου που ο καθένας θα επιμορφώνεται συνεχώς και θα ενημερώνεται για τις νέες τάσεις και για τις νέες χρησιμοποιούμενες μεθόδους του τομέα του από υπεύθυνους του είδους.

Ποιοι όροι καθιστούν ασφαλή τα βιοτεχνολογικά προϊόντα;

Ποτέ άλλοτε δεν θεσπίστηκαν τόσο νόμοι, τόσο όροι, τόσο κανόνες, και ποτέ άλλοτε δεν ενδιαφέρθηκαν οι αρχές τόσο πολύ για το ασφαλές περιεχόμενο των τροφίμων. Ποτέ άλλοτε τρόφιμο δεν πέρασε από τόση στενή κρισιάρρα πριν τεθεί σε κυκλοφορία και ποτέ τόσο μεγάλος αριθμός επιστημόνων και επιτροπών ελέγχου δεν ασχολήθηκε για κάποιο άλλο είδος προϊόντος. Σήμερα τα GM τρόφιμα υπόκεινται σε ένα αυστηρότατο και εξονυχιστικό έλεγχο, πριν διατεθούν στο εμπόριο, για να αποτιμηθεί εάν εμπεριέχουν κάποιους πιθανούς κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Η αποτίμηση αυτή αφορά είτε για άμεσους είτε για έμμεσους κινδύνους, στο άμεσο μέλλον ή το απώτερο και εστιάζεται κυρίως στη διαδικασία της παραγωγής του προϊόντος και ειδικά εάν τηρούνται τα κατάλληλα μέτρα και οι κατάλληλες μέθοδοι ώστε να μην υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία μας και στο περιβάλλον. Εξετάζουν π.χ. την πηγή των γονιδίων που εισάγουν, τον τρόπο που τεμαχίστηκε, τον τρόπο που λήφθηκε, τον τρόπο που μεταφέρθηκε, σε ποιο σημείο του DNA ενσωματώθηκε και με τι τρόπο έγινε, ποια στη συνέχεια ήταν η συμπεριφορά του, τι ακριβώς παράγει σε μοριακό επίπεδο και πολλά άλλα σημεία πάντα σε μοριακό επίπεδο, χρησιμοποιώντας όποια προχωρημένη τεχνολογία υπάρχει στον τομέα αυτόν. Στη συνέχεια εξετάζεται στο σύνολο το φυτό, πάλι σε μοριακό επίπεδο για να διαπιστωθούν τι προϊόντα παράχθηκαν (κυρίως πρωτεΐνες που δημιουργούν τα αλλεργικά φαινόμενα, επικίνδυνες τοξίνες κ.άλ.), που συνδέονται με την ύπαρξη του καινούργιου γονιδίου, καθώς και να επιβεβαιωθεί ότι δεν μεταφέρθηκαν κατά τη διαδικασία και γονίδια ανθεκτικά στα αντιβιοτικά. Η ανάγκη της αποτίμησης στο στάδιο αυτό της παραγωγής καθορίστηκε τον Οκτώβριο του 1991 με την Κοινοτική οδηγία 90/220/EEC. Σύμφωνα με αυτήν δόθηκαν 18 μόνο άδειες για ισάριθμα προϊόντα αλλά πολλά άλλα εκκρεμούν μέχρι και σήμερα και πολλά άλλα τέθηκαν στην αγορά από μεμονωμένα Κράτη Μέλη, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα, αναστέλλοντας προσωρινά κάποια άρθρα της οδηγίας, προφανώς για εθνικούς λόγους. Με νεότερες όμως οδηγίες, ρυθμίσεις και ειδικές νομοθεσίες που ακολούθησαν στην ΕΕ, οριοθετήθηκαν ασφαλέστερα τα πλαίσια στα οποία θα παράγονται, θα διακινούνται και θα διατίθενται τα νέα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας. Έτσι, με τη ρύθμιση (EC) 258/97 θέτονται οι κανόνες

για την άδεια κυκλοφορίας κάθε πρωτοεμφανιζόμενου (νέας τεχνολογίας) τροφίμου ή προσθετικού τροφίμων, για τη σήμανσή του ως GM και για τον τρόπο που θα δίδεται η άδεια. Για παράδειγμα, η άδεια δίνεται άμεσα, εάν στην εκτίμηση σύμφωνα με την πρώτη οδηγία συμφωνούν όλα τα κράτη μέλη ενώ εάν και ένα κράτος μέλος διαφωνεί τότε πηγαίνει σε μια δευτεροβάθμια διαδικασία. Με την οδηγία 98/95/EC καθορίζεται με ποιους όρους και με ποιες προδιαγραφές επιτρέπεται η διάθεση και πώληση σπόρου GM φυτών. Με τη ρύθμιση (EEC)2309/93 έχουν προσδιοριστεί τα μέτρα για την προστασία εργατών και μεταφορέων στο κύκλο των ιατρικών και κτηνιατρικών φαρμάκων στον οποίο συμπεριλαμβάνονται και οι GM οργανισμοί. Ενώ με την οδηγία 90/679/EEC καθορίζονται τα μέτρα προστασίας εργατών για κινδύνους από έκθεση σε GM και άλλους βιολογικούς παράγοντες. Τον καιρό αυτόν η ΕΕ βρίσκεται σε μια διαδικασία για την ανάπτυξη ενός καλύτερου πλαισίου για τη σήμανση των GM προϊόντων ως τέτοια. Προς το παρόν βρίσκονται σε ισχύ για το θέμα αυτό η οδηγία 2001/18/EC που υποχρεώνει την επικόλληση ετικέτας στο προϊόν που θα δηλώνει ότι πρόκειται για GM οργανισμό. Με την οδηγία 1139/98 η σήμανση γίνεται πιο αυστηρή και πιο σαφής και περιλαμβάνει όλα τα τρόφιμα στα οποία ανιχνεύονται DNA ή πρωτεΐνη προερχόμενα από γενετική τροποποίηση. Η οδηγία 49/2000 καθορίζει και το κατώφλι (1%) των παραπάνω ουσιών που δεν πρέπει να ξεπερνούν σε ένα προϊόν, άλλως θα πρέπει να δηλώνεται στην ετικέτα. Με τη ρύθμιση τέλος 50/2000 καθορίστηκαν και οι προϋποθέσεις σήμανσης και των τροφίμων που περιέχουν συστατικά που προκύπτουν από GM οργανισμούς. Τέλος, η ΕΕ έχει προκηρύξει ποικιλία προγραμμάτων χρηματοδότησης ερευνητικών προγραμμάτων που αφορούν την ασφάλεια των τροφίμων και την ανάλυση και ανίχνευση επικίνδυνων ουσιών μεταλλαγμένων οργανισμών στα προϊόντα τους. Στο μεταξύ, ένα Ευρωπαϊκό Ερευνητικό Κέντρο, το JRC, έχει επιφορτιστεί με την αξιολόγηση των υπάρχοντων αναλυτικών μεθόδων, που χρησιμοποιούνται σήμερα για την ανάλυση και ανίχνευση επικίνδυνων ουσιών μεταλλαγμένων οργανισμών από τα ακατέργαστα προϊόντα τους μέχρι τα άκρως επεξεργασμένα και σε όλες τις μορφές τους. Παράλληλα έχει ζητηθεί από τα Κράτη Μέλη να συμβάλλουν στις προσπάθειες συγκρότησης ενός δικτύου όπου θα συνδέονται τα εθνικά εργαστήρια της κάθε χώρας, ώστε να ανταλλάσσονται οι πληροφορίες. Επίσης προσπάθειες γίνονται και για την ίδρυση μιας τράπεζας πληροφοριών, όπου θα μπορεί κανείς να βρίσκει όποια πληροφορία, καινούρια ή παλαιά υπάρχει γύρω από θέματα μεταλλαγμένων.

Από περιβαλλοντική πλευρά, το πρωτόκολλο της Καρθαγένης, που υπογράφηκε τον Ιανουάριο του 2000 στο Μόντρεαλ από τα Ενωμένα Έθνη, περιλαμβάνει θέματα ασφάλειας από τα βιοτεχνολογικά προϊόντα, ενσωματώνοντας περιβαλλοντικές, εμπορικές και αναπτυξιακές απόψεις γύρω από τους μεταλλαγμένους οργανισμούς. Συγκεκριμένα το πρωτόκολλο αυτό βασίστηκε πάνω στις έννοιες της προστασίας και ασφάλειας κατά την διακίνηση, διαχείριση και χρήση των ζωντανών μεταλλαγμένων οργανισμών ώστε να μη προκύψουν δυσμενείς και απρόβλεπτες επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα των οργανισμών στη φύση. Με απλά λόγια προβλέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ώστε οι πληθυσμοί και οι ισορροπίες των εμβίων όντων στη γη να μην αλλοιωθούν και διαταραχθούν από τους μεταλλαγμένους οργανισμούς εις βάρος του περιβάλλοντος και εις βάρος της ανθρωπότητας κατ' επέκταση. Με ακόμα πιο απλά λόγια, να μη ξεφύγουν μεταλλαγμένοι οργανισμοί στη φύση με απρόβλεπτες συνέπειες. Πέρα από αυτά, το πρωτόκολλο της Καρθαγένης διευθετεί θέματα διαβαθμισμένων και εμπιστευτικών πληροφοριών, που αφορούν τον τρόπο χρήσης

και το είδος των χρησιμοποιούμενων υψηλών τεχνολογιών, ώστε να θωρακίζεται η ασφάλεια των ανθρώπων από απόρρητες και επομένως ανεξέλεγκτα χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες πάνω σε ζωντανούς μεταλλαγμένους οργανισμούς και κατά προέκταση πάνω σε GM τρόφιμα.

Καταλήγοντας, θα έλεγα ότι όπως όλοι οι οργανισμοί, οι μεταλλαγμένοι οργανισμοί δεν είναι ούτε επικίνδυνοι ούτε ασφαλείς γενετικά. Δεν υπάρχει καμιά επιστημονική πάντως ένδειξη ότι η χρήση της τεχνολογίας της γενετικής μηχανικής από μόνη της δημιουργεί ανασφαλή αποτελέσματα. Παρόλα αυτά, η χρήση της τεχνολογίας αυτής, σε όλους τους οργανισμούς ανεξαιρέτως, υπόκειται σε αυστηρούς κανονισμούς. Για όλα τα στάδια της, από την έρευνα μέχρι την εφαρμογή της, από την παραγωγή μέχρι τα ράφια των σούπερ μάρκετ και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, η ασφάλεια των GM τροφίμων παρακολουθείται στενά, ενώ καταγράφεται για 30 και πλέον χρόνια και δεν έχει παρατηρηθεί κανένα σοβαρό ή μη επιλύσιμο πρόβλημα. Η τεχνολογία αυτή εφαρμόζεται σήμερα σε μια βάση ρουτίνας σε χιλιάδες ερευνητικά εργαστήρια σε όλο τον κόσμο και έχει δώσει πολλά νέα προϊόντα και διεργασίες τροφίμων βασιζόμενες σ' αυτές με επιτυχή αποτελέσματα εγγυημένα μέσα στο χρόνο.

Τα προϊόντα αυτά μπορούν να παραχθούν σε τέτοιες ποσότητες και ποιότητες ώστε να ικανοποιούν τις διατροφικές ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου;

Από τους βασικότερους στόχους στην ανάπτυξη GM οργανισμών είναι από τη μια η αύξηση της απόδοσης και της παραγωγικότητας αυτών των οργανισμών σε προϊόντα και από την άλλη η βελτίωση της ποιότητάς αυτών των προϊόντων. Σε δεύτερο επίπεδο, αλλά πιο σημαντικό είναι η παραγωγή καινοφανών (novel) όπως λέγονται προϊόντων. Προϊόντων πρωτότυπων που δεν υπήρχαν πριν, με καινούρια χαρακτηριστικά και νέες ιδιότητες. Η βιοτεχνολογία αποτελεί την ελπίδα για την έξοδο από τη φτώχεια του τρίτου κόσμου, τόσο άμεσα με τη δημιουργία νέων τροφίμων, πολύ φθηνών και πλούσιων σε διατροφική αξία, όσο και έμμεσα με την τροποποίηση ακαλλιέργητων εκτάσεων, λόγω κακής ποιότητας εδάφους ή ακατάλληλων καιρικών συνθηκών, σε πλουτοπαραγωγικές περιοχές, συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στην ανάπτυξη των χωρών αυτών και στην έξοδό τους από τη φτώχεια. Η ανθεκτικότητα π.χ. μερικών GM φυτών στην ξηρασία μειώνει τη χρήση νερού, πράγμα πολύ σημαντικό σε άνυδρες περιοχές και για χώρες φτωχές χωρίς αρδευτικά συστήματα. Μάλιστα Ιάπωνες επιστήμονες έχουν βρεί γονίδιο που επιτρέπει το μεταλλαγμένο φυτό να αναπτύσσεται ακόμα και σε έρημο. Πολλές ερευνητικές προσπάθειες γίνονται και για φυτά που θα αντέχουν σε υφάλμυρα εδάφη και νερά. Επίσης, γενετικές τροποποιήσεις έχουν οδηγήσει και σε φυτά ικανά να συγκρατούν το ατμοσφαιρικό άζωτο με αποτέλεσμα να μη χρειάζονται λίπασμα, συμβάλλοντας έτσι σε μια μεγαλύτερη μείωση κόστους από την εξοικονόμηση λιπάσματος. Η εποχιακή εξάλλου καλλιέργεια πολλών παραδοσιακών φυτών μπορεί να αντικατασταθεί με την καλλιέργεια βιοτεχνολογικών φυτών που αναπτύσσονται ολόκληρο το χρόνο συμβάλλοντας έτσι όχι μόνο στον πολλαπλασιασμό της παραγωγής στη διάρκεια του χρόνου και του ετήσιου εισοδήματος των παραγωγών αλλά και στην καλύτερη κατανομή των γεωργικών ασχολιών και την ελάττωση του κόστους και γενικά στην καλύτερη ανανέωση των γεωργικών πλουτοπαραγωγικών πηγών αλλά και στην ελάττωση της αναγκαίας καλλιεργήσιμης έκτασης και ως

εκ τούτου στην αποφυγή εκχέρσωσης τεράστιων δασικών εκτάσεων, την οικολογική σημασία των οποίων όλοι κατανοούμε. Επιπροσθέτως, τα βιοτεχνολογικά προϊόντα μπορούν να είναι πιο ανθεκτικά στο χρόνο, διατηρούμενα ακόμη και εκτός ψυγείου για πολύ χρόνο. Όλα τα παραπάνω ενθαρρύνουν στον προσανατολισμό παραγωγών, εμπόρων και καταναλωτών στα βιοτεχνολογικά προϊόντα, που οδηγούν σε μια γενική βελτίωση της γεωργίας, της ζωοτροφίας και της βιομηχανίας τροφίμων, και συμβάλλουν στη διατήρηση του περιβάλλοντος. Για τον γεωργό εξασφαλίζονται ανθεκτικότερα φυτά, στα παράσιτα, στα έντομα, στα ζιζάνια στις καιρικές και εδαφικές αντιξοότητες και στα περιβαλλοντικά στρες. Για τον ζωοτρόφο ζώα πιο υγιή με προϊόντα εφοδιασμένα με νέες ιδιότητες, ενώ και για τους δύο εξασφαλίζεται πιο γρήγορη αύξηση των γεννημάτων τους και αυξημένη παραγωγικότητα. Για τον έμπορο εξασφαλίζονται προϊόντα περισσότερο εμφανίσιμα, (σε χρώμα, άρωμα, γεύση, υφή και στερεότητα, χωρίς σπόρους κ.λ.π.), με αργή ωρίμανση, προσόν μεγάλο για τη συσκευασία, φόρτωση και αποθήκευση των προϊόντων, τόσο για τον παραγωγό και έμπορο όσο και για τον καταναλωτή, μια που παραμένουν φρέσκα και εκτός ψυγείου για μεγάλο χρονικό διάστημα, διατηρώντας την καλή τους κατάσταση και το άρωμά τους. Για τον καταναλωτή εξάλλου, το μεγάλο όφελος, πέραν της χαμηλότερης τιμής των GM τροφίμων, είναι και αυξημένη διατροφική τους αξία. Το κρέας ζώων που μεγαλώνουν με ορμόνες περιέχει λιγότερο λίπος, το γάλα τους ομοίως και με λιγότερη λακτόζη (προβληματική για ορισμένους). Τα GM τρόφιμα γενικά είναι πλούσια σε μέταλλα, αντιοξειδωτικές βιταμίνες, που εμποδίζουν την ανάπτυξη κάποιων ειδών καρκίνου, καρδιακών νοσημάτων, τύφλωση κ.λ.π. Ειδικά, ένα από τα σημαντικότερα αντιοξειδωτικά, το λυκοπένιο, είναι άφθονο στις μεταλλαγμένες ντομάτες και στα παραπροϊόντα της. Αύξηση του ποσοστού των υδατανθράκων σε πολλά GM προϊόντα, όπως στη ντομάτα, που την καθιστά "ψυχάτη" και τη βοηθά στην παραγωγή καλύτερου πελτέ ή σάλτσας, στη πατάτα που επίσης καθιστά "ψυχάτη" και τη βοηθά στην παραγωγή καλύτερων, γευστικότερων και υγιεινότερων τσίπς, μια που αυτή απορροφά λιγότερο λάδι κατά το τηγάνισμα και ελαττώνει το χρόνο τηγανίσματος με αποτέλεσμα την αποφυγή βλαπτικών ουσιών και της μείωσης του κόστους λόγω μικρότερης κατανάλωσης, τόσο σε λάδι, όσο και σε ηλεκτρικό ρεύμα. Η παραγωγή διατροφικών προϊόντων μέσα από τη βιοτεχνολογία έχει μια τεράστια επίπτωση διαιτητικής αξίας στους λαούς που κύριο παραγωγικό και διατροφικό προϊόν έχουν κάποιο αγροτικό προϊόν, όπως π.χ. ρύζι στην Ασία, κασάβα στη Ν. Αμερική και Αφρική, τα οποία καταναλώνουν σχεδόν αποκλειστικά σε τεράστιες ποσότητες για τη διατροφή τους με αποτέλεσμα την κακή τους διατροφή, αφού έτσι στερούνται βασικά συστατικά, απαραίτητα για τη σωστή ανάπτυξή τους. Χάριν της βιοτεχνολογίας τα παραπάνω προϊόντα έχουν εμπλουτιστεί με συστατικά υψηλής διατροφικής αξίας, όπως πρωτεΐνες, μέταλλα και βιταμίνες και ό,τι άλλο βασικό συστατικό περιέχουν οι ζωικές τροφές τις οποίες στερούνται. Έτσι, οι κάτοικοι των περιοχών αυτών ξεφεύγουν από τον υποσιτισμό τους, την καχεκτική τους ανάπτυξη και εμποδίζεται η προσβολή τους από ασθένειες, τύφλωση και αναιμία, σαν συνέπεια της κακής τους διατροφής από ένα είδος τροφής φτωχής σε διατροφική αξία. Παράλληλα, μερικά τροπικά γεννήματα, όπως είναι οι μπανάνες, έχουν σχεδιαστεί μέσα από τη γενετική να παράγουν εκτός από πρωτεΐνες και εμβόλια έναντι της ηπατίτιδας, λύσσας, δυσεντερίας, χολέρας, διάρροιας, ή άλλων κοιλιακών λιμωδών προσβολών που δεσπόζουν στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τα εμβόλια αυτά σε τρόφιμα είναι ευεργετικά για τα παιδιά στις χώρες αυτές, όπου τέτοια

τρόφιμα παράγονται και διανέμονται με χαμηλότερο κόστος και η υλική και οικονομική υποδομή για την παραγωγή ιατρικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών, όπως αυτά των εμβολίων, είναι δύσκολη. Αλλά, και στις ανεπτυγμένες χώρες όπου παρατηρείται το αντίστροφο, η υπερκατανάλωση ζωικών κυρίως τροφών, με εξίσου όμως σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία των καταναλωτών, με εμφράγματα και άλλες σοβαρές ασθένειες, λόγω παχυσαρκίας, η βιοτεχνολογία δίνει τη λύση μέσα από τον απεμπλουτισμό των ανθυγιεινών τροφών από τα κακά διαιτητικά συστατικά, όπως λίπη, χοληστερίνη και άλλα τοξικά συστατικά, καθιστώντας έτσι τις παραπάνω τροφές καλύτερης διαιτητικής αξίας. Έτσι, προκύπτουν τα ήδη γνωστά μας πουλερικά και μοσχάρια, μεγαλωμένα με αυξητικές ορμόνες, προϊόν γενετικής παρέμβασης, που καθιστούν το κρέας τους φτωχότερο σε λίπος και χοληστερίνη, όπως εξάλλου και τα προϊόντα των παραπάνω ζώων, αυγά και γάλα, φτωχότερα στα παραπάνω επιβλαβή συστατικά. Στόχος της βιοτεχνολογίας στο μέλλον είναι η παραγωγή προϊόντων με διπλό ρόλο, έναν διατροφικό και έναν ιατρικό, σαν τρόφιμα και σαν φάρμακα. Ήδη, στις ΗΠΑ η Υπηρεσία για τη διαχείριση τροφών και φαρμάκων, FDA, έχει εγκρίνει την παραγωγή δύο μαργαρινών, οι οποίες περιέχουν χαμηλά επίπεδα χοληστερίνης. Μερικές εταιρείες κατάφεραν να δημιουργήσουν φυτά που συνθέτουν φάρμακα, όπως ένζυμα, ειδικά αντισώματα, ορμόνες, εμβόλια κ.λ.π.. Ήδη, ο καπνός έχει γενετικά τροποποιηθεί να παράγει αντισώματα για τον άνθρωπο και τα ζώα. Δεδομένου ότι φυτά που περιέχουν αντισώματα μπορούν να μεταβιβάζουν και αποθηκεύουν αυτά και στα σπέρματά τους, τα τελευταία μπορούν να αποτελούν μια ανέξοδη πηγή αντισωμάτων έναντι πολλών ασθενειών. Αυτά τα φυτά-εμβόλια μπορούν εν δυνάμει να παρέχουν μακρότερης διάρκειας ανοσοποιητική δράση, απ' ό,τι τα κοινά εμβόλια, και σε σταθερή βάση. Προσπάθειες γίνονται να δημιουργηθούν φυτά και γεννήματα πλούσια σε ανθρώπινη ινσουλίνη. Προς το παρόν η ινσουλίνη που κυκλοφορεί είναι μεν βιοτεχνολογικό προϊόν, παράγεται από μικρόβια που φέρουν το ανθρώπινο γονίδιο για την παραγωγή της ινσουλίνης, αλλά είναι με τη μορφή του κλασσικού φαρμάκου και μάλιστα ενέσιμου. Είναι προφανές λοιπόν το πλεονέκτημα για τον ασθενή να παίρνει τα ημερήσια ποσά ινσουλίνης που χρειάζεται, εφ' όρου ζωής, τρώγοντας ημερησίως π.χ. μια ή περισσότερες μπανάνες που περιέχουν ινσουλίνη, παρά να κάνει καθημερινά ένεση απ' αυτήν. Τα παραπάνω είναι μόνο μερικά παραδείγματα λύσεων παγκόσμιων προβλημάτων που συνδέονται με την διατροφή του πληθυσμού της Γης και όχι μόνο με αυτήν αλλά και άμεσα και διαμέσου αυτής με την υγεία του αλλά και με την "υγεία" του περιβάλλοντος. Όλες αυτές οι εφαρμογές αποτελούν σήμερα τον κορμό για τη λεγόμενη βιοτεχνολογική βιομηχανία. Η δυναμική και η σημασία τους είναι όμοια με αυτή της διάσπασης του ατόμου του προηγούμενου αιώνα. Η βιοτεχνολογία τελικά δεν είναι ιστορία επιστημονικής φαντασίας του μέλλοντος αλλά η επιστημονική πραγματικότητα που συντελείται και πραγματοποιείται στις μέρες μας και θα πάρει φανταστικές διαστάσεις στο άμεσο μέλλον. Η σοφή και συνετή εφαρμογή της θα λύσει παγκόσμια και πανανθρώπινα προβλήματα και θα εξασφαλίσει την ευημερία ολόκληρου του πληθυσμού της Γης. Πρέπει να επαγρυπνούμε μόνο για την σωστή εφαρμογή της και πάντα για ειρινικούς σκοπούς και όχι να πολεμάμε αδιακρίτως σε κάθε εφαρμογή της, επειδή φέρει την ετικέτα του βιοτεχνολογικού προϊόντος. Η βιοτεχνολογία δεν αποτελεί ούτε κατάρρα ούτε ρετινιά της ανθρωπότητας, και δεν πρέπει να γίνει σε καμία περίπτωση.

ΒΡΙΣΑΓΩΤΙΚΑ ΠΕΖΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΙΚΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ Κ. ΚΟΝΤΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΙΟΥΣ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΚΑΙ ΤΑΚΗ

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΚΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΦΩΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ του Κώστα Τσέλεκα

(Παρουσιάστηκε στο Η΄ Συμπόσιον Αιγαίου
στη Λέσβο 24-27/11/83)

Όπως είναι γνωστό, η Λέσβος είχε το προνόμιο να έχει οδηγό και εμπνευστή, ακόμα και οργανωτή της παιδείας της, ήδη από τα προεπαναστατικά χρόνια, το μεγάλο διαφωτιστή και πρόμαχο της παιδείας του νέου Ελληνισμού, εισηγητή των φυσικών επιστημών με το τεράστιο έργο του στην Ακαδημία των Κυδωνιών (1800-1813) το Βενιαμίν Λέσβιο. Ο Βενιαμίν μεταλαμπάδευσε τα φώτα και τις αρχές του διαφωτισμού στη Λέσβο από τα πρώτα χρόνια του ερχομού του από την Ευρώπη, όταν κάτω απ' τις διώξεις των αντιζήλων του σκοταδιστών κατέφευγε στη μητρόπολη Καλλονής, όπου με την ευλογία και σύμπραξη του φωτισμένου Κύπριου Δεσπότη της Παναρέτου, έδινε διαφωτιστικές μορφωτικές διαλέξεις προς το λαό.

Παράλληλα ο μεγάλος σοφός εφρόντιζε να ιδρύσει τη Σχολή Μηθύμνης στην Καλλονή και να διορίσει ως δάσκαλο τον καλύτερο μαθητή του.

Το ίδιο έκανε και για τα άλλα σχολεία της Λέσβου, το Μόλυβο, την Αγιάσσο και ιδίως την πατρίδα του Πλωμάρι, το σημερινό Μεγαλοχώρι.

Το πνεύμα του Βενιαμίν και το διαφωτιστικό

του έργο συνεχίστηκε και μετά την επανάσταση σ' όλα τα χωριά της Λέσβου, με την περίφημη Σχολή του Σταυράκη Αναγνώστου και των μαθητών του, Γ. Αριστείδη, Κ. Π. Υάκινθο, Π. Κουσβή, και πολλών άλλων.

Η δίψα της μάθησης και ο πόθος για μια πλατύτερη μόρφωση ελληνοπλαστική είχε τότε κυριαρχήσει απ' άκρη σ' άκρη σ' όλη τη Λέσβο με μεγαλύτερη δε ορμή εκδηλώθηκε στη Μητρόπολη της επαρχίας Μηθύμνης, την Καλλονή.

Οι Καλλονιάτες καθώς και ολόκληρη η επαρχία της Μήθυμνας με την πλειοψηφία των χωριών της είχαν την αξίωση να ιδρύσουν Σχολή ανώτερη, γυμνασιακού επιπέδου και να μην στέλνουν τα παιδιά τους με τόσες δυσκολίες στη Μυτιλήνη και για το Σχολαρχείο στην Αγία Παρασκευή, κάτι που τους έθιγε.

Τότε ιδρύθηκε η Λειμωνιάδα Σχολή έξω από τα Δάφια. Γεννήθηκαν όμως πολλές αντιδράσεις εκ μέρους του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και της Μητρόπολης Μηθύμνης με το νέο τότε Μητροπολίτη Νικηφόρο Γλυκά τον Ίμβριο.

Έτσι ξέσπασε σ' όλη την επαρχία της Μήθυμνας το περίφημο Λειμωνιακό ζήτημα. Το Πατριαρχείο που είχε στα χέρια του τη Μονή Λειμώνος πήρε σκληρά μέτρα και καταδίωξε άγρια και μεσαιωνικά όλους όσοι από την εκπαίδευση ή το λαό εξήτησαν την αποκατάσταση της εις βάρος της επαρχίας αδικίας, που είχε ως αποτέλεσμα την στέρηση και κατάπνιξη της παιδείας του λαού.

Σ' αυτές τις διώξεις εκείνος που αντιστάθηκε κυκλοφορώντας διαφωτιστικά μαχητικότερα χειρόγραφα εναντίον του Πατριαρχείου ή του Δεσπότη ή δημοσιεύοντας πύρινα άρθρα στην εφημερίδα "ΑΜΑΛΘΕΙΑ" δεδομένου ότι δεν υπήρχε στη Λέσβο εφημερίδα, ήταν ο νέος δάσκαλος Ιωάννης Κόντος.

Αυτόν ακριβώς χτύπησε κατακόρυφα η αρχή του Πατριαρχείου με τον αφορισμό του. Πριν όμως έρθουμε σ' αυτό πρέπει να ανατρέξουμε στα βιογραφικά αυτού του αποστάτη.

Ο Ιωάννης Κόντος γεννήθηκε στη Βρισά στις 30/12/1853. Η οικογένειά του αγροτική*1, που κάπως βασιόταν οικονομικά και είχε και κοινωνικά ενδιαφέροντα, όπως και όλο το χωριό, ιδιαίτερα.

Μετά το Γυμνάσιο Μυτιλήνης πήγε στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας να σπουδάσει φιλόλογος. Πριν τελειώσει όμως, μετά τον 3ο χρόνο, επειδή ο μικρότερός του αδελφός Τρύφωνας*2 ήθελε κι αυτός να σπουδάσει γιατρός και τα οικογενειακά οικονομικά δεν αντέχανε στη διπλή σπουδή, γύρισε στη Μυτιλήνη να δουλέψει για να βοηθήσει την οικογένειά του και τον αδελφό του που σπούδαζε.

Έτσι, διορίστηκε στο Σχολαρχείο Καλλονής, όπου γύρω στα 1880 παντρεύτηκε τη δασκάλα της εποχής, Μαριάνθη Ιωάννου Παυλίδη, κόρη γιατρού και αδελφή του γερμανοσπουδασμένου μεγάλου παιδαγωγού και συγγραφέα πολλών έργων, Ιωακείμ Παυλίδη.

Ο Ιωάννης Κόντος απ' τα φοιτητικά του χρόνια έδειξε την αγωνιστικότητά του σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης, όπως εξάγεται διαβάζοντας το χρονικό του νονού του Γιάννη Χατζηδημητρίου (Παπούτσα), "Η εξανάστασις των φαυλοβίων", που σα γραμματέας της Κοινότητας Βρίσας εξιστορεί τη πεντάχρονη διαμάχη των προυχόντων της Βρίσας και της φτωχολογιάς. Στην ουσία έλαβε μέρος με τις δημοσιεύσεις του στην "ΑΜΑΛΘΕΙΑ" της Σμύρνης, ανώνυμα, υπερασπίζοντας τη φτωχολογιά.

Από τότε διαμόρφωσε την προσωπικότητα του πνευματικού ανθρώπου και δασκάλου που

αγωνίζεται για το καλό της ολότητας και αποβλέπει στην μόρφωση του λαού. Έτσι η παρουσία του στο Σχολαρχείο Καλλονής συνέπεσε με την έξαρση του Λειμωνιακού ζητήματος για την ίδρυση "Λειμωνιάδος Σχολής".

Ολόκληρη η επαρχία Μηθύμνης εκτός από Δημοτικά Σχολεία δεν είχε κανένα ανώτερο σχολείο μέχρι το 1885 που ιδρύθηκε η παραπάνω Σχολή.

Το μοναστήρι του Αγίου Ιγνατίου κοντά στην Καλλονή ιδρύθηκε το 1531 και ονομάζεται Μονή Λειμώνος. Στη βιβλιοθήκη του ανάμεσα σε παλαιά κείμενα βρισκόταν και μια διαθήκη για τη διαχείριση περιουσίας του Μοναστηριού και τη διάθεση των πόρων του.

Ο Ιωάννης Κόντος ερευνώντας βρήκε αυτή τη διαθήκη κι απ' τη μελέτη της έβγαλε το συμπέρασμα πως ένα σοβαρό κοντύλι απ' τους πόρους του Μοναστηριού έπρεπε να το διαχειρίζεται η Κοινότητα Καλλονής για να χτίσει σχολείο για τα παιδιά της Καλλονής και τα περίχωρα και να συνεχίζουν τις σπουδές τους.

Την άποψή του αυτή τη δέχτηκαν με πολλή χαρά οι Καλλονιάτες και βέβαια το δημοτικό Κοινοτικό τους Συμβούλιο.

Το Μοναστήρι όμως ήταν στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολης και αυτό, όπως είπαμε παραπάνω, ως τα τότε επόπτευε και είχε κουμάντο στην περιουσία και στα δοσίματα του μοναστηριού. Πώς να γίνει λοιπόν να παρατήρει το Πατριαρχείο το κουμάντο αυτό και το οφέλη του!

Άρχισε τότε γύρω στα 1883 ένας άνισος αγώνας. Απ' τη μια μεριά ο δάσκαλος του απόμερου χωριού του νησιού του Αιγαίου ο Γιαννίκος Κόντος, όπως τον έλεγαν - κι από κοντά βέβαια όλοι οι κάτοικοι - κι απ' την άλλη το πανίσχυρο Πατριαρχείο.

Στα διαβήματα του Καλλονιάτικου χωριού για το δίκαιο του αιτήματος, το Πατριαρχείο απαντούσε με τις "βούλες" του.

Δεν γινόταν τίποτα. Ο δάσκαλος ο Κόντος κυκλοφορούσε χειρόγραφες απαντήσεις στις Πατριαρχικές "βούλες" στην Καλλονή και στη Μυτιλήνη κι άρχισε και δημοσιογραφικό αγώνα, αρ-

θρογραφώντας στην "Αμάθεια" της Σμύρνης. Συνεχίζοντας από τότε την εκπαιδευτική παράδοση του Βενιαμίν και του Σταυράκη Αναγνώστου δεν λογάρισε ούτε τη θέση του, ούτε το σπίτι του, ούτε τη φάμιλία του αλλά έγινε μάλιστα ο αρχηγός του εκπαιδευτικού εκείνου κινήματος που συνετάραξε όλη τη Λέσβο και προπάντων την επαρχία Μηθύμνης και κατέληξε στο θρίαμβο των αναμορφωτικών προσπαθειών μιας προοδευτικής μερίδας Μηθυμναίων και στην ίδρυση και λειτουργία της μεγάλης τότε Λειμωνιάδος Σχολής. Αυτό το αποτέλεσμα το πλήρωσε ο εμπνευστής πρωτοπόρος του διαφωτισμού Ιωάννης Κόντος με τον αφορισμό του και με την παύση του από τη βιοποριστική του θέση.

Στην αρχή επιδόθηκε σε ιδιαίτερες παραδόσεις για να καλύψει τα κενά της βιοπάλης του. Όταν όμως ο κουνιάδος του Ιωακείμ Παυλίδης διορίστηκε Γυμνασιάρχης στις Κυδωνίες κατώρθωσε αψηφώντας τον αφορισμό του, ο οποίος ακυρώθηκε αργότερα, να τον προσλάβει καθηγητή φιλόλογο στο Γυμνάσιό του, όπου υπηρέτησε επί 15 χρόνια και εκεί απέκτησε ακόμα τέσσερα παιδιά εκτός της πρωτότοκης Μπουμπουλίνας (χαρακτηριστικό και το όνομα αυτό του πατριωτισμού του), τον Σοφοκλή, την Αντιγόνη και τους δυο εξαίρετους πνευματικούς ανθρώπους, τον ποιητή "των τραγουδιών του Χωριάτη", Κώστα και τον λογοτέχνη και αγωνιστή της Δημοκρατίας Τάκη, ο μόνος που σήμερα ζει, ηλικίας 85 χρόνων.

Όταν ο γιός του Τάκης, στα 1935, την περίοδο της "κοσμογονίας" του Κονδύλη, μαζί με τον Βάρναλη και τον Γλυνό, στο δρόμο για την εξορία στον Άη Στράτη, για τα φρονήματα και τους αγώνες του, περνούσε απ' τη Μυτιλήνη, δέχτηκε την επίσκεψη του 80ντάρη τότε πατέρα του, παλλού αγωνιστή της αναγέννησης και του διαφωτισμού.

Η επίσκεψη αυτή έμεινε ιστορική, γιατί έδωσε αφορμή στον συγκρατούμενο του γιού του, Κώστα Βάρναλη, να μας δώσει μια εικόνα της φυσιογνωμίας, του παραστήματος και του αγωνιστικού ήθους του αφορεσμένου δασκάλου των Λει-

μωνιακών αγώνων. Γράφει λοιπόν ο Βάρναλης στα απομνημονεύματά του:

Μια μέρα ήρθε ο πατέρας του Τάκη του Κόντου. Γέρος 90 χρονώ. Ολόασπρος μ' ένα υπογένειο στυλ Ναπολέοντα τρου Γου (μόδα της νεότητάς του, του 1870!). Ήρθε με μια μαύρη βελάδα και παναμά. Μισοκάθισε στο περβάζι ενός παραθυριού στο διπλανό μας κελλί κι ακουμπώντας τα δυο του χέρια στο ραβδί του, έπιασε μια σιγανή κουβέντα με τον γιό του τον Τάκη. Λες και δεν έτρεχε τίποτα το εξαιρετικό. Λες και δεν είχανε καιρούς και ζαμάνια να ιδωθούνε. Ούτε σχετλιασμοί, ούτε δάκρυα, ούτε αγκαλιάσματα. Είχε ο γέρος τη σεβάσμια αξιοπρέπεια των αρχαίων συγκλητικών στις ώρες της δυστυχίας. Άνθρωπος που γνώρισε κι έπαθε πολλά στη μακρόχρονη ζωή του. Άνθρωπος που ήτανε κι αυτός στον καιρό του επαναστάτης ή καλύτερα αποστάτης.

Τον είχε αφορίσει δω και πανήντα χρόνια ο Πατριάρχης Ιωακείμ ο Γος. Γιατί; Γιατί ο γερο-Κόντος ήτανε τότε στα νιάτα του, επί τουρκοκρατίας δάσκαλος, και τόλμησε να τα βάλει με το Πατριαρχείο, αν και δάσκαλος!

Τόλμησε να σηκώσει πόλεμο πεισματικό για τα εισοδήματα των μοναστηριακών κτημάτων της Μυτιλήνης, που τα έπαιρνε το Πατριαρχείο της Πόλης. Ο δάσκαλος ο Κόντος υποστήριζε, πως αυτά τα εισοδήματα έπρεπε να τα παίρνει η Κοινότητα της Μυτιλήνης, γιατί σ' αυτήν ανήκουνε, σύμφωνα με τις σχετικές διαθήκες των δωρητών, για να σπουδάζουνε μ' αυτά φτωχά παιδιά του λαού.

Αυτό ήτανε αληθινή ανταρσία ενάντια στην κεφαλή της Ορθοδοξίας. Κι έτσι η τότε κεφαλή, Ιωακείμ ο Γος, ο διάδοχος των αγίων Αποστόλων, αφόρισε τον ανάρτη το δάσκαλο, τον απέκοψεν ως σεσηπτός μέλος της χριστιανικής αδελφότητας. Τόνε κήρυξε, δηλαδή, εχθρό του αληθινού Θεού! Και να μη λειώσει σαν πεθάνει! Για τα εισοδήματα! Τι καλωσύνη!

Έτσι ανασκοπώντας τα χρονικά της προεπαναστατικής και μετεπαναστατικής Λέσβου, διαπιστώνουμε ότι το πνεύμα του διαφωτισμού

που έφερε στη Λέσβο ο Βενιαμίν, διασώθηκε σ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και δημιούργησε μια ολόκληρη φάλαγγα διαφωτιστών πάνω στο νησί, από τους οποίους ο πιο δυναμικός, ο πιο επιβλητικός και τελεσφόρος στάθηκε ο Βρισαγωγής, αφορισμένος δάσκαλος του διαφωτισμού Γιαννίκος Κ. Κόντος.

Πέθανε στη Μυτιλήνη το 1942.

Σημειώσεις της Σύνταξης:

*1 Ο πατέρας του Ιωάννη Κόντου, Κωνσταντίνος ή Κοντίνος Κόντος, τσαγγάρης στο επάγγελμα, έκανε τρεις γιούς: το Γιάννη Κόντο που σπούδασε Φιλολόγος, τον Τρύφωνα που σπούδασε γιατρός και τον Μανώλη Κόντο, παππού του γιατρού και μέλους του Συλλόγου μας κ. Μανώλη Κόντου, που έγινε οπλοουργός.

*2 Ο Τρύφωνας Κόντος υπηρέτησε ως γιατρός στην Αίγυπτο, στο Πορτ Σάιντ, όπου και πέθανε. Για τις υπηρεσίες που προσέφερε έχει αναρτηθεί στο Πορτ Σάιντ προς τιμή του αναμνηστική πλάκα.

*3 Ο Κώστας Κόντος, φιλόλογος και συγγραφέας, έγραψε φιλολογικές μελέτες, διηγήματα και ποιήματα (Τα τραγούδια του Χωριάτη). Διήγημα του Κ. Κόντου δημοσιεύουμε στη σελ. 53 αυτού του τεύχους του περιοδικού μας.

*4 Ο Τάκης Κόντος έχει γράψει ποιήματα και πεζά έργα:

- 1) Δουλεύοντας τ' ατσάλι (ποιήματα 1978)
 - 2) Ο πατέρας, ο αφορεσμένος δάσκαλος της Λέσβου
 - 3) Μικρασία Τέλος
 - 4) Το αρχαίο Αθηναϊκό θέατρο, προμαχώνας της Αθηναϊκής Δημοκρατίας
 - 5) Παραμύθια κατά τον Αίσωπο
 - 6) Μακρόνησος "ο νέος Παρθενών" 1982
- Δείγμα της ποιητικής του δημιουργίας δημοσιεύουμε στη σελ. 56 του περιοδικού μας.

Ο Ι.Κ. Κόντος στην Ακρόπολη στα τελευταία χρόνια της ζωής του

Το "βρωμόχορτον του Κολόμβου"

του Τάκη Κόντου

Τον καιρό εκείνο, "επί τουρκία", και αργότερα ακόμα, στη Μυτιλήνη - και αλλού - κανένας δεν τολμούσε και δεν επιτρεπόταν να καπνίσει μπροστά στον πατέρα του. Είταν μια από τις πιο μεγάλες προσβολές και ασέβειες, που είχαν ασυγχώρητη. Τόσο ασυγχώρητη, που κανείς δεν έβαζε στο νου του να την παραβεί. Είταν, δηλαδή, κάτι το "αδιανόητο" να καπνίσει κανείς μπροστά στον πατέρα του, ακόμα κι αν είχε ο ίδιος μεγαλώσει και κάνει δική του φαμίλια.

.....

.....

Έτσι, λοιπόν, είτε τόξερε ο γονιός, ο πατέρας δηλαδή, όχι η μάνα - πως ο γιός του "φουμάριζε", είτε το "αγνοούσε", το "γεγονός" ήταν, πως μπροστά του, είτε στο σπίτι, είτε στον καφενέ, είτε σε οποιοδήποτε μέρος, δεν επιτρεπόταν σε κανέναν να καπνίσει, αν ήταν "παρών" ο πατέρας. Το ίδιο κι εγώ, βέβαια, κι ας είμουν τελειόφοιτος στο Πανεπιστήμιο.

Καμιά φορά ήρθε και ο "στρατός". Πόλεμος, Μικρασία χρόνια και χρόνια. Είταν "κοινό μυστικό" και καθημερινή κουβέντα στα σπίτια, στα καφενεύα και "ανάγνωσμα" στις εφημερίδες, τι σημασία είχε η έλλειψη του τσιγάρου για το φαντάρο. Ιδιαίτερα κάτω απ' τις συνθήκες, που βρισκόμαστε εμείς. Είταν σαν το ψωμί και το νερό. Αυτό τόξερε και τάκουγε και ο πατέρας μου.

Δεν ξέρω αν αυτό το μαρτύριο του έλληνα φαντάρου, στην έλλειψη του τσιγάρου, συμβαίνει και στους άλλους στρατούς. Δε νομίζω πως τόχω δει στα διάφορα γραψίματα τύπου "ουδέν νεώτερον" ή "οι άνθρωποι εν πολέμω" και άλλα τέτια "ευρωπαϊκά". Μπορεί νάνε ιδιαίτερο "κουσούρι" ή "μεράκι" δικό μας ή ανατολίτικο.

Τόξερε και τάκουγε, λοιπόν, ο πατέρας, το μαρτύριο αυτό του φαντάρου. Και μ' όλο που ήθελε να "αγνοεί" το "ελάττωμα" αυτό, για το γιό του, δε μπορούσε να το αγνοήσει για το φαντάρο.

Έτσι, θάταν κάποιο καλοκαίρι, σε μια απ' τις "ατέρμονες" εκείνες "εξορμήσεις", για την "απελευθέρωση του μικρασιατικού ελληνισμού", ίσως προς το Εσκή Σεχρή ή το Σαγγάριο, ή σε άλλο μέρος των "μεγαλεξάντριων φρυγικών υψιπέδων", που πήρα γράμμα απ' τον πατέρα μου, που κατάληγε:

... "Σοι αποστέλλω και δέμα με δέκα κυτία από το βρωμόχορτον του Κολόμβου".

Νομίζω πως βούρκωσα. Ήρθε και το δέμα μαζί. Την άλλη μέρα δεν είχα τσιγάρο. Είμαστε πολλοί που δεν είχαμε τσιγάρο.

Έτσι. Μα όταν γύρισα το Σεπτέμβρη του 1922, "δαφνοστεφής" απ' τη Μικρασία, χωρίς να δω τη Σμύρνη, ύστερα από τόσα χρόνια στα "απελευθερωτά ενδότερα", και πάλι δε θυμάμαι να κάπνισα μπροστά στον πατέρα. Αυθόρμητα ή ενσυνείδητα.

Έπειτα, βέβαια, ξεμακρύναμε. Εγώ έφυγα για την Αθήνα κτλ. κτλ. κάποτε ανταμώσαμε, ύστερα από καμιά δεκαπενταριά χρόνια στο "ντουσεμέ" του Άη - Συμιού, απ' την πίσω πόρτα του Παρθεναγωγείου, που ήταν καθηγητής κάπου σαράντα χρόνια. Μα δε μπορούσα τότες να "φουμάρω". Είτανε βλέπεις, τα χέρια μου σε "κελεπτσέδες*". Κοσμογονία Κονδύλη, Βάρναλης και τα λοιπά.

Είπε μονάχα "αποφθεγματικά": "δεν το εγκρίνω". Ήθελε, ίσως, να πει πως δεν ενέκρινε τους "κελεπτσέδες" και τα λοιπά. Μα εγώ το πήρα "αλλιώς". "Σκληρός άντρας", βλέπεις και "αδιάλλαχτος" προς όλους:

- Ναι, πατέρα, του λέω, μα το ίδιο θάκανες κι εσύ. Κάποτε για το ίδιο πράγμα σε αφορίσανε...

Δεν είπα τίποτα άλλο. Ακολούθησε πλάι μου τη "συνοδεία", σιωπηλός, στητός, βροντώντας στερεότυπα το "ντουσεμέ" με το σίδερο του μπαστουιού του.

Στο "τμήμα", κάπου μια βδομάδα και ως που να περάσει "της αγόνας" για τον Άη - Στράτη, ερχόταν

καθημερινά. Κι πάλι δεν κάπνιζα μπροστά του.

Είταν τότες ογδόντα χρονώ...

* χειροπέδες

Το πρώτο κυνήγι μου

του Κώστα Κοντού

Μια από τις μεγάλες χάρες και χαρές του χωριού ήταν, όταν κάπως μεγάλωσα, το κυνήγι, που σιγά σιγά σκέπασε όλες τις άλλες, εξόν απ' την αγάπη της θείτσας.

Ο πάππος είχε ένα μονόκανο μπροστόγεμο τουφέκι, σαν καριοφίλι, που το μάκρος του ξεπερνούσε το μπόι μου. Μ' αυτό πρωτάρχισα· κι οδηγητής και συμβουλάτοράς μου ο ίδιος ο πάππος.

Ύστερ' από τρία τέσσερα χρόνια, αφού μαθήτευσα στο κυνηγετικό σκολεϊό του πάππου, κατόρθωσα να βάλω στο χέρι ένα δίκανο μπροστόγεμο, έναν "τσιφτέ", οικονόμησα χαρμπιλίκι - την καρτουσιέρα των μπροστόγεμων - και γίνηκα σωστός κυνηγός. Έτσι τουλάχιστο φανταζόμουνα.

Ο πατέρας φοβέριζε πως θα σπάσει το τουφέκι, μα δεν το έκανε· η μητέρα γκρίνιαζε αδιάκοπα και η θείτσα παρακαλούσε.

- Άσ' το, γιε μ', το έρμο· όσο λείπεις, η καρδιά μου πεταρίζει.
- Μη φοβάσαι, θείτσα.

Σιγά σιγά την έκανα συνένοχή μου.

- Θείτσα, ξίδι να πλύνω το τουφέκι· θείτσα, μαλλί για τάπες.

Κι η θείτσα ξέραβε μαξιλάρες και στρώματα, για να μου δώσει μαλλί.

- Θείτσα, πριν χαράξει, μόλις βγει το άστρο...

Κι η καημένη η θείτσα δεν κοιμόταν σχεδόν για να με ξυπνήσει, μόλις θ' αντίκριζε απ' το ανοιχτό παράθυρο το μεγάλο άστρο.

Πώς τις θυμούμαι τις κυνηγετικές εκείνες εκδρομές!

Στο χωριό ερημιά. Πού και πού να γαβγίζει κανένα σκυλί. Κι όταν έπαιρνα το μονοπάτι του κάμπου κάτω απ' τ' ασάλευτα δέντρα, η απέραντη ησυχία με πλημμυρούσε με ανέκφραστη κατάνυξη. Πατούσα ανάλαφρα στη σκόνη του μονοπατιού.

Τ' άστρα λαμπυρίζανε ακόμα και μες στο διάφανο σκοτάδι έβλεπα τις σιλουέτες των δέντρων σαν πλάσματα έμψυχα, που ερχόταν αθόρυβα προς τους φράχτες, για να με προβοδίσουν. Ένωθα τη γαλήνη, γιομάτη ζωντάνια, να με κυκλώνει τόσο καλόβουλη, τόσο προστατευτικά, που ξεχνούσα το σκοπό μου. Οι λυγαριές μ' αγγίζανε με τα μακριά ολάνθιστα λουλούδια τους, σαν με απαλότατα δάχτυλα, κι ανάσaina βαθιά το τραχύ, παρθενικό τους άρωμα. Η δροσιά, η αυγουσιτιάτικια δροσιά, γλιστρούσε πάνω μου λεπτή, μεταξένια, σαν χάδι. Κι όταν προς τα χαράματα έπαιρνε το ανάλαφρο αεράκι, νόμιζα πως όλα αυτά τα πλάσματα αρχίζανε κρυφομιλήματα αξεδιάλυτα, μα χαρούμενα, όλα για μένα.

Καθόμουν τότε σε μια πέτρα, σε κανένα ξέφωτο, και περίμενα να φωτίσει καλά. Σιγά σιγά οι πέτρες και τα χορτάρια ξεχωρίζαν σαν ψεύτικα. Και ξάφνου, μες στο γλυκοθάμπωμα, πετιόταν κελαρυστό, ασημένιο, όλο ξενοιασιά κι εμπιστοσύνη, το συρτό κελάηδισμα του αόρατου σκορδαλλού κι ανέβαινε, ανέβαινε προς τον ουρανό, που γαλάνιζε πια φωτισμένος.

Σηκωνόμουν τότε κι άρχιζα το κυνήγι. Αλώνιζα ελιώνες, χωράφια, χερσότοπους, χωρίς να με μέλει για κάψα ή για κούραση. Κυνηγούσα τρυγόνια και συκοφάγους, μα χωρίς και να σκοτώνω· είχαν μάτια και φτερά.

Στο τέλος ξεθύμαινα στα μικροπούλια.

- Τι σπας τα ποδάρια σου μ' αυτό το έρμο το κυνήγι; κλαιγόταν η θείτσα, όταν γυρνούσα με την κρούστα της σκόνης και του ίδρου στο πρόσωπό μου, και την έδινα τα πουλιά· γιατί σ' εκείνη πάντα τα έδινα. Δε βλέπεις; Ούτε σκορδαλλούς και κεφαλάδες. Μπας και χτυπάς κανένα μεγάλο; Φτάνει πια.

Πώς να κυνηγώ καλά, μ' έμαθε ένας ξάδερφος της μητέρας, ο μπαρμπα-Παναγιώτης, πρώτος κυνηγός του χωριού. Μ' έβλεπε καμιά φορά, όταν γυρνούσα, και κουνούσε χαμογελώντας το κεφάλι του.

- Πολλά παπούτσια έχει, φαίνεται, ο κυρ Γιαννίκος, έλεγε με την αργή, χοντρή του φωνή. Έμ' τι λίεςαι, βρε μωρό μ', σαν το αβάφτιστο μέσ' τη βράση; Έδιατς είναι, μαθές, το κυνήγι; Βίρα το τουφέκι στον ώμο και σβάρνα τσι κάμποι' και δώσ' του μπαμ και μπουμ. Κρίμας τα μπαρούτια και τα σκάγια.

Το τελευταίο δεν ήταν "σχήμα λόγου". Πονούσε πραγματικά για το ανώφελο ξόδιασμά τους. Αυτός, λέγανε - εγώ δε μπόρεσα να το βεβαιωθώ - μετρούσε κι έβαζε τα σκάγια κάθε ριζιάς ανάλογα με το είδος του κυνηγιού· για το λαγό δώδεκα, για την πέρδικα εννιά. Και ποτέ δεν αστοχούσε.

Τέλος, κάποτε πέτυχα και χοντρό κυνήγι. Είχα καθίσει κάτω από κάτι φτελιές του ποταμού, δίπλα σ' ένα λάκκο νερό, για να ξεκουραστώ, όταν να σου ένα τρυγόνι· το χτύπησα. Έπειτα άλλο, έπειτα άλλο. Γύρισα στο σπίτι μ' επτά τρυγόνες και τις έβαλα στα χέρια της θείτσας.

Θριάμβος σωστός.

- Τέτοιο κυνήγι, ναι· αξίζει ο κόπος, είπε η θείτσα νιώθοντας την ίδια χαρά, που ξεχειλιζε μέσα μου.

Με την αύριο ξαναπήγα στις φτελιές. Κάθισα ανάμεσα σε κάτι λυγαριές και περίμενα. Σε λίγο ήρθε ένα τρυγόνι· του 'ριξα, μα δεν το πέτυχα. Σηκώθηκα μονομιάς, για να γεμίσω.

Τόσοι και τόσοι κυνηγοί με συμβουλευανε πάντα, μα κι εγώ ο ίδιος μονάχος το καταλάβαινα, πως πρέπει να προσέχω κατά το γέμισμα, έτσι που η κάνα του τουφεκιού να μην είναι γυρισμένη πάνω μου, γιατί ο διάβολος έχει πολλά ποδάρια, λέγανε.

Μα τη στιγμή εκείνη, είτε απ' τη βιασύνη μου, είτε επειδή δε με βολούσε ο τόπος με τις λυγαριές, το αστόχησα. Έβγαλα το χαρμπί απ' το χαρμπιλίκι, τράβηξα με τα δόντια την τάπα κι έριξα το μπαρούτι στην άδεια κάνα. Έπιασα στη στιγμή την τάπα, κι έκανα να τη βάλω στη μπούκα του τουφεκιού, όταν... μπουμ... το τουφέκι πήρε φωτιά - η κάνα βέβαια, όπου μόλις είχα ρίξει το μπαρούτι, γιατί αν έπαιρνε η άλλη με τα σκάγια, το κεφάλι μου δε θα ήταν πια σε κατάσταση να βαστάξει καμιά θύμηση.

Πώς έγινε; Κανείς δε μπόρεσε να το εξηγήσει· αποδείχτηκε άλλη μια φορά πως ο διάβολος δεν είναι μονοπόδαρος.

Το δεξί μου χέρι τινάχτηκε προς τα πίσω και μια φλόγα με μεγάλη δύναμη μπάτισε το πρόσωπό μου. Πέταξα κάτω το τουφέκι. Ένας πέπλος κατακόκκινος κυμάτιζε μπροστά μου, όπου μέσα αναδευόταν τρεμουλιαστά άσπρες γλώσσες με μαύρες κοκκίδες.

Κατρακύλησα, χωρίς να βλέπω, προς το λάκκο κι άρχισα να πλένω το πρόσωπό μου με το βρωμόνερο. Η φλόγα εξακολουθούσε να με καίει. Σήκωσα το κεφάλι μου. Ο πέπλος είχε γίνει τώρα τριανταφυλλής κι οι άσπρες γλώσσες μόλις σαλεύανε· μα δεν έβλεπα τίποτα γύρω μου. Πάει, είπα, στραβώθηκα. Και μου 'ρθε αμέσως στο νου η ερημιά όπου βρισκόμουν, δυο ώρες μακριά απ' το χωριό, η θεί-

Βρυσιαγώτες και Μυτιληνιοί κυνηγοί: Αναμεσά τους και ο διευθυντής του Τρίβολου Στρατής Παπανικόλας

τσα, η μητέρα, ο πατέρας που ελειπε στη Μυτιλήνη, όλοι οι άλλοι μαζεμένοι.

Ξανάρχισα το πλύσιμο. Όταν ξανασήκωσα το κεφάλι, σαν να ξεχώρισα με το αριστερό μάτι τα δέντρα και το μονοπάτι μεσ' από καταχνιά.

- Δόξα σοι ο Θεός· είπα με πραγματικό αναγάλλιασμα· το ένα μονάχα βγήκε.

Μάζεψα τα σύνεργά μου και πήρα το δρόμο του χωριού. Τυλίχτηκα καλά με μια σάρπα της αδερφής, που την έπαιρνα για τον ήλιο, αφήνοντας μονάχα το αριστερό μάτι ξέσκεπτο. Σουβλιές τρομερές μου περουνιάζανε όλο το πρόσωπο, μα προπάντων το δεξί μάτι. Μέσ' από τα χωράφια, πάνω από φράχτες κι αυλές, έφτασα στη δικιά μας· ντρεπόμουν να περάσω απ' το δρόμο.

Μόλις έκανα ν' ανοίξω τη μέσα πόρτα του σπιτιού, να η μητέρα.

- Τι έχεις; Μου είπε ξαφνιασμένη. Πήγα να πω, τίποτα, μα εκείνη τράβηξε τη σάρπα και το καπέλο. Είδα το πάντα ροδισμένο πρόσωπο της μητέρας να γίνεται αχνοκίτρινο σα θειάφια.

- Αθηνά, - έμπηξε φωνή - τρέχα, χτυπήθηκε.

Κάτι βαρύ κατρακύλησε τη σκάλα, λες και γκριμιζόταν το σπίτι. Η θείτσα μ' είχε αγκαλιάσει κιόλας κι έκανε να με σηκώσει σα μωρό.

- Το μωρό, το γιατρό... Χριστέ μ' και Παναγιά μ'...

Μάταια ξεφώνιζα πως δεν είχα τίποτε. Χτυπούσε το κεφάλι της, έτρεχε απ' τη μια μεριά στην άλλη, έκλαιγε. Ζήτησα καθρέφτη κι είδα τα χάλια μου. Βρήκα δίκαιη τη φασαρία και τις φωνές.

Ήρθε ο γιατρός.

- Φτηνά τη γλίτωσες, μου είπε, όταν διηγήθηκα το πάθημά μου.

Την ίδια γνώμη είχα κι εγώ.

Έμεινα τρία μερόνυχτα ανάσκελος, ξάγρυπνος απ' τους σουβλερούς πόνους του ματιού κι η θείτσα με τη μητέρα μου σταλάζανε γιατρικό.

Όλο το σπίτι ήταν ανάστατο.

Όταν την πρώτη νύχτα κατά τα μεσάνυχτα η θείτσα έστειλε τη μητέρα με το ζόρι να κοιμηθεί στην άλλη κάμαρα, εγώ, για να γλιτώσω απ' τ' ατέλειωτα ρωτήματά της, αν πονώ, καμώθηκα τον κοιμισμένο. Η θείτσα έσκυψε λίγο από πάνω μου κι αποτραβήχτηκε. Είπα, θα συχάσει και κείνη.

Μια στιγμή άκουσα ρυθμικούς χτύπους στο πάτωμα· ανασηκώθηκα λίγο.

Στο φως του καντηλιού είδα τη θείτσα να μετανίζει μπρος στα εικονίσματα και την άκουσα να μουρμουρίζει:

- Θε μ', κάνε καλά το μωρό και πάρ' τα μάτια τα δικά μου. Τι να τα κάνω εγώ, γριά γυναίκα; Πάρ' τα, Χριστέ μ', και κάν' το καλά.

Σε μια βδομάδα ήμουν κάπως καλά.

Και το κυνήγι; Με δεμένο ακόμα χέρι σηκώθηκα μιαν αυγή κρυφά κρυφά, πήρα τα σύνεργα και δρόμο για τον κάμπο. Όταν γύρισα, όλη η οικογένεια με περίμενε στην αμπασά, εξόν από τη θείτσα. Άκουσα τον αναβαλλόμενο απ' όλους.

- Κι η θείτσα; αναρωτιόμουνα μέσ στον κατακλυσμό των φωνών.

Την είδα όταν ανέβηκα. Καθόταν ζαρωμένη στην άκρη του μεντεριού. Ακίνητη, χωρίς μια λέξη, με κοιτούσε παραπονετικά. Δεν τόλμησα ούτε να τη χαιρετήσω.

Όταν όμως απόθεσα το τουφέκι και πήγα κοντά της, έβγαλε έναν αναστεναγμό.

- Δε με λυπάσαι πια καθόλου. Κι εγώ έλεγα πως μ' αγαπάς.

Και ξέσπασε σε δάκρυα. Ήταν πάρα πολύ.

- Δε θα το ξαναπιάσω, θείτσα, το τουφέκι. Στ' ορκίζομαι.

Μα εκείνη εξακολουθούσε το σιγανό της κλάμα.

- Έλα, θείτσα, συχώρα με· να, θα πάω να σου πάρω τώρα και την καζάκα.

Χαμογέλασε τότε, με χάιδεψε και φιλιωθήκαμε.

Κείνο το χρόνο δεν ξανάπιασα τουφέκι.

ΓΟΡΔΙΟΝ

(Σαγγάριος 10 μέχρι 30 Αβγούστου 1921)
του Τάκη Κόντου

Στου Βουκεφάλα πάνω τα πατήματα,
πάλι βρεθήκαμε στον κόμπο του Γορδίου.
Τρανοί κατακτητές, ιππότες του αριστείου,
ανάκατα θύτες μαζί και θύματα.

Με τ' αρχαία του μύθου αναμασήματα
- που τα 'χουμε, με το συμπάθιο, δια βίου -
μπουχτήσαμε λασπόνερο του Σαγγαρίου,
της αλμύρας τη λύσσα και βλαστήματα.

Κι έτσι, ριχτήκαμε, χωρίς ανασασμό,
πάλι να λύσουμε το γόρδιο δεσμό,
χιλιάδες τόσες εκατό, χέρι με χέρι,
είκοσι μέρες και δεν το πετύχαμε.
Θα τον κόβαμε πάλι αν είχαμε μαχαίρι,
αν είχαμε μαχαίρι, μα δεν είχαμε.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΟΡΓΗΣ

του Τάκη Κόντου

Όλοι της γης οι κολασμένοι
γυμνοί, φτωχοί, ξεκληρισμένοι,
Ομπρός! Ελάτε στριμωχοί,
με μια απόφαση σωστή
και μια σταράτη πίστη
πεισματοωμένοι,
αρματοωμένοι - όσοι πιστοί -
με το λοστό τον γκρεμιστή
και το σκληρό σφυρί του χτίστη.
Στον κόμπο ή μεσ' στη φάμπρικα ξοδιάσαμε
τη ζή μας,
τα δόντια όλο και σφίγγοντας για να μη βγει η
ψυχή μας,
παχύς ο ιδρός μας λίπανε της γης το κάθε
στρέμμα
και λάδωσε τις μηχανές τ' αφύ καρτό μας
αίμα.
Μα κι αν το στάχυ μέστωσε και χύθηκε το
ατσάλι
άλλοι γλεντήσαν τον καρπό και τον θερίσαν
άλλοι.

ΟΝΕΙΡΑ

του Τάκη Κόντου

Τα λαμπερά ακρογιάλια να τηράνε
μέσ' στα πλάνα, γαλανά ονειράτά μου -
-πόσο βαριά είσαι μάβρη ξενητιά μου -
θαμπώσανε τα μάτια μου και σβάνε.

Ποιά μερούλα ή γλυκιά ποιά νύχτα θάνε,
που πάνω στο κατώφλι μας - χαρά μου -
θα γλυκάνω την τόση πίκριά μου
μέσ' στις αγκάλες που με λαχταράνε;

Στο γνώριμο τραπέζι μας τριγύρω
με της απλής αγάπης τ' άγιο μύρο
της στοργής θα δροσίζει με ο αγέρας.
Χαρά, θεού χαρά, παντού και πάντα
και σε κάθε της κάμαράς μας μπάντα
ένα γέλιο, οι αδελφούλες, ο πατέρας.

(ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Αφιόν Καραχισάρ Χειμώνας 1921 - 22
Από το "Δουλέβοντας τ' ατσάλι")

Γεώργιος Καρτέρης, γνωστός ως "Γιωργάρας", με την οικογένειά του. Φωτ. Αρχείο: Αναστασία Καρτέρη

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ ΓΡΑΦΟΥΝ

ΕΥΡΟΖΩΝΗ ή ΕΥΡΟΖΩΝΑΡΙ

του Βασ. Ψαριανού

Η νομισματική ενοποίηση απετέλεσε ακόμα ένα σημαντικό βήμα προς την οικονομική και πολιτική ένωση της Ευρώπης.

Ευρωπαίοι λοιπόν και οι Έλληνες ως προς τη... μονέδα. Κατά τ' άλλα επιμένουμε... ελληνικά: αρκετή Ανατολή, αρκετά Βαλκάνια και λίγη Δύση, τόσο όσο μας συμφέρει, ό,τι αφορά τα δικαιώματά μας μόνο, όσο για τις υποχρεώσεις μας δηλώνουμε... Ανατολίτες!

Επιμένουμε στο "κάλπικο" αλισβερίσι, δυο να παίρνεις κι ένα να δίνεις. Το ευνομούμενο κράτος, το συμφέρον του συνόλου αποτελούν για μας ξενόφερτες ακόμα έννοιες, του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, κι ας τα δίδαξαν πριν από δυο χιλιάδες χρόνια οι αρχαίοι Έλληνες.

Δικαιολογημένο ιστορικά αυτό το χαρμάνι Ανατολής και Δύσης. Είναι γιατί στο σταυροδρόμι που κατοικούμε ανακατεύονται οι αγέρηδες και τα νερά, οι ράτσες και οι πολιτισμοί. Το τι κρατά όμως και το τι πετά ο κάθε λαός είναι θέμα κόσκινου και το καλύτερο κόσκινο είναι η παιδεία του. Η παιδεία τον βοηθά να επιλέγει αυτό που του ταιριάζει, αυτό που καλυτερεύει πραγματικά τη ζωή του, που εξυψώνει την ανθρωπιά του.

Εμείς όμως την παιδεία μας την καταντήσαμε άψυχο πράγμα· ένα συνονθύλευμα γνώσεων που δεν εγγίζει "τον μέσα" άνθρωπο. Σωρεύει μόνο γνώσεις, χωρίς οι γνώσεις να γίνονται γνώση, αυτοπειθαρχία, ευγένεια, πνευματική ανωτερότητα, ανάταση ψυχής, βιοθεωρία και κοσμοθεωρία που υπερβαίνει τη ζωώδη φύση μας, ευαισθησία που διαπερνά το εγωιστικό κελυφός μας και μας ενώνει με το συνάνθρωπό μας.

Υπάρχουν βέβαια και κείνοι που δικαιολογούν ιδεολογικά την καχυποψία τους κι ακόμα την αντίδρασή τους στην προσέγγισή μας με τη Δύση, φοβούμενοι ότι αυτό θα οδηγήσει στην πλήρη αλλοτρίωσή μας και τελικά στην αφομοίωσή μας από τον ισχυρότερο δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό.

Πρώτα - πρώτα πρέπει να θυμηθούμε ότι οι βάσεις του ευρωπαϊκού πολιτισμού και ειδικότερα ό,τι αφορά τη θέση του πολίτη μέσα στην οργανωμένη κοινωνία είναι δάνεια από τον αρχαίο Ελληνικό πολιτισμό, που λόγω του σκοτεινού διαλείμματος της Τουρκοκρατίας επιστρέφουν ως αντιδάνεια στην παλιά κοιτίδα τους, την Ελλάδα.

Ύστερα η προσέγγισή μας με τη Δύση δε νοείται ως άκριτη υιοθέτηση κάθε μορφής οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας και ιδιωτικής μας ζωής ούτε βέβαια ως απεμπόληση της πλούσιας κληρονομιάς του λαϊκού μας πολιτισμού. Άλλωστε κάτι τέτοιο όχι μόνο δεν είναι στους στόχους της Ευρώπης, αλλά αντίθετα μάλιστα η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει τεράστια ποσά, μέσα από τα διάφορα προγράμματά της, για τη διατήρηση και ενίσχυση του πολιτισμικού πλούτου των εθνών και εθνοτήτων που την συναποτελούν. Και αλίμονο εάν άφηνε η Ευρωπαϊκή Ένωση να καταστραφεί αυτή η πολιτισμική πολυμορφία της και να ισοπεδωθεί υποταγμένη σε κάποια πολιτιστική, ιμπεριαλιστική δύναμη. Τότε θα οδηγούνταν σίγουρα στο μαρασμό, γιατί μόνο η πολυμορφία οδηγεί σε νέες συνθέσεις, στη γέννηση του καινούριου, στην ανανέωση.

Πρέπει λοιπόν ν' αποβάλλουμε ό,τι θυμίζει τη σχέση μας με την Ανατολή; Όχι βέβαια. Κάτι τέτοιο θα ήταν εξίσου καταστροφικό όσο και η άκριτη εισδοχή κάθε δυτικού πολιτισμικού στοιχείου.

Ό,τι πραγματικά ικανοποιεί τις εσωτερικές μας ανάγκες, ό,τι βοηθά στην ποιοτική μετάλλαξη της ζωής μας, ό,τι αποτελεί οργανικό στοιχείο της εθνικής μας ταυτότητας, όχι μόνο πρέπει να μείνει ζωντανό, αλλά και να ενισχυθεί. Ό,τι αντίθετα αποτελεί τροχοπέδη στη δημοκρατική συγκρότηση και λειτουργία της κοινωνίας μας, ό,τι αποτελεί εμπόδιο για να γίνει ανθρωπινότερη η ζωή μας, ό,τι αποτελεί στείρο αναχρονισμό πρέπει ν' αποβληθεί. Κι όσο το ταχύτερο τόσο το καλύτερο.

Ο ΒΑΛΗΣ ΚΑΙ Ο ΜΟΥΧΤΑΡΗΣ

της Βρισηίδας Ψαλιδομάτη

Κάθονταν βαρύς κι ασήκωτος στο μιντέρι του, χαμένος μέσα στους καπνούς του ναργιλέ του και τους συλλογισμούς του ο Βαλής του Μιντιλί.

- Τι τρώει το τζιέρι σου εφέντη, τον ρωτούσε ο τζουτζές του, ο νάνος που του άναβε κάθε τόσο το ναργιλέ του.

Βαριαστέναξε ο Βαλής και τον κοίταξε με μάτια θολά μέσα απ' τα ντουμάνια του ναργιλέ του.

- Βάσανα μπρε παιδί μου, βάσανα.

- Μην κρατάς μέσα σου, αφέντη μου, τα ντέρτια και τα κασαβέτια, να σου βαραίνουν την καρδιά, βγάλτα να ξαλαφρώσεις.

- Να μπρε, ο μεγάλος Καδής με πιλατεύει πότε θα βγάλω τις χαβούζες με τα πετρόλαδα από τη Σκάλα· που ξεσηκώθηκαν οι γκιαούρηδες κι άλλη δουλειά δεν κάνουν παρά να στέλνουν και να ξαναστέλνουν ραπτόρτα στον πολυχρονεμένο μας Σουλτάνο πως δε θέλω να σηκώσω τις χαβούζες από τον τόπο τους. Και που να τις πάω μπρε; Εύκολο είναι να σηκώσεις τέτοιο πράμα; Και ποιός, μωρέ, θα δεχτεί στο μαχαλά του τις χαβούζες άμα τις σηκώσω από τη Σκάλα;

- Μη χολοσκάς εφέντη, του λέει ο νάνος,

όλο και κάποιος θα βρεθεί που του αρέσει η μυρουδιά απ' το πετρόλαδο! Κάλεσε τους μουχτάρηδες και τους Κοτζαμπάσηδες σου και θα δεις.

Βγάζει ο Βαλής το ντελάλη του και διαλαλεί σ' όλο το βιλαέτι του.

- Ακούστε μουχτάρηδες και κοτζαμπάσηδες: Ο Βαλής σας προσκαλεί όλους στο κονάκι του, γιατί σας αποθύμησε και θέλει να σας δει.

Μαζεύτηκαν την άλλη μέρα όλοι οι μουχτάρηδες και οι κοτζαμπάσηδες στο κονάκι του Βαλή, στο Μιντιλί. Έβαζε έναν - έναν στον οντά του ο Βαλής και τους ρωτούσε. Έηρθε και η σειρά του Μουχτάρη της Γρίπας και των γύρω χωριών.

- Έχετε, μπρε καθαρή θάλασσα στα μέρη σας;

- Πιο καθαρή δε γίνεται εφέντημ, κάθε χρόνο παίρνουμε γαλάζια σημαία!

- Κι από καθαρό αέρα πώς πάτε, μωρέ;

- Σκέτο οξυγόνο Εφέντη!

- Και δε βαρεθήκατε μωρέ τόση παστρικάδα; Δε θέλετε κατιτίς για αλλαγή;

- Γιανίς ολντού εφέντη μ'!

- Να μπρε, λίγο πετρέλαιο στη θάλασσα, άμα κάνετε το μπάνιο σας να κάνετε και τσάμπα την εντριβή σας να σας περνούν και τ' αθριτικά!

- Δεν το είχαμε σκεφθεί αφέντη.

- Να κάνετε μωρέ και λίγο χρώμα, κάπως προς το "πισσέ", που ασπρίσατε σαν ξεφλουδισμένα αυγά!

-

- Δε θέλετε μπρε;

- Θέλουμε, θέλουμε εφέντη μ'!

- Άφεριμ κοτζαμάν τσοτζούκ*! Άσκολουν! Δικές σας μπρε οι χαβούζες. Χαλάλι σας!

Αθήνα 1954 (έξω από τον Άγιο Γιώργη Καρύτση) Ιωάννης Μαργαρίτης, Στέλιος Ποδηματής (Στυλιάνι) (Φωτ. Αρχείο Μυρσ. Μαργαρίτη)

* παιδαρε

Λίγα χρόνια προτού ξεσπάσει ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος ο πατέρας μου αγόρασε ένα χωράφι από τον Σωτήρ Αγά (Παπαδόπουλος στην εξελληνισμένη του μορφή) στη θέση Βατερά. Το χωράφι αυτό άρχιζε από τον παραλιακό δρόμο και τέλειωνε στη χωράφα του Κωστή του Καρέτα. Η μάνα μου και το χωριό ολόκληρο δεν είδαν αυτή την αγορά με καλό μάτι. Το κτήμα μπορεί να ήταν μεγάλο, αλλά τι τα θες τι τα γυρεύεις, "άμμος ήταν", για σπαρτό δεν έκανε, ό,τι και αν έβαζες θα το 'καιγε η θάλασσα και η "νοτιάρα".

Μπροστα σ' αυτή την υποδοχή, πείσμωνσε και ο πατέρας μου και αποφάσισε να κάνει ό,τι περνούσε από το χέρι του για να αποδείξει σε όλους την αξία του κτήματος που αγόρασε. Τα χρήματα δεν του έλειπαν και γι' αυτό πήρε εργάτες, το έφραξε με 4 κάτια αγκαθωτό σύρμα, έχτισε μπινιαλικά ντουβάρια στα κάτω σύνορα, άνοιξε πηγάδι, έβαλε τρόμπα και ύστερα έχτισε και μια γούρνα κοντά του. Στη συνέχεια έβαλε αμπέλι και ασφάλισε τα σύνορά του με τον Καρέτα φυτεύοντας συκιές. Ήταν ένας παράδεισος. Οι χωριανοί μας περνούσαν και ξαναπερνούσαν από 'κει και η κουβέντα ήταν μία: "Παλ'καράς θα κάν' όσα δεν προόλαβι να κάν' πατέρας τ' στα Μειρήχεια! Ε ρε, τι θα γινόταν άμα είχι τσι του άλλου του ποδάρι τ'". Το μόνο πια που έλειπε στο κτήμα ήταν ένα σπίτι. Πήρε λοιπόν μαστόρια και έχτισε ένα πολύ ωραίο σπίτι. Οι Βουρτσιανοί που περνούσαν απ' το γιάλο και κουβαλούσαν ξύλα στα καμίνια, το ονόμαζαν: "τ' Παλκαρά ο πύργος" και οι βαρκαροί το είχαν για σημάδι.

Το σπίτι μας είχε και τα έπιπλά του: ένα καναπέ, δυο τραπέζια, ένα μεγάλο, το οποίο το έκαναν κατάσχεση του προφήτη Ηλία οι καφετζήδες, κι ένα μικρό, μια ντουλάπα, ένα μπάγκο, μια ξαπλώστρα και ένα μεγάλο φανάρι μέσα στο οποίο βάζαμε τη λάμπα για να την προστατεύουμε από τον αέρα που φυσούσε μανιασμένος. Λίγα πράγματα, απλά, και ας ήμασταν τόση φαμίλια. Τα μικροαντικείμενα τα ανεβοκατεβάζαμε από το χωριό με το γαίδαρο. Το ίδιο γινόταν και με τα τρόφιμα. Κάθε πρωί ανεβαίναμε στο χωριό και αφού κάναμε τις δουλειές επιστρέφαμε πίσω. Που καιρός για χασομέρι... Είχαμε βλέψεις και την εντολή: "Τ' άκισις τι σίπα; Πίσω μπρος να' ρτς. Ε χρειαζόντιν κουβέντις μέσ' σ' δρόμ'".

Δεν προλάβαμε να χαρούμε το σπίτι και ήρθε η Κατοχή με όλα τα επακόλουθά της... Σαν ελευθερωθήκαμε προτού καλά καλά να τραγουδήσουμε τα τραγούδια της λευτεριάς και να χαρούμε τη ζωή, έτσι όπως την ονειρευόμασταν στην σκοτεινή νύχτα της σκλαβιάς, ξέσπασε ο εμφύλιος πόλεμος, ο αλληλοσπαραγμός θα έλεγα καλύτερα, με τραγικές συνέπειες για το λαό μας... Χρόνια που να μην ξανάρθουν ποτέ ούτε για τον ελληνικό λαό, ούτε για καμιά άλλη χώρα, όσο κοντά μας ή μακριά μας και αν είναι.

Η ζωή και με τα χίλια βάσανα, πάλι γλυκειά 'ναι λέει ο ποιητής. Όσα κακά και αν έφερε ο πόλεμος, όσο και αν φόβισε τους ανθρώπους, όσο και αν τους έκανε να μην εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο, δεν τα κατάφερε να τους αρπάξει το κέφι για ζωή. Στο μικρό χωριό μας, ο κόσμος άρχισε σιγά - σιγά να ξεθαρρεύει. Άρχισαν να κατεβαίνουν στα Βατερά, στο Χοχλατσάρ, στ' Στραβή Βαλανίδα, άλλος στ' φρίτζα τ', άλλος στο ντάμι τ' και άλλος στο σπίτι του. Τα σπίτια βέβαια ήταν πολύ λίγα και τα αναφέρει ο Κώστας Τσέλεκας στο βιβλίο του. Το δικό μας δεν το αναφέρει, ίσως εκ παραλείψεως, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρχε. Εμείς συνεχίσαμε να κατεβαίνουμε στα Βατερά το καλοκαίρι και σαν ερχόταν ο Σεπτέμβριος, ρουφ τα σκάγια μας για το χωριό. Τότε ο πατέρας μου το νοίκιαζε σε ένα δικηγόρο, εκ Μυτιλήνης ορμώμενον, ονόματι Δημήτριος Κατσάνης, ο οποίος είχε μανία με το κυνήγι. Λίγο πιο πέρα από το σπίτι μας, ανατολικά, είχε το Γιωργάτσ' χωράφι και σπίτι. Αυτός τα νοίκιαζε στο Σαβαρλή, έναν άλλο Μυτιληνιό, ο οποίος ήταν μπατζανάκια με τον Κατσάνη.

Κατέφθαναν λοιπόν οι δυο αυτοί τύποι στο χωριό με όλα τα σέα τους και τα μέα τους. Σκυλιά, όπλα, σκάγια, βέργες, τσάντες, τσανταδόρους που έβρισκαν στο χωριό και πάει λέγοντας... Ο Κατσά-

νης, όπως και άλλοι, έβγαινε κάθε πρωί στο κυνήγι. Τα βουνά και οι ρεματιές αντιλαλούσαν από τις χαρτούσες και πάνω στους λόφους των Βατερών κάπνιζαν οι τσιφτέδες (είδος εμπροσθογεμών όπλων της εποχής). Ίσως από τις σκηνές αυτές να βγήκε και το απόφθεγμα: "Κάθε πρωί που σ'κόνουμαι βλέπω να καπνίζ' πα στο β' νάρ. Για κανές τσιφτές είναι που φισλαντίζ' για τ' Γιάνναρου γι πίππα που καπνίζ'...!"

Όταν γύριζαν οι κυνηγοί στα σπίτια τους έκαναν και αποτίμηση του έργου τους. Ύστερα ανακοίνωναν τα αποτελέσματα των εκστρατειών στα καφενεία και άρχιζαν οι συγκρίσεις ποιος είναι ο καλύτερος κυνηγός, ο πιο γρήγορος σκύλος κ.τ.λ. Κάτι παρόμοιο έκανε και ο Κατσάνης, μόνο που το δικό του ημερολόγιο ήταν πιο πρωτότυπο. Δεν σημείωνε σε χαρτί, αλλά... στην ντουλάπα του σπιτιού μας! Αρχικά έγραφε μόνο τα κατορθώματά του, ύστερα όμως άρχισε να δίνει και λεπτομέρειες καιρικές (αν είχε μπουνάτσα ή μελέμι), τοπογραφικές ("ήμουν στα Αχλάδια" ή στο Σχωρεμένο), ενώ στο τέλος της κάθε κυνηγετικής χρονιάς κάνει την ανακεφαλαίωση και τον απολογισμό του έργου του μαζί με τα απαραίτητα σχόλια σε κάθε περίπτωση: "αίσχος", "φεύγω απογοητευμένος για δεύτερη φορά", "η υπόθεση Βατερά έχασε κάθε ενδιαφέρον". Την τελευταία μάλιστα χρονιά, το 1962, έχει και το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας στους καφενέδες του χωριού: είναι ο πρώτος στα θηράματα μεταξύ όλων των κυνηγών που είχαν ενσκήψει στο χωριό!

Το ημερολόγιο σώζεται και μπορείτε να το διαβάσετε. Αξίζει τον κόπο να δείτε τι κυνήγια είχε την εποχή εκείνη. Χάρην ευκολίας αντέγραψα και σας το παραθέτω στο τέλος του κειμένου.

Η ντουλάπα σώθηκε αλλά το σπίτι αυτός που το πήρε δεν άφησε πέτρα πάνω στην πέτρα. Μόνο το πηγάδι με την τρούμπα σώζεται και δυο αυλόγυροι. Στη θέση του έχει στηθεί μια καντίνα. Το σπίτι του Γιωργάτο' το κατεδάφισε αυτός που το πήρε και έχτισε στη θέση του ένα άλλο πέτρινο, μεγάλο και επιβλητικό στην όψη. Οι άνθρωποι φεύγουν, οι νέοι γερνούν, τα παιδιά γίνονται παππούδες με άσπρα μαλλιά και μόνο τα πράγματα μένουν για να θυμίζουν άλλες εποχές και καιρούς αλλοτινούς..., να είναι αντίλαλοι του χθές στο σήμερα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΤΣΑΝΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1957
Από 12-9-1957 μέχρι 27/9/1957

	Όρνυκια	Τρυγώνα	σύνολον	Άχλάδια	Φεγγάρι
12/9/1957	2	2	4	"	"
13/9/1957	1	1	2	"	"
14/9/1957	μηδέν	-	0	"	"
15/9/1957	8	-	8	"	"
16/9/1957	1	-	1	Σχωρεμένο	νοτιά
17/9/1957	2	-	2	"	Μπουνάτσα
18/9/1957	15	-	15	"	Μελέμι
19/9/1957	2	-	2	Άχλάδια	"
20/9/1957	8	-	8	Σχωρεμένο	Μπουνάτσα
21/9/1957	2	-	2	"	"
22/9/1957	7	1	8	Τγας	"
23/9/1957	Νοτιάς	Δεν βγήκα	C52	-	
24/ 9/ 1957	"	Μηδέν		Τγας	
25/ 9/ 1957	"	"		Αχλάδια	
26/ 9/ 1957	Μπουνάτσα	Δεν βγήκα		-	
27/9/1957	Νοτιά			-	

Αίσχος. Κλείεται τό έτος τήν 27/9/1957

1962
 Δημήτριος Β. Κατσάνης
 Διηγόρος
 ΕΔΩ ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΑΙ ΠΑΛΙ

Σεπτεμβρίου		Όρθύα	Τρυγόνα	Σύνολο
"	8			
"	9	-	-	0
"	10	1	2	3
"	11	3	-	3
"	12	4	-	4
"	13	2	2	4
"	14	3	-	3
"	15	Είς Μυτιλήνη (δέν είχε)		
"	16	20	1	21 (μία πέρδικα)
"	17	0	0	0
"	18	(Δέν βγήκα)	(νοτιάς)	
"	19	Στη Μυτιλήνη		
"	20	-	-	0
"	21	0	-	0
"	22	16	-	16
"	23	0	1	1
"	24	0	0	0
"	25	0	0	0
"	26	Νοτιά	Δέν βγήκα	
"	27	0	=	0

Σύνολον τρυγόνα 6 Όρθύα 49
 Ή υπόθεσις Βατερά έχασε κάθε ενδιαφέρον!!! Πρώτος.

ΤΑ ΣΙΡΙΑ

του Πάνου Γιαννάκα

Κυριακή στον Πλάτανο. Κάθονται οι βρακάδες, παρέες, παρέες, καπνίζουν στριφτό, πίνουν "καφέδες" μι τον κθάρ τσι μι τ' αρβίθ και λένε άλλος το μακρύ του κι άλλος το κοντό του. Ανάμεσά τους και δυο τρεις "αστοι" απολαμβάνουν ραχατλίδικα το ναργιλέ τους. Τα σιριά παίρνουν και δίνουν

"Τακ" ξαφνικά, πέφτει από ψηλά ένα μπαλάκι πάνω στο τραπέζι.

- Καλά τσι εν έπισι μεσ' του φλυτζάν' να χθει καφές να μας πιριχείς.
- Άμα βγάλς του ίστσιου που κάν' εν έχ' αλλ' προυκουπή πλάτανους.
- Να 'νταν λέγου τα μπαλέλια κάστανα. Ας ήταν τσι καρύδια!
- Ασσημα θα 'νταν λέγου να 'νταν μήλα!

Μέχρι που άρχισαν οι υπερβολές... "καρπούζια" και "πεπόνια".

Στο διπλανό τραπέζι καθούνταν ένας μισοκοιμισμένος τσουμπάν'ς, απ' του Δαξάρ' ή του Γαρδούμ', θα σας γιλάσου, απ' αυτούς που κατέβαιναν σχας' τσι σ' φούσκους στου χουριό και μάλιστα στον Πλάτανο.

- Ε, μπαρμπα-Σταύρο, ε μλάς, ε λες τσι συ τίπουτα;
- Σας ακούγου ρε τόσ' ώρα τσι λέτι σάλια - μπάλια. Να 'νταν ρε... μνούχ' να τς σφάζουμι τ' ΑΚ-ΣΤΟΥΓΙΝΝΑ να δεις παράδις, γρόσια.

Κόκκαλου γι' άλλ'!

Περασμένα μεσάνυχτα, καθόμασταν στα πεζούλια του Αγ. Κωνσταντίνου, σιγοτραγουδώντας και σαχλαμαρίζοντας. Η ώρα περνούσε γι' αυτούς που θέλαν να κοιμηθούν, αλλά εμείς, έφηβοι όντες, δε χαμπαραιάζαμε τότε από "κοινή ησυχία" και τα τοιαύτα.

Ανάμεσα σε τραγούδια, γέλια και αστεία και ό,τι άλλο λέγεται τις "μικρές" αυτές ώρες, η παρουσία μας εκεί είχε γίνει υπέρ του δέοντος ενοχλητική για τους περιοίκους.

Οπότε ανοίγει ξαφνικά ένα παράθυρο από απέναντι και...

- Ρε "παλιουπρουβιές" έχιτι σκουπό να μας αφήσιτι να τσοιμηθούμι απόψι;

Τη στιγμιαία σιγή, τρανταχτό γέλιο ακολούθησε, καθώς όλοι αυτόματα συνειδητοποιήσαμε το τι ακούστηκε, έτσι απρόοπτα, αναπάντεχα, μέσα στη σιγαλιά της καλοκαιρινής νύχτας.

Ο Φάνης, ο Αθηναίος, που δεν κατάλαβε φυσικά τι ακριβώς ακούστηκε, τόλμησε ο "έρμος" να ψελλίσει: "Τι είπε;"

Ε, τότε ήταν που το γέλιο δεν είχε σταματημό.

Από τότε πέρασαν πάρα πολλά χρόνια: οσάκις συναντηθούμε στην Αθήνα ο χαιρετισμός είναι ένας: "ρε παλιουπρουβιές"!

ΤΑ ΓΚΑΤΖΟΥΝΙΑ

του Πάνου Γιαννάκα

Δεκεμβριανά 1944. Μια μαύρη σελίδα της νεότερης ιστορίας μας. Στο Παγών' οι συζητήσεις μεταξύ των γυναικών παίρνουν και δίνουν για δυο χωριανούς μας, που βρέθηκαν σε αντίπαλες παρατάξεις.

Ο ένας, μέγας και τρανός μιας παράταξης. Ακούγονται λεπτομέρειες για τη δράση του. Για τον άλλον δεν ξέρουν πολλά. Η θειά μ' η Μαριγώ, η Σταυρινούδινα, που δεν της ξέφευγε τίποτα, παρακολουθεί από κοντά τη συζήτηση μι τα σκαμάτζια στου χέρ'.

- Συ Μαριγώ τουν ξέρς έφτουν;
- Φτος μουρέλιμ; Είνι ταγματσα-σφαλίτς μι τα... γκατζούνια!

Χαρακτηρισμός στον υπερθετικό βαθμό, και δη στη νιοστή δύναμη!!

(Ήταν αναμφάβητη αλλά έλεγε πολλά τέτοια.)

Αριστερά: Μυρσινιώ Διαμαντήδαινα, Δεξιά: Μυρσινιώ Ψαριανή με τη μητέρα της (στο μέσον). (Φωτ. Αρχείο Β.Ψ.)

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΗ

του Βασ. Ψαριανού

(Δημοσιεύτηκε στα ΑΙΟΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ του Κώστα Βαλέτα, τεύχος 193, Γενάρης - Φλεβάρης 2002)

Ο Μπάνης ήρθε λαχανιασμένος στο σπίτι να με βρει: "έλα να δεις μια Σουηδέζα" μου είπε βαθειανασαίνοντας. "Πού είναι", τον ρώτησα ξαφνιασμένος. "Την έφερε ο Τελώνης", μου απάντησε, "έχει νοικιασμένο το σπίτι του Δημητράκα, κάτω από το δικό μας".

Ξεπόρτισα χωρίς να με πάρει είδηση η μάνα μου, που ζύμωνε στο κατεβατό, και πήραμε τρεχάτοι το δρόμο για το Βουνάρι, όπου ήταν το σπίτι του Μπάνη. Η μάνα του Μπάνη, για κακή μας τύχη, φροκαλιούσε έξω από το σπίτι τις καβαλίνες, που είχε αφήσει ο γάιδaros. Μόλις μας είδε, στάθηκε κρατώντας τη φροκαλιά της παραπόδα και φώναζε αγριεμένη στο γιό της: "που γυρίζεις βρε προκομένε, που άφησες τον τραχανό αφύλαχτο στο δώμα να τον φαν οι κάτες";

- Άντε τσι συ μέχρι του Μπρον πήγα να τουν γυρέψω ένα βιβλίο.

- Ποιό βιβλίο, βρε καταραμένε, που απ' το πρωί μ' έσκασες τη βρόχη μ' να φουρλογυρίζεις πάνου κάτου κι οι κάτες ν' αρπούν τον τραχανό!

Και λέγοντας αυτά προχώρησε κατά πάνω στο Μπάνη κραδαίνοντας τη φροκαλιά της.

Πέρασε ο Μπάνης μ' επιδέξιο ελιγμό, προτού κατεβεί η φροκαλιά της μάνας του, κι ανέβηκε στο δώμα από μια ανεμόσκαλα, που ήταν ακουμπισμένη στον τοίχο. Έκανα και γω μεταβολή και ξαναγύρισα στο σπίτι, περιμένοντας μια άλλη ευκαιρία, όταν θα ξεραίνονταν οι χάχλες του τραχανού κι η μάνα του Μπάνη θα χαλάρωνε τα έκτακτα μέτρα που είχε πάρει για τις γάτες και το γιο της.

Μετά απ' όσα μου διηγήθηκε ο Μπάνης για την Σουηδέζα, την άλλη μέρα που ξαναειδωθήκαμε, δεν κρατιόμουν πια και γω να δω τι γυναίκα ήταν αυτή η "ξενικιά".

Ο Μπάνης από το φανό που είχε το σπίτι τους, ψηλά στον πίσω τοίχο, έβλεπε στην αυλή του Δημητράκα. Εκεί λοιπόν είχε δει τη γυναίκα του τελώνη να χτενίζει τα κατάξανθα μαλλιά της που ελαμπαν στον ήλιο σαν θημωνιά καταμεσής στ' αλώνι.

Με τον Μπάνη είμαστε αχώριστοι. Ο Μπάνης και ο Μπόνης έλεγαν στο χωριό, σαν να είμαστε δίδυμοι ή Σιαμαίοι. Βρήκε ο Φίλιππας το Ναθαναήλ, έλεγε η μάνα του Μπάνη και κούναγε το κεφάλι της. Κι ο δάσκαλος, που μας ήξερε από την πρώτη Δημοτικού, μας είχε εντάξει στους "παναγιότατους"! Όταν μας έβλεπε να σιγανοπερπατάμε σαν τις γάτες στα κεραμίδια, μας φώναζε: "για ελάτε εδώ, παναγιότατοι, τι σχεδιάζετε πάλι"; Έτσι συνδυάζοντας το κοινό μας όνομα, Παναγιώτης, με την "αγιοσύνη", εξέφραζε την πικρή πείρα που είχε και ο ίδιος από την παλαβάδα μας, που ήταν πια πασίγνωστη στο χωριό. Δε γινόταν πετροπόλεμος, που να μην είχαμε διαπρέψει και μπαμπουριά που να μην την είχαμε "κεντήσει". Και μας έβλεπαν συχνά και τους δυο τότε με "σπασμένο" το κεφάλι και τότε με τα μάτια πρησμένα από τους μπάμπουρες.

Μόνο η μάνα του Μπάνη τον φώναζε Μποτέλι. Όταν εξαφανιζόταν ο Μπάνης στα σοκάκια του χωριού παίζοντας τις ψήφες και τα δισπίχια με τα άλλα "αγίοπαιδα", ανέβαινε στην κορφή στο βουνάρι και έβαζε μια τσιρίδα που σου τρύπαγε τα αυτιά: "Μποτελίίίίί!".

Κι όταν ο Μπάνης αποκρίνονταν από το πέρα σοκάκι, "έρχομ'ίίί", η μάνα του του παράγγειλε με την ίδια τσιριχτή φωνή: "πάγαινε βρε διάτανε μαύρι να φουνάξ τουν τσурс που ρακουπίν' στου γκαφινέ να ερτ' να πλακουφάμι καμιάν ώρα!".

Η κυρά Μελαχροινή ήταν ένα ανακάτωμα αγριάδας και τρυφερότητας! Πότε πέταγε το τσόκαρο που φορούσε κατακέφαλα στο Μπάνη, φωνάζοντάς του "θα σ' ανοίξω του τσιφάλ'ς του βουργάρκου, να πίνουν οι όρθες νιρό" και τότε τον έβαζε ανάμεσα στα σκέλια της και τον έλουζε μέσα στο αχυρώνι με ταχταρίσματα και γλυκόλογα, ρίχνοντάς του στο κεφάλι τότε καυτό και τότε παγωμένο νερό, που άκουγες ως την κάτω γειτονιά τον Μπάνη να τσιρίζει σαν το γουρούνι που το σφάζουν την παραμονή, τα Χριστούγεννα.

Μετά από λίγες μέρες κατάφερα τελικά να δω και γω τη γυναίκα του τελώνη.

Ο Μπάνης με είχε ειδοποιήσει από το Σάββατο βράδυ. "Αύριο σαν χτυπήσει η δεύτερη καμπάνα της εκκλησίας, ανέβα στο σπίτι μου· η μάνα μου με την αδελφή μου θα παν στην εκκλησιά κι ο πατέρας μου θα λείπει στα ζα".

Ανεβήκαμε στην κάμαρη, όπου κοιμόταν ο πατέρας με τη μάνα του Μπάνη. Βάλαμε πάνω στο σεντούκι, που ήταν κάτω από τον φανό, μια καρέκλα και φτάσαμε στο άνοιγμα που έβλεπε στην αυλή του Δημητράκα. Το θέαμα που αντικρίσαμε μας έκοψε την ανάσα: η γυναίκα του τελώνη λουζόταν κάτω από ένα "βρυσάκι".

Την εποχή εκείνη δεν ήξεραν στο χωριό τι θα πει τουαλέτα ή μπάνιο μέσα στο σπίτι. Το "μπάνιο" γινόταν μόνο στη θάλασσα και στο σπίτι γινόταν το λούσιμο μέσα στη σκάφη, στο αχυρώني το χειμώνα και έξω στην αυλή το καλοκαίρι. Όσο για τις άλλες ανάγκες υπήρχε η "χρεία" ή ο "απόπατος" στην άκρη της αυλής. Όχι βέβαια σπουδαία πράγματα, μερικές σανίδες όρθιες, καρφωμένες γύρω από ένα λάκκο και δύο ξύλα πάνω από το λάκκο, που άφηναν ένα άνοιγμα στη μέση. Όσο για την απολύμανση του χώρου, μπόλικος ασβέστης, μέσα έξω.

Τι να κάνει λοιπόν κι η Σουηδέζα, αφού ο τελώνης έφαξε σ' όλο το χωριό και δεν βρήκε "σπίτι με μπάνιο εντός". Ήθελε, δεν ήθελε, ακολούθησε τα συνήθεια του χωριού: έβαλε ένα καρφί ψηλά στο στύλο της κληματαριάς και κει κρέμασε το "βρυσάκι", ένα τσίγκινο μικρό ντεπόζιτο με μια κάνουλα μπροστά, που γέμιζε νερό από πάνω με το γκιούμι. Άνοιξε λοιπόν τη βρυσούλα η Σουηδέζα και μπήκε από κάτω. Κι όταν σταμάταγε το νερό να τρέχει, γέμιζε ξανά το γκούμι από ένα κουβά, ανέβαινε στο σκαμνί και το ριχνε στο βρυσάκι.

Κείνο το καλοκαίρι ο Μπάνης σταμάτησε να κατεβαίνει στη θάλασσα. Κλεινόταν στην επάνω κάμαρα του σπιτιού και "διάβαζε" με τις ώρες! Έτσι έλεγε στη μάνα του. Εκείνη όμως βλέποντας το γιο της που παράτησε απότομα τις σφιντιγόνες, τις ψήφες και τα δισπίχια, να κάθεσαι όλη μέρα κλεισμένος στο απάνω σπίτι, άρχισε ν' ανησυχεί. Έβλεπε και τα βουλιαγμένα μάτια του Μπάνη που έβγαζαν μια πυράδα σαν να καίγονταν από τον πυρετό και όλο του έπιανε το κούτελο να δει μην ήταν άρρωστος. Και κάθε που τον έπιανε η μάνα του, τινάζονταν ο Μπάνης: "άσε με σοι λέου, δεν έχου τίπουτα".

Ανήσυχη λοιπόν η κυρά Μελαχροινή παραμόνεψε ένα απόγευμα, που ο γιός της είχε ανεβεί στο απάνω σπίτι, και πατώντας στα δάκτυλα ανέβηκε τη σκάλα. Άνοιξε την πόρτα της κρεβατοκάμαρης και τι να δει; Ο Μπάνης όρθιος στην καρέκλα με το κεφάλι χωμένο στο άνοιγμα του φανού! Και δεν έφτανε που ο Μπάνης γκρεμίστηκε από την καρέκλα, αλλά έφαγε κι από πάνω τόσες "που έβαλε και στον κόρφο του".

Από κείνη τη μέρα του ήρθε η ιδέα να μπαρκάρει, να πάει μούτσος στα εμπορικά. Η μάνα του, όταν το άκουσε από την τρομάρα της πως θα χανε μέσα στις θάλασσες το γιο της, ξέχασε τα άλλα "καμώματά" του κι άρχισε τα καλοπιιάσματα: "πού θα πας μουρέλι μ' τόσο μικρό κι άμαθου; Η θάλασσα έχ' τυραννίδα, δεν είνι μόνου σιργιάν'. Κάτσι να μιστώσ' του κουρμί σ' τσι του τσιφάλι σ', να βγάλς τσι του Γυμνάσιο τσ' ύστερα βλέπουμε".

Ο Μπάνης όμως δεν άκουγε τίποτα. Πήγε και ρώτησε το μπάρμπα του που είχε κάνει στα καράβια· εκείνος όμως τον απογοήτευσε: "Δε σου βγάζουν ναυτικό φυλλάδιο από τόσο μικρό". Τι να κάνει ο Μπάνης αποφάσισε να πάει κι αυτή τη χρονιά Γυμνάσιο να βγάλει και την Τρίτη τάξη. Είχε χάσει όμως κάθε ενδιαφέρον πια για τα γράμματα. Όχι πως ήταν πρώτος μαθητής μέχρι τότε, αλλά δεν ήταν κι από τους τελευταίους. Εκείνη όμως τη χρονιά παρουσίασε "ανεξήγητη πτώση", όπως είπε στον πατέρα του ο Γυμνασιάρχης. Το επιβεβαίωσε και ο θεολόγος: "είναι συνήθως αφηρημένος στην τάξη κι ο νους του αρμενίζει σε μακρινές θάλασσες κι όταν το ρωτώ κάτι, μου απαντά: το διάβασα αλλά τώρα το ξέχασα". Μια μέρα μάλιστα τον κάλεσε ο θεολόγος ιδιαιτέρως. Άρχισε να τον ρωτά επίμονα τι τον απασχολεί. Και αφού ο Μπάνης απαντούσε ξερά, "τίποτα", ο θεολόγος του ανακοίνωσε τη διάγνωση που είχε κάνει για τη βαρειά ηθική του ασθένεια: "κάνεις μια πράξη και την κάνεις

καθ' ἕξιν και καθ' υπερβολήν και αυτό εκτός των βλαπτικών επιπτώσεων στην πνευματική και σωματική σου υγεία, αποτελεί και μεγάλο αμάρτημα"! Έφυγε ο Μπάνης αμίλητος, με σκυμμένο το κεφάλι του. Από κείνη τη μέρα αποφάσισε, αφού δεν μπορούσε να μπαρκάρει στα εμπορικά, να πάει στο πολεμικό ναυτικό. Έκανε τα χαρτιά του και μόλις έβγαλε την Τρίτη Γυμνασίου μπήκε στην Σχολή ναυτοπαίδων στον Πόρο. Μετατέθηκε κι ο Τελώνης κι έφυγε με τη γυναίκα του για τη Ρόδο. Ερήμωσε το χωριό.

Τον Μπάνη τον ξαναείδα ύστερα από τρία χρόνια που είχε έρθει στο χωριό ντυμένος στα ναυτικά. Από τότε δεν ξαναειδωθήκαμε. Έφυγα και γω από το χωριό. Τελείωσα τις σπουδές μου και διορίστηκα μακριά από το νησί. Ερχόμουν πότε πότε τα καλοκαίρια και μάθαινα τα νέα του Μπάνη από τη μάνα του. "Τώρα είναι δίοπος", καμάρωνε η μάνα του, "και σε λίγα χρόνια θα γίνει αρχικελευστής". "Φέτος υπηρετεί σε μεγάλο καράβι και ταξιδεύει σ' όλα τα νησιά και μας στέλνει κάρτες με τις μορφιές που βλέπει", μου λέγε το άλλο καλοκαίρι.

Ύστερα από χρόνια, είχα κατέβει καλοκαίρι στο νησί και καθόμουν στο καφεενεδάκι της παραλίας χαζεύοντας τους γλάρους που ακολουθούσαν, σμήνος ολόκληρο, ένα καϊκι που πήγαινε γιαλό γιαλό. Και ξαφνικά βλέπω τον Μπάνη, αγκαζέ με μια ξανθιά, να ῥχεται καταπάνω μου χαμογελώντας! Είχαμε να ειδωθούμε πάνω από δέκα χρόνια, αλλά η φιλία που δένεται στα παιδικά χρόνια, όσα χρόνια και να περάσουν δεν μαραίνεται. Αγκαλιαστήκαμε συγκινημένοι. "Από δω η αρραβωνιαστικιά μου", μου σύστησε την ξανθιά κοπελάρα ο Μπάνης, "γνωριστήκαμε στην Ρόδο, όπου υπηρετούσα". Πιάσαμε την κουβέντα για τα χρόνια που ζήσαμε μακριά. Γυρίσαμε στα παιδικά μας χρόνια. Λέγαμε και γελούσαμε σαν να ῥχαμε γίνει πάλι ο Μπάνης και ο Μπόνης, οι δύο παναγιότατοι, που έλεγε ο παλιός μας δάσκαλος. Η αρραβωνιαστικιά καθόταν λίγο αμήχανη και μας άκουγε να πηδάμε από το ένα στο άλλο, να ξεκαρδιζόμαστε, μόνο που αναφέραμε κάποιο όνομα. Όσπου κάποια στιγμή, φαίνεται παραβαρέθηκε, "εμένα με συγχωρείτε", μας είπε ευγενικά, "θα πάω να βουτήξω, γιατί παραζεστάθηκα, εσείς έχετε τόσα να θυμηθείτε". Άφησε τα ρούχα της στην καρέκλα και προχώρησε φορώντας μόνο το μπανιερό της προς την ακρογιαλιά. Καθώς την κοίταξα να περπατά ακροπατώντας στην καυτή αμμουδιά, δεν μπόρεσα να κρύψω το θαυμασμό μου: "ωραία η κοπελιά σου", είπα στον φίλο μου.

"Είναι η κόρη της γυναίκας του τελώνη", μου απάντησε.

Του Αγίου Κωνσταντίνου στον Πλάτανο. 1923. Με την κομπανία του Λιναρδή (κλαρίνο) και Μπαλάκου (σαντούρι) οι Γ. Λαμπρινός και Ν. Αναγνωστός. (Φωτ. Αρχείο: Κ.Ν. Αναγνώστου)

Μπήκαμε για τα καλά στην εποχή του Ευρώ. Η δραχμή ανήκει πια στην Ιστορία και τη λαογραφία του λαού μας. Λέξεις και φράσεις που πέρασαν στη γλώσσα μας θα μείνουν, για να μας θυμίζουν την εποχή της δραχμής, όπως έμειναν αντίστοιχες φράσεις και λέξεις από περιόδους που ίσχυαν άλλα νομίσματα.

"Έχεις γρόσια, έχεις γλώσσα" ή "κάλλιο γνώση παρά γρόσι", λέει ο θυμόσοφος λαός μας. Και ο λαϊκός στιχουργός συμβουλεύει:

"όποιος θέλει ν' αγαπήσει,
πρέπει να χασομερήσει
πρέπει άσπρα να ξοδιάσει
και να μην τα λογαριάσει"

Τα παιδιά τραγουδάν ακόμα στο γνωστό παιχνίδι τους:

"Σας πήραμε, σας πήραμε φλουρί Κωνσταντινάτο"

Και οι παππούδες μας στο χωριό στις ιστορίες που μας έλεγαν, μετρούσαν τα πλούτη με μετζίτια και πεντόλιρα.

Και μεις θα συνεχίσουμε να τραγουδάμε όπως και στην εποχή της δραχμής:

"πόσα τάληρα γυρεύεις
να μας πας και να μας φέρεις;"

Έτσι και στην εποχή του ευρώ που "άνοιξε" στις μέρες μας, ο "παραλής" που "έχει λεφτά με την ουρά", "λεφτά να φαν κι οι κότες" θα συνεχίσει να προκαλεί τον άφραγκο, τον απένταρο, που δεν έχει στην τσέπη "δεκάρα τσακιστή".

Ο παραδόπιστος, ο εξηνταβελόνης, που "τα χώνει στο στρώμα" και τα φυλάει ή "κρύπτει τα τάλαντα υπό το μόδιον", θα συνυπάρχει μ' αυτόν που "τα γράφει όλα έναν παρά", τον τρυπιοχέρη, το χουβαρντά, το γλεντοκόπο, που στο "τσακίρ κέφ" αναφωνεί "θα τα κάψω τα λεφτά" προκαλώντας τον "ανυπόκριτο" θαυμασμό της ερωμένης και τη δίκαιη οργή της συζύγου και των νομίμων κληρονόμων του!

Οι ευρωδίαιτοι, όπως παλιά οι "δραχμοδίαιτοι" και μισθοσυντήρητοι, θα συνεχίσουν να καταφέρονται εναντίον του "ανάλητου κράτους" για τους "μισθούς πείνας", ενώ οι φοροφυγάδες θα κατηγορούν το "φορομπηχτικό κράτος" για την "αδικία" που γίνεται σε βάρος τους.

Μεροδούλι - μεροφαί θα λένε οι εργαζόμενοι και θα ονειρεύονται να κερδίσουν τον πρώτο λαχνό του λαχείου, το Προ - Πο ή το Ξυστό με κίνδυνο ν' αυξήσουν τη χοληστερίνη τους ή τα λιπίδια και να τα "φάνε" στα ινστιτούτα αδυνατίσματος.

Τα τριάκοντα αργύρια, σε ρωμαϊκό νόμισμα, δολλάρια ή ευρώ, θα αναδίδουν πάντα την ίδια... οσμή!

"Η φθήνεια θα τρώει τον παρά", όσο υπάρχει παράς: διαφορετικά "έλλειψη χρημάτων στάση εμπορίου".

Ο τζόγος νόμιμος ή παράνομος θα ακμάζει στους αιώνες, στην πράσινη τσόχα ή την πράσινη οθόνη, διότι οι άνθρωποι παραμένουν "παίχτες".

Το χρήμα το κάνουν stroγγυλό για να κυλάει, λένε οι μάγκες και θα συνεχίσει να κυλάει και ν' αλλάζει χέρια είτε είναι χάρτινο είτε πλαστικό είτε "άυλο". Έτσι πλούσιοι θα πτωχεύουν και φτωχοί - σπανιότερον - θα "την κάνουν τη μπάζα τους" (την καλή) και θα μετακομίζουν από τα χαμηλά στα υψηλά κι από τα λίγα στα πολλά, βοηθούσης ενίοτε και κάποιας μίζας, κοντραμπάτου, ματσαράγγας, "διαπλοκής", θαλασσοδανείου ή "μπίζνας", θείου από την Αμερική ή άκληρης θείας.

Από τον αιώνιο έρωτα στο χρήμα θα συνεχίσουν να συνάπτονται γάμοι, να εκδίδονται διαζύγια, να ξεσπούν καυγάδες για το πάπλωμα, την "κουτάλα" ή την "καρέκλα" και η Ιστορία θα καταγράφει στις ενδόξους δέλτους της υποτιμήσεις και ανατιμήσεις, χρεωκοπίες, συμφωνίες και συμμαχίες, προδοσίες και απάτες, μίσση και πάθη, αίμα και δάκρυα, καθότι το "χρήμα πάντων πατήρ" για να παραφράσουμε τον Ηράκλειτο.

"Εν τη απαλάμη και ούτω βοήσωμεν" ή "τα καλά και συμφέροντα" θα διακηρύσσουν φανερά ή κλεισμένων των θυρών διαπρύσιοι κήρυκες της ηθικής και της ανιδιοτελούς θυσίας υπέρ του... συνόλου!

Τέλος εποχής για τη δραχμή. Νέα εποχή του Ευρώ. Συνέχεια της εποχής του χρήματος που παραμένει χρήμα (χρήσιμον) για το εμπόριον, τους εμπόρους, την κατανάλωση και τους καταναλωτές, τους έχοντες και κατέχοντες και σπανίως για τον άνθρωπο.

ΜΗ ΕΙΣΙ ΝΑΜΚΙΟΡΣ

του Βασ. Ψαριανού

Έχει χαθεί το μέτρο στην εποχή μας; Σίγουρα ναι. Το διαπιστώνουμε καθημερινά μέσα από την υπερβολή που κυριαρχεί στη ζωή μας, την σχέση μας με τους συνανθρώπους μας (το κοινωνικό μας περιβάλλον), καθώς και στη σχέση μας με τη φύση (το φυσικό μας περιβάλλον).

Κι αυτό γιατί απέκτησαν προτεραιότητα άλλες αξίες, γιατί άλλαξαν τα πρότυπά μας, διότι χαλάρωσαν οι κοινωνικοί δεσμοί ακόμα και οι οικογενειακοί, που τροφοδοτούσαν κάποτε τη συλλογική συνείδηση του ανθρώπου, με αποτέλεσμα να ενισχυθεί ο ατομισμός του, που εκδηλώνεται με τον τυφλό ανταγωνισμό, την καταναλωτική μανία, την απάνθρωπη πολλές φορές στάση απέναντι στο συνάνθρωπό του και την παράλογη έως "αυτοκτονική" στάση του απέναντι στη φύση.

Είχαν σε παλιότερες εποχές οι άνθρωποι περισσότερο ανεπτυγμένη την αίσθηση του μέτρου; Η μικρή ιστορία που μου διηγήθηκε ένας συγχωριανός μας είναι χαρακτηριστική και πολύ πειστική για την αίσθηση του μέτρου και το σεβασμό που έτρεφαν προς τη φύση οι απλοί άνθρωποι του χωριού μας, οι οποίοι ούτε διδάχτηκαν σε κανένα σχολείο αυτή τη στάση ζωής ούτε θήτευσαν σε καμιά οικολογική οργάνωση! Ακούστε την:

Είχαμε πάει για ψάρεμα, με το πυροφάνι, μου διηγόταν ο συγχωριανός μας. Εγώ ήμουν τότε νεαρός ακόμα και με πήρε μαζί του ο γέρο Κ..... να πάμε νύχτα, χειμώνα καιρό, πέρα στα Χοντροκούκια. Τότε είχε ακόμα πολύ ψάρι και οι λάκκοι που ήταν παγωμένοι "έβραζαν" από τα κεφαλούρια. Άρχισα να καμακώνω το ένα μετά το άλλο τα ψάρια και να τα ρίχνω στο τσουβάλι. Ο γέρο Κ..... κρατούσε το δαδί για να φέγγει μέσα στο λάκκο - έτσι γινόταν τότε το πυροφάνι - και γω καμάκωνα με μανία ό,τι κινιόταν στο νερό. Γεμίσαμε σε λίγη ώρα το τσουβάλι, γεμίσαμε και τον τρουβά, αλλά το ψάρι δεν τέλειωνε και γω συνέχιζα να καμακώνω σε κατάσταση παροξυσμού. Τότε μ' έπιασε από το χέρι ο γέρο Κ..... "σώνει πια", μου είπε, "μην είσι ναμκιόρς"!

"Ναμκιόρ", ως γνωστόν, στα τουρκικά σημαίνει αχάριστος, αγνώμων, που σημαίνει στην περίπτωσή μας μην είσαι αχάριστος απέναντι στη φύση που σου δίνει τη ζωή· πάρε μόνο αυτό που σου χρειάζεται για το φαΐ σου.

Μην είσαι άπληστος!

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ ΣΤΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΤΟ ΠΓΑΔ

του Βασ. Ψαριανού

Όταν είμαστε παιδιά, στα χρόνια αμέσως μετά την Κατοχή και ως τα μέσα της δεκαετίας του 50, τα θεάματα στο χωριό ήταν σπάνια. Ο κινηματογράφος και το θέατρο με τη σημερινή τους μορφή ήταν άγνωστα και βέβαια ούτε στη φαντασία κανενός η τηλεόραση. Ακόμα και το ραδιόφωνο ήταν το "μαγικό κουτί" που στα πρώτα χρόνια διέθετε μόνο η Λέσχη των... Φασκομηλιτών, όπως έλεγε ο... λαός την "Ελίτ" του χωριού που σύχναζε στη Λέσχη "Η ΟΜΟΝΟΙΑ", γιατί, ως φαίνεται, αντί για το λαϊκό ρακί αυτοί προτιμούσαν... το φασκόμηλο!

Τα μόνα θεάματα ήταν όσα αυτοσχέδια γίνονταν στις γιορτές και τα πανηγύρια, όπως ήταν το κάψιμο του Βριγιού κατά τη Δεύτερη Ανάσταση, που κατασκεύαζε κάθε χρόνο ο Μήτσος (Παπαδόπουλος), οι αποκριάτικες σάτιρες του Μπαρμπα - Γιάννη του Μπογιατζή και των άλλων συγχωριανών, που "ανέβαζαν" στον Πλάτανο αυτοσχέδιες σατιρικές παραστάσεις. Ιδιαίτερο περιεχόμενο και χρώμα έπαιρνε η σάτιρα των ημερών, όταν επισκεπτόταν το χωριό μας ο Δούκας - αν θυμάμαι καλά το όνομά του - από την Αγιάσο, που έδινε κατά τα Αγιασώτικα πρότυπα και πολιτικό περιεχόμενο στους σατιρικούς του στίχους, που απάγγελλε την Καθαρή Δευτέρα, ανεβασμένος στο τραπέζι κάτω από τον πλάτανο.

Καθιερωμένες επίσης ήταν οι θεατρικές παραστάσεις που ανέβαζαν τα σχολιόπαιδα, με την καθοδήγηση των δασκάλων (κυρίως του Γιώργου Ταξειδή) και ορισμένες φορές κάποιοι "θεατρόφιλοι" νέοι από το χωριό μας ή τον Πολιχνίτο, που έπαιζαν την "Ωραία του Πέραν".

Θέαμα συναρπαστικό αποτελούσαν και οι καυγάδες που γινόταν στον Πλάτανο από τους γλεντοκόπους, μωρέλες ως επί το πλείστον, που μετά από μερικά μπουκάλια ρακί άναβαν τα αίματά τους κι έβαζαν φωτιά στον καφερέ ή καλύτερα κατεδάφιζαν τις τζαμαρίες, τα τραπέζια και τις καρέκλες και μετέτρεπαν τον Πλάτανο σε καουμπόικο "σαλούν". Τότε έφτανε - άγνωστο πώς - η είδηση στις γειτονιές: "καυγάς στον Πλάτανο" κι έπεφτε το σύνθημα: "τριχάτι να δούμι"!

Μεγάλη "ατραξιόν" αποτελούσε η έλευση κάποιας ξεπεσμένης "ντιζέζ", τραγουδίστριας που συνήθως παρείχε κι άλλες απολαύσεις εκτός από τις... αισθητικές, καθώς και η άφιξη υπαίθριων παλαίστων. Μια φορά μάλιστα μετά από χίλια παρακάλια που κάναμε στη μάνα μας, για να μας δώσει τα απαραίτητα αυγά για το εισιτήριο, παρακολουθήσαμε στον υπαίθριο χώρο της Καινούριας Μηχανής και "πάλη γυναικών", όπου μισόγυμνες γυναίκες "χτυπιόταν" - δήθεν - στο καναβάτσο!

Στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 50 εμφανίστηκε και ο χειροκίνητος κινηματογράφος, μια μηχανή, δηλαδή, προβολής, που τη γύριζε με το χέρι ο "ιδιοκτήτης" του και πρόβαλε κάποια ασπρόμαυρη περιπέτεια του Ταρζάν. Η ταινία ήταν συνήθως του βουβού κινηματογράφου, γι' αυτό συνοδευόταν από τα σχόλια του "κινηματογραφιστή", ο οποίος ενώ γύριζε την ταινία εξηγούσε στους "κινηματογράφοφίλους" θαμώνες του καφενείου - συνήθως στην "Παράδεισο" γινόταν οι προβολές - τα δραματιζόμενα στην ταινία: "τώρα βλέπετε τον Ταρζάν να παλεύει με τους τίγρηδες και τα λιαντάρια", "τώρα βλέπετε τον ποταμό Νείλο και τ' αραπάκια εντός, που κάνουν μπάνιο"!

Εμείς, λοιπόν, τα παιδιά από του "Θοδωρή το Πγάδ" είμαστε τυχεροί: τα καλοκαίρια που ερχόταν από τη Χώρα ο Αντρέας ο Μανιατάκος, ο γιος της Ρηνιώς της Ζηπιτίδαινας, είχαμε δικό μας θέατρο (σκιών) κι ας ήταν πάντα η ίδια παράσταση, ο "Καραγκιόζης Φούρναρης"! Ο Αντρέας ήταν ταλαντούχος άνθρωπος - ώρα του καλή όπου κι αν βρίσκεται. Αν και ήταν κατά πολύ μεγαλύτερός μας, ήταν καλός με μας τους μικρότερους και πάντα πρόθυμος να μας αφηγηθεί ιστορίες και να μας μεταφέρει στα "πράματα και τα θάματα" της πρωτεύουσας του νησιού.

Αυτός μας πρωτόπαιξε "Καραγκιόζη" μετατρέποντας σε σκηνή του θεάτρου Σκιών ένα παράθυρο από το γιαπί - ακόμα τότε - του σπιτιού της Μυρσινιώς της Κώσσινας. Μόνος του ζωγράφιζε τις φιγούρες του Καραγκιόζη, του Μπαρμπα Γιώργου, του Πασά και των άλλων "ηρώων" του θεάτρου

Σκιών, βρήκε το κατάλληλο άσπρο σεντόνι, άναψε τα κεριά και αλλάζοντας τη φωνή του, πότε σε βαρεία και πότε σε φιλή, πότε παιγνιδιάρικη και πότε άγρια, μας έπαιζε, απόξω, χωρίς κείμενο, την παράσταση "Ο Καραγκιόζης Φούρναρης και πώς η ψητή γαλοπούλα επέταξε από το ταψί, μέσα από το φούρνο". Έξω από το παράθυρο, οκλαδόν, καταμεσής στο δρόμο, είχε μαζευτεί όλη η "μαρίδα", όχι μόνο από του "Θοδωρή το πγάδ" αλλά και από τα Ντάμια και την Αγία - Μαρίνα.

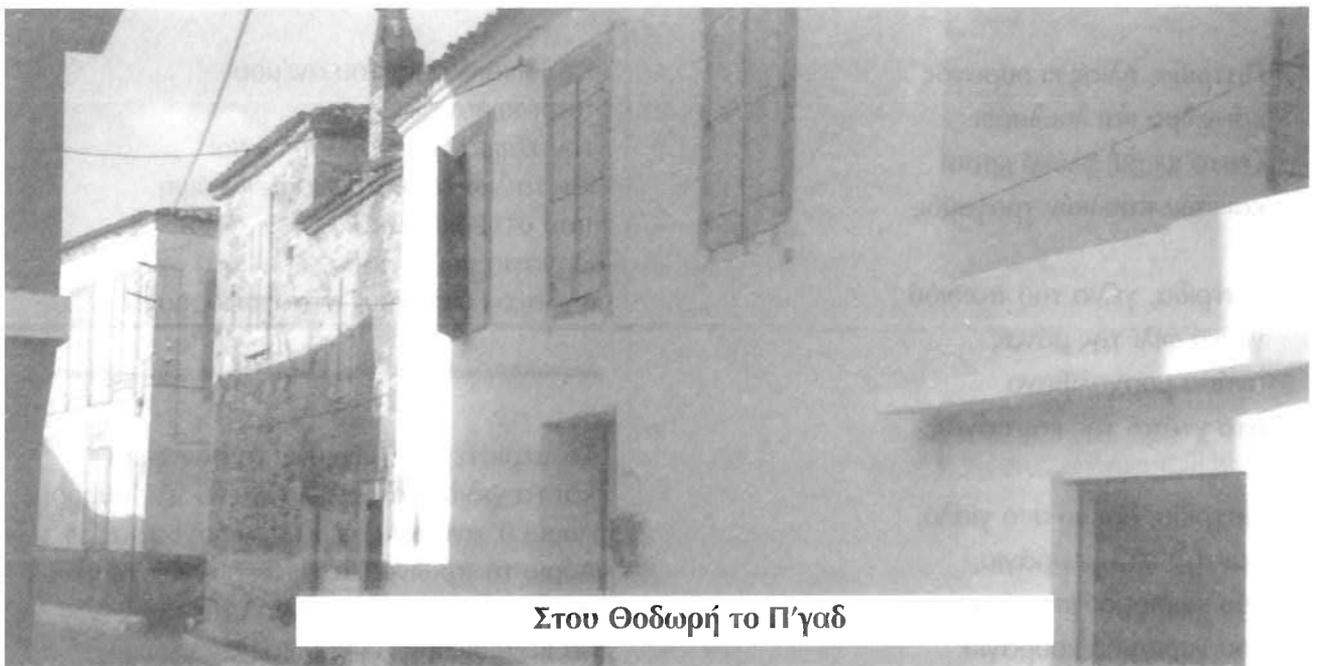
Επί εβδομάδες θέμα μας ήταν ο Καραγκιόζης και οι "εξυπνάδες" του ήταν σε καθημερινή χρήση. Ο Αντρέας μας έμαθε να ζωγραφίζουμε τις φιγούρες του Καραγκιόζη, να τις κόβουμε, ν' ανοίγουμε τα απαραίτητα πλουμιά τους, να κολλάμε τα τενεκάκια, όπου έπιανε το χερούλι του καργκιοζοπαίχτη. Έτσι βρήκαμε δουλειά: χαρτόνια, ψαλίδια και μπογιές επιστρατεύτηκαν και με την επιδεξιούνη, που χαρακτήριζε τα παιδιά εκείνης της εποχής, γίναμε γρήγορα ξεφτέρια στην κατασκευή του Καραγκιόζη.

Το δεύτερο βήμα θα ήταν πια ν' αποτολμήσουμε και μεις μια "παράσταση" κατά μίμηση εκείνης του Αντρέα - μια και ο Αντρέας είχε επιστρέψει πια στη χώρα.

Την ιδέα - αν θυμάμαι καλά - την έριξε ο Κωστής ο Αθανασής, απευθυνόμενος σε μένα που ήμουνα το πρώτο τσιράκι του Αντρέα του Μανιατάκου. Οι φιγούρες ήταν έτοιμες, ο θεατρικός χώρος - το γιατί της Μυρσινιώς - πρόσφορος, τα κεριά βρέθηκαν, το μόνο πρόβλημα προς λύση ήταν να βρούμε κι ένα άσπρο σεντόνι. Τη δύσκολη αποστολή ανέλαβε ο Κωστής. Στήθηκε τελικά η οθόνη, μαζεύτηκε το "φιλοθεάμον κοινό" ανάλογο σε όγκο με εκείνο της παράστασης του Αντρέα, ήρθαν μάλιστα και πολλές γυναίκες... φιλότεχνες, ακόμα και η μάνα του Κωστή - που ευτυχώς δεν αναγνώρισε το σεντόνι της που το είχε κρυφά ο Κωστής πάρει από το σεντούκι - και η παράσταση άρχισε. Και θα στεφόταν με πλήρη επιτυχία, εάν στο τέλος εκεί που η ηθοποιία έφτανε πια στην... τελειότητα, καθώς ο Βεληγκέκας έδερνε τον Καραγκιόζη, δεν χάζευε ο "βοηθός" μου, που κρατούσε το κεριά και δεν έβαζε φωτιά στο σεντόνι της Κυρα - Λένης!

Ευτυχώς η φωτιά σβήστηκε έγκαιρα, χωρίς την επέμβαση της... πυροσβεστικής, αλλά ο Κωστής δε γλίτωσε το "σουλτάν μεριμέτι τ'" από τη μάνα του για το άσπρο σεντόνι της, που το μάζεψε μισοκαμένο.

Όσο για μένα για μέρες δε μπορούσα να μιλήσω βραχνιασμένος από τους πολλούς ρόλους που υποδύθηκα, φωνητικά, στην "ιστορική" εκείνη παράσταση στου "Θοδωρή του Πγάδ".

Στου Θοδωρή το Πγάδ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Μαρτίου 3 2002: Προς Εβραίους επιστολή

της Βρισηίδας Ψαλιδομάτη

Δε διδαχθήκατε λοιπόν τίποτα από την Ιστορία;

"Οι λόγχοι είναι κατάλληλοι για να κερδίσεις μια μάχη· είναι όμως ακατάλληλοι για να "καθίσεις" πάνω τους."

Ένας λαός που κάθε μέρα γεννά έναν πατριώτη που πάει ν' ανατιναχτεί μαζί με τους "εχθρούς", δε νικιέται με το σίδερο και το μολύβι, νικιέται με την Ειρήνη.

Ένα έθνος που γνώρισε τη ναζιστική βαρβαρότητα στο Νταχάου και το Άουσβιτς, ένα έθνος, που γέννησε μεγάλα πνεύματα σαν τον Αϊνστάιν και τον Μάρξ, έπρεπε να έχει καταλάβει πως "η ειρήνη είναι για τους έξυπνους ανθρώπους".

Και τον Κολοκοτρώνη και τον Κανάρη το 1821 τους είχαν αποκαλέσει "τρομοκράτες", γιατί κατά τον Μέττερνιχ, τον αρχηγό της "Ιεράς Συμμαχίας", στράφηκαν εναντίον των μοναρχών και των νομίμων καθεστώτων (contre l'autorite legitime), δηλαδή εναντίον του Σουλτάνου της... "νομιμότατης" Οθωμανικής αυτοκρατορίας!

Ποιοι είναι λοιπόν οι τρομοκράτες, αυτοί που αγωνίζονται για την ελευθερία τους ή αυτοί που προσπαθούν να κρατήσουν με τη βία ένα ολόκληρο λαό υποταγμένο;

Εμείς πάντως ως Έλληνες, που επί τρεις χιλιάδες χρόνια αγωνιζόμαστε να περισώσουμε την ελευθερία μας και την ανθρωπιά μας, δε μπορούμε να πάρουμε ποτέ το μέρος του "λύκου", θα παραμένουμε σταθερά και πάντα με το μέρος του "αρνιού".

ΠΑΤΡΙΔΑ

της Ειρ. Α. Αναγνώστου

Πατρίδα, ήλιος κι ουρανός
και χώμα και λουλούδι
ζεστό ψωμί, γλυκό κρασί
και των πουλιών τραγούδι.

Πατρίδα, γέλιο του παιδιού
γλυκό φιλί της μάνας
ανάσα μοσχολίβανο
στο χτύπο της καμπάνας.

Πατρίδα, δάκρυ στο γιαλό,
μαντήλι στο μουράγιο,
του χωρισμού παράπονο
του γυρισμού κουράγιο.

ΣΚΟΡΠΙΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

της Βρισηίδας Ψαλιδομάτη

Στη δικαιοδοσία του ανέμου
παρέδωσαν
την τέφρα των μαρμάρων σου
και το λιώνα με τη θειαφένια όψη
που στηθοκοπιέται.
Παναγιά μου Ελλάδα,
φυλάξου από τους σταυροφόρους!

Τα περιστέρια αθώωσαν τη συννεφιά
και τα χελιδόνια ψαλίδισαν ένα παράθυρο.
Αύριο θ' ανθίσει η μέρα σαν μυγδαλιά.
Αύριο το πρωινό θ' αχνίζει σαν ζεστό ψωμί.
Αύριο στα ξέπλεκα μαλλιά σου
θα κελαϊδίζουν τα πουλιά.

Ήταν το 1962 με 1963. Πήγαίνα τότε στο Γυμνάσιο, στην έβδομη τάξη, σημερινή Δευτέρα Λυκείου. Με πήραν λοιπόν τηλέφωνο από το Ακράσι, να πάω το πρωί στο καράβι να παραλάβω μια γυναίκα πολύ άρρωστη, να τη φροντίσω, να μπει στο νοσοκομείο και τα λοιπά.

Πρωί - πρωί λοιπόν κατεβαίνω στον Πειραιά. Πρέπει να ήταν το "Καραϊσκάκης" ή το "Κανάρης". Ήρθε το σαπιοκάραβο με τη θεία - έτσι τότε λέγαμε κάθε μεγαλύτερή μας - με τομπογαλάκι της και μια καλαθίδα.

Η καλαθίδα ήταν πολύ μεγάλη και δεν είχε κοιλιά στη μέση. Είχε ένα φαρδύ πάτο και όσο ανέβαινε, φάρδυνε. Απάνω - απάνω ήταν σκεπασμένη με ένα υφαντό πανί, που ήταν καλοραμμένο πάνω στην καλαθίδα. Το πανί αυτό έκανε και ... τρούλο, γιατί η καλαθίδα ήταν παραγεμισμένη.

Αφήσαμε την καλαθίδα και τομπογαλάκι της στο δωμάτιό μου και δρόμο για το νοσοκομείο. Για να μπει τότε σε νοσοκομείο έπρεπε να έχεις γνωστό βουλευτή και πάνω. Εγώ δεν είχα κανέναν, αλλά όταν πήγαμε, διέγνωσαν τη σοβαρή κατάστασή της και την έβαλαν αμέσως μέσα. Με ρώτησαν τι σου είναι και εγώ τους απάντησα.

- Θεία μου...

Την επόμενη μέρα τη χειρουργήσαν, αλλά η θεία μου "έμεινε" στο χειρουργείο.

Νέα τρεχάματα. Να τη θάψουμε. Δεν είχε κανέναν!

Μετά το νεκροταφείο γύρισα στο σπίτι μου. Από εδώ η καλαθίδα από εκεί τομπογαλάκι.

Δεν είχα σε ποιόν να τα δώσω.

Τομπογαλάκι είχε μερικά ρουχαλάκια, αλλά η καλαθίδα που ήταν και ραμμένη από πάνω;;;

Τη ... μύρισα απ' έξω, αλλά δεν μπορούσα να καταλάβω τι έχει μέσα.

Η περιέργεια δεν με άφησε και παίρνω τη μεγάλη απόφαση:

- Να την ανοίξω!!!

Σχίζω λοιπόν τα ράμματα και τι να δω! Μπεγλέρια, σταφύλια μυρωδάτα, μοσχάτα, άσπρα, μαύρα, λαχταριστά.

Πώς κατάφερα να τα καταβροχθίσω, σε 2 - 3 ημέρες, δεν ξέρω. Δεν είχαμε τότε και ψυγείο, για να τα διατηρήσω.

Με μεγάλη μου λύπη, πριν φθάσω στον... πάτο της καλαθίδας, τα σταφύλια τελείωσαν. Είχε από κάτω εφημερίδες. Παρατήσα την καλαθίδα στη γωνιά, αλλά μετά από ημέρες άρχισαν να μαζεύονται... μυγάκια. Γέμισε το δωμάτιο.

Δεν ήθελα να την πετάξω, γιατί ήταν μεγάλη και ακριβή. Ήθελα να την πάω στην μάνα μου... Σκέφτηκα λοιπόν να την πλύνω.

Βγάζω τις εφημερίδες και τι να δω. Είχε γράμματα από κάτω. Πολλά γράμματα. Φλογερές ερωτικές επιστολές. Με πολύ αγάπη, ο ένας για τον άλλο. Χαμός!

Έμαθα τα... πάντα.

Ένωσα λίγο περίεργα τότε, αλλά σήμερα που οι κρόταφοί μου έχουν ασπρίσει αρκετά, αναρωτιέμαι:

Γιατί οι άνθρωποι δεν αγαπιούνται πλέον, τόσο πολύ;

" Ο Γεώργιος Ξενιτέλλης είναι οδοντίατρος και εργάζεται στην Αθήνα. Κατάγεται από το Ακράσι Λέσβου, με το οποίο είναι μόνιμα και αθεράπευτα ερωτευμένος.

Από τα "ΑΚΡΑΣΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ": Ακρασιώτισσα

Κουβέντες του Πλάτανου

Ένα χειμωνιάτικο βράδυ ο Τάκης αφού είπτε το καφεδάκι του σηκώνεται να φύγει.

-Ε Τάκη, νωρίς - νωρίς;

-Είμαι λίγο ζαμπούν'ς· θα πάω σπίτι να με **οξυμτρις'** η γυναίκα, γιατί μι φαίνιτι ότι έχω πυριτό. Θα πτώ μια φασκομλιά τσι θα μπρουμτίσου....

Κυρακή πρωί. Ο Νικολάκης φωνάζει στο φίλο του

-Ε Γιώργη, έλα να σε κεράσω.

-Μπα, κουβαρνταλίκια πρωί - πρωί;

Έχω την ονομαστική μου εορτή.

-Μα πως, αφού σε λένε Νικόλα;

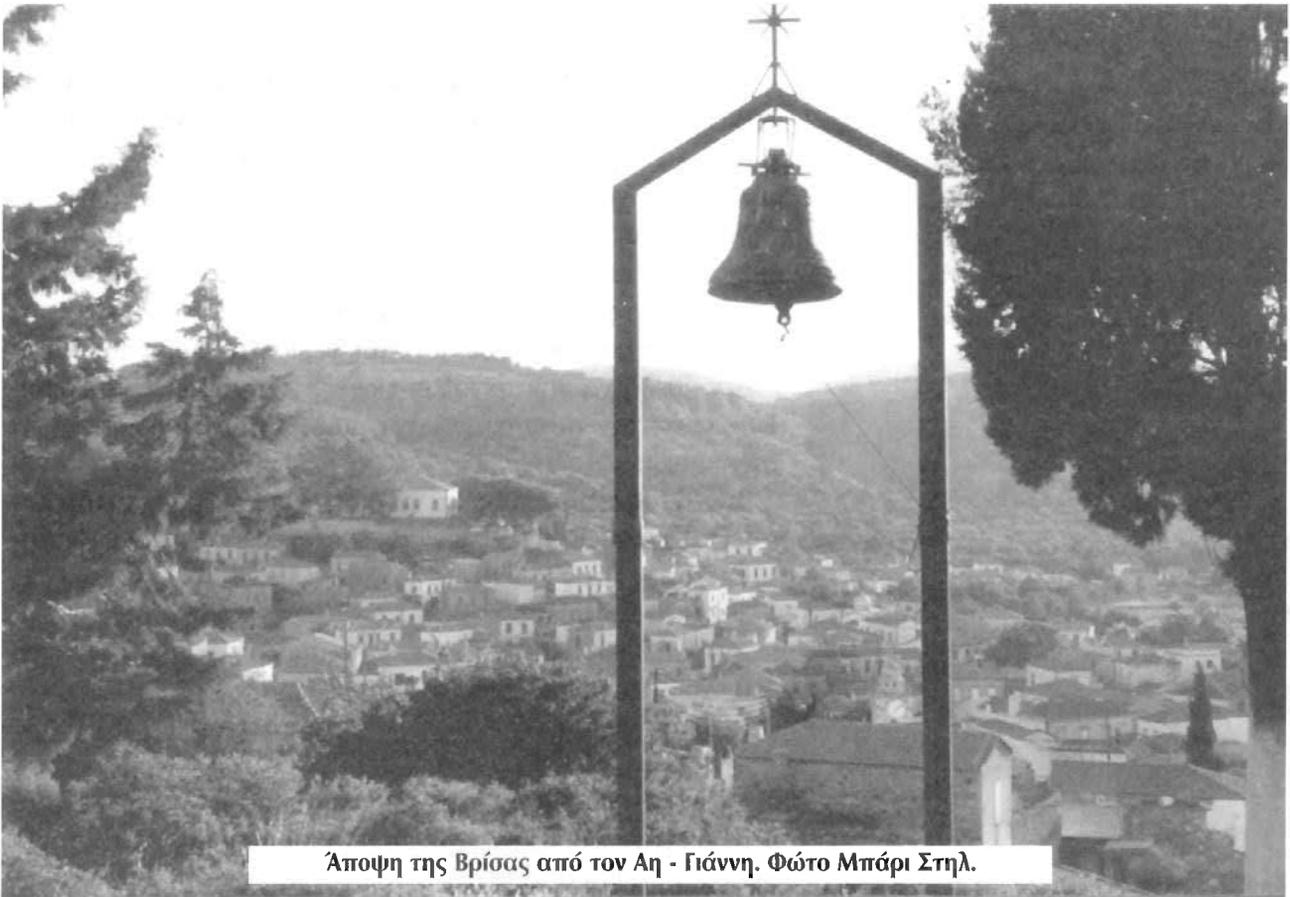
-Ναι, το Νικόλα μου το έδωσε η νονά μου, η μανούλα μου **Άσωτο** με ανεβάζει **Άσωτο** με κατεβάζει.

(Ήταν η Κυριακή του Ασώτου).

Εκκλησιαστικά: Αναπροσαρμογή της τιμής του κεριού όχι λιγότερο από 50 λεπτά, ήτοι 170,38 δραχμές.

Αν λάβουμε υπόψη, ότι έως τις 31/12/2001 το κεριό είχε 50 δραχμές, η αύξηση της τιμής του κεριού φτάνει το 240%!

Αυτό πως λέγεται;

Άποψη της Βρίσας από τον Αη - Γιάννη. Φώτο Μπάρι Στηλ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΚΑΤΟΧΗΣ του Πάνου Αναγνώστου (υπό έκδοση)

Ο Πάνος Αναγνώστου μετά το βιβλίο - ντοκουμέντο για τη μετεμφιλοπολεμική περίοδο τα "ΠΕΤΡΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ" ετοιμάζει για έκδοση το "ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΚΑΤΟΧΗΣ". Με το νέο βιβλίο του συμπληρώνει τη "μαρτυρική" κατάθεσή του για τις σκοτεινές δεκαετίες του 40 και του 50 και - πιστεύουμε - φωτίζει τη μαρτυρική πορεία του λαού μας, ο οποίος μέσα από τις εναλλαγές των "σιδερόφρακτων" των "πέτρινων" και των "γύψινων" χρόνων έφτασε επιτέλους σήμερα - μετά το 1975 - να χαίρεται την ελευθερία και τη δημοκρατία ως κεκτημένα αγαθά της πολιτισμένης ζωής.

Θεωρούμε ιδιαίτερη τιμή - για μας και το Περιοδικό μας - ότι ο συγγραφέας των "ΠΕΤΡΙΝΩΝ ΧΡΟΝΩΝ" μας εμπιστεύτηκε τη δημοσίευση της εισαγωγής του υπό έκδοση βιβλίου του. Τον ευχαριστούμε και του ευχόμαστε να συνεχίσει με το συγγραφικό του έργο να υπερασπίζεται, όπως και ως μαχόμενος νομικός, την αλήθεια και τη δικαιοσύνη ενώπιον του αδέκαστου δικαστηρίου της Ιστορίας.

Ευχόμαστε ακόμα και άλλοι που βίωσαν την οδύνη και τις ωδίνες εκείνων των παραγμένων δεκαετιών να καταθέσουν - μιμούμενοι το παράδειγμα του Πάνου Αναγνώστου - χωρίς πάθος και φόβο πια - τη δικιά τους μαρτυρία στο δικαστήριο της Ιστορίας. Γιατί, ποιος ξέρει, ίσως κάποτε οι άνθρωποι αρχίσουν να διδάσκονται από την Ιστορία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναλώσαμε τον πρώτο χρόνο της Γερμανικής Κατοχής, - όπως ήταν φυσικό - στον ζωτικό αγώνα της επιβίωσης, μέσα στις εντελώς καινούριες - και τόσο δύσκολες - συνθήκες που μας έλαχαν. Αγκαλιάσαμε - όσο ποτέ σφιχτά - τη Μάνα Γη, τη μόνη που μπορούσε να μας σώσει απ' τον λιμό. Γίναμε όλοι μπαχτσαβανοί και σομπανόπουλα. Δείξαμε πόσο απίθανες δυνάμεις κρύβει μέσα του ο άνθρωπος, όταν βρεθεί μπροστά στον κίνδυνο βιολογικής του εξόντωσης. Πόσες ικανότητες προσαρμοστικότητας, σκληραγωγίας, εφευρετικότητας, ανακαλύπτει κρυμένες μέσα του...

Στο τέλος αυτής της περιόδου, η μεγάλη πλειοψηφία των χωριανών μας, δεν αγχωνόταν πια για τον επιούσιο. Ήξερε ότι τα χειρότερα ήταν πίσω μας και πως θα επιβίωνε, έστω κι αν διαρκούσε πολύ ο πόλεμος.

Αρχίζαν όμως τότε να μας απασχολούν και άλλοι προβληματισμοί:

Την απελευθέρωσή μας π.χ. που θα 'ρχόταν μια μέρα, όπως πιστεύαμε, θα την δεχόμαστε έτοιμη απ' τη νίκη των Συμμάχων ή έπρεπε να βάλουμε και μεις το λιθάρι μας, έστω κι από την τόσο μειονεκτική θέση του δεσμώτη με τα γυμνά χέρια; Ξοφλήσαμε το χρέος μας σαν Έθνος με το Αλβανικό, το Ρούπελ, τη Μάχη της Κρήτης; Ή μήπως ποτέ δεν ξοφλά κανείς, όσο η Πατρίδα του μένει σκλάβο;

Οι απάντηση σε τέτοιου είδους προβληματισμούς, δεν ήταν - όπως και ποτέ άλλοτε θαρρώ στην ιστορία - ενιαία για όλους. Οι περισσότεροι ίσως δεν σκεφτόντουσαν καν πως υπάρχει τέτοιο πρόβλημα. Α-

ντίθετα κάποιους άλλους μας απασχολούσε, όλο και πιο επίμονα. Μαζί βέβαια με το συναφές: Ποια μορφή δράσης μπορούσε να πάρει ο αγώνας και μέσα από ποια συλλογική προσπάθεια θα εκφραζόταν, αφού μεμονωμένη δράση δεν είχε έννοια;

Προσωπικά είχα την τύχη να πάρω έγκαιρα από άξιους ταγούς κατεύθυνση προς το "δρόμο της τιμής", αντί του εύκολου της διαφύλαξης του σαρκίου: Ο καθηγητής μας στην ιστορία Δ. Ματζουράνης εκμεταλλεύθηκε την τελευταία ώρα των γυμνασιακών μας σπουδών για έναν χειμάρωδη, φλογερά πατριωτικό αποχαιρετιστήριο λόγο! Έναν ύμνο προς τον ηρωισμό των αγωνιστών της ελευθερίας του Έθνους μας. Που τέλειωνε με την βαρυσήμαντη κείνη την ώρα αποστροφής: "Τρεις χιλιάδες χρόνια ένδοξης ιστορίας στρέφουν τα βλέμματά τους σε μας κι αναμένουν τις αποφάσεις μας!" (Αρχές Ιούνη '42 αυτά, με τους Γερμανούς παρόντες, πάνω από 1 χρόνο ήδη).

Μια λύση που διαφάνηκε στην αρχή ως δυνατότητα εθνικής προσφοράς ήταν να διακινδυνεύαμε μια φυγή στις Απέναντι Ακτές. Να πηγαίναμε να ενωθούμε με τους "Ελεύθερους Έλληνες", που πολεμούσαν ήδη κατά του Άξονα, με τους Άγγλους κ.ά. Συμμάχους, στην Αφρική. Το 'καναν κάμποσοι νέοι μας, που έφθαναν τελικά μέχρι την Αίγυπτο, όπου κατατάσσονταν στις εκεί, υπό αγγλική διοίκηση ελληνικές μονάδες. Άλλοι στέκονταν πιο άτυχοι. Έπεφταν πάνω σε γερμανόφιλους (ή απλώς πλιατσικολόγους) Τούρκους, που τους ταλαιπωρούσαν κατά διάφορους τρόπους, τους έβαζαν να δουλεύουν τσάμπα ή και τους έδιωχναν πίσω υπό κακές συνθήκες, αφού τους ξαλάφρωναν πρώτα από χρήματα κι ό,τι άλλο κάποιας αξίας διέθεταν...*1, χώρια που караδοκούσε και το χειρίστο: Οι έτσι απωθούμενοι φυγάδες να πέσουν - καθώς γινόταν μέρα - πάνω σε Γερμανική "καταδίωξη"... Που σήμαινε ανακρίσεις στην Γκεστάπο και κλείσιμο σε γερμανικό στρατόπεδο, μέχρι λήξεως πολέμου! (περίπτωση αδ/φων Οικονομόπουλου).

Πραγματικό φως κι ελπίδα στο αδιέξοδο μας έδωσαν οι Εαμικής κατεύθυνσης Αντιστασιακές Οργανώσεις, όταν έκαναν κι εδώ την "αυτοφυή" εμφάνισή τους. Υπήρξαν σίγουρα το καλύτερο πλαίσιο, μέσα από το οποίο οι υπόδουλοι Έλληνες μπορούσαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους, ώστε να βοηθήσουν όσο μπορούσαν στην επιβίωση, τη διατήρηση του ηθικού και της αξιοπρέπειας του λαού μας, παράλληλα με την κάθε μορφής δυνατή αντίσταση κατά του εχθρού, κάνοντάς του όλο πιο δύσκολη κι επισφαλής τη ζωή του. Έχοντας δε ως πρόσθετο μεγάλο προσόν ότι έδιναν προοπτικές και στις κοινωνικές ανησυχίες όλων μας, αφού κανείς μας δεν ήθελε να δει μια μεταπολεμική πατρίδα έρμαιο - ξανά - των ξένων, του μεγάλου κεφαλαίου, κυβερνούμενη από το ξενόδουλο Παλάτι, με τον όποιο νέο Μεταξά θα μας διάλεγαν. Κατάληξη που μοιραία θα μας περίμενε, αν απλά μας "απελευθέρωναν" οι Σύμμαχοι, βρίσκοντας τη χώρα μας, σε οργανωτικό και πολιτικό κενό.*2 Την ίδια κατεύθυνση σηματοδότησε, για λίγους τυχερούς από μας, και ο καθηγητής μας - φάρος ψυχών - Βασ. Αρχοντίδης, σ' επίσκεψή του στο χωριό, κατά την ώρα των μεγάλων προβληματισμών μας. Τίποτε δεν μας είπε ανοιχτά με τ' όνομά του, αλλά εμείς καταλάβαμε σωστά το πνεύμα των λόγων του και πια δεν χρειαζόμαστε τίποτε άλλο για μπούσουλα!

Στην Βρίσα αρχίσαμε, αρχές του '43, έχοντας σύνδεσμο με την Αγιάσο, που υπήρξε πρωτοπόρα στον τομέα αυτό. Με "ομφάλιο λώρο" τον "ιντρούχτορα" Προκόπη Μπουρλή, που μας κατέβαζε ανελλιπώς γραμμή, καθοδήγηση και... το ιδιαίτερα πολύτιμο "δελτίο ειδήσεων", από Λονδίνο και Μόσχα. Το τελευταίο ανέβαζε το ηθικό του κόσμου μας, γλυτώνοντάς μας έτσι απ' την μονομερή απογοητευτική για μας εικόνα του πολέμου, που έδινε η γερμανική προπαγάνδα, όσο κι από τις ανεύθυνες διαδόσεις, άγνωστης προέλευσης και εγκυρότητας, που μας αποπροσανατόλιζαν...

Ο λαός μας, όπως φάνηκε πολύ γρήγορα, διψούσε για προσφορά! Το πρόβλημά μας δεν υπήρξε σε καμιά φάση, πώς να βρούμε και να μιήσουμε νέους οπαδούς. Αλλά το πώς θα επιλέξουμε τους σταθερότερους, ικανότερους και πιο εχέμυθους, αφού κι η συνομητικότητα ήταν ζωτικά απαραίτητη αρετή, για κάθε μέλος μας. Που απαιτούσαμε επίσης να έχει και την "καλήν έξωθεν μαρτυρίαν", για κάθε πλευρά της ζωής του! Όλοι μας θεωρούσαμε τιμή τη συμμετοχή μας στο Κίνημα. Παράπονα εξέφραζαν - αντίθετα - εκείνοι που τους μούσαμε καθυστερημένα σχετικά με άλλους συγχωριανούς, που δεν τους παραδέχονταν για καλύτερους τους! *3

Μπαίνοντας ο Μάης του '44, δεν ήμασταν ακόμα πολυάριθμοι, όμως αποδειχθήκαμε ικανοί ν' αντιμετωπίσουμε επιτυχώς ένα μείζον πρόβλημα που προέκυψε αναπάντεχα: Να προστατέψουμε τους νέους μας (20 - 24 ετών) απ' τα Γερμανικά στρατόπεδα εργασίας, όπου επιχειρούσαν να τους οδηγήσουν, σ' εφαρμογή του Διατάγματος περί "Πολιτικής Επιστράτευσης", που είχε ψηφισθεί απ' την "Ελληνική" κυβέρνηση των Αθηνών, τρεις μήνες πριν. (Άλλοι λένε πως η "Φελντ Κομμαντατούρ" το συνέταξε και το 'στειλε απ' ευθείας στην Εφημ. της Κυβερνήσεως.)

Επινοήσαμε και οργανώσαμε σύστημα έγκαιρου συναγερμού, ώστε να εξαφανιζόμαστε στις γύρω εξοχές, (όλοι οι "επιστρατευταίοι"), μόλις το σχετικό για την επιχείρηση επιστράτευσης μικτό (γερμανοί - χωροφύλακες) απόσπασμα, πλησίαζε το χωριό: Από ένα λόφο 1,5 περ. χιλιόμετρο μακριά, το "Φτερό", εναλασσόμενη διπλοσκοπιά μας έδινε "σήμα κινδύνου" στο καμπαναριό της Εκκλησίας, με χρήση καθρέφτη που αντανακλούσε τις ακτίνες του ήλιου προς την κατεύθυνσή του. Ακολουθούσαν τρεις χτύποι της καμπάνας απ' την δεύτερη σκοπιά μας που βρισκόταν στο καμπαναριό... Αποτελεσματικότητα 100%, αφού κανένας δεν πέτυχαν να βρουν και να επιστρατεύσουν απ' το χωριό μας, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες... Είχαμε προβλέψει και σύστημα με άναμα φωτιάς, για την περίπτωση νυχτερινής εφόδου, αλλά δεν υπήρξε ευκαιρία χρησιμοποίησής του. *4 Απ' τα χωριά της Βόρειας ιδίως Λέσβου, αλλά κι απ' τα "δικά" μας μέχρι και τον Πολιχνίτο, κατάφεραν να επιστρατέψουν κάποιους νέους μας οι εχθροί, παρόλο ότι κι εκεί οι Οργανώσεις μας έκαναν το κατά δύναμιν. *5 Κι απ' τη Μυτιλήνη κατάφεραν να επιστρατεύσουν όχι λίγους... *6

Απ' το Σεπτέμβριο του '43 είχαμε πλήρες τοπικό ΕΑΜ, με Γραμματέα τον Ε. Φρύσσα, συνεχίζοντας έτσι πιο στέρεα την ανοδική μας πορεία, οργανωτικά κι όχι μόνο. Παράλληλα λειτουργούσε η Κομ. Οργ. Βάσης του Κ.Κ.Ε. (Γραμματέας ο Παν. Χατζηκωνσταντής), που υπαγόταν στην Αχτιδική Αγιάσου, και έπαιζε έμμεσο, αλλά βασικό κατευθυντήριο ρόλο σ' όλες τις Εαμικές Οργανώσεις.

Παραμονές Πρωτοχρονιάς του '44 μας ήρθε "γραμμή" για την ίδρυση και νέας παράλληλης του ΕΑΜ αντιστασιακής οργάνωσης, της ΕΠΟΝ, που θα αγκάλιαζε όλους τους κάτω των 30 ετών αντιστασιακούς οπαδούς μας. Το ιστορικό της ίδρυσης και πορείας αυτής της νέας οργάνωσης, που διέσωσα καταγράφοντάς το "εν θερμώ", παραθέτω στο Α' κεφάλαιο του παρόντος. Με κάποιες όμως συμπληρώσεις ή αναδιατυπώσεις, δεδομένου ότι τα σχετικά σκόρπια χειρόγραφα μου, (σελίδες διαλυμένου κατάστιχου "Δούνα και Λαβείν"), έχουν υποστεί φθορές που τα καθιστούν μερικώς (ή και πλήρως, σε κάποια σημεία τους) δυσανάγνωστα. Μέσα στο κείμενο αυτό υπάρχουν (κατ' ανάγκη) αναφορές και στο όλο Εαμικό κίνημα της Βρίσας, που φυσικά άλλωστε ήταν Ένα κατά την ουσία και τους σκοπούς του.

Ανάμεσα στον χρόνο αυτής της καταγραφής (αρχές Μάη) και της αρχής του καθεαυτού Ημερολογίου μου μεσολαβεί ένα κενό 2,5 μηνών, χωρίς σωζόμενες "ζωντανές" καταγραφές των δρώμενων. Πρασπάθησα αρχικά να το καλύψω με "σπαράγματα" έστω της μνήμης μου, σε συνδυασμό μ' εκείνα των επιζώντων συναγωνιστών μου, προς τους οποίους απευθύνθηκα. Είναι πάνω στην προσπάθειά μου αυτήν που πείσθηκα για το πόσο μεγάλη αξία έχει η άμεση καταγραφή των βιούμενων γεγονότων! Ελάχιστα πράγματα μπορέσαμε να ξαναθυμηθούμε, ενώ στα περισσότερα απ' αυτά δεν υπήρχε καν ταυτόσημη γνώμη (για το πώς έγιναν) ούτε μεταξύ των πιο άμεσων πρωταγωνιστών τους!!

Περιορίζομαι έτσι να σημειώσω συνοπτικά δυο μόνο απ' τα συμβάντα αυτού του ενδιάμεσου χρόνου, για τα οποία έχω βιωματική γνώση, άσβηστη απ' το χρόνο:

Α) τη "ρήξη" μεταξύ νέας γενιάς (Επονίτες) κι εκείνης των Εαμιτών πατεράδων μας, σωστότερα όμως εκείνων που ανήκαν στο Κομ. Κόμμα. Διαμάχη που συνεχίστηκε σ' αυτό το ενδιάμεσο, εντάθηκε αλλά και "προσωποποιήθηκε" κατά κάποιο τρόπο, ανάμεσα σε μένα και τον γραμματέα της "Κομματικής Βάσης" Π. Χατζηκωνσταντή. Πράγμα που μ' ανάγκασε να υποβάλλω ως και παραίτηση απ' την ηγεσία της ΕΠΟΝ, με την οποία τόσο ήμουν δεμένος, ύστερα από αρκετές απόπειρές μου να βρεθεί έδαφος συνεννόησης. Όταν διαπίστωσα δε στη συνέχεια ότι δεν είχα κατανόηση των θέσεων της νέας γενιάς που εκπροσω-

πούσα ούτε απ' τα Επαρχιακά Όργανα (που ήταν της ίδιας ηλικιακής και "σκληροπυρηνικής" - κομματικής προέλευσης με τον Π.Χ.) οριστικοποίησα την παραίτησή μου, όσο κι αν με πονούσε, και παρά τις πιέσεις που ασκήθηκαν πάνω μου ν' ανακαλέσω από σχεδόν όλα τα στελέχη μας.

Β) Τη σύνοδο του μεγάλου Αχτίφ, πάνω στον Όλυμπο (Μυτιλήνης) που συγκέντρωσε την ηγεσία του Κινήματος στη Λέσβο (Νομαρχιακή), με τους ηγέτες της Επαρχιακής Αγιάσου, στην οποία υπαγόταν και όλες οι ΚΟΒ των χωριών του Ν. Τμήματος Λέσβου, πλην Γέρας και Πλωμαρίου. Στόχος του ήταν να νομιμοποιηθεί κι απ' τη Βάση, η πρόσφατη τότε, αλλαγή ηγεσίας στην κορυφή του Κινήματος της Λέσβου, αλλά και "να περάσει" η νέα γραμμή της, που συνίστατο στο σύνθημα: "Βγαίνουμε πια απ' το καβούκι μας και περνούμε σε δράσεις μέσα στον κοινωνικό περίγυρο". "Επισπεύδουμε - επίσης - την προετοιμασία μας για ένοπλη σύγκρουση με τον εχθρό, με δημιουργία και τακτικού ΕΛΑΣ, παράλληλα με την εισαγωγή περισσότερων όπλων από "Απέναντι". Με χρήματα που θα συγκεντρώναμε με εισφορές μας, αλλά και με δοσίσματα που θα ζητούσαμε από εύπορους συμπολίτες μας, στους οποίους επιλεκτικά θα απευθυνόμαστε. (Ήδη κάποιοι είχαν προσφερθεί από μόνοι τους, μας είπαν.)

Ακολουθεί παράθεση του καθ' αυτού Ημερολογίου μου, όπως ακέραιο σώθηκε, το οποίο μιλά λεπτομερέστατα πια για τη συνέχεια των εξελίξεων, που σκιαγράφησα παραπάνω, (Κεφ. Β'). Μαζί με τον σύντομο πρόλογό μου, όπου εξηγώ γιατί αποφασίζω αυτή την καταγραφή των γεγονότων που "έτρεχαν" τότε, σε ημερήσια - κατά το δυνατόν - βάση, πάρα τις δυσκολίες του εγχειρήματος.

Οι καταγραφές του Ημερολογίου μου αρχίζουν απ' τις 23 Ιουλίου '44 και τελειώνουν (απότομα), τρισήμιση μήνες μετά την Απελευθέρωση, στο μέσο των συμβάντων της ημέρας των Χριστουγέννων του ίδιου χρόνου, λόγω εξάντλησης και της τελευταίας γραμμής του "τεφτεριού", μέσα στο οποίο της καταχωρούσα! (Πρέπει να υπήρξε μια - όχι πολύ μεγάλη - συνέχειά του πάνω σε σκόρπια φύλλα χαρτιού, που όμως χάθηκαν σε κάποια απ' τις μεταφορές τους, από κρυψώνα σε κρυψώνα, στα πολύ δύσκολα χρόνια που ακολούθησαν.)

Στο κείμενο του Ημερολογίου μου, όπως το παρουσιάζω εδώ, υπάρχουν οι παρακάτω ανεπαίσθητες "διορθώσεις", πέραν της ορθογραφίας και στίξεως:

I. Συμπλήρωσα τις λέξεις που είναι γραμμένες με συντομογραφία, όπου υπήρχε ορατός κίνδυνος να μη γίνουν κατανοητές απ' τους εκτός τόπου και χρόνου σημερινούς (και μελλοντικούς) αναγνώστες μου.

II. Μετέφερα στη δημοτική λίγες λέξεις που στη βιασύνη μου είχαν τότε διατυπωθεί στην καθαρεύουσα ή δεν κυριολεκτούσαν ή ήταν φανερά αδόκιμες.

III. Όπου δεν έβγαινε νόημα, όπως ήταν η διατύπωση, πρόσθεσα κάποιες λέξεις για να γίνει σαφές, βαλμένες όμως σε παρένθεση, ώστε να φαίνεται ότι πρόκειται για προσθήκες, στο σωζόμενο πρωτότυπο - ντοκουμέντο, το οποίο και παρέδωσα ήδη προς φύλαξη στον ΕΛΙΑ Νήσων Αιγαίου, ώστε να 'ναι προσιτό σε κάθε ενδιαφερόμενο μελετητή.

Το τρίτο μέρος του βιβλίου τούτου (Κεφ. Γ') συνθέτουν μερικά χωριστά κείμενα μου γραμμένα αργότερα, που περιγράφουν αναλυτικότερα κάποια συμβάντα της ίδιας κρίσιμης ιστορικά εποχής, ολοκληρώνοντας έτσι την εικόνα και τους δραματικούς προβληματισμούς της. Τέλος στο Δ' Κεφ. παραθέτω κάποια άλλα κείμενα, που αναφέρονται στα μετά την "Βάρκιζα" (που επικύρωσε την "ήττα" μας) γεγονότα, όπως τα βιώσαμε μέσα στον ίδιο περιορισμένο χώρο που μας ελαχε να ζούμε τότε. Χαρακτηριστικό των οποίων ήταν η αδιανόητη εκδικητικότητα του Καθεστώτος που προέκυψε μετά τα Δεκεμβριανά, μέσω των κρατικών (και περισσότερο των παρακρατικών οργάνων του) εναντίον όλων όσοι αναμείχθηκαν στις αριστερές αντιστασιακές οργανώσεις, δηλ. της μεγάλης πλειοψηφίας του Ελληνικού λαού!

Όλα συνέβησαν σ' ένα χωριό δυο χιλιάδων (τότε) κατοίκων. Όμως αντικατοπτρίζουν πλήρως, θαρρώ, το τι συνέβη σχεδόν σ' όλη τη Χώρα μας μεταξύ 1941 και 45. Πρώτα η πρωτοφανής κοσμογονία, απ' την οποία ξεπήδησε το πιο μαζικό, ριζοσπαστικό, άριστα οργανωμένο αντιστασιακό - κοινωνικό κίνημα που

γνώρισε η Ιστορία μας. Και μετά η τραγωδία της "ήττας" της κατασυκοφάντησης και της επώδυνης αποδόμησής του από την μικρή μειοψηφία των απόντων της Αντίστασης και των Δοσίλογων.

Υποσημειώσεις:

*1 Η ατομική μου σχετική απόπειρα ματαιώθηκε την εντελώς τελευταία στιγμή, όταν κάποιος ειδοποίησε τους γονείς μου για τις προθέσεις μου κι εκείνοι απέτρεψαν την επιβίβασή μου στο πλεύσιμο της φυγής. Ευτυχώς, αφού η συγκεκριμένη "αποστολή" στάθηκε εξαρχής άτυχη: Υπέστησαν ταλαιπωρίες και τους γύρισαν τελικά πίσω! Πάλι καλά και για κείνους, αφού όσοι έφτασαν μέχρι τον τελικό προορισμό τους είχαν πολύ χειρότερη μοίρα: Οι περισσότεροι κατέληξαν στα συρματοπλέγματα των Εγγλέζων και οι υπόλοιποι γύρισαν με την Απελευθέρωση στο ρόλο "γενίτσαρων" κατά του λαού, απ' τον οποίο προέρχονταν...

*2 Το ότι τελικά θα καταλήγαμε στο ίδιο απευκταίο αποτέλεσμα, παρ' όλη τη δύναμη του ενημερωμένου, ενωμένου όσο ποτέ, και άριστα οργανωμένου λαού μας, κανείς μας φυσικά δεν μπορούσε να το προβλέψει ή διανοηθεί. Πολύ περισσότερο που η βασικότερη υπόσχεση όλων των ηγετών της αντιναζιστικής Συμμαχίας προς τους λαούς όλου του κόσμου, ήταν: Δημοκρατία και πλήρης Αυτοδιάθεσή τους!

*3 Εντύπωση έκανε η αφοβία, ακόμα και ώριμων φιλήσυχων νοικοκυραίων μας, ενώ ήξεραν βέβαια πόσο αδίστακτος ήταν ο Εχθρός απέναντι στις Οργανώσεις μας. Είχαν μάλιστα και "ζωντανό" παράδειγμα: τη μοίρα που επιφύλαξαν οι καταχτητές στον "χωριανό" μας Νίκο Βουδούρη: Απ' εδώ, όπου η οικογένειά του ξεκίνησε (έχοντας έρθει λίγο νωρίτερα απ' την Αθήνα) με την εντολή της Κεντρικής του Κ.Κ. για την προώθηση Εαμικού Κινήματος στη Λέσβο. Προδόθηκε όμως αμέσως μετά τις πρώτες επαφές του στη Μυτιλήνη, συνελήφθη απ' την Γκεσπάπο που τον βασάνισε άγρια επί 3 - 4 βδομάδες "για να καταδώσει συνεργάτες του" και τον τουφέκισε τελικά στα Τσαμάκια, τον Σεπτέμβρη του '41. Ο πρώτος εκτελεσθείς στη Λέσβο. Υπόδειγμα ιδεολόγου αγωνιστή και γενναίου πατριώτη. (Για λεπτομέρειες - όχι όλες ακριβείς - δέστε: "Η Αντίσταση στη Λέσβο" σ. 94 - 103 (δέκα σελίδες!) και "Χαράλαμπος Κανόνης" του Δημ. Σαραντάκου σ. 56.)

*4 Δέστε: "Η Λεσβιακή Αντίσταση" Κεμερλή - Πολυχρονιάδη, σελ. 179 - 80, όπου αναφερόμαστε ως υπόδειγμα οργανωμένης αντίδρασης στην επιστράτευση του εχθρού.

*5 Είναι εξαιτίας της ισχυρής αντίστασης που συνάντησαν οι Καταχτητές στη συγκεκριμένη προσπάθειά τους (κορύφωμα το πρωτοφανές σε όγκο και παλμό, συλλαλητήριο του ΕΑΜ Αθήνας, με σύνθημα: "ΟΧΙ στην Πολιτική Επιστράτευση"), που υποχρεώθηκαν να κάνουν πίσω, ανακαλώντας το σχετικό Διάταγμα τους.

Να σημειωθεί εδώ χάριν αντιδιαστολής η στάση των συνεργατών του εχθρού γραικύλων, που μετά την "απελευθέρωση" βαπτίστηκαν βέβαια "αφρόκρεμα της Εθνοφροσύνης" κι έδιναν εντολές για την ένταση των διώξεων "που μας χρειαζόταν", σαν "Εθνοπροδότες" που είμασταν: Ο Δεσπότης Ιάκωβος, περιφερόταν στα χωριά κι έπλεκε, από άμβωνος, εγκώμια για τον γερμανικό λαό και την ηγεσία του, που "θα νικούσαν οπωσδήποτε", αλλά που θα 'πρεπε κι εμείς - θα ήταν τιμή μας! - να τους βοηθούσαμε, πηγαίνοντας να δουλέψουμε στα μετόπισθεν!... - "Να πας εσύ", τόλμησε και του φώναξε, μες τον Άγιο Κων/νο, η Μαρία Ι. Διαμαντή, προκαλώντας την έκδηλη ταραχή του ιδίου και των παρατρεχάμενών του...

*6 Ένα χρόνο αργότερα, σ' ένα άσχετο αναπάντεχο "ντου" Γερμανών (που ήρθαν από Βατερρά, για "χέρια" προς φόρτωση άμμου), εξαφανιστήκαμε εν ριπή οφθαλμού (πλην γέρων και γυναικών), αφήνοντας "στη μέση" την τελετή μιας κηδείας! Τις κωμικοτραγικές λεπτομέρειες του συμβάντος θυμούνται ακόμη πολλοί στη Βρίσα. Με τους Θ.Κ. και Κ.Γ. που δεν πρόλαβαν να εγκαταλείψουν έγκαιρα την Εκκλησία να χώνονται κάτω απ' την Αγία Τράπεζα ο ένας και μέσα στο ταβάνι (μέσω γυναικωνίτη) ο άλλος!...

Γενάρης 2002

Ο συγγραφέας

ΕΝΑΣ ΗΡΩΙΚΟΣ ΝΑΥΤΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΒΡΙΣΑ ΣΤΟ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Απόσπασμα απ' το ιστορήμα του μοναδικού επιζήσαντος απ' το δράμα εννέα Ελλήνων ναυαγών (μεταξύ των οποίων και ο Βρισαγώτης Στρατής Σκιάς)

Περιοδικό "Ναυτική Ελλάς" τεύχος 194, Δεκέμβριος 1948

Τον Μάρτιο του 1943 εκατόν πενήντα αξιωματικοί και ναύται του Ελλ. Βασ. Ναυτικού, με επικεφαλής τον αντιπλοίαρχον Σολανίδη, ανεχώρησαν από τον Νοτιοαφρικανικό λιμένα Ντόρμπαν δια την Αγγλίαν...

Η αποστολή επέβη του Καναδικού υπερωκεανείου "Εμπρες οφ Κάναντα" μαζί με πολλούς άλλους επιβάτες...

... Την 11 και 54', εδέχθη τορπιλλήν από υποβρύχιον, το οποίον ευρίσκετο εν επιφανεία. Όπως εξηκριβώθη αργότερον, ήτο ιταλικόν. Με τον τορπιλλισμόν, ο ηλεκτροφωτισμός διεκόπη αποτόμως. Πανικός επεκράτησε...

Εις το πλοίον υπήρχε και αριθμός Ιταλών αιχμαλώτων... με τον τορπιλλισμόν αφέθησαν ελεύθεροι...

Εις το πλοίον ο πανικός επετείνετο.

Η ενδεκάτη Ελληνική αποστολή, διατήρησε την ψυχραιμία της και άρχισεν να συγκεντρώνεται εις το δεξιόν μέρος του πλοίου, ...το οποίον εκτός ελαφροτάτης κλίσεως πέντε μοιρών προς τα δεξιά, δεν παρουσίαζον τίποτε άλλο, προδίδον άμεσα τον κίνδυνον της καταβυθίσεώς του...

Θα παρακολουθήσωμεν το ναυάγιον από της πλευράς του Έλληνα αξιωματικού Ψύλλα και οκτώ Ελλήνων ναυτών που βρέθησαν μαζί του εις την θάλασσαν...

Την ώρα εκείνην το πλοίον ευρίσκετο σχεδόν εις το μέσον του Νοτίου Ατλαντικού, παρά την διακεκαυμένην ζώνην...

... Μετά ένα τέταρτον από του τορπιλλισμού και εν μέσω του επικρατούντος εις το πλοίον γενικού πανικού και αταξίας, απεφασίσθη υπό του αρχηγού της Ελληνικής αποστολής η εγκατάλειψις του πλοίου και από τους Έλληνες.

Ανελθόντες εις το κατάστρωμα των λέμβων προσπαθούν να καταβιβάσουν μίαν εξ αυτών... Την στιγμήν όμως αυτήν το πλοίον συνεκλονίσθη από τρομερόν κρότον... Το πλοίον είχεν τορπιλλισθή εκ νέου από το υποβρύχιον.

Άρχισε να παίρνει μεγάλην κλίσιν... κατέβηκαν απ' τους γάντζους στη θάλασσα και προσπαθούν, κολυμβώντας να απομακρυνθούν ταχέως... Πέντε λεπτά μετά το πλοίον εβυθίσθη με την πλώραν, εν μέσω τρομακτικού θορύβου...

Το υποβρύχιον περιεφέρετο και εμάζευν Ιταλούς αιχμαλώτους....

Μόλις ήρχισεν να ξημερώνει, ο αξιωματικός Ψύλλας αντελήφθη μία σχεδιά κοντά του με έξι Έλληνες ναύτες προς την οποίαν και κατευθύνθη. Οι ναύται ήσαν: Βάος, Δεκοράκος, Μιχαηλίδης, Χανιώτης, Φλώκος και Καλουτάς, εις την σχεδιάν τον ηκολούθησε και ο ναύτης Διαβάτης...

Επειδή η σχεδιά ήτο μικρή, απεφάσισαν να κάθονται επάνω τέσσερις και οι λοιποί να κατεβαίνουν εις την θάλασσαν και να συγκρατούνται απ' αυτήν...

Η θάλασσα είχε απέραντη γαλήνη, ο ήλιος έκαιγε τρομακτικά, γύρω δεν φαινόταν τίποτα παρά συντρίμια και πτώματα...

Αργά το βράδυ, μέσα εις το χάος και την ερημιά του ωκεανού είδαν έναν άνθρωπον να κολυμβά και να τους κάνει σήματα με τα χέρια του. Έμειναν κατάπληκτοι από την παρουσίαν αυτού, μετά 35 ώρες από του ναυαγίου. Αμέσως δυο εκολύμβησαν προς το μέρος του και τον βοήθησαν να έλθη εις την σχεδιάν. Ήτο ο Έλληνας ναύτης Σκιάς, ο οποίος τους αφηγήθη ότι επί 35 ώρες εκολύμβα μόνος του χωρίς να βλέπει γύρω του τίποτε... Τον ναύτην αυτόν περιέθαλψαν οι συνάδελφοί του, δώσαντες μίαν θέση επί της σχεδιάς δια να ξεκουραστεί.

Δεν επέρασε μισή ώρα, όταν άρχισαν αι πρώται εκδηλώσεις μικρών καρχαριών "μπαραγκόν"... Επιλησίαζαν κατ' αγέλας την σχεδιάν και προσεπάθουν ν' αρπάξουν τα πόδια εκείνων που συνεκρατούντο απ' αυτήν...

Η πρώτη επίθεσις εξεδηλώθη κατά του ναύτου Μιχαηλίδη, του οποίου απέκοψαν ένα τόσο μεγάλο κομμάτι από το πόδι του, ώστε σε μισή ώρα ο δυστυχής απέθανε από αιμορραγίαν...

Ο τρόμος των καρχαριών έγινε εφιάλτης και προσεπάθουν να τους απομακρύνουν χτυπώντας όλοι μαζί με τα χέρια και τα πόδια την θάλασσαν. Εν τω μεταξύ η πείνα και η δίψα έγιναν αβάσταχτα...

Σαν μισοπεθαμένοι οι Βάος και ο Φλώκος έπεσαν με τα μούτρα στη θάλασσα κι άρχισαν να πίνουν...

Ήταν όλοι εις κατάστασιν παροξυσμού. Ο τροπικός ήλιος τους είχε τρελλάνει... Και η νέα αυτή μέρα πέρασε εν μέσω φρικτής αγωνίας, πείνα, δίψα, καρχαρίες και φοβερή ζέστη...

Μόλις νύχτωσε ο ναύτης Φλώκος ακούστηκε ξαφνικά να φωνάζει: Νησάκι μπροστά μας. Να οι χουρμαδιές και τα ζευγάρια που χορεύουν... Εκείνος γελώντας με καγχασμούς έπεσεν εις την θάλασσαν...

Δεν επέρασε πολύ ώρα και ο ναύτης Βάος εδήλωσε ότι θα πάει κι αυτός στο νησάκι που χορεύουν και πηδήσας από την σχεδιάν ήρχισεν να κολυμβά προς το μέρος των οραματισμών του. Είχον τρελλαθεί και οι δυο από την θάλασσα που ήπιαν. Ο ναύτης Σκιάς, φίλος του Βάου, μόλις τον είδε να πέφτει εις την θάλασσαν, εκολύμβησε κι αυτός για να τον πιάσει, αλλά σε ολίγον ηκούσθη να φωνάζει "βοήθεια, βοήθεια". Έσπευσαν τότε με την σχεδιά προς το μέρος του και τον ανέσυραν επ' αυτής, αλλ' αυτός ήτο πλέον σε κατάστασιν θανάτου. Τον είχε δαγκώσει καρχαρίας και από την αιμορραγίαν που υπέστη, εστάθη αδύνατον να ζήση. Έπειτα από ολίγον απέθανεν κι αυτός και τον έριξαν εις την θάλασσαν...

Όταν ενύχτωσε τελείως...

Το πρωί της επόμενης ημέρας...

... Στις 5,30' το απόγευμα περισυνέλεξεν τους τρεις Δετοράκη, Δαβάκη και Ψύλλα η Αγγλική Κορβέτα K79...

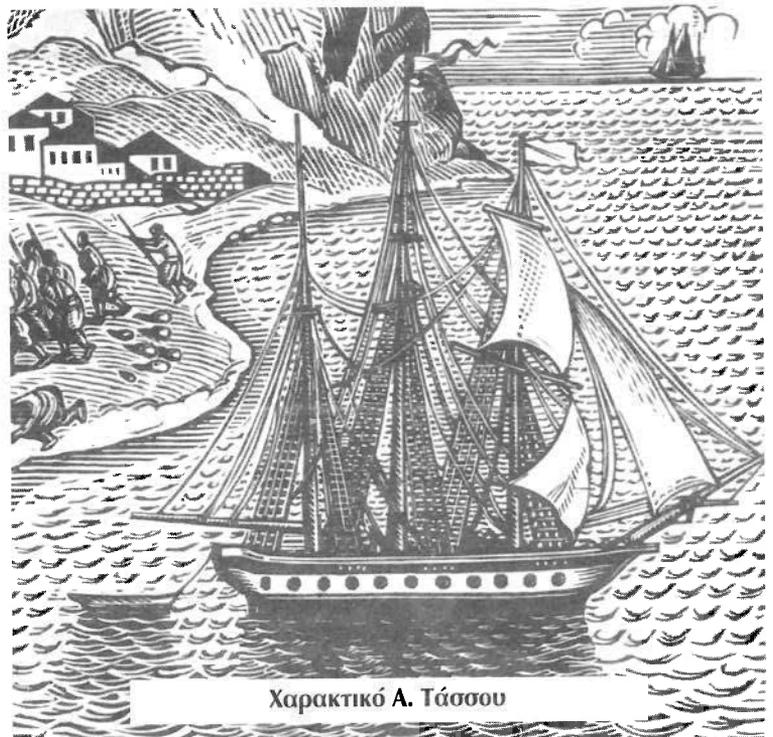
... Από το νοσοκομείο εξήλθεν υγιής μόνον ο αξιωματικός Ψύλλας...

(Για την αντιγραφή Α. Στεργίου)

ΜΙΑ ΜΑΧΗ ΣΤΑ ΒΑΤΕΡΑ ΤΟΥ 1822

της Ειρήνης Αλ. Αναγνώστου

"Ο Νικόλαος Δ. Κουτσογιάννης παραπλέον με το μίστικόν του εις το μεσημβρινόν παράλιον της Μιτυλήνης, είδεν εις την Βρυσιάν ξυλείαν ναυπηγήσιμον· εξελθόντες εις την ξηράν έρριψαν 60 βουβά εις την θάλασσαν. Τούτο δε ιδόντες οι Τούρκοι ήρχισαν τον τουφεκισμόν· οι καταδρομείς όμως έλαβον τα εξήκοντα βουβά και ανεχώρησαν και εισήλθον εις τον κόλπον της Καλλονής νύκτα· ιδόντες πυρά εις την ξηράν επλησίασαν προς αυτά και αποβιβασθέντες εύρον πλοίαρια συρμένα, και τους μεν εντός των πλοιαρίων οθωμανούς τους εκτύπησαν και τους εδίωξαν· συνέλαβον δε οκτώ καϊκια και τα έφερον εις Ψαρά".

Χαρακτικό Α. Τάσσο

Με το λιτό αυτόν τρόπο, παρουσιάζεται στα χρονικά δράσης των Ψαριανών караβοκύρηδων, η μάχη που έγινε στην παραλία των Βατερών, πιθανόν κατά τα έτη 1822 - 1823. Οι Ψαριανοί στις παραμονές του 1821 ακούγοντας τους πατεράδες τους να διηγούνται τα ανδραγαθήματά τους και να μιλούν για τα λάφυρα, τα οποία απέκτησαν με τα καταδρομικά τους κατά τον πόλεμο Ρωσίας - Τουρκίας (1769 - 1774) στην διάρκεια του οποίου επαναστάτησαν το 1770 για πρώτη φορά τα Ψαρά και μάλιστα κατέλαβαν με έφοδο το Πλωμάρι και την Πλαγιά, όπλισαν και αυτοί καταδρομικά. Στην αρχή όπλισαν τα μίστικα και τις λέμβους των πλοίων. Για να είναι ανενόχλητοι από τα ευρωπαϊκά πολεμικά πλοία, η Βουλή των Ψαρών τους εφοδίασε με "διπλώματα" καταδρομικά. Αρχικά επεκτάθηκε η θαλασσοπλοία μέχρι τα παράλια της Ιωνίας, της Μυτιλήνης, της Χίου και της Λήμνου. Η πλούσια λεία τους ενθάρρυνε και κατασκεύασαν μίστικα επεκτείνοντας τη δράση τους από τα παράλια της Εφέσου μέχρι την Μακεδονία και την Θράκη. Με τον τρόπο αυτό σταμάτησε ή έστω λιγόστεψε κατά πολύ η θαλασσοπλοία των Τούρκων. Το ένα προκαλεί το άλλο και αφού η κίνηση, τουλάχιστον στο Βορειοανατολικό Αιγαίο, περιορίστηκε, αυτόματα λιγόστεψαν και τα λάφυρα των καταδρομέων. Έτσι τώρα πια έμπαιναν στα λιμάνια, έκαναν αποβάσεις στην ξηρά, λήστευαν χωριά και στιδήποτε άρπαζαν ή αποκτούσαν το μετακόμιζαν στο νησί τους. Οι Τούρκοι της περιοχής πολύ συχνά στέλνουν αναφορές στη διοίκηση καταγγέλοντας αυτά που συνέβαιναν. Το βιβλίο του υποναυάρχου Κωνσταντίνου Νικοδήμου: "Υπόμνημα της νήσου Ψαρών" Αθήνησι, Τυπογραφείον Δ. Λ. Μαυρομάτη, 1862 είναι γεμάτο από τέτοιου είδους αναφορές, από εισηγήσεις την "επιτροπής των Ψαρών" προς το "έξοχον υπουργείον των ναυτικών", αλλά και από εκθέσεις πεπραγμένων των Ψαριανών караβοκύρηδων.

Μια από τις επιδρομές αυτές ή καλύτερα μια απόβαση φαίνεται ότι περιγράφεται στο προαναφερόμενο απόσπασμα. Σύμφωνα μ' αυτό, το 1822 - 1823 ο Νικόλαος Δ. Κουτσογιάννης, τον οποίο συναντούμε το 1825 ως Ν. Δ. Κουτσογιάννη στις Σπέτσες, έπλεε με το μίστικό του στην περιοχή των Βατερών. Το "μίστικο" ήταν τύπος πειρατικού και επακτίου πλοιαρίου της Μεσογείου, το οποίο εξέλειψε μετά το 1850. είχε χωρητικότητα 60 - 80 τόνων. Η πλήρη του ήταν άλλοτε φαλκωτή, όπως των μεγάλων πλοίων, και άλλοτε όρθια, όπως των λέμβων, ενώ η πρύμνη ήταν πάντοτε στρογγυλε-

Συντροφοναύτης, από τον Louis Dupré.

μένη, όπως στα μεγάλα ιστιοφόρα. Σαν πλοίο ήταν τρικάταρτο, είχε δηλαδή τρία ιστία. Ο οπλισμός του αποτελούνταν από 6 έως 10 μικρά πυροβόλα καταστρώματος, τα οποία πρόβαλλαν τις προτομές τους από τις θυρίδες του δρυφάκτου (πασσαλοφράγματος). Όπως καταλαβαίνει εύκολα κανείς, ήταν πλοία γρήγορα, σχετικά εύκολα στη διακυβέρνησή τους και χρησιμοποιούνταν κυρίως ως πολεμικά σε επιδρομές.

Όταν λοιπόν οι Ψαριανοί είδαν στην παραλία των Βατερών να είναι απλωμένη ξυλεία κατάλληλη για ναυπήγηση πλοίων, η οποία προερχόταν ίσως από κάποιο ναυάγιο και ήταν συγκεντρωμένη εκεί μέχρι να αποφασίσει η τουρκική διοίκηση πώς θα την αξιοποιήσει (έτσι δικαιολογείται και η παρουσία των Τούρκων φυλάκων προφανώς), θεώρησαν την ευκαιρία κατάλληλη να αρπάξουν ό,τι μπορέσουν. Αφού πάτησαν στη στεριά, έριξαν στη θάλασσα "60 βουβά". Ίσως τα "βουβά" να ήταν τύπος ξύλων. Οι Τούρκοι φύλακες όχι μόνο τους αντιλήφθηκαν αλλά άρχισαν και τους πυροβολισμούς, αφού συνήλθαν από την αρχική τρομάρα τους.

Οι "βιγλάτορες" ίσως θα είχαν το "φυλάκιο" τους, τη βίγλα, σε κάποιον από τους λόφους των Βατερών και έτσι δικαιολογείται γιατί αντέδρασαν, αφού πρώτα βγήκαν οι Ψαριανοί στην ξηρά και άρπαξαν 60 ξύλα. Οι Ψαριανοί το πιθανότερο είναι ότι θα ανταπέδωσαν τους πυροβολισμούς, οι οποίοι είχαν ως αποτέλεσμα να καταφέρουν να αρπάξουν τα 60 "βουβά" και να φύγουν με κατεύθυνση προς το ακρωτήριο του Αγίου Φωκά και ύστερα προς Καλλονή, όπου συνέχισαν τη δράση τους και αιχμαλώτισαν 8 καΐκια τα οποία τα έσυραν στα Ψαρά.

Το αναφερόμενο περιστατικό το χρονολόγησα το 1822 - 1823 μάλλον αυθαίρετα και αυτό γιατί δεν υπάρχει χρονολογία πάνω στο έγγραφο όπου περιγράφεται, αλλά εντάσσεται σε μια ομάδα εγγράφων και αναφορών των Ψαριανών караβοκύρηδων κατά τα επαναστατικά χρόνια. Με δεδομένο όμως ότι η επαναστατική κίνηση στα Ψαρά και οι επιδρομές των Ψαριανών στα γειτονικά παράλια άρχισαν σχεδόν από το 1800 και κορυφώθηκαν στα χρόνια 1821 - 1824, δεν είναι καθόλου απίθανο το γεγονός που περιγράφεται να συνδέεται με την παράδοση που αναφέρει ο Κ. Τσέλεκας στο βιβλίο του: "Το χωριό μου η Βρίσα Λέσβου" σελ. 107 και η οποία λέει ότι τη χρονιά που χτιζόταν η Ζωοδόχος Πηγή, η εκκλησία του χωριού μας, κάποιο καράβι φορτωμένο με ξυλεία κατεβαίνοντας από τη Μαύρη Θάλασσα εξώκειλε πάνω στην ξέρα του Αγίου Φωκά. Η ακρογιαλιά των Βατερών γέμισε ξυλεία, την οποία και μετέφεραν οι χριστιανοί με τους ώμους τους και τη διέθεσαν για την εκκλησία. Η Ζωοδόχος Πηγή θεμελιώθηκε το 1803, κατά την εντοιχισμένη μικρή πλάκα στον τοίχο της πρόσοψης πάνω από την κεντρική σκάλα του Νάρθηκα. Σύμφωνα με τον Κ. Τσέλεκα ολοκληρώθηκε τον ίδιο χρόνο· η θέση αυτή αν και θεμελιωμένη φαντάζει υπερβολική αν σκεφθεί κανένας τα δεδομένα της εποχής. Ίσως η Εκκλησία μας να ολοκληρώθηκε όχι τον ίδιο χρόνο αλλά σε μικρό σχετικά χρονικό διάστημα. Αν ισχύουν όλα όσα προανέφερα, η ξυλεία που είδαν οι Ψαριανοί απλωμένη στα Βατερά είναι η ίδια με την ξυλεία του καραβιού που εξώκειλε κατά την παράδοση στην ξέρα του Αγίου Φωκά το 1803 ή μέχρι το 1805 και η οποία διατέθηκε για τη στέγαση (μάλλον) της Εκκλησίας μας. Επιβεβαιώνεται με το έγγραφο αυτό η προφορική παράδοση, ο θρύλος, γύρω από το χτίσιμο του ναού μας.

Όταν διάβασα για πρώτη φορά το παραπάνω περιστατικό ξαφνιάστηκα. Κοιτούσα και ξανακοιτούσα το τυπωμένο χαρτί και τα γράμματα χόρευαν μπροστά στα μάτια μου. Ίσως γιατί έχω συνηθίσει την ήρεμη, ειρηνική, γαλήνια παραλία των Βατερών μας και δεν μου είναι εύκολο να δεχτώ ότι στον τόπο αυτό έγιναν συγκρούσεις και αποβάσεις. Η Ιστορία όμως, έχει άλλη γνώμη και ίσως έφθασε η ώρα να φωτίσουμε αυτή τη σκοτεινή πλευρά των συγκρούσεων και των συμπλοκών γύρω από το χωριό μας. Η ειρήνη είναι το μεγαλύτερο δώρο του Θεού στον κόσμο μας. Έτσι τουλάχιστον πιστεύω προσωπικά. Όταν όμως, γνωρίζουμε το αιματοβαμμένο παρελθόν, τότε καταλαβαίνουμε, συνειδητοποιούμε την αξία αλλά και την ανάγκη της.

Δέκα και τριάντα τεύχη "ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ"

της Κατερίνας Σκιά

Ο "αντίλαλος ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ" έκλεισε τα τριάντα τεύχη. Στην πραγματικότητα τα σαράντα, μόνο που στα πρώτα δέκα του τεύχη ήταν εφημερίδα. Γιατί ως τετρασέλιδη εφημερίδα ξεκίνησε ο "αντίλαλος". Μεγάλη απόφαση για τα χρόνια εκείνα, με τις δυσκολίες που υπήρχαν στην επικοινωνία με το χωριό. Ήταν όμως ένα τόλμημα, και αποτέλεσε τη μαγιά για τη συνέχεια. Πρωτεργάτες στο ξεκίνημα ο Κωνσταντίνος Π. Βάσσος πρόεδρος, και τα μέλη του τότε Συλλόγου. Το πρώτο φύλλο της εφημερίδας εκδόθηκε το Δεκέμβριο του 1983. Ανάδοχος για το όνομα ο κ. Γιάννης Αξιωτάκης. Δίμηνη η εφημερίδα εκείνη, με νέα από το χωριό, μικρά αφηγήματα και ανέκδοτα, αλλά και γενικότερα θέματα, που κάλυπταν, ως ένα βαθμό, την έλλειψη ύλης. Τέσσερα χρόνια αργότερα, όταν ήταν πρόεδρος ο Σταύρος Παρασκευάς, στο 11 τεύχος, που κυκλοφόρησε το Μάιο Ιούνιο του 1986, η εφημερίδα μετατράπηκε σε περιοδικό. Το σκεπτικό της αλλαγής αυτής το βρίσκουμε στην ανακοίνωση του Δ.Σ. στη σελίδα 1, όπου γράφει:

"Επειδή από πολλούς συγχωριανούς μας ακούστηκε ότι η εφημερίδα του Συλλόγου μας δεν είναι δυνατόν να κρατηθεί και να δεθεί σε τόμους κάποτε, αναγκαστήκαμε να την μετατρέψουμε σε περιοδικό με την προϋπόθεση να κρατηθούν τα τεύχη από το αναγνωστικό μας κοινό. Στοχεύουμε να αυξήσουμε την ύλη και να συμπεριλάβουμε και πνευματικό περιεχόμενο.

Συνεχίζουμε με το Νο 1. Το ξεκίνημά μας έγινε και παρακαλούμε όλους που μπορούν να μας στέλνουν συνεργασία πνευματική, θέματα που αφορούν το χωριό μας και τους ανθρώπους του, Βρισαγώτικα συριά και αστεία, ποιήματα και κάθε τι που μπορεί να δώσει γέλιο, αλλά και την ανάμνηση στους ντόπιους και στους ξηνητεμένους απ' την πατρίδα. Ελπίζουμε στη συμμετοχή των συγχωριανών μας, να αυξηθούν οι σελίδες και το περιεχόμενο μελλοντικά, και να φυλαχθούν τα φυλλάδια ως πνευματική παρακαταθήκη για τους σημερινούς και αυριανούς Βρισαγώτες."

Οι στόχοι λοιπόν του περιοδικού δεν ήταν απλώς να ενημερώσει για τα επίκαιρα θέματα, όπως θα έκανε μια εφημερίδα, αλλά να αποτυπώσει με τον τρόπο του την ζωή του χωριού στο σύνολό της, το παρελθόν και το παρόν και μάλιστα μέσα από συνεργασίες των χωριανών. Ξεκίνησε με πολλή όρεξη. "Κυκλοφορεί κάθε δίμηνο" έγραφε στο εσώφυλλο και την επιμέλεια της έκδοσης έκανε ο Σταύρος Παρασκευάς. Αξίζει κανείς να δει ποιοι από τους στόχους εκείνης της εποχής πραγματοποιήθηκαν και ποιοι όχι, κι ακόμα τι άλλαξε στην πορεία.

Στο 1ο εκείνο 16σέλιδο τεύχος φιγουράρουν οι φωτογραφίες από την εκδρομή του Συλλόγου στα νησιά του Αργοσαρωνικού. "Τολμήσαμε κάτι καινούριο μέχρι σήμερα, μια κρουαζιέρα μονοήμερη βέβαια..." γράφει από κάτω. Στα περιεχόμενα βρίσκουμε διάφορες ανακοινώσεις, νέα, προβληματισμούς κι ανταποκρίσεις από το χωριό, κοινωνικά, λογογραφικά, τραγούδια κι ανέκδοτα. Ακόμα, μια παράκληση για ενίσχυση του Συλλόγου για την αγορά αίθουσας που θα είναι τόπος συγκέντρωσης και δράσης όλων των Βρισαγωτών. Τα τεύχη που ακολουθούν ως και το 6ο βγαίνουν κανονικά κάθε δίμηνο ή τρίμηνο.

Η έκδοση όμως ενός περιοδικού, όταν εξαρτάται από την οικειοθελή συμβολή των ανθρώπων, είναι ιδιαίτερα δύσκολη υπόθεση. Η ύλη δε συγκεντρώνεται εύκολα Το 7ο τεύχος βγαίνει με κάποια καθυστέρηση. Οι εκδόσεις Πελεκάνος έχουν αναλάβει τώρα την επιμέλεια, ώστε να συνεχιστεί η προσπάθεια του Συλλόγου, παρά τις δυσκολίες που υπήρχαν. Τα επόμενα τεύχη, ως το 12ο βγαίνουν τακτικά κάθε τρίμηνο ή τετράμηνο. Λιγότερα νέα, κάποια γενικότερα θέματα, αλλά και μικρά κείμενα και ποιήματα χωριανών με χιούμορ και νοσταλγία για τα περασμένα. Κυριαρχούν οι εκδηλώσεις του Συλλόγου, τα Βατερά και ο Πλάτανος.

Στο 13ο τεύχος την επιμέλεια της ύλης έχει ο Μάκης Κατσιγίνης. Προσεγμένη σελιδοποίηση και στην 1η σελίδα η ανακοίνωση για την αγορά γραφείου του Συλλόγου και τα μελλοντικά του σχέδια. Αισιοδοξία από τη σημαντική εκείνη αγορά, νέα σχέδια του περιοδικού για τη συνέχισή του, με "Εκκληση -Πρόσκληση" του τότε προέδρου Θεολόγου Νικέλη προς τους συγχωριανούς για συνεργασίες. Σημαντικότερο θέμα ο φάκελος Συγχωρεμένου. Από την εποχή αυτή αρχίζει και ο αγώνας του Συλλόγου για την υπεράσπιση της περιοχής από την καταπάτησή της.

Το Συγχωρεμένο κυριαρχεί και στην ύλη του 14ου τεύχους, του οποίου την επιμέλεια έχει ο Θ. Νικέλης. Φαίνεται να επικρατεί πνεύμα σύμπνοιας και διάθεση συνεργασίας των εκπροσώπων της Βρίσας με το Σύλλογο της Αθήνας. Το Νέο Κοινοτικό Συμβούλιο του χωριού δημοσιεύει πρόσκληση για συνεργασία με το Σύλλογο της Αθήνας και ο ιερέας Γ. Σάμιος ενημερώνει για μια σημαντική κληρικο-λαϊκή Σύναξη που έγινε στην εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής.

Στο 15ο τεύχος, όπου δε σημειώνονται πια οι μήνες έκδοσης αλλά οι εποχές (Χειμώνας 1991-1992) την επιμέλεια έχουν ο Μάκης Κατσιγίνης και ο Θεολόγος Νικέλης. Στο χωριό έχουν γίνει τα εγκαίνια του Άγιου Γιάννη του Ρώσου και της βιβλιοθήκης στο κτίριο του "Παλιού Σχολείου". Σημαντικό νέο και η ανάδειξη του πρώτου Δ.Σ. του Ιππικού Συλλόγου Βρίσας "Ο Άγιος Γεώργιος". Σκοπός του Ιππικού Συλλόγου "να εμψυχήσει σε όλο και περισσότερους χωριανούς μας την αγάπη για τα άλογα, να αναβιώσει ξεχασμένα ήθη και έθιμα, και να ξαναζωντανέψει το παλιό όμορφο χρώμα που είχε το πανηγύρι του Αγίου Γεωργίου". Αρκετές είναι και οι επισημάνσεις στο περιοδικό για τα κακώς κείμενα, σημείο μιας γενικότερης διάθεσης για τη σωστή ανάπτυξη του χωριού.

Το 16ο και 17ο τεύχος βγαίνει με επιμέλεια της Κλεονίκης Καφαλούκου και του Θεολόγου Νικέλη. Και πάλι πρώτο θέμα τα Βατερρά, αλλά και νέα από τη δραστηριότητα του Συλλόγου Βρисяγωγών Αθήνας, όπως η ημερήσια εκδρομή στο Βραχάτι Κορινθίας. Λεπτομερής κι ενδιαφέρουσα η αφήγηση από μια μέρα γεμάτη εντυπώσεις αλλά και πολύ κέφι. Ακόμα, καταγράφονται οι δραστηριότητες και τα έργα της Κοινότητας Βρίσας το 1992 κι υπάρχουν ανταποκρίσεις από τις εκδηλώσεις και έργα που έγιναν στο χωριό.

Στο 17ο τεύχος, εκτός από τις καλοκαιρινές δραστηριότητες του Συλλόγου, υπάρχουν επισημάνσεις για την αξιοποίηση των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, λογοτεχνικές, ιστορικές και λαογραφικές σελίδες, η νεκρολογία και ένα σύντομο βιογραφικό για την απώλεια ενός από τους σημαντικότερους πνευματικούς ανθρώπους του χωριού μας, του Κώστα Τσέλεκα που το βιβλίο του "Το χωριό μου η Βρίσα Λέσβου" αποτέλεσε την πρώτη συστηματική συνολική μελέτη για το χωριό μας. Για πρώτη φορά κι ενδιαφέρον φωτογραφικό υλικό.

Ένα μόνο τεύχος, το 18ο, εκδίδεται το 1993 με επιμέλεια του Θ. Νικέλη και της Κ.Σκιά. Και το 1994 εκδίδεται και πάλι ένα μόνο τεύχος, το 19ο, με επιμέλεια ύλης-σύνταξης από τη Σαπφώ Μπαλή Τσιτσάνου και συντακτική επιτροπή από τις Κλεον. Καφαλούκου, Βαρ. Σκιά και Μ. Διαμαντή. Εκτός από τη συνηθισμένη ύλη, για πρώτη φορά τόσο ποικίλο υλικό από προσωπικές αναμνήσεις, σκέψεις, λαογραφικά και λογοτεχνικά κείμενα από τα ίδια τα μέλη του Συλλόγου.

Από το 1995 τα τεύχη εκδίδονται ανά εξάμηνο περίπου. Το 20ο τεύχος ως επιμελητές ύλης σύνταξης αναφέρονται όσοι συμμετείχαν στη συγγραφή των κειμένων (Θ. Νικέλης, Β.Σκιά, Β.Ψαριανός, Κ.Καφαλούκου, Κ. Κώστας, Κ. Σκιά, Α. Φωτεινός, Β. Νικολαΐδου).

Το 21ο τεύχος είναι 24σέλιδο και η επιμέλεια ύλης σύνταξης γίνεται από τους Κ. Σκιά, Β.Ψαριανό και Θ. Νικέλη. Ποικίλα θέματα φωτίζουν το χτες και το σήμερα του χωριού. Η ύλη ταξινομείται σε θεματικές ενότητες: Από τη δραστηριότητα του Συλλόγου μας, Νέα από το χωριό, Το χτες και το σήμερα του χωριού μας, Προτάσεις και προβληματισμοί, Οι χωριανοί γράφουν, Εισφορές και Κοινωνικά. Η υπόθεση του Συχωρεμένου, που τώρα έχει έλθει στα δικαστήρια βρίσκεται στην πρώτη σελίδα. Νέα που σημάδεψαν τη διάθεση για πνευματική δημιουργία στη Βρίσα είναι η ίδρυση του Λαογραφικού Μουσείου του χωριού και η μπάντα των νέων, με δάσκαλο μουσικής το Δημήτριο Βογιατζή. Τις προθέσεις της Συντακτικής Επιτροπής για να γίνει το περιοδικό μέσο επικοινωνίας και έκ-

φρασης των απανταχού συγχωριανών, μέσο σύνδεσης με τις ρίζες μας και βήμα προβληματισμού και κατάθεσης προτάσεων αντανάκλα η πρόσκληση για συνεργασία που ζητάει εθελοντές ανταποκριτές για τα νέα του χωριού, συνεργάτες σε θέματα ιστορικά, λαογραφικά, καλλιτεχνικά κ.ά. και χαρακτηριστικές φωτογραφίες από το χωριό μας, παλιές ή σύγχρονες.

Στα τεύχη 22-25 και 27 την επιμέλεια ύλης-σύνταξης έχουν οι Κ.Σκιά, Β.Ψαριανός και Κ.Κώστας. Στο 26 ο Β.Ψαριανός και ο Κ.Κώστας. Η φωτοστοιχειοθεσία, η εκτύπωση και η βιβλιοδεσία γίνεται τώρα από τη Γενική Εκδοτική Τύπου. Σε κάθε τεύχος πρόσκληση στους απανταχού συγχωριανούς για συνεργασίες.

Το 22ο τεύχος (Ιούλιος 1996) είναι 36σέλιδο και με αναβαθμισμένη ύλη. Για πρώτη φορά εμφανίζονται κείμενα επιστημονικού-ερευνητικού χαρακτήρα. Είναι τα κείμενα του Β. Ψαριανού για τους Αρχαίους Μεσαιωνικούς οικισμούς στην περιοχή Βρίσας και του Κωνσταντίνου Κώστα για δυο σημαντικούς ανέκδοτους κώδικες του 16ου και 17ου αιώνα, των οποίων την ανακοίνωση είχε κάνει ο ίδιος. Σ' αυτό το τεύχος εγκαινιάζονται και τα αφιερώματα του περιοδικού, με πρώτο για τον Στρατή Παπανικόλα, με συνέντευξη της συζύγου του, Άνας Παπανικόλα.

Το 23ο τεύχος βγαίνει τον Ιανουάριο του 1977 εντελώς αλλαγμένο. 46σέλιδο, σε μεγάλο μέγεθος και το εξώφυλλο με τετραχρωμία. Περισσότερα νέα και ανταποκρίσεις, φωτογραφικό υλικό με αρχαιολογικό ενδιαφέρον, ιστορικά-αρχαιολογικά και λαογραφικά θέματα και ένα αφιέρωμα στη γενιά του Αλβανικού έπους με την αφήγηση του μπάρμπα-Γιάννη του Καλατζή, μαγνητοφωνημένο και απομαγνητοφωνημένο κείμενο, που δείχνει τις δυνατότητες της προφορικής αφήγησης για την ιστορία του χωριού. Ο λόγος του μπάρμπα-Γιάννη, στη βρυσιακή ντοπιολαλιά, συμπυκνώνει το κουράγιο, τη λεβεντιά και τη θυμοσοφία μιας ολόκληρης γενιάς.

Τα πράγματα έχουν πάρει πια το δρόμο τους. Η ύλη παρουσιάζει αυξανόμενο ενδιαφέρον. Στο 24ο τεύχος (Ιούνιος 1997), με 62 σελίδες, ο Κωνσταντίνος Κώστας παρουσιάζει στοιχεία για τον Ιωάννη Χατζηδημητρίου, γραμματέα της Κοινότητας Βρίσας επί Τουρκοκρατίας και χρονογράφο μιας κοινωνικής αναταραχής στη Βρίσα, που διάρκεσε από το 1881-1885. Στο τεύχος αυτό και ειδικό αφιέρωμα στη γυναίκα του χωριού μας. Ακόμα, ένα προικοσύμφωνο του 1906 φέρνει στο φως ενδιαφέροντα στοιχεία για το θεσμό της προίκας την εποχή εκείνη.

Το 25ο τεύχος (Φεβρουάριος 1998) το πλουσιότερο ως εκείνη την εποχή σε νέα μοναδικής σημασίας για το χωριό. Το προηγούμενο καλοκαίρι είχε προηγηθεί η επίσκεψη των Μυτιληνίων της Σάμου στη Βρίσα, η άσκηση "Παρμενίων '97" στα Βατερά, η ανακήρυξη του κ. Κ. Στεφανόπουλου ως επίτιμου δημότη της Κοινότητας. Ακόμα, η επίσημη αναγόρευση του συγχωριανού μας κ. Ευάγγελου Γραγουδά, ως επίτιμου διδάκτορα της Ιατρικής Σχολής. Από το χθες και το σήμερα του χωριού μας, ο "αντίλαλος" είχε τη χαρά να γράψει για την εκπληκτική ανακάλυψη των απολιθωμένων ζώων και φυτών στην περιοχή Βρίσας, την ίδρυση της Συλλογής Φυσικής Ιστορίας, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών, τη δωρεά 400.000 στη Συλλογή από το Σύλλογο Βρυσιαστών Αθήνας. Κύριο ζήτημα και το νομοσχέδιο για τη συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων με το Πρόγραμμα "Ι. Καποδίστριας", που θα αλλάξει το τοπίο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Από τα ιστορικά και αρχαιολογικά θέματα ξεχωρίζουν οι μελέτες του Κωνσταντίνου Κώστα και του Βασιληΐ Ψαριανού. Άγνωστα γεγονότα της Μέσης Ανατολής και του Αντικατοχικού Αγώνα φέρνει στο φως η αφήγηση του Παναγιώτη Διαμαντή, που μαγνητοφώνησε και απομαγνητοφώνησε η Ειρήνη Αναγνώστου. Η ίδια συγκεντρώνει και στοιχίζει από διηγήσεις γερόντων του χωριού για τη μετεγκατάσταση στους Μυτιληνιούς της Σάμου των κατοίκων της Αιγίδας Λέσβου το 16ο αιώνα, δείχνοντας έτσι πώς η προφορική παράδοση αποκαλύπτει αλλά και μεταπλάθει τα ιστορικά γεγονότα.

Τα επόμενα τεύχη, άλλα με περισσότερα νέα κι άλλα με περισσότερα ιστορικά αρχαιολογικά και λαογραφικά θέματα, σχόλια, συνεντεύξεις και αφιερώματα, καταφέρνουν να καταγράψουν το σφυγμό των γεγονότων στο χωριό, αλλά και τις δραστηριότητες του Συλλόγου στην Αθήνα. Από το 27ο τεύχος την εκτύπωση και βιβλιοδεσία αναλαμβάνει ο Γιώργος Καλός. Στα τεύχη 28, 29 και 30 την

επιμέλεια της σύνταξης έχει αποκλειστικά ο Βασίλης Ψαριανός.

Η ύλη εμπλουτίζεται με περισσότερες συνεργασίες. Από τα σημαντικότερα θέματα, στο τεύχος 28 η ανταπόκριση από το 1ο Διεθνές Συνέδριο Παλαιοανθρωπολογίας- παλαιοντολογίας που έγινε από τις 29 Σεπτεμβρίου ως τις 2 Νοεμβρίου 1999 στο χωριό μας συγκεντρώνοντας επιστήμονες από όλο τον κόσμο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ιστορία του χωριού έχει και η εύρεση από την Ειρήνη Αναγνώστου της επιστολής ενός Ιησούιτη μοναχού, που δημοσιεύεται στο τεύχος 29. Επιβεβαιώνει την παράδοση για τη μετεγκατάσταση κατοίκων από την Αιγίδα στη Σάμο και τη δημιουργία του εκεί χωριού από το 1564 έως το 1568.

Το τεύχος 29, εκτός από τη συνηθισμένη πια ύλη, δημοσιεύει φωτογραφίες και αφηγήσεις από την εκδρομή-κρουαζιέρα στην Ανατολική Μεσόγειο τον Οκτώβριο του 2000, που διοργάνωσε ο Σύλλογος. Το τεύχος 30, τέλος, με 98 σελίδες, δημοσιεύει ανταπόκριση από την εκδρομή το Μάη του 2001 στην Ιταλία, που διοργάνωσε και πάλι ο Σύλλογος. Αν σκεφθεί κανείς ότι η μονοήμερη εκδρομή του 1ου τεύχους θεωρήθηκε τόλμημα, αντιλαμβάνεται πόσο άλλαξαν τα πράγματα στις δραστηριότητες από την εποχή εκείνη.

Προσπαθήσαμε να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη του περιοδικού, κυρίως μέσα από εκείνες τις συνεργασίες και κείμενα που άνοιξαν δρόμους για τη μελέτη των τοπικών θεμάτων, την καταγραφή του παρελθόντος, τον προβληματισμό για το μέλλον. Για την αρχαιολογία, την ιστορία και τη λαογραφία του χωριού εξαιρετικές, για ένα τοπικό περιοδικό, υπήρξαν οι συνεργασίες του Κωνσταντίνου Κώστα, του Βασίλη Ψαριανού και της Ειρήνης Αναγνώστου.

Το περιοδικό όμως ενός τοπικού συλλόγου δε θα μπορούσε να αγαπηθεί χωρίς και τα κείμενα εκείνα που έκαναν τους χωριανούς να γελάσουν, να κλάψουν, να θυμηθούν τα παιδικά και νεανικά τους χρόνια. Προτιμήσαμε να αναφερθούμε στους συγγραφείς τους, καθώς είναι πολλά και διάσπαρτα τα κείμενα αυτά σε όλα τα τεύχη. Το περιοδικό στήριξαν με τις τακτικές συνεργασίες τους ο Αλέξανδρος Αναγνώστου, με αφηγήματα ιστορικού και λαογραφικού χαρακτήρα, η Βαρβάρα Σκιά, με αφηγήματα από την καθημερινή ζωή του χωριού αλλά και πλούσιο λαογραφικό υλικό γι' αυτά που χάθηκαν, ο Αντώνης Φωτεινός, με ιστορίες από τη ζωή του χωριού, όπως αυτή σχετίστηκε με τη ζωή της θάλασσας, η Μυρσίνη Χαχαδάκη, με ποιήματα και λαογραφικές ιστορίες, ο Α. Στεργίου, ο Γιώργος Τσάτσος, ο Πάνος Αναγνώστου, η Κατερίνα Σκιά, ο Γιάννης Καβουρής. Από τους παλιότερους συνεργάτες, που θα ήταν ευχής έργο να ξαναστείλουν κείμενά τους, υπήρξαν ο η Ντίνα Γανώση, ο Απόστολος Σγούτσος, η Κλεονίκη Καφαλούκου, η Μαρία Διαμαντή, ο Μάκης Κατσιγίνης, η Κατερίνα Γραγουδά. Σημαντική υπήρξε και η βοήθεια όσων πρόσφεραν φωτογραφικό υλικό, εξαιρετική πηγή πληροφοριών αλλά και αναμνήσεων του παρελθόντος.

Πολλοί υπήρξαν οι αφανείς συνεργάτες του περιοδικού. Πρώτα πρώτα οι πρόεδροι και τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων του Συλλόγου Βρισσαγωτών, που δεν εγκατέλειψαν την προσπάθεια, παρά τις δυσκολίες που υπήρχαν από την έλλειψη συνεργασιών. Πώς να γεμίσει κανείς τα φύλλα ενός εντύπου σε τακτά χρονικά διαστήματα, αν δεν έχει δόκιμους συγγραφείς για να τον στηρίξουν; Το γράψιμο, όταν μάλιστα τα κείμενα δημοσιοποιούνται, δεν είναι απλή υπόθεση. Ακόμα θυμάμαι το ενδιαφέρον του Παναγιώτη Σιγιώργη, του Γιώργου Κανέλλου και του Βάσσου Στρούμπα, από αυτούς που ήξερα εγώ, που ζητούσαν συνεργασίες για την εφημερίδα. Τότε κι εγώ ακόμα δε φανταζόμουν την αξία αυτής της προσπάθειας.

Δεκαπέντε λοιπόν χρόνια από την πρώτη εκείνη εφημερίδουλα. Πολλά άλλαξαν στο μεταξύ. Οι επικοινωνίες και οι συγκοινωνίες έγιναν ευκολότερες. Τα νέα μεταδίδονται αστραπιαία. Η Αθήνα εξακολούθησε να ελκύει τους Βρισσαγώτες. Τώρα όμως έρχονται για σπουδές ή για τις δουλειές εκείνες που δεν υπάρχουν στο νησί. Πολλά νέα παιδιά που έζησαν για ένα διάστημα στην Αθήνα έχουν γυρίσει στον τόπο τους για να ζήσουν και να δημιουργήσουν εκεί. Από τη μέχρι τώρα αναδρομή έγινε φανερό ότι το περιοδικό αναπτύχθηκε όχι τυχαία. Η Βρίσα είναι από τα λίγα χωριά στην Ελλάδα που συνδυάζει τα πάντα. Μοναδικής ομορφιάς φυσικό τοπίο, αρχαιολογικά και παλαιοντολογικά ευρή-

ματα, σημαντική ιστορία και πλούσια λαογραφία. Έχει και ανθρώπους που διακρίθηκαν στις επιστήμες και στα γράμματα, νέους επιχειρηματίες και αγρότες με γνώσεις κι ικανότητες, αλλά και γέροντες σοφούς μέσα από την πείρα των χρόνων και της σκληρής δουλειάς. Τίποτα δεν λείπει λοιπόν από το χωριό. Τις εποχές που όλοι ένωσαν τις δυνάμεις τους, το χωριό πρόκοψε, και ο "αντίλαλος" αντηχούσε τη χαρά της δημιουργίας και την ευδαιμονία της ομόνοιας. Αυτός δεν ήταν πάντα ο κανόνας. Δεν ήταν λίγες οι φορές που διαφωνίες, ασήμαντες, αν τις δει κανείς στο βάθος του χρόνου, ήρθαν να σκιάσουν ή να ανατρέψουν τα θετικά βήματα. Δεν θα είχε νόημα να αναφερθεί κανείς αναλυτικά στα ζητήματα αυτά, που απλά ανακυκλώνουν τα προβλήματα χωρίς να λύνουν κανένα. Θα ήταν καλύτερα να κοιτάξουμε μπροστά, σε ό,τι καλό θα μπορούσε να γίνει, τόσο από τους Βρισαγωγούς της Αθήνας, όσο και του χωριού. Αν κάποτε η Αθήνα έμοιαζε ξενητιά, σήμερα είναι λίγων ωρών υπόθεση. Κι αν η αναμονή για το ταχυδρομείο που καθυστερούσε την αλληλογραφία ήταν βασανιστική, οι σύγχρονες εφευρέσεις κάνουν την επικοινωνία υπόθεση δευτερολέπτων.

Ο "αντίλαλος" κράτησε την υπόσχεσή του και με το παραπάνω. Αύξησε την ύλη του, έβαλε νέα θέματα, κατέγραψε το απώτερο αλλά και το άμεσο παρελθόν, προβληματίστηκε για το μέλλον. Αν σκεφτεί κανείς πόσα θέματα και πράγματα θα είχαν ξεχαστεί χωρίς την ύπαρξή του, διαπιστώνει ότι αποτελεί με τον τρόπο του όχι μόνο μέσο επικοινωνίας των Βρισαγωγών, αλλά και ανάπτυξης του χωριού. Θέλει κόπο χρόνο και μεράκι η επιμέλεια και έκδοσή του περιοδικού. Θέλει κι ανθρώπους να βοηθήσουν στέλνοντας συνεργασίες. Ο Βασίλης Ψαριανός, ως πρόεδρος του Συλλόγου Βρισαγωγών επιμελείται της έκδοσης κι απέδειξε ότι δεν φείδεται ούτε του χρόνου ούτε του κόπου για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Μένει στους χωριανούς να αποδείξουν ότι μπορούν και θέλουν να βελτιώσουν ακόμα περισσότερο τον "αντίλαλο" είτε με τις συνεργασίες τους είτε με την αποστολή φωτογραφικού ή άλλου υλικού που θα μπορούσε, με τη δημοσίευσή του, να γίνει κτήμα όλων για το παρόν αλλά και παρακαταθήκη για το μέλλον.

1956. Αναχώρηση για την Αμερική: Ιωάννης Μαργαρίτης, Σοφία Κουνή, Ευστράτιος Ποδηματίης, Μυρσίνη Κώσση - Μαργαρίτη, Αντώνης Κουνής. (Φωτ. Αρχείο Μυρσίνης Μαργαρίτη)

Η γέννηση των παιδιών

της Βαρβάρας Σκιά

Η γέννηση των παιδιών, τουλάχιστον ως το 1940, ήταν για τη μάνα και για το παιδί που θα έφερνε στον κόσμο ζήτημα ζωής και θανάτου. Εκτός εάν η εγκυμονούσα γυναίκα ήταν από τις τυχερές που γεννούσαν εύκολα. Αλλά στις δύσκολες γέννες οι γυναίκες τραβούσαν τα βάσανα του Χριστού και πολλές φορές στο τέλος έχαναν το παιδί, ακόμα και τη ζωή τους.

Τις έβαζαν σε ένα σκαμνί που έφερνε η μαμή, κάτι σαν πολυθρόνα ψάθινη, που στο κάτω μέρος είχε μια τρύπα στρογγυλή, για να πέσει το μωρό, όταν θα ερχόταν, κι εκεί πάνω, κρατώντας τα μπρατσόλια, έδιναν τη μεγάλη μάχη. Άλλες φορές έβαζαν τη γυναίκα σε ένα καινούργιο σεντόνι και, κρατώντας το γερά από τις τέσσερις άκρες την κυλούσαν μέσα κι έτσι θα κατέβαινε, λέει, το μωρό. Δηλαδή, δεν την έφταναν οι πόνοι της, τη ζάλιζαν κι από πάνω. Κατάρρα ήταν να πεις σε κάποιον "Να σε γυρίζουν μέσ' στο σεντόνι". Αργότερα θυμάμαι, εκεί γύρω στο '40, το έπιανε με κάτι εργαλεία σαν κουτάλες η μαμή το μωρό και πίσω από τη μαμή τραβούσαν δυο τρεις γεροί άντρες του σπιτιού για να το ξεκολλήσουν, σωστός γρίπος. Πολύ δύσκολη η θέση όλων. Και της γυναίκας, που πήγαινε στον άλλο κόσμο και γύριζε, και των δικών της, που την έβλεπαν να υποφέρει και της μαμής, που είχε όλη την ευθύνη.

Ακόμα κι έπειτα η γυναίκα, ως λεχώνα, δεν είχε αυτά που έπρεπε για να συνέλθει, να πάψει να πονάει από τη δύσκολη γέννα της. Η μόνη βοήθεια που είχε ήταν από τη μαμή, που έκανε ό,τι μπορούσε, αλλά κι εκείνη ήταν με τα δυο της χέρια μόνο. Η γυναίκα, αυτή η ηρωίδα, με τι κίνδυνο της ζωής της έφερνε τα παιδιά στον κόσμο σε χρόνια δύσκολα, μακριά γιατρούς, κλινικές και φάρμακα. Η καρδιά της το ξέρει μόνο.

Στο αλώνι: 4/8/1936. Από αριστερά: Ευδοξία Κούσκου, Δανάη Κούσκου, Παναγιώτης Κώσσης, Γεώργιος Κουλαράς, Μυρσίνη Κώσση (Μαργαρίτη), Μανώλης Κουλαράς, Μαρία Κουλαρά (Κώσση) και Βαρβάρα Κούσκου.
(Φωτ. Αρχείο Μυρσίνης Μαργαρίτη)

Από διηγήσεις της μητέρας μου, γύρω στο 1910-11 υπήρχε επιδημία τυφοειδούς πυρετού, που έπιανε τις λεχώνες κι εκείνη τη χρονιά οι περισσότερες που γεννούσαν πέθαναν κι άφησαν ορφανά. Πολλές ήταν και νιόπαντρες κι ήταν το πρώτο τους παιδί. Πάλι φτάσαμε στο ίδιο ερώτημα: Πόσο καλά ήταν τα παλιά χρόνια; Η απάντηση έρχεται αυτή τη φορά από τις γυναίκες, όσες βρίσκονται εν ζωή. Τα όσα περάσαμε, είναι θαύμα πώς ζούμε ακόμα.

Το λεχούδ'

Το νεογέννητο παιδί, που το έλεγαν λεχούδ' ή λεχδέλ' (χαϊδευτικό από το λεχώνα), αφού το έπλενε η μαμή, το τύλιγε στα πανάκια του κι από πάνω το φάσκωνε, δηλαδή το τύλιγε σφιχτά από το λαιμό ως τα πόδια με μια λουρίδα πανί κάπου πέντε έξι δάχτυλα φάρδος και το έκανε σαν κοπανίδα, για να μην πω σα μούμια. Στις τρεις μέρες από τη γέννησή του, που τις έλεγαν τρεις νύχτες, ερχόταν η μαμή στο σπίτι και το κολυμπούσε μέσα στη σκάφη κι αφού το φάσκωνε πάλι, το έβαζε μέσα στο σινί και του ευχόταν "σιδερένιο", ενώ οι παρευρισκόμενοι έριχναν ρεγάλο για τη μαμή και κουνούσαν από λίγο το μωρό μέσα στο σινί. Έπειτα έστρωναν κι έφερναν φαγητό και κρασί για να φάνε και να πιούνε, στις τρεις νύχτες, που η μοίρα του θα ερχόταν για να το μοιράνει, όπως πίστευαν.

Τα μικρά μεγάλωναν με το γάλα της μάνας τους, εξ ου και βυζανιάρικα. Σε περίπτωση που δεν είχε γάλα να το βυζάξει, του έδιναν της κατσίκας αραιωμένο. Τότε δεν υπήρχε μπιμπερό κι όταν η μάνα δεν είχε γάλα, όσο λεχούδι κι αν ήταν το μωρό, το τάζιζαν με το κουταλάκι. Ας μη μιλήσουμε για εντερικά. Σ' αυτές τις περιπτώσεις ήταν επόμενο ότι δεν θα τη γλιτώναν. Γι' αυτό πονούσε η κοιλίτσα τους κι έκλαιγαν όλη νύχτα και πού γιατρός και γιατρικά. Με βότανα κι αφεψήματα προσπαθούσαν να τα κάνουν καλά.

Μόλις μεγάλωναν λίγο τα παιδιά, έβαζαν σ' ένα ταψάκι αλεύρι στο φούρνο και μ' εκείνο το έκαναν ψιρκέλ', δηλαδή ανακάτευαν γάλα με αλεύρι και το τάζιζαν. Επίσης, από πολύ μικρά τα έδιναν και δοκίμαζαν από το καθημερινό φαγητό των μεγάλων βουτώντας στο ζουμί λίγο από την ψίχα του ψωμιού, ενώ αργότερα του έδιναν στο χεράκι του ένα γωνιδάκι ψωμί λίγο σκληρό, για να μη μπορεί να το κόψει και πνιγεί. Ακόμα, από πολύ μικρά τα τάζιζαν όσπρια, προπαντός φασούλες, που τα έλιωναν στο χέρι κι έπειτα τα έβαζαν στο στόμα του μωρού κι εκείνο ξερογλείφονταν. Όταν έβγαζε το πρώτο του δόντι έκαναν δοντόπιτα. Γενέθλια δεν ήξερε τότε ο κόσμος. Μόνο στην ονομαστική γιορτή φτιάχναν στο φούρνο του σπιτιού μακαρόνες, φοινίκια, πλατσέδα, αλλά το χειμώνα που κρύωνε κι έβρεχε και τα κλαδιά ήταν βρεμένα, πιο εύκολες ήταν οι τηγανίτες, που τις περιχούσαν με σιρόπι ή πετιμέζι.

Τα ρουχαλάκια του μωρού ήταν λίγα βρακάκια καποτένια και τρία τέσσερα ρουσικέλια με κουμπάκια μπροστά, για να μπαίνουν εύκολα. Όλα ραμμένα στο σπίτι, δεν υπήρχε τίποτα έτοιμο. Επίσης έπλεκαν στο χέρι τιρλίκια, κάτι σαν παπουτσάκια, κι αργότερα καλτσάκια. Οι νονοί, εκτός από τη βάφτιση δεν ξέραν άλλη υποχρέωση. Μόνο όταν ήταν να μεταλάβει το παιδί, έκανε μια μετάνοια, φιλούσε το χέρι τους και του έδιναν καμιά δραχμή. Αυτό ήταν όλο. Τα παιδιά, όταν σαραντίζαν, τα πηγαίναν ταχτικά στην εκκλησία με την απαραίτητη σκούφια τυλιγμένα στους υφαντούς μπουχτσάδες, που μερικοί ήταν πολύ όμορφοι.

Έτσι μεγάλωναν τα μικρά παιδιά του χωριού μας, τουλάχιστον ως τα μισά του 20ου αιώνα.

Τα μικρά παιδιά

Τα μικρά βρिसαγωτέλια μεγάλωναν χωρίς πολλά κανακέματα. Στην πλειοψηφία τους τα κρατούσαν, την ημέρα τουλάχιστον, οι μανήδες τους (γιαγιάδες), γιατί οι μάνες δούλευαν όλη μέρα στα χωράφια. Αλλά όταν τις έβλεπαν το βράδυ που γύριζαν δεν ξεκόλλαγαν από το στήθος τους. Θεωρούνταν πολύ τυχερές όσες είχαν τη μάνα τους, αλλιώς πήγαιναν πολύ πίσω οι δουλειές τους. Σε μεγάλη ανάγκη στο θέρος έπαιρναν το μωρό μαζί και για κούνια αναποδογύριζαν το σαμάρι κι έβαζαν το μικρό εκεί στη μέση να κοιμηθεί με τη μυρωδιά και τον ιδρώτα του ζώου να έχει ποτίσει τον κετσέ

του σαμαριού, ενώ υπήρχε πάντα κι ο φόβος μην πάει κανένα φίδι κοντά του που μύριζε γάλα, προπαντός λαφιιάτης, πράγμα που είχε συμβεί κάποτε. Ενώ, όταν είχε τη μανή του, το νανούριζε στην αγκαλιά της κι έκανε τον καλύτερο ύπνο πάνω στη βράκα της. Όταν δε μεγάλωνε λίγο, άπλωναν μια κουρελού εκεί που μαζευόταν οι γειτόνισσες και είχαν μεγάλη παρέα. "Όχου, μια πέτρα, έβαλε μέσα στο στόμα τ' " φωνάζαν όλες μαζί. Σε τέτοια περίπτωση, έχωναν το χέρι τους μέσα στο στόμα του, έβγαζαν την πέτρα και συνέχιζαν τη δουλειά τους. Απλά πράγματα.

Μεγαλώνοντας, γινόταν σκληραγωγημένα παιδιά. Έτρωγαν ό,τι έτρωγαν και οι μεγάλοι και σε μικρή ηλικία ακόμα βοηθούσαν τους γονείς τους. Η ξυπολουσιά δε πήγαινε γόνατο. Τότε δεν υπήρχαν οι κίνδυνοι που υπάρχουν τώρα. Τα παιδιά μεγάλωναν φυσιολογικά κι αν δεν υπήρχε η ελονοσία, θα ήταν ακόμα καλύτερα. Δυστυχώς, το κινίνο, που ήταν το βασικό φάρμακο, το είχαν νοθεύσει με μπόλικο αλεύρι και δεν τα άφηνε ο πυρετός εύκολα. Κινδύνευαν όμως από τις "γιάτρισσες" κι από διάφορες μαγανείες που μεταδιδόταν από στόμα σε στόμα, όπως όταν μια γυναίκα που είχε κάνει ήδη ένα παιδί και για διαφόρους λόγους, που εξηγούνται σήμερα επιστημονικά, της πέθαινε το δεύτερο παιδί. Τότε έβαζαν το γερό παιδί μέσα στο φούρνο της αυλής και το φοβέριζαν πως θα το κάψουν λέγοντάς του "Λέγε, λέγε, ψωμιά θα τρως ή μουρά;" γιατί υποτίθεται ότι αυτό το δύστυχο έφταιγε και πως έτρωγε τ' αδέρφια του. Ένα άλλο που έκαναν, αυτό πιο αθώο, ήταν, πάλι για την ίδια περίπτωση, όταν δεν μπορούσαν να στεριώσουν δεύτερο παιδί. Τότε, όταν ξανάκαναν άλλο, την αυγή το τύλιγαν καλά και το έβαζαν στο σταυροδρόμι κι ο πρώτος που περνούσε και το έβρισκε γινόταν ο νονός του. Συνήθως το ονομάτιζαν Στέλιο ή Στέλλα, τάζοντάς το στον Άγιο Στυλιανό.

Όταν τα παιδιά είχαν αμυγδαλές, μια γιάτρισσα, υποτίθεται ειδικευμένη, πατούσε τις αμυγδαλές με το δάχτυλο για να βγει το πύον. Όσπου ένα αγόρι, κοτζάμ παλικαράκι, του κόπηκε η αναπνοή και τελείωσε. Όλα αυτά, δυστυχώς, γιατί υπήρχε αμάθεια, γιατί δεν υπήρχε ενημέρωση επιστημονική κι ούτε καμιά άλλη βοήθεια από το κράτος. Απολύτως καμιά.

Ο γρίπος

της Βαρβάρας Σκιά

Ερχόταν άλλοτε στα Βατερά μια ή δυο γκαζολίνες κι έριχναν δίχτυα μέσα στα βαθιά. Έπειτα, τραβούσαν έξω στα ρηχά, κι από μέσα έβγαιναν ένα τσούρμιο άνθρωποι μ' ανασκουμπωμένα παντελόνια και πηδούσαν έξω. Ήταν όλοι τους ηλιοκαμένοι και ξερακιανοί και φορούσαν ζωνάρι στη μέση και τραγιάσκα. Έπειτα, πάνω στην άμμο έμπαιναν στη σειρά ο ένας πίσω από τον άλλο κι αφού έπιαναν τις άκρες από το δίχτυ που είχε ρίξει μέσα στα βαθιά νερά, το τραβούσαν έξω κάνοντάς το πάσο ο ένας στον άλλον. Δύσκολη δουλειά, πολύ κουραστική καταμεσήμερο πάνω στην άμμο που ζεμάταγε να τραβούν τα δίχτυα, που, αν είχε καλή ψαριά, ήταν ασήκωτα κι αυτοί να βουλιάζουν μέσα στην άμμο με τη δύναμη που το τραβούσαν και να τρέχει ποτάμι ο ιδρώτας από πάνω τους. Και ούτε νερό δεν έπιναν ώσπου να τελειώσουν. Τα χείλη τους ήταν άσπρα από τη γάνα και τη ζέστη. Σαν έφταναν προς το τέλος τα δίχτυα, τα ξεψάριζαν, πουλούσε αυτός που έκανε κουμάντο τα ψάρια στους εμπόρους κι έδινε και στους γριπτοσήδες από λίγα. Αυτοί με τη σειρά τους τα έβαζαν σε ένα καλάθι κι έπαιρναν σβάρνα τ' αμπέλια, να βρουνε, να δώσουν τα ψάρια να τους δώσουν σταφύλια να βάλουν δυο ρώγες στα χείλη τους να ξεγανιάσουν. Αν το ψάρι ήταν πολύ, τα μάζευαν στα γρήγορα κι έφευγαν για τη Χώρα να προλάβουν να το δώσουν. Αλλά, αν τα έφερναν ίσα ίσα, δηλαδή αν το ξεπουλούσαν στα Βατερά, κι αν ήταν μερακλής και ρέμπτελος ο κουμανταδόρος, έφευγαν από τα Λημιά, που εκεί συνήθως καλάραν, και τραβούσαν στο καφενείο στα Βατερά. Εκεί άραζαν, έβαζαν κάτω το ρακί και γλεντούσαν με τις ώρες. Γλέντι μια φορά. Οι χωριανοί που τύχαινε να περνούν από κει καβάλα στο γαϊδουράκο τους, βλέποντάς τους να χορεύουν ξυπόλυτοι, στουπί στο μεθύσι, και ξέροντας πόσο ζόρικη ήταν η δουλειά τους και με τι κόπο έβγαζαν το μεροκάματο, έλεγαν κουνώντας το κεφάλι τους "Ρεμπέτ' ασκέρ'".

Όστόσο, ήλθε κάποτε και γι' αυτούς το τέλος. Το τέλος εποχής. Μέσα στα καινούργια ψαροκάικα

τοποθέτησαν μηχανές που μάζευαν τα δίχτυα κι έμειναν οι γριππτοσίδες να τραβούν τα δίχτυα πάνω στην άμμο μόνο σε κάτι καθράκια που υπήρχαν τότε στους τοίχους σε μερικά σπίτια και ίσως να υπάρχουν ακόμα. Έτσι χάθηκε κι αυτό το επάγγελμα αλλά έχασε κι ο κόσμος τα ψάρια τα γριππτοσίδα, που ήταν τα πιο γλυκά ψάρια του γιாலού μας. Μαζί χάθηκαν κι οι ηλιοκαμένοι ξερακιανοί φτωχοδιάβολοι, το ρεμπιέτ' ασκέρ'.

Τα παλιά κιούπια

της Βαρβάρας Σκιά

Αν κι έχω γράψει παλιότερα για τα παλιά κιούπια, δε θα μπορούσε να μη γίνει μια αναφορά στη σειρά "Τέλος εποχής". Εξάλλου, τα κιούπια είχαν τον πιο σημαντικό ρόλο, ήταν το άλφα και το ωμέγα σ' ένα νοικοκυριό την εποχή εκείνη.

Πριν αρκετά χρόνια δεν υπήρχε η Ένωση Συνεταιρισμών Ελαιολάδου, όπου μπορείς να δώσεις το λάδι μόλις αλέσεις, όπως γίνεται τώρα. Μέσα στα ελαιοτριβεία υπήρχαν σειρές από κιούπια, όπου είχαν δικαίωμα να βάζουν το λάδι τους οι συνέταιροι του παλιού Συνεταιρισμού που υπήρχε. Αλλά στις μαξουλοχρονιές δεν έβρισκες, γιατί τα είχαν καταρώσει οι μεγάλοι εισοδηματίες κι όλοι αυτοί που είχαν πρόσβαση στους "ναούς του λαδιού". Τι είχες Γιάννη, τι είχα πάντα. Δεν υπήρχε όμως και απόλυτη εμπιστοσύνη, γιατί από κάποια κιούπια έκανε φτερά το λάδι με κάποιο περίεργο τρόπο, τουλάχιστον κυκλοφορούσαν τέτοιες ιστορίες. Αργότερα έκαναν μια τεράστια λάντζα όπου έριχναν μέσα το λάδι όποιου δεν είχε χώρο να το βάλει στο σπίτι. Αυτή η λάντζα πάλι είχε το μειονέκτημα να μπαίνουν όλα τα λάδια μαζί. Μπορεί να είχες άσσο κι ο άλλος πέντε οξύτητες. Έμπαιναν μαζί. Κι όταν ερχόταν η ώρα να το πουλήσεις, ό,τι οξύτητα είχε αυτό το χαρμάνι που γινόταν μέσα στη λάντζα, αυτό έπαιρνες. Το καλύτερο και το πιο σίγουρο ήταν να το φέρεις στο σπίτι σου.

Τα κιούπια λοιπόν ήταν τα πιο απαραίτητα, τα πιο χρειαζόμενα σ' ένα σπίτι που ήθελε να λέγεται νοικοκυρεμένο. Υπήρχαν μικρά κιούπια, που τα έλεγαν φτύνες, και που τα χρησιμοποιούσαν για φαγώσιμες ελιές καθώς και για να διατηρούν το τυρί, το περίφημο λαδοτύρι, που κολυμπούσε μέσα στο λάδι και τα έλεγαν τυροφτνάρια. Αλλά για την αποθήκευση του λαδιού ήταν μεγάλα, κοιλαράδικα. Μερικά έπαιρναν ως και πεντακόσιες, κι εφτακόσιες οκάδες λάδι. Αυτούς τους τεράστιους όγκους από πηλό τους έφερναν από την απέναντι Ανατολή με τα καΐκια. Τα κιούπια ήταν καλοψημένα κι από μέσα αλοιφωτά, ό,τι καλύτερο για να διατηρηθεί το λάδι. Το πιο αξιοπερίεργο είναι ότι όσο μεγάλο κι αν ήταν ένα κιούπι, ο πάτος του άρχιζε από μια μικρή στρογγυλάδα, όσο ένα πιατάκι του τσαγιού, που άνοιγε έπειτα στη μέση μέχρι που άρχιζε να ξανακλείνει πάλι, για να φτάσει στο λαιμό στο τελειώμά του. Ασπρισμένα στη σειρά στο κατόνι είχαν την πρώτη θέση, κι όχι την τελευταία που έχουν τώρα, παραγκωνισμένα στο πιο παράμερο μέρος του σπιτιού για τη σοδιά της χρονιάς. Ευτυχώς που κάποια ακόμα κρατούν μια καλή θέση, παρόλο το στραπάτσο που πάθανε, μέσα σε κήπους και αυλές για να θυμίζουν άλλες εποχές.

Τα πέτρινα γουδιά

της Βαρβάρας Σκιά

Δεν θα είναι υπερβολή όταν πούμε ότι ως τα μισά σχεδόν του 20ου αιώνα οι άνθρωποι έφτιαχναν με τα χέρια τους και με "πρωτόγονα" μέσα τα περισσότερα πράγματα για τις ανάγκες τους. Όπως όταν ήθελαν ένα γουδί. Πήγαιναν στο γιολό, εκεί πίσω στις Πλάτσες, έβρισκαν την κατάλληλη πέτρα, που έπρεπε να είναι μαρμαρόπετρα να μη μαδάει κι άλλη μια να είναι περίπου σα γουδοχέρι, τα φόρτωναν στο ζω και τα έφερναν στο χωριό. Εκεί, με τη βοήθεια απλών εργαλείων, έδιναν στην πέτρα το σχήμα του γουδιού, άνοιγαν και μια λακούβα στη μέση και το γουδί ήταν έτοιμο. Εκείνα τα χρόνια τα μπαχαρικά δεν υπήρχαν σε σκόνη και τα κοπάνιζαν στο γουδί. Υπήρχαν βέβαια τα μπρού-

τζινα γουδιά, αλλά αυτά ήταν μικρά και δεν είχαν όλα τα σπίτια.

Το πέτρινο γουδί ήταν απαραίτητο εργαλείο πρώτα απ' όλα για το αλάτι, που υπήρχε μόνο χοντρό καθώς έβγαινε από την αλυκή του Πολιχνίτου. Κι όπως δεν υπήρχαν ψυγεία, οι άνθρωποι, για να διατηρήσουν το σφαχτό τους, για να παστώσουν τις ελιές, για ν' αλατίσουν τα τυριά, για να δαμάσουν το χοιρινό λίπος με την πέτσα του, για να παστώσουν ψάρια, για όλα αυτά χρειάζονταν πιο φιλό αλάτι απ' αυτό που έβγαζε η αλυκή. Φυσικά κοπάνιζαν κι ακόμα πιο φιλό, για χρήση στην κουζίνα, στις σαλάτες κλπ. Τότε, αν ήθελε η νοικοκυρά να κάνει γλυκό, την έπαιρνε χαμπάρι όλος ο κόσμος με το ντάκα ντούκα του γουδιού, που ακουγόταν σε όλη τη γειτονιά, για το κοπάνισμα της κανέλλας, που σου έβγαζε την πίστη ώσπου να γίνει σκόνη. "Ρζόγαλου θα κάν'ς φαίνεται", πετούσαν τη σπόντα οι γειτόνισσες που περνούσαν, για να πιστοποιήσουν τι ακριβώς έκανε. Η απάντηση δινόταν ανάλογα με το πόσο ετοιμόλογη και γλωσσού ήταν η ερωτώμενη. Μπορούσε να πει "Ναι, ιρζόγαλου". Αλλά, αν τσατιζόταν, και για να πικάρει την άλλη μπορούσε να πει "Όχι, μπακλαβού θα κάνου, θέλ'ς τίπουτα;". Αυτό σήμαινε ότι ήταν θυμωμένη για την περιέργειά τους. Γιατί η μπακλαβού δεν ήταν τόσο εύκολο να γίνει και δεν γινόταν αν δεν υπήρχε σοβαρός λόγος, αρραβώνας, γάμος, βάφτιση. Τότε κι αν χρειαζόταν το γουδί, που έπρεπε να κοπανιστούν κάποιες οκάδες αμύγδαλα ασπρισμένα.

Περνώντας τα χρόνια, με τη βιομηχανοποίηση των πάντων, βγήκαν και τα έτοιμα γουδιά στην αγορά, που τα βλέπαμε στο πανηγύρι στην Αγιάσο αραδιασμένα στο Σταυρί κι όσοι είχαν την τύχη να τα αγοράσουν, καλοπεράσαν ώσπου να τα κατεβάσουν κάτω στα λεωφορεία. Τα πιο θαυμαστά γουδιά ήταν αυτά που κοπανίζαν μέσα τον καφέ. Ένα τέτοιο γουδί είχε στη γειτονιά μας στο Λαγκάδι ο μπάρμπα Στάτης ο Καφαλούκος, που ήταν καφετζής, όπως κι ο γιος του ο Κωστής. Άλλο ένα έχω δει στης κυρίας Μυρσίνης Αϊβαλιώτη το σπίτι, που το είχαν για τον καφενέ τους. Είναι ψηλό, σα βαρελάκι και η λακούβα του είναι βαθιά, για να μην πετάει ο καφές όταν τον κοπάνιζαν. Το γουδοχέρι του όμως είναι βαρύ μπρούτζινο και χαμηλά που τελειώνει είναι πλατύ, ίσως για να πιάνει καλύτερα τα κουκούτσια του καφέ. Για τη νέα γενιά θα φαίνεται απίστευτο ότι πριν όχι πολλά χρόνια κοπάνιζαν τον καφέ. Κι όμως έτσι ήταν. Τον κοπάνιζαν τον κοσκίνιζαν και ξανά τα ίδια.

Το καβουρντιστήρι

της Βαρβάρας Σκιά

Μια που μιλάμε για τον καφέ, να πούμε και για την προετοιμασία του. Ο καφές υπήρχε στα μπακάλικα, αλλά ωμός. Έπρεπε, όποιος ήθελε να φτιάξει καφέ, να τον καβουρδίσει ο ίδιος, και μετά να τον αλέσει στον μπρούτζινο μύλο του καφέ, που υπάρχει ακόμα σε πολλά σπίτια σαν αντίκα. Βέβαια, δε θα μπορούσε να πάρει την ίδια θέση και το καβουρντιστήρι, γιατί ήταν τόσο μουτζουρωμένο και καπνισμένο, που δεν είχε κοντεμό.

Το καβουρντιστήρι ήταν λοιπόν όπως έχουμε τις σούβλες, με τη διαφορά ότι είχε ένα κύλινδρο ντενεκεδένιο στη μέση με μια πορτούλα συρταρωτή, που άνοιγε για να βάλεις τον καφέ και έκλεινε για να τον καβουρντίσεις. Το καβούρντισμά του γινόταν γυρίζοντας το χερούλι, όπως κάνουμε σήμερα το αρνί, αλλά πάρα πολύ γρήγορα σε δυνατή φωτιά. Γι' αυτό έβλεπες τη γυναίκα αναφοκοκκινισμένη και κάθε τόσο να ανοίγει το πορτάκι και να τον ελέγχει πώς είναι, για να καβουρντιστεί σωστά. Ήταν τόσο μπελαλίδικη όλη αυτή η διαδικασία, που στο τέλος η γυναίκα αγανακτισμένη να λει "Άμας έλ'πι. Είπαμι να πιούμι έναν καφέ, αλλά μο τυραννίδα μεις οι γναίτσις ότ' να κάνουμι. Είν' οι άντρ', παν στουν καφινέ, παραγγέλνουν τον καφέ, τον φχαριστιόντιν." Τον καφέ σπάνια τον πίναν σκέτο, γι' αυτό καβουρντίζαν χωριστά λίγο κριθάρι ή ρεβύθια.

Ο καφές δεν είχε τη θέση που έχει σήμερα στα σπίτια. Σπάνια υπήρχε, γι' αυτό, όταν υπήρχε, τα παιδιά τον κλέβαν και τον τρώγαν με τη ζάχαρη.

Αρμένιξα και διάβηκα
 εις του βασ(ι)λέ την πόρτα
 κι ο βασ(ι)λέδες δεν ήταν 'κεί
 μον' τρεις βασιλοπούλες.
 Την μια τη λέγαν Ρήγινα,
 την άλλη Αμερσούδα,
 την άλλη την μικρότερη
 Κυράτζα Περμαθούλα.
 Η μια κεντά τον ουρανό
 η άλλη το φεγγάρι
 κι η άλλη η μικρότερη
 της θάλασσας τα ψάρια.

Σχόλια:

Το παραπάνω αποτελεί καταγραφή ενός τραγουδιού, το οποίο λεγόταν στο "παρακάν" αλλά και στο "γοργιώνα". Προσωπικά το άκουσα από το στόμα μιας συγχωριανής, μιας σεβάσμιας γερόντισσας στην όψη, με ψυχή όμως μικρού παιδιού, η οποία δεν είναι πια ανάμεσά μας.

Η σειρά των γυναικείων ονομάτων άλλαζε ανάλογα μ' αυτήν που ήθελαν να τιμήσουν ή να ευχαριστήσουν. Υπήρχαν δηλαδή και οι ακόλουθες δυο παραλλαγές:

1) "Την μια την λέγαν Περμαθλιά/την άλλη Αμερσούδα/την άλλη τη μικρότερη Κυράτζα Ρηγινούδα"

2) "Την μια την λέγαν Περμαθλιά/ την άλλη Ρηγινούδα/ την άλλη τη μικρότερη Κυράτζα Αμερ-

Η Γιαγιά της Μαρίας... Η Βρисяγώπισσα γιαγιά... Η γιαγιά των βασανισμένων χρόνων... Η γιαγιά των χωριών της πατρίδας μας... (Φωτ. Αρχείο Μ Βερβάτη)

σούδα"

Το όνομα Ρήγινα ή Ρηγινούδα αποτελεί μεταφορά στην ελληνική γλώσσα του λατινικού ουσιαστικού Regina-ae (βασίλισσα). Η λέξη Αμερσούδα ή Αμερσώ είναι γλωσσική μετεξέλιξη του λόγιου τύπου "Αμίρισσα" και σημαίνει την αφέντρα, την κυ-

Μια στο καρφί και δυο στο πέταλο. Ο τελευταίος πεταλωτής Αγγελής Κανέλλος επί το έργον. Φωτό Γ. Γεωργής.

Ήταν ευλογία Θεού ή εύνοια της τύχης (όπως θέλει ας το ονομάσει ο καθένας) το γεγονός ότι το ξαναβρήκα το τραγούδι αυτό σε ένα αρκετά παλαιό τευχίδιο, τα "Νεοελληνικά Ανάλεκτα" περιοδικώς εκδιδόμενα υπό του φιλολογικού συλλόγου Παρνασσού, το οποίο εκδόθηκε στην Αθήνα τον Ιούλιο του 1872 (φυλλάδιο Ζ'). Αφού λοιπόν διόρθωσα τις μικρές γλωσσικές παρατυπίες, που είχαν εισχωρήσει στη μορφή του κειμένου, το οποίο είχα αρχικά καταγράψει, το προσφέρω στους αναγνώστες του περιοδικού.

Ο ΚΛΥΔΩΝΑΣ

(με βάση τις διηγήσεις της Ζαχαρώς Τσέλεκα - Γομποπούλου, όπως τις κατέγραψε ο Κώστας Τσέλεκας)

Την παραμονή τ' Άγιου-Γιαννιού (23 Ιουνίου) θα πάμε να πάρουμε νερό μέσα σε καινούριο κουμάρι ή γραγούδα. Θα μαζέψουμε απ' όλα τα κοπελούδια της γειτονιάς από ένα πράγμα, δαχτυλίδι, καρφίτσα κ.λ.π. και θα τα βάλουμε μέσα στο κουμάρι ή τη γραγούδα με το νερό. Θα δέσουμε ύστερα από πάνω από το κουμάρι ή τη γραγούδα ένα κόκκινο τλουπάνι και θα το βάλουμε μέσα στο φούρνο που το στόμιό του βλέπει προς την Ανατολή. Εκεί θα μείνει όλη τη νύχτα. Την επομένη, ανήμερα τ' Άγιου-Γιαννιού (24 Ιουνίου), το απόγευμα θα πάρουμε το κουμάρι ή τη γραγούδα με τα πράγματα και θα το δώσουμε σ' ένα κοριτσάκι της γειτονιάς, το οποίο θα το σκεπάσουμε με ένα άσπρο σεντόνι. Γύρω από το κοριτσάκι θα μαζευτούμε όλες οι κοπέλες, που δώσαμε κάποιο πράγμα, ν' ανοίξουμε τον Κλύδωνα. Το κοριτσάκι το έχουμε καθοδηγήσει από πριν κάθε που τελειώνει ένα τραγούδι, να βγάζει ένα πράγμα από το κουμάρι ή την γραγούδα και να μας το δίνει.

Αρχινάμε λοιπόν τα τραγούδια του Κλύδωνα: ένα καλό κι ένα άσχημο ή αδιάντροπο (ένα επαινετικό κι ένα "κατσπουδιάρικο" εναλλάξ).

Για παράδειγμα:

A. Σ' αγαπώ, σ' αγαπώ
μα δεν ηξεύρεις πόσο
δεν είναι τρόπος μάτια μου
να σι του φανερώσω

B. Απ' όλα του προσώπου σου
η μύτη σου μ' αρέσει
που είναι σα γουδόχερο
τσι κρέμιτι να πέσει

ή

A. Ερωτοπληγωμένο μου
δείξε μου την πληγή σου
να γίνου τελειος γιατρός
απάνω στο κορμί σου

B. Όμορφους που 'ν' η πάππους ιμ
μι την καναβιτσούδα
σαν παρ' τ' μανή μ' απ' του χιρέλ'
τσι βγούνι στη βουλτούδα

Όποια κοπέλα είναι τυχερή βγαίνει το δαχτυλίδι της, η καρφίτσα ή ό,τι άλλο έχει βάλει στον κλύδωνα, μετά από το καλό τραγούδι, όποια είναι άτυχη βγαίνει με το άσχημο, το κατσπουδιάρικο και όλες γελούν με το... πάθημά της.

Άλλα κατσπουδιάρικα τραγούδια
(από τις σημειώσεις Κ. Τσέλεκα)
Ανοίξετε τον κλύδωνα
τσι στρώσι τα χαράρια*
για να πιράσ' ου Κουτιλιός
μι τα στραβά πουδάρια

Γαμπρέ μου που 'σι στοργυλός
σα μπουγαδοκοφίνι
και δε σε θέλησι καμιά
πάνω στη Μυτιλήνη

Είναι ξανθή η κουτσουλιά
ξανθή κι η καβαλίνα
και τα μαλλιά της κεφαλής σ'
ξανθά είναι κ' εκείνα

Έχεις τα μάτια του λαγού
τα φρύδια της καμήλας
έχεις και του καταστάγονου
της παλιοπροβατίνας

Καρσί μου ήρτις τσ' έκατσις
απάνου στην πεζούλα
τσι κρέμασις τσ' αχειλες σου
σαν τ' χταπουδιού τ' κουκούλα

Έχεις δυο μάτια σαν αυγά
δυο κώλους σα βαρέλια
κι όποιους γυρίσει τσι σι δει
ξιραίνιτι στα γέλια

Να 'χα του μπόι σ' γάιδαρι
τ' αυτιά σου δυο κουφνέλια
για να κβανώ τις κοπριές
ανάμεσα στ' αμπέλια

Η μάνα σ' ήταν σκόρδου
τσι γι τούρς ήταν κρουμμύδ'
τσι συ ποιόναν δα θα μονιάσεις
για να γίνεις καραφύλλ'

*τρίχινα τσουβάλια

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟΥ (αρχείο Δημητρίου Τσέλικα) (πράξη 196)

Αποδεικνύεται δια του παρόντος επισήμου προικοσυμφώνου εγγράφου ότι η υποφαινομένη Μεταξωτή σύζυγος του μακ. Ευστρατίου Ευαγγελινού Μανδάκη και ο υιός αυτής Στυλιανός έχοντες η μεν θυγατέρα ο δε αδελφήν ονόματι Μαριγώ εις ώραν γάμου τη συναινέσει και θελήσει αυτής μνηστεύουσιν σήμερον μετά του Κου Αναστασίου Κωνσταντίνου Τσέλικα και δίδωσιν αυτώ ως προίκα της θυγατρός της ή αδελφή του τα επόμενα. Αον Την οικίαν ήπερ έχουσιν εις θέσιν Κυπαρίσι - Μαχαλάς πλησίον της οικίας Γεωργίου Δ. Κώση εις τόπον ελαιομύλου ολόκληρον ως ευρίσκεται μετά νομής και αυλής, εντελώς τελειωμένην κατά του τόπου την συνήθειαν, οσπιτικά έπιπλα και φορέματα της νέας τα εξής: στρώματα τρία, εφαπλώματα δύο, χράμια τέσσαρα, μεσάλια τριάκοντα, φορεσιές έξ, σεντούκι έν, τεντζερέδες δύο, ταψί έν, σινί έν, βουτιίνες πέντε, αι τρεις μπαταλέρες και δυο μικρές.

Εκ της εξοχής τα κτήματα: Αον Εκ των πατρικών θα λάβει η Μαριγώ το ανάλογόν της εξίσου μετά των άλλων αδελφών της. Η δε μήτηρ προικίζει το εις θέσιν Άγιον Ιωάννην ελαιόκτημά όλον πλησίον του Γεωργίου Κεχαγιά έτερον ελαιόκτημα εις θέσιν Λευκόδιον όλον, πλησίον του Χριστόφα Καρπέτα εκ Πολιχνίτου, έτερον χωράφιον εις Αγριελαία όλον πλησίον του Γεωργίου Χη Δημητρακέλη, εις Βίγλες έτερον χωράφι όλον, πλησίον της Ρήγαινας Καραβοκύρη, έτερον χωράφιον εις Κλούξες όλον πλησίον του Γεωργίου Μανώλα. Και εις Κναιήτην, έτερον χωράφιον όλον πλησίον του Ιωάννου Μαρνέλη. Επίσης ο αδελφός της Στυλιανός παραχωρεί από σήμερον το εκ πατρικής περιουσίας ανάλογόν του εις θέσιν Παλαιοαμπέλα, χωραφίου πλησίον του Κών. Τσέλικα και Ποταμό. Όσον δε δια την προικισμένην άνωθεν οικίαν τη θυγατρί των, επειδή είναι ενεχειριασμένη δια πατρικόν χρέος προς τον Παναγιώτην Σάββα Ζυπητή, υπόσχονται όλοι οι αδελφοί, εάν δεν ημπορέσωσιν να απαλλάξουν αυτήν εκ του χρέους, να αποζημιώνουν την αδελφήν των Μαριγώ, δια τους οποίους αδελφούς εγγυάται ο υπογράφων Στυλιανός κάτωθεν, προς δε και είτε άλλο χρέος πατρικόν ευρεθεί θα πληρώνουσιν όλοι οι αδελφοί το ανάλογόν των. Ο δε ειρημένος Αναστάσιος Κωνσταντίνου Τσέλικας παραδεχθείς τα άνω προικισθέντα αυτώ και συμφωνηθέντα αναμεταξύ των υπόσχεται ότι θέλει φυλάττει πιστώσ και τιμίως τα καθήκοντα του καλού μνηστήρος και ότι όταν λάβει την προίκα θα έχει μεν αυτήν υπό την διαχείρησίν του, αλλά θα φυλάττει αυτήν ιεράν υπό την αναπαλλοτριώτον κυριότητα της μελλούσης συζύγου του.

Εξ αμοιβαίας συγκαταθέσεως οι γάμοι τελεσθήσονται μετά εν έτος από σήμερα, εάν ώσι όμως σύμφωνοι δύναται να παραταθεί η προθεσμία ή και να ελλατωθεί.

Αμφότεροι οι μνηστήρες υπόσχονται ότι δια πάσαν διαφοράν ή αμφισβήτησιν τινά, είτε προ του γάμου είτε μετά τον γάμον (ο μη γένοιτο) θέλουσιν αναγνωρίζει την δικαιοδοσίαν της Μητροπόλεως αφορώσαν την προίκα, δικαζούσης κατά τα εκκλησιαστικά νόμιμα και τα επιτόπια έθιμα.

Εις πίστωσησιν τούτων εγένετο το παρόν εις διπλούν και αναγνωσθέν ευκρινώς εις επήκοον των συμβαλλομένων υπεγράφη παρ' αυτών, παρά των μαρτύρων επικυρωθέν εδόθη ανά εν εκατέρω των συμβαλλομένων.

Υ.Γ. προσέτι προικίζει η μήτηρ τη θυγατρί της Μαριγώ και εκ πατρικών και του αδελφού της Δημητρίου Ιωάννου Κρουσταλιάς εξοχικών κτημάτων, ίνα νέμηται - όντα μετά του Κωνσταντίνου Ιωάν. Κρουσταλιά ό,τι αναλογούσιν αυτών.

Εν Βρησά τη 22 Φεβρουαρίου 1904, τέσσερα.

Η μήτηρ Μεταξωτή σύζυγος Ευστρατίου Ευαγγελινού βεβαιώ τα άνωθεν ως αγράμματος ανθού υπογράφομαι δια χειρός Σταύρου Π. Παρασκευά.

Στυλιανός Ευστρ. Ευαγγελινού βεβαιώ τα άνωθεν γραφόμενα.

Αναστάσιος Κων. Τσέλικα Παραδέχομαι

Μαριγώ Ευ. Ευαγγελινού Παραδέχομαι

Επίτροποι

Πολυχρόνης Γ. Πολυχρονίου

Ο εφημέριος

Αιδεσ. Ιερέυς

Θεόδωρος εκ Βρίσας

Δημογέροντες

Γεώργιος Λαμπρινίδης

Δημ. Γ. Καραμάνος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Από τη μελέτη παλαιών προικοσυμφώνων πολλά συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν σχετικά με το οικογενειακό δίκαιο, τα κρατούντα ήθη και έθιμα, το δημόσιο και ιδιωτικό βίο, το γενεαλογικό δέντρο των κατοίκων και το επίπεδο γενικά του πολιτισμού ενός τόπου την εποχή σύσταξης του προικοσυμφώνου.

Από το παρόν προικοσύμφωνο φαίνεται εν πρώτοις η προνομιακή θέση της θυγατέρας, όσον αφορά την προικοδότησή της εκ μέρους των γονιών της (μητέρας) καθώς και του μεγαλύτερου αδερφού της.

Όπως φαίνεται κατά τα πάγια έθιμα που ίσχυαν μέχρι πρόσφατα στο νησί μας η κόρη έπαιρνε ως προίκα το κύριο σπίτι της οικογένειας με ολόκληρη την επίπλωσή του, τον ρουχισμό και μεγάλο μέρος των σκευών του. Σημαντικό εξάλλου είναι το μεριδίό της επί της πατρικής και μητρικής περιουσίας, που αποτελείται από ελαιοχώραφα και χωράφια, σπαρτά ή περιβόλια. Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι οι άρρενες αδερφοί αναλαμβάνουν να εξοφλήσουν το πατρικό χρέος

που βαρύνει το προικό σπίτι της κόρης.

Η προνομιακή αυτή θέση της πρωτοθυγατέρας δε φθάνει βέβαια στο σημείο να προκαλεί το αίσθημα δικαίου, πράγμα που παρατηρούνταν στο νησί μας ως τον 18ο αιώνα, όπως σημειώνεται από πολλούς ξένους περιηγητές *1, σύμφωνα με τους οποίους η πρωτότοκη κόρη έπαιρνε το σύνολο σχεδόν της γονικής περιουσίας, αποκληρώνοντας ουσιαστικά τις άλλες αδελφές και κυρίως τους αδελφούς της. Φαίνεται όμως ότι διατηρήθηκαν αρκετά στοιχεία από εκείνο το καθεστώς, αφού, ως τις μέρες μας σχεδόν, οι γονείς της προικοδοτούμενης κόρης μεταβίβαζαν το προγονικό σπίτι τους στην πρωτότοκη και υποχρεώνονταν να ζήσουν το υπόλοιπο της ζωής τους στο "γερουτκό" (γεροντικό), ένα μικρό σπιτάκι ενός δωματίου, το λεγόμενο και "ντάμι".

Από το παρόν προικοσύμφωνο αντλούνται ακόμα πληροφορίες για τα γενεαλογικά δέντρα των κατοίκων του χωριού μας, για οικογενειακά ονόματα που έχουν πλέον χαθεί, για τις αρχές του χωριού, δημογέροντες, επιτρόπους και εφη-

μέριο *2. επιβεβαιώνεται τέλος κάτι που είναι γνωστό και από άλλες πηγές ότι για θέματα κληρονομιών, προικοδοτήσεων, διάλυσης μνηστείας και διαζυγίων αρμόδια ήταν τα επισκοπικά δικαστήρια για την επίλυση των διαφορών.

*1 Το γεγονός της προκλητικής προικοδότησης της πρωτότοκης κόρης προκάλεσε και την παρέμβαση του πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Το 1701 ο Πατριάρχης Καλλίνικος ο Ακαρνάν με γράμμα του στο ποιμνίο της Μυτιλήνης στιγματίζει το έθιμο: "... μέλλοντες και γάρ υπανδρεύσαι την πρώτην θυγατέρα αυτών προικοδοτούσιν αυτήν κακοβούλως πάντα σχεδόν τα υπάρχοντα αυτών, μηδέν όμως περί των λοιπών αυτών παιδων φροντίζοντες, καταλιπείν και εκείνοις το ανήκον αυτοίς μέρος, όπερ έδει απολαβείν εκείνους, ως συμμε-

τόχους της προγονικής αυτών περιουσίας και κληρονομιάς" (Μανοήλ Ι. Γεδεών: Κανονικά διατάξεις, επιστολαί... των αγιωτάτων πατριαρχών. Εν Κωνσταντινουπόλει 1885 τομ. Α' σελ. 70)

*2 Ο υπογράφων αιδεσ. Ιερέας Θεόδωρος, ο οποίος είναι και ο συντάκτης του εγγράφου, είναι ο γνωστός Παπαθόδωρος, κατά κόσμον Θεόδωρος Γ. Σαλβαράς, ο οποίος υπηρέτησε ως δάσκαλος στο χωριό μας από το 1886 ως το 1890 και ως παπάς από το 1896 ως το 1911. (Βλ. και Κ. Τσέλεκα. Το χωριό μου η Βρίσα Λέσβου σελ. 195)

*Η φωτογραφία του Παπα-Θεόδωρου προέρχεται από το αρχείο της εγγονής του Ειρήνης Παπαθεοδώρου - Πετρά

Ο αλλπανάβατος, ο αδιαφόρητος, ο ξλουμένους και ο αφράσιαστος

Του Βασ. Ψαριανού

Τέσσερα χαρακτηριστικά επίθετα που χρησιμοποιούνται στο χωριό μας για να αποδώσουν ορισμένες όχι και τόσο κολακευτικές ιδιότητες στον άνθρωπο.

Και οι τέσσερις λέξεις είναι ελληνικότατες.

Ο αλλπανάβατος κυριολεκτεί για το ψωμί που είναι ελλιπώς αναβατό (αναβαίνω), δεν έχει δηλαδή φουσκώσει καλά και ως εκ τούτου και στην εμφάνιση και στη γεύση διαφέρει από το κανονικό ψωμί, είναι κακοψημένο κι άνοστο. Μεταφορικά χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει τον άνθρωπο που είναι κρύος κι άχαρος, που με τη μορφή ή τα καμώματά του μας απωθεί.

Ο αδιαφόρητος (όπως και το επίρρημα αδιαφόρητα) προέρχεται από το ρήμα διαφέρω (α στερητικό + διαφέρω) και σημαίνει αυτόν που δεν παρουσιάζει καμιά διαφορά, τίποτε το σημαντικό, τον άχρηστο και ανωφελή. "Αδιαφόρητος" λοιπόν άνθρωπος είναι ο ανίκανος κι "αδιαφόρητα" σημαίνει μάταια, χαμένα.

Ο ξλουμένους από το ξυλωμένος ή το ξηλωμένος; Πολλοί ετυμολογούν τη λέξη από το εξηλούμαι, που σημαίνει ξεκαρφώνομαι (ήλος: καρφι), απουσυναρμολογούμαι: "ξ(η)λουμένους" λοιπόν είναι αυτός που τα έχει χαμένα.

Μια δεύτερη άποψη για την ετυμολογία της λέξης είναι ότι προέρχεται από το ξυλούμαι, που σημαίνει γίνομαι ξύλο, αποκτώ την ακαμψία του ξύλου, μένω ακίνητος απορροφημένος από κάποια σκέψη ή παρατηρώντας κάτι, όπως λέμε πετρωμένος από το φόβο.

Ο αφράσιαστος (α στερητικό + φρασιαστός): Αυτός που δεν έχει "φρασιά" (φράση), δηλαδή ειρμό στα λόγια του αλλά και σε όσα κάνει, είναι ασυνάρτητος, χωρίς την αίσθηση της αρμονίας, ακαλαίσθητος, χωρίς τρόπο και τάξη, που καταλήγει να είναι ανάξιος, να μην είναι "της φρασιάς" όπως λέγεται για τα πράγματα π.χ. "τα φρούτα φέτος δεν είναι τσ' φρασιάς": δεν αξίζουν.

ΣΟΦΕΣ ΓΝΩΜΕΣ

"Δεν αδικεί μόνο αυτός που πράττει αλλά κι αυτός που δεν πράττει."

(Μάρκος Αυρήλιος)

"Όταν ακούτε να γίνεται λόγος για κάτι, δεν πρέπει να το πιστεύετε, αν δεν το εξετάσετε σαν να μην το είχατε ακούσει ποτέ."

(Πασκάλ)

"Η αλήθεια μέσα στο στήθος εκείνου που δεν τολμά να την πει, είναι σαν το χρήμα μέσα στο σεντούκι εκείνου που δεν τολμάει να το ξοδέψει."

(Λασκαράτος)

"Οι Έλληνες ανακάλυψαν τα πάντα εκτός από την αξία της ενότητας."

(Φιντέλ Κάστρο)

"Πρέπει ο καλός πολίτης να γνωρίζει και να μπορεί και να κυβερνιέται και να κυβερνά."

(Αριστοτέλης)

"Η μεγαλοφυΐα διαρκεί περισσότερο από τη μορφοφία."

(Όσκαρ Ουάιλντ)

"Αν ακούσω κάτι το ξεχνώ.

Αν δω κάτι το θυμάμαι.

Αν κάνω κάτι το μαθαίνω."

(Κινέζικη σοφία)

"Για να γίνουν έργα μεγάλα, δε φτάνει ένας μονάχα να τα κάνει· χρειάζεται η συνέργεια ολωνών. Πρέπει να τα καταλάβουνε όλοι και όλοι να τ' αρέσουνε."

(Γιάννης Ψυχάρης)

"Δε συμφωνώ ούτε κατά κεραία μ' αυτά που λέγεις, αλλά θ' αγωνιστώ για να μπορείς να τα λες."

(Βολταίρος)

"Ο ελεύθερος Τύπος μπορεί να είναι καλός ή κακός, αλλά χωρίς ελευθερία δε μπορεί παρά να είναι κακός."

(Αλμπέρ Καμύ)

"Η αξία ενός ανθρώπου μετριέται με το πόση αλήθεια μπορεί να σηκώσει."

(Νίτσε)

"Αν είναι αισχρόν να πείθεται τις εις νόμους τυράννων, δεν είναι ολιγώτερον αισχρόν να απειθεί εις τους ιδικούς του νόμους."

(Κοραής)

"Αν ο πλούτος ήταν προϊόν εργασίας, τότε οι πλουσιότεροι άνθρωποι στον κόσμο θα ήταν οι εργαζόμενοι."

(Προυντόν)

"Για να είναι παραγωγική μια επιτροπή, πρέπει ν' αποτελείται από τρεις ανθρώπους εκ των οποίων οι δυο να είναι απόντες."

(Ρόμπερτ Κόπερλαντ)

"Φίλος είναι εκείνος ο άνθρωπος που ξέρει τα πάντα για σένα κι εξακολουθεί να σε συμπαθεί."

(Έλμπερτ Χούμπαρντ)

"Ερωτεύτηκα δυο πράσινα μάτια, το λάθος μου ήταν ότι παντρεύτηκα ολόκληρο το κορίτσι."

(Τζόε Άνταμς)

"Οι λίγοι κακοί βλάπτουν λιγότερο από τους πολλούς αδιάφορους."

"Αν ποτέ συναντήσεις το θρίαμβο και την καταστροφή, να μεταχειριστείς τους δυο αυτούς απατεώνες με τον ίδιο τρόπο."

(Κίπλιγκ)

ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ

ΕΙΣΑΣΤΕ ΑΠΟ ΚΑΛΗ ΓΕΝΙΑ

του Βασ. Ψαριανού

Να ξέρετε πως είσαστε από καλή γενιά. Μπορεί οι πατεράδες και οι παππούδες σας να μην ήταν "γαλαζοαίματοι", τέτοιοι δεν υπήρξαν στην πραγματικότητα ποτέ και δεν υπάρχουν πια ούτε κατ' όνομα στον τόπο μας. Το αίμα στις φλέβες όλων των ανθρώπων είναι το ίδιο· η ευγένεια της καρδιάς και του μυαλού διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο κι απ' αυτή την άποψη οι προγονοί σας υπήρξαν ευγενείς. Ήταν γενναίοι, υπερήφανοι και καλοσυνάτοι άνθρωποι· ιδιαίτερο όμως χαρακτηριστικό τους ήταν το πάθος τους για τη ζωή και τη δημιουργία. Μ' αυτό το πάθος πορεύτηκαν μέσα στους αιώνες, σ' αυτή την άκρη του νησιού μας. Αυτό το πάθος τούς έφερε στις καινούριες πατρίδες, στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας, στην Αμερική, την Αυστραλία και αλλού.

Κι όπου πήγαν στέριωσαν και πρόκοψαν ως επαγγελματίες, ως επιστήμονες, ως υπάλληλοι.

Όσο ζούσαν στο χωριό ήταν νοικοκυραίοι: με τα λιοκτήματα, τα σπαρτά, τα περιβόλια και τ' αμπέλια, με τα ζωντανά τους. Πότιζαν με τον ιδρώτα τους τη γη και την ανάσταιναν. Ξάνοιξαν τον τόπο και τον ημέρωσαν. Λιοφύτευσαν τα βουνά, έδεσαν τις πλαγιές με τις πεζούλες, άνοιξαν πηγάδια ν' ανασύρουν το νερό με τις "αντένες". Με πέτρα και λάσπη έχτισαν τα σπίτια τους, στα κιούπια και τις φτίνες σόδειαζαν τ' αγαθά της γης και του μόχθου τους.

Και όταν ο τόπος τους δε τους χώραγε πια, έβαλαν μέσα σε μια πάνινη βαλίτσα δυο αλλαξιές ρούχα, κρέμασαν στο λαιμό τους πολύτιμο φυλαχτό την ευχή της βασανισμένης μάνας και βγήκαν στις μεγάλες στρατές ν' ανταμώσουν την τύχη τους.

Έδωσαν και δω τη μάχη τους παλικαρίσια, τίμια. Δεν καταδέχτηκαν τα παρακάλια, την ατιμία και το ψέμα. Με ψηλά το κεφάλι κέρδισαν ό,τι κέρδισαν. Ό,τι κατάκτησαν τους ανήκει· κανένας δεν τους το χάρισε. Δήλωναν Μυτιληνιοί και καμάρωναν· έλεγαν οι άλλοι "ο Μυτιληνιός" και έδειχναν σεβασμό κι εκτίμηση στον άνθρωπο, τον οικογενειάρχη, τον επαγγελματία.

Πολλές και πολλοί από σας είσαστε πια δεύτερη και Τρίτη γενιά Βρισαγωτόπουλα, Βρισαγώτες της διασποράς, παιδιά, εγγόνια και δισέγγονα των παλιών εκείνων ξωμάχων, που ξενιτεύτηκαν στα δύσκολα μετακατοχικά χρόνια κι ήρθαν να κουρνιαξουν στην πόλη. Στην αρχή σε κάποιο ημιμπόγιο λαϊκής συνοικίας, για ν' ανέβουν σιγά - σιγά τα πατώματα της κοινωνίας και να φτάσουν ακόμα και στα ρετιρέ.

Η ιστορία εκείνης της γενιάς είναι γραμμένη στις ρυτίδες του παππού και της γιαγιάς και είναι μια γνήσια ηρωική εποποιία, κάτι σαν τον Τρωικό πόλεμο. Γιατί μια μικρή Τροία, τη δική του Τροία ο καθένας πολέμησε να καταχτήσει. Κι ο πόλεμος ήταν σκληρός και κράτησε χρόνους δέκα και κάποτε κι άλλους δέκα.

Κι όταν την κέρδισαν την Τροία τους, μπορεί να μην απόκτησαν τους θησαυρούς του Πριάμου ή την ποθητή ωραία Ελένη· κέρδισαν όμως την πίστη στον εαυτό τους, την περηφάνια πως έδωσαν τη μεγάλη μάχη, με όπλο μοναδικό τη δύναμη της καρδιάς και του μυαλού τους.

Κι αυτό έχει αξία στη ζωή, να βάζεις στόχους, να δίνεις μάχες.

Τα κάστρα που πρέπει να εκπορθήσεις εσύ σήμερα δεν είναι τόσο για ν' αποκτήσεις πλούτη σε χρήμα αλλά περισσότερο τα πλούτη της γνώσης, της φιλίας και της αγάπης των συνανθρώπων

σου, την ευτυχία της δημιουργικής ικανοποίησης, της αναγνώρισης από τους γύρω σου πως είσαι ένας πραγματικός Άνθρωπος, ο καλός κ' αγαθός πολίτης, που έλεγαν οι αρχαίοι.

Να σε δείχνουν οι άνθρωποι και να λένε: "αυτός είναι Μυτιληνιός" και να ζηλεύουν!

Να σε δείχνουν οι Μυτιληνιοί και να λένε: "αυτός είναι Βρισαγώτης" και να σε καλοτυχίζουν.

Όσοι μέινετε στο χωριό έχετε σήμερα περισσότερες ευκαιρίες για δημιουργία και προκοπή· έχετε περισσότερα μέσα στη διάθεσή σας, καλύτερη παιδεία, μεγαλύτερη υποστήριξη στην προσπάθειά σας. Στα χρόνια των πατεράδων και των παππούδων σας για να πάρει κανείς ένα δάνειο από την τράπεζα έπρεπε να βάλει "μέσον", να μεσολαβήσει ο βουλευτής ή ο κομματάρχης. Στα παλιότερα χρόνια δεν υπήρχαν ούτε επιδοτήσεις ούτε αποζημιώσεις κι ήταν ανύπαρκτο το σύστημα ασφάλισης και περίθαλψης. Ο καθένας πορευόταν μόνος κι εντελώς αβοήθητος στις θεομηνίες, τις συμφορές, στις αρρώστιες και στα γηρατειά. Στα χρόνια εκείνα για να σπουδάσεις ή να γιατρευτείς αναγκαζόσουν να ξεπουλήσεις ολόκληρη την περιουσία σου!

Σήμερα η απόσταση ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια όσο πάει και μικραίνει και οι συνθήκες της ζωής ανάμεσα στην πόλη και το χωριό τείνουν να εξομοιωθούν. Και η ποιότητα ζωής δεν εξαρτάται πια αποκλειστικά από το χρήμα, έχει σχέση κυρίως με την άνεση του χώρου και του χρόνου, την αμεσότητα της επικοινωνίας και της επαφής με τους συνανθρώπους σου, τη δυνατότητα να χαίρεσαι τη φύση και τη φυσική ζωή και την επάρκεια βέβαια της πληροφόρησης, που είναι σήμερα δυνατή και για τον κάτοικο του χωριού χάρη στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.

Όσοι πάλι μέινετε στην πόλη, στην Αθήνα ή αλλού, μη ξεχάσετε την οικογενειακή και κοινωνική σας "αφετηρία", τον τόπο των παππούδων και των πατεράδων σας, μη χάσετε τον πολιτισμό που ρέει μαζί με το αίμα στις φλέβες σας και ποτίζει την ψυχή σας. Περισσότερο αυτή την ψυχή που κρατάει ακόμα κάτι από τη γενναιότητα και την ευγένεια των προγόνων σας. Έτσι θα μπορέσετε να μέινετε όρθιοι κυβερνήτες στις φουρτούνες της ζωής σας· γιατί όποιος ξεχνά από πού ξεκίνησε δεν ξέρει και πού πρέπει να φτάσει· γιατί όποιος χάνει τις ρίζες του βρίσκεται μεσοπέλαγα χωρίς μπούσουλα, ακυβέρνητος.

Όσοι ζείτε στην Αθήνα ελάτε στο Σύλλογό μας να συνενώσουμε τις προσπάθειές μας να διατηρήσουμε ζωντανή τη σχέση μας με τη γενέτειρά μας. Γράψτε μας τις απόψεις και τις προτάσεις σας. Έχουμε ανάγκη από τη ζωντάνια και την έμπνευσή σας. Δεν σας ζητούμε, αν δε θέλετε, να ενταχθείτε στο Σύλλογό μας, μπορείτε να οργανωθείτε όπως εσείς θέλετε. Ως οργάνωση των νέων της Βρίσας εσείς και ως Σύλλογος Βρίσας εμείς, μπορούμε να κάνουμε πολλά για να προαγάγουμε τον πολιτισμό μας και να βοηθήσουμε στο ξαναζωντάνεμα του χωριού μας.

Η Νειότη, Εγείρου

της Χρυσούλας Χατζηγιαννιού

Η Χρυσούλα Χατζηγιαννιού είναι μια Μυτιληνιά ποιήτρια, γέννημα θρέμα της αιολικής γης και της αιολικής ποιητικής παράδοσης· κρατάει κατευθείαν από την φλέβα της Σαπφούς. Η γνησιότητα και η ευγένεια του πάθους που τη συγκλονίζει ξεπηδάει κάθε φορά μέσα από τους στίχους της με τέτοια δύναμη και συγχρόνως απλότητα που ξαφνιάζει.

Ένα δείγμα του ασίγηστού πάθους που σιγοκαίει εντός της και ξεσπά σαν αγωνιώδης επίκληση στους ανθρώπους και το θεό για τη σωτηρία της νεολαίας μας, της νεολαίας όλου του κόσμου, που χάνεται στα σκοτεινά αδιέξοδα των ναρκωτικών, είναι το παρακάτω ποίημα που παραπέμπει στο Ευαγγελικό θαύμα της "Ανάστασης της θυγατρός του Ιαείρου".

Το ποίημα προέρχεται από την ποιητική Συλλογή της Χρυσούλας Χατζηγιαννιού "Πυρήνες".

Η Νειότη, Εγείρου!

Τόσο πολύ εμακρυνθήκαμε απο Σέ,
που το τραπέζι μας πικροί συνδαιτημόνες
το κυκλώνουν.

Όμως οι έγνοιες δεν ταιριάζουν
για τον εαυτόν μας.

Τα λάθη μας, πετροβολούν τις θύρες
των παιδιών μας,
που πριν να βγούν στη στράτα,
τα πληγώνουν.

Αλίμονό μας πιά, τι ωφελεί να λέμε:

«Ιδές πώς ξεστρατίσαμε!»,
όταν φτωχή και πένης γυροφέρνει η ψυχή μας
σε άγονες αυλές.

Έλα ν' ανοίξεις με πηλό τα βλέφαρά μας.

Πώς ν' απομείνουμε τυφλοί
μπροστά στον ήλιο της Αγάπης Σου
που αστράφτει ολόγυρά μας.

Μα πió πολύ, Θεέ μου, βιάσου να φανείς,
για τον Ανθό της Νειότης, που μαδιέται,
και μαραίνεται, κι' αδικοχάνεται,
και πάει.

Που σαν ρομφαία μέσα της σκοτώνει τη ζωή,
δίχως την κόμη της να χιλιοσπάει
και να μοιρολογάει.

Τη Νειότη, που κερνάει στις φλέβες της
κρασί φαρμακερό
για ένα παράθυρο ουρανό,
και μέσ' στις στράτες ξεψυχάει.

Κι' όμως,
δέν είναι μήτε είκοσι χρονώ.

Αυτή τη Νειότη, Θεέ μου,
βιάσου να λυτρώσεις
απ' το βωμό ενός χαμένου ονείρου.

Έλα, και μ' όλης Σου της ψυχής το σπαραγμό,
το χέρι Σου άπλωσε και πές:

«Η Νειότη, η τρυφερή μου η Παίς,
Εγείρου!»

Βρίσα 1954. Τ' Αγίου - Κωνσταντίνου

Η ΓΩΝΙΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΜΑΣ ΦΙΛΩΝ

παιχνίδια - αινίγματα - λογοπαίγνια και γλωσσοδέτες - παροιμίες - κατασκευές

Η στήλη που καθιερώνεται απ' αυτό το τεύχος με την επιμέλεια της συνεργάτιδας του Περιοδικού μας Σοφίας Γεωργακή απευθύνεται στα μικρά παιδιά με σκοπό να τα φέρει σ' επαφή με τη λαϊκή μας παράδοση.

Λαϊκά ομαδικά παιχνίδια: Τα παιχνίδια αυτά, που παίζονται από τα παιδιά στις ελληνικές γειτονιές, έχουν διασωθεί ως τα σήμερα περνώντας από γενιά σε γενιά.

1. **Δεν περνάς κυρα Μαρία:** Τα παιδιά κρατώντας το ένα το χέρι του άλλου σχηματίζουν ένα κύκλο. Ένα κορίτσι που μένει έξω από τον κύκλο είναι η κυρα-Μαρία που τρέχει γύρω από τον κύκλο προσπαθώντας να περάσει ανάμεσά τους. Μόλις ακουστεί η φράση "και ποιά είναι η καλή σου;" η κυρα-Μαρία λέει ένα όνομα από τα παιδιά του κύκλου κι εκείνο εγκαταλείπει τον κύκλο και πιάνεται πίσω της ακολουθώντας την όπου πάει. Έτσι συνεχίζοντας φεύγουν ένα - ένα και τα άλλα παιδιά από τον κύκλο, ώσπου να μείνει ένα.

Τα παιδιά του κύκλου τραγουδούν και η κυρα-Μαρία απαντά:

- Που θα πας κυρα-Μαρία, δεν περνάς, δεν περνάς,
που θα πας κυρα-Μαρία, δεν περνάς, περνάς.
- Θα (ε) πάω εις τους κάμπους δεν περνώ, δεν περνώ,
θα (ε) πάω εις τους κάμπους δεν περνώ, περνώ.
- Τι θα κάνεις εις τους κάμπους, δεν περνάς, δεν περνάς,
τι θα κάνεις εις τους κάμπους, δεν περνάς, περνάς.
- Θα μαζέψω δυο βιολέτες, δεν περνώ, δεν περνώ,
θα μαζέψω δυο βιολέτες, δεν περνώ, περνώ.
- Τι θα κάνεις τις βιολέτες δεν περνάς, δεν περνάς,
τι θα κάνεις τις βιολέτες δεν περνάς, περνάς.
- Θα τις δώσω στην καλή μου, δεν περνώ, δεν περνώ,
θα τις δώσω στην καλή μου, δεν περνώ, περνώ.
- Και ποια είναι η καλή σου δεν περνάς, δεν περνάς,
και ποια είναι η καλή σου δεν περνάς, περνάς.
- Η καλή μου είναι η (Ελένη) δεν περνώ, δεν περνώ,
η καλή μου είναι η (Ελένη) δεν περνώ, περνώ.
- Και ποια άλλη είν' η καλή σου, δεν περνάς, δεν περνάς,
και ποια άλλη είν' η καλή σου, δεν περνάς, περνάς.

2. **Η κυρα-Πινακωτή:** Τα παιδιά σχηματίζουν μια σειρά το ένα πίσω από το άλλο κρατώντας σφιχτά το ένα τη μέση του μπροστινού του. Το πρώτο παιδί είναι η κυρα-Πινακωτή. Ένα παιδί βγαίνει από την ομάδα και φωνάζει: Πινακωτή! Πινακωτή!

Πινακωτή: Από τ' άλλο μου τ' αυτί γιατί είν' η μάνα μου κουφή.

Παιδί: Μ' έστειλε ο βασιλιάς να μου δώσεις το καλύτερο αρνί.

Πινακωτή: Διάλεξε και πάρε.

Το παιδί διαλέγει ένα από τα παιδιά της σειράς και προσπαθεί να το τραβήξει προς το μέρος του χωρίς να το καταφέρνει πάντα, αφού τα παιδιά κρατιούνται σφιχτά. Τα παιδιά της σειράς τραγουδούν: Έχω ρίζες και κλωνάρια και σφιχτά μαργαριτάρια.

Η προσπάθεια να αποσπαστεί κάποιο παιδί από τη σειρά επαναλαμβάνεται και το παιχνίδι διαρκεί, ώσπου όλα τα παιδιά να φύγουν από την Πινακωτή.

3. Αυγοδρομίες: Τα παιδιά τοποθετούν στο στόμα τους ένα κουτάλι πάνω στο οποίο είναι στερεωμένο ένα αυγό βρασμένο. Κάθονται σε μια σειρά το ένα δίπλα στο άλλο και πρέπει να διανύσουν μια απόσταση χωρίς να πέσει το αυγό από το κουτάλι.

Αινίγματα (ή νιώσματα)

(ακονίζουν το μυαλό και τη φαντασία του παιδιού)

1. Βασιλιάς δεν είναι, κορόνα φοράει
ρολόι δεν έχει, τις ώρες μετράει!
Τι είναι; (ο κόκορας)
2. Τα λύνω κάθονται, τα δένω φεύγουν!
Τι είναι; (τα παπούτσια)
3. Βόδι δεν είναι, κέρατα έχει,
γραμματικός δεν είναι, γράμματα γράφει!
Τι είναι; (το σαλιγκάρι)

Λογοπαίγνια και Γλωσσοδέτες

(τα λογοπαίγνια και οι γλωσσοδέτες διασκεδάζουν τα παιδιά και ταυτόχρονα τα εξασκούν στον προφορικό λόγο)

1. Βιρβιριβιράκι και παλικαράκι
Άλογον επιάσαν κατ' εκεί στα πράσα
Ή εγώ ή εσώ ή ο γερο - τζίτζικας.
2. Μια αραχνή στο ταβάνι άρχισε ιστό να φτιάχνει.
Πλέξε, τρέξε, τρέξε, πλέξε.
Και τη μύγα μες στο δίχτυ πλέξε.
3. Πεμ' ποιος έκοψε τον πεύκο.
Πεμ' γιατί πέφτ' ο πεύκος κάτω;

Παροιμίες

1. Τ' αμπέλι θέλει αμπελουργό, το σπίτι νοικοκύρη
και το καράβι στο γιαλό θέλει караβοκύρη.
2. Τον τρυγητή τ' αμπελουργού πάνε χαλάλι οι κόπτοι.
3. Του κυνηγού το πιάτο εννιά φορές είν' αδειανό και μια είναι γεμάτο.

Κατασκευές

(τα παιδιά των παλαιότερων γενιών δεν είχαν παιχνίδια του εμπορίου γι' αυτό κατασκεύαζαν αυτοσχέδια παιχνίδια που άφησαν κι αυτά την ιστορία τους)

1. Το τηλέφωνο: Θα χρειαστούμε δυο κεσεδάκια από γιαούρτι κι ένα μακρύ σπάγγο. Ανοίγουμε

μια τρυπίτσα στο κέντρο του καθενός απ' τα κεσεδάκια και στερεώνουμε τις δυο άκρες του σπάγγου με κόμπο. Η χρήση του τηλεφώνου γίνεται από δυο παιδιά που κρατούν από ένα κεσεδάκι κι έχουν τεντωμένο το σπάγγο. Το ένα παιδί μιλά στο κεσεδάκι και το άλλο το τοποθετεί στ' αυτί του.

2. Η πάνινη κούκλα: Θα χρειαστούμε διάφορα υφάσματα, βαμβάκι, μαλλί πλεξίματος, τέμπρες, βελόνα και κλωστή.

Σχεδιάζουμε σ' ένα χαρτί ένα σώμα κι ένα κεφάλι κούκλας, ώστε να φτιάξουμε πατρόν. Κόβουμε ένα ύφασμα διπλό πάνω στο πατρόν αφήνοντας και αρκετό περιθώριο γύρω γύρω. Ράβουμε μεταξύ τους τα δυο κομμάτια αφού γεμίσουμε με βαμβάκι πρώτα το σώμα κι ύστερα το κεφάλι (το κεφάλι αν θέλουμε μπορούμε να το φτιάξουμε κι από κουβάρι μαλλιού). Στη συνέχεια μ' ένα άλλο ύφασμα ράβουμε πάνω στο σώμα το φουστανάκι. Τα χέρια και τα πόδια της κούκλας γίνονται τυλίγοντας από το ίδιο ύφασμα τέσσερα ρολλά που τα ράβουμε στο σώμα στις βάσεις των άκρων. Έπειτα ζωγραφίζουμε τα χαρακτηριστικά του προσώπου με τέμπρες και ράβουμε στην κορυφή του κεφαλιού μια παχειά σειρά από μαλλί πλεξίματος. Αν θέλουμε μπορούμε να φτιάξουμε και πλεξούδες.

ΣΤΕΙΛΤΕ

ΤΟΥ

ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΑΣ

Στο πανηγύρι του Αγίου - Γιωργιού

τη

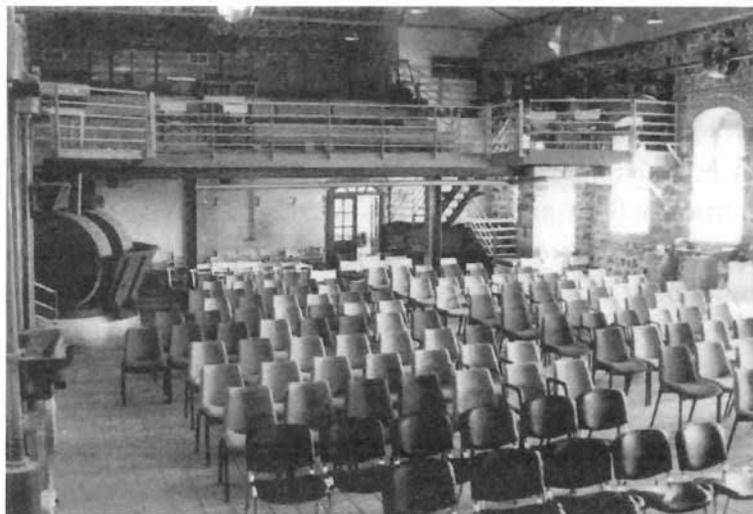
φωτογραφία

Το πρώτο μπάνιο στα Βατερρά

για τη στήλη των
μικρών μας φίλων

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Αγία Παρασκευή: Το παλιό ελαιοτριβείο, χώρος πολιτισμού

πάνω ελαιοτριβείο.

2) Σε ποια κατάσταση βρίσκονται οι χώροι του και εάν χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση κάποιων αναγκών και από ποιούς.

Για το Δ.Σ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
Β. Ψαριανός Γ. Τσάτσος

Σημείωση: μέχρι σήμερα 8 Ιουνίου δεν έχουμε πάρει καμιά απάντηση στο αίτημά μας

Ο ΚΑΛΙΣΤΟΣ ΓΙΑ ΜΑΣ ΕΠΑΙΝΟΣ

Πήραμε και δημοσιεύουμε την επιστολή της Ομάδας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που εκπροσωπεί και προοιωνίζει μια άλλη, μια νέα Βρίσα, που έρχεται από το... μέλλον!

ΟΜΑΔΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΘΕΜΑ: Ευχαριστήριο
Πολιχνίτος 17/01/02
Αρ. Πρωτ.: 66

Προς το
Σύλλογο Βρισαγωγτών Αθήνας
Αθήνα

Αισθανόμαστε την ανάγκη να σας ευχαριστήσουμε θερμότατα για την ευγενική χειρονομία σας, να

στείλετε κάποια αντίτυπα του τελευταίου τεύχους του περιοδικού σας "ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ ΤΗΣ ΒΡΙΣΑΣ" και στην Ομάδα μας.

Επειδή στην Ομάδα μας κατά την περσινή χρονιά, που ασχολήθηκε με τους τόπους λατρείας στη Βρίσα, δουλεύαμε παιδιά από τη Βρίσα, μπορούμε να σας εκφράσουμε και τον θαυμασμό μας για το εξαιρετικό περιοδικό σας.

Τόσο η εμφάνισή του, όσο και το περιεχόμενό του είναι ασυναγώνιστα. Ο πλουραλισμός του περιεχομένου του και η αγάπη σας για το χωριό μας, που αναβλύζει μέσα από κάθε σελίδα του, μας κάνει περήφανους για σας και για το χωριό μας.

Ξέρουμε ότι είμαστε λίγοι και γι' αυτό χρειάζεται περισσότερα αγάπη για το χωριό μας, για να καταφέρουμε όλοι μαζί να το βάλουμε και να το κρατήσουμε όσο πιο ψηλά γίνεται. Και πιστεύουμε ότι προς αυτή την κατεύθυνση βοηθάει το περιοδικό σας.

Εκ μέρους της Ομάδας

Νικέλλης Ευστράτιος
Καθηγητής

Ντινενης Μπάμπης
μαθητής Γ' τάξης

ΘΕΜΑ: ΕΓΓΡΑΦΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΚΙΑ

Αγαπητέ Αντίλαλε της Βρίσας ΑΘΗΝΑ 1/5/02

Αν και δεν συνηθίζω να αρθρογραφώ ή να διαμαρτύρομαι, εν τούτοις αυτή τη φορά είμαι υποχρεωμένος να το κάνω, με αφορμή κάποια αρνητικά σχόλια που άκουσα επισκεπτόμενος πρόσφατα για ένα διήμερο το χωριό μας. Το κάνω για να υπερασπιστώ την αξιοπρέπειά μου, το ήθος και την ιδιότητά μου.

Το θέμα της διαμαρτυρίας μου αφορά το παράρτημα του Πανεπιστημίου Αθηνών, που εδώ και πολύ καιρό συζητείται για να ιδρυθεί στο χωριό μας. Όπως θα είναι ήδη γνωστό σε πολλούς, μέσα στην περιοχή που έχει επιλεγεί για το εν λόγω Παράρτημα, υπάρχει και ένα κτήμα της πεθεράς μου Ευαγγελίας Φράγκου και το οποίο πρόκειται να περιέλθει στην δική μου οικογένεια.

Πριν από δυο ή τρία χρόνια περίπου, ενημερώθηκα για πρώτη φορά τηλεφωνικά για το σχέδιο αυτό από κάποιον συγχωριανό μας, ο οποίος και μου ζήτησε να παραχωρήσω δωρεάν το παραπάνω κτήμα προβάλλοντας ως μοναδικό επιχειρήμα, ότι το ίδιο έκανε και κάποιος άλλος που διέθετε ένα αντίστοιχο κτήμα στην ίδια περιοχή. Εγώ, αποκλειστικά και μόνο για λόγους καθαρά συναισθηματικούς και με δεδομένο, ότι το υπόψη κτήμα θα είναι το μοναδικό που θα έχουν τα παιδιά μου κοντά στο χωριό μας, εξήγησα στον παραπάνω συγχωριανό μας ότι δυσκολεύομαι να το παραχωρήσω, αν και ήμουν και είμαι απόλυτα σύμφωνος για την ίδρυση του Παραρτήματος. Οι λόγοι δε αυτοί, ενδεχομένως να μην υφίστανται για όποιον άλλον ή όποιους άλλους χάρισαν ή πρόκειται να χαρίσουν τα κτήματα τους και μακάρι να ισχύει αυτό.

Αντί όμως της δωρεάν παραχώρησης αυτού του κτήματος, έκανα κάποιες προτάσεις, οι οποίες ήταν λιγότερο επιζήμιες για μένα, ήταν μέσα στις δυνατότητες της επιτροπής που έχει αναλάβει το όλο έργο και σαφώς έδιναν άριστη λύση στο πρόβλημα. Μεταξύ των προτάσεων αυτών ήταν η ανταλλαγή του κτήματος αυτού με κάποιο άλλο ισοδύναμο ή σχεδόν ισοδύναμο γειτονικό, **λύση που εγώ προτιμούσα** ή η αγορά του **κάτι που δεν με ενδιέφερε και εξακολουθεί να μη με ενδιαφέρει** και για το λόγο αυτό πρότεινα μια σχετικά μεγάλη τιμή για να αποτρέψω αυτή τη λύση.

Στη συνέχεια, παρουσία του παραπάνω συγχωριανού μας, αλλά και κάποιων άλλων συγχωριανών και μη που ασχολούνται με το θέμα, συζητήσαμε το θέμα τόσο με τον Δήμαρχο Πολυχίτου κ. Γιανέ-

λη όσο και με τον Πρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Δερμιτζάκη. Στις συζητήσεις αυτές εξέθεσα ξεκάθαρα τις απόψεις μου για πολλοστή φορά, διευκρινίζοντας και επισημαίνοντας με έμφαση ότι πρώτη προτίμησή μου είναι η ανταλλαγή και όχι η πώληση του κτήματος. Η πρότασή μου αυτή έγινε σεβαστή και αποδεκτή από όλους, συμφώνησαν δε άπαντες ότι η ρύθμιση αυτή τους ικανοποιεί πλήρως, δίνει άριστη λύση στο πρόβλημα και παράλληλα τους δίνει την δυνατότητα να προχωρήσουν. Από δικής μου πλευράς έκανα ότι ήταν δυνατόν για να βοηθήσω και το θέμα είχε κλείσει ή τουλάχιστον έτσι πίστεψα...

Αντί όμως κάποιοι να με ευχαριστήσουν, έστω τυπικά και επιφανειακά, δέδωσαν αναληθή στοιχεία διαστρεβλώνοντας παντελώς την αλήθεια και με παρουσίασαν ως έναν μεγάλο γαιοκτήμονα που βρήκα την ευκαιρία να πλουτίσω ακόμη περισσότερο από ένα κτήμα. Μάλιστα ακούστηκαν κάποιοι να λένε, "μα τι ζητάει δηλαδή ο Σκιάς, τόσα λεφτά παίρνει από τη σύνταξή του και θέλει και άλλα!!!" Σε όλους αυτούς λοιπόν τους "καλούς μου φίλους" οι οποίοι είναι ευτυχώς λίγοι και δυστυχώς για αυτούς γνωστοί σε μένα και με γνωστές τις προθέσεις τους, έχω να πω ότι, όσα ή ότι και αν παίρνω κανένας δεν μου τα χάρισε. Τα απέκτησα με πολύ ιδρώτα, με πολύ αγωνία, με πολλά ξενύχτια, με πολλά αχ και καρδιοχτύπια, χωρίς καλοκαιρινή άδεια, χωρίς την υποστήριξη κανενός, παρά μόνο την συμπαράσταση του ΘΕΟΥ και της οικογένειάς μου που συνεχώς αγωνιούσε αν θα επέστρεφα ή όχι από τη δουλειά μου που επί 30 ολόκληρα χρόνια έκανα. Όταν αυτοί οι κύριοι, καθόντουσαν σε μια ή περισσότερες καρέκλες και έπιναν το ουζάκι τους στον πλάτανο ή σε κάποια παραλία σχολιάζοντας, κρίνοντας και επικρίνοντας τους πάντες και τα πάντα, εγώ κοίταζα τη δουλειά μου παίζοντας τη ζωή μου κορώνα γράμματα χωρίς να ξέρω αν η πτήση μου αυτή θα είχε γυρισμό...

Το πόσες φορές εγώ είδα το χάρο με τα μάτια μου και στιγμιαία σκέφθηκα ότι εδώ τελειώνουν τα πάντα, το ξέρω μονάχα εγώ και κανένας άλλος. Το πόσες φορές η δική μου οικογένεια, καρδιοχτύπησε και δοκιμάστηκε, αναμένοντας την επιστροφή μου στο σπίτι ή μέχρι να διαπιστώσει ότι το αεροπλάνο που έπεσε ή ο χειριστής που σκοτώθηκε δεν ήταν ο δικός τους άνθρωπος, το γνωρίζει μόνο η οικογένειά μου.

Σε όλους λοιπόν αυτούς τους ειδικούς "επί παντός επιστητού" έχω να απευθύνω μια και μόνο παράκληση. Να σταματήσουν εδώ το αστείο τους και το άσχημό τους παιχνίδι, γιατί μάλλον κακές παρά καλές υπηρεσίες προσφέρουν. Για όλους δε τους λόγους που προανέφερα, δεν επιτρέπω σε κανέναν απολύτως να σχολιάζει το άτομο και την οικογένειά μου, όπως άλλωστε δε ασχολήθηκα και εγώ ποτέ με κανέναν, κάτι που είναι γνωστό σε όλους. Όπως επίσης γνωρίζουν πολλοί εντός και εκτός του χωριού μας, ότι όσες φορές ασχολήθηκα με κάποιον το έκανα όχι για να τον διαβάλω ή να τον κατηγορήσω, αλλά για να τον βοηθήσω στον τομέα μου όποτε μου ζητήθηκε, κάτι που βέβαια το έκανα με μεγάλη χαρά και όσο μπορούσα καλύτερα.

Όλους δε αυτούς τους "καλούς μου φίλους" τους προειδοποιώ, ότι αν συνεχίσουν την πέρα ως πέρα συκοφαντική τους τακτική, θα υποχρεωθώ να τους ονομάσω και να κινήσω οποιαδήποτε νόμιμη ενέργεια θεωρήσω σκόπιμη, προκειμένου να προστατέψω το κύρος και την αξιοπρέπειά μου. Νομίζω ότι γνωρίζω πολύ καλά και την άμυνα και την επίθεση.

Τώρα για το "έντονα ζωηρό και ανιδιοτελές" ενδιαφέρον τους, για το Πανεπιστήμιο και την προβολή του χωριού μας, μπορούν να τα εκφράσουν και να τα προωθήσουν με άλλα έντιμα μέσα. Θα ήταν δε ιδιαίτερα χρήσιμο να δηλώνανε το τι έχουν αυτοί προσφέρει ή έχουν δωρίσει. Επίσης, πρέπει να αντιληφθούν πως δεν είναι μόνο αυτοί που αγαπάνε και προβάλλουν το χωριό μας. Υπάρχουν και πολλοί άλλοι συγχωριανοί μας, επώνυμοι και ανώνυμοι από κάθε επάγγελμα και ηλικία, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό που ήδη το κάνουν από καιρό και μάλιστα αθόρυβα και ανιδιοτελώς. Όσον αφορά δε το άτομό μου, τους διαβεβαιώνω για να μην ανησυχούν πως το χωριό μας το έχω πάει πολύ ψηλά, έχω τιμήσει την ιστορία του, όπως το αρμόζει και το όνομά του το έχω γράψει με χρυσά γράμματα όχι μόνο στον Ελλαδικό χώρο αλλά και στην Ευρώπη και Αμερική.

Αγαπητέ ΑΤΒ, δεν είχα καμία πρόθεση να σας απασχολήσω με το παραπάνω θέμα μου, ούτε διακατέχομαι από κανένα αίσθημα αυτοπροβολής, κάτι άλλωστε που λόγω χαρακτήρα ουδέποτε επεδίωξα, αλλά θέλω να πιστέψετε ότι η αγανάκτησή μου έχει ξεπεράσει κάθε ανθρώπινο όριο υπομονής. Ειλικρινά δε, θα σας ήμουν ιδιαίτερα ευγνώμων, εάν η διαμαρτυρία μου αυτή μπορούσε να φιλοξενηθεί σε κάποια προσεχή σας έκδοση, κλέβοντας λίγο από τον πολύτιμο χρόνο και χώρο σας.

Ευχαριστώ για την κατανόησή σας και ζητώ συγνώμη εάν ίσως χρησιμοποίησα κάποιες καυστικές λέξεις, αλλά όταν μιλάει η ψυχή μόνο αυτές τις λέξεις βρίσκει.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση

Δημήτρης Σκιάς
Χριστός Ανέστη

Σημείωση της Σύνταξης: Επειδή κάποια στιγμή επικοινωνήσαμε και μεις ως Σύλλογος Βρिसαγωγών Αθήνας με το μέλος του Συλλόγου μας κ. Δημ. Σκιά για το θέμα στο οποίο αναφέρεται στην παραπάνω επιστολή του, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε την κατανόηση και την καλή διάθεση που έδειξε συμβάλλοντας στην επίλυση των προβλημάτων που παρουσιάστηκαν σχετικά με την εξασφάλιση της αναγκαίας έκτασης, όπου θ' ανεγερθεί το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Βρίσας. Στη συμβολή αυτή του κ. Δημ. Σκιά αναφερθήκαμε δημόσια στη Γενική Συνέλευση του Συλλόγου μας στις 24/2/2002.

Στο πανηγύρι του Αγίου - Γεωργίου. Το μαγείρεμα του "κισκετς". Φωτό Κ. Κώστα

Βιβλιοπαρουσίαση - Βιβλιοκριτική

Εκδόσεις Λεσβιακού ενδιαφέροντος

5η Επανεκδοση της "Ιστορίας της Λέσβου" του Συνδέσμου Φιλολόγων Λέσβου, 2001

"Αναμνήσεις" ιστορικά, λαογραφικά διηγήματα. Γ. Τσαλίκη, Αθήνα 2002

"Το Αγιασώτικο Καρναβάλι" 2001, έκδοση του Δήμου Αγιάσου

Επανεκδοση του Λεξικού της Αγιασώτικης Διαλέκτου του Δ. και Γιάννη Παπάνη

"Λεύκωμα Θεόφιλος" της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου 2001

"Πέτρα Λέσβου" (Φωτογραφικό Λεύκωμα) 2001

"Διαχείριση προστατευμένων περιοχών και μνημείων της φύσης" έκδοση του Μουσείου Σιγρίου 2002

"ΣΕΚΟΪΑ" Γ' τεύχος. Έκδοση του Μουσείου Σιγρίου 2002

"Μνημεία της Φύσης - Γεωλογική Κληρονομιά". Έκδοση του Μουσείου Σιγρίου 2002

"Η Λέσβος κατά την Τουρκοκρατία" Παναγ. Παρασκευαΐδη (επανεκδοση) Μυτιλήνη 2001

"Ρίζες και φτερά" (Μυθιστόρημα) Ιάκωβου Μουτζουρέλλη. Εκδ. Ιωλκός

Μια ακόμα κριτική "ανάγνωση" του βιβλίου ΠΕΤΡΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ Ζωή κι Αγώνες του Πάνου Αναγνώστου

Ένα μοναδικό βιβλίο. Ετοιμαζόμαστε να διαβάσουμε μια αυτοβιογραφία, άλλη μια προσωπική ματιά στην ιστορία της Λέσβου και βρισκόμαστε μπροστά σε μια έκπληξη. Τα ΠΕΤΡΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ είναι ένα ιστορικό έργο. Το αυτοβιογραφικό κείμενο τεκμηριώνεται από πληθώρα στοιχείων - έγγραφα, άρθρα σε εφημερίδες κ. ά. Είναι ένα σπάνιο βιβλίο γιατί δεν στηρίζεται μόνο σε αναμνήσεις αλλά στέκεται στερεά πάνω σε στοιχεία που τεκμηριώνονται συνεχώς από δημοσιευμένες αναφορές. Οι μνήμες του συγγραφέα από πρόσωπα, καταστάσεις, συμβάντα πλαισιώνονται και αναδεικνύονται μέσα από παραθέσεις αυτούσιων κειμένων, εικόνες άρθρων, τίτλων κλπ από εφημερίδες, ακόμα και φωτογραφίες.

Ο Πάνος Αναγνώστου γράφει ένα λογοτεχνικό κείμενο. Η γλώσσα είναι πυκνή, ρέουσα, ιδιαίτερη. Την ίδια στιγμή δημιουργεί με εργαλεία επιστήμης ιστορικού - δημόσια έγγραφα, δημοσιεύσεις στον τύπο.

Η έκδοση αυτού του βιβλίου είναι ευτύχημα για δυο λόγους. Διατηρεί στη μνήμη περιόδους και γεγονότα της ιστορίας του τόπου μας που η βολική λήθη δεν πρέπει να τις σβήσει. Θυμίζει το ποιος είναι - ποιος σε εποχές που τα σημάδια έχουν αρχίσει να χάνονται. Ταυτόχρονα αποτελεί και βιβλίο ιστορικού - επιστήμονα, μεθοδικά γραμμένο. Η τεκμηριωμένη ιστοριογραφία των γεγονότων που κα-

λύπτει προσφέρει στον ιστορικό ερευνητή του μέλλοντος συγκροτημένη βιβλιογραφία και αξιόπιστο κείμενο.

Ο Πάνος Αναγνώστου από πολύ νωρίς είχε δημιουργήσει την εικόνα του αντικειμενικού, μαχητικού, ασυμβίβαστου αριστερού αγωνιστή (και μπορώ να καταθέσω και τη δική μου μαρτυρία που στηρίζεται σε μνήμες των παιδικών μου χρόνων). Η αδυσώπητη κριτική και αυτοκριτική στάση που κρατά στο βιβλίο του έρχεται να επιβεβαιώσει ότι ο χρόνος δεν τον άλλαξε, ότι είναι πάντα πιστός στην εικόνα του!

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στον Πάνο Αναγνώστου. Τα ΠΕΤΡΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ κρατούν ζωντανή τη μνήμη μιας εποχής που δεν θέλουμε να ξεθωριάσει και μας δείχνουν πώς οφείλουν να φέρονται οι στρατευμένοι πολίτες, πώς συμπεριφέρονται τα παλικάρια.

Διαμαντή Ευστρατίου
Δ/τρια Βιβλιοθήκης Μυτιλήνης
Πανεπιστημιακός

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ (Παν. Γιαννάκα)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												■
3				■								
4						■						
5			■						■		■	
6	■							■	■			■
7			■									
8				■								
9					■							
10							■					■
11	■						■					
12			■					■				■

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

- Μ' αυτά παίζαμε "μεσ' πουταμοί" με άρθρο πληθυντικός
- Προκαλούν τον θαυμασμό
- Ορεκτικό - Διάφανος, διαυγής
- Τα απόρθητα κάστρα - Πόλη του Καναδά
- Κινέζος ηγέτης - Προξενό ευχαρίστηση, ρήμα
- Τρόπος συμπεριφοράς, ρήμα αρχ. - Αραβικό άρθρο
- Το συμβούλιο της Επικρατείας, αρχικά - Προάσπιο των Αθηνών
- Μελοποίησε τον ύμνο "Κυβέρνα Βρετανία" - Παραπόταμος του Αμαζονίου, μήκους 2400 χλμ
- Είχε πρωτεύουσα τις Σάρδεις - Υπνοοί και το θέατρο
- Τα ακριγιανά, καθαρ. - Αλβανός πρωθυπουργός
- Οροσειρά της Στερεάς - Ζωτική λειτουργία του οργανισμού
- Ό,τι και το 8 οριζόντια ά' - Θεός του Ολύμπου

ΚΑΘΕΤΑ

- Σαρακοσπιανό
- Άκαρδα, χωρίς ευαισθησία, αντίστροφα - Κάλπο (ξεν.)
- Πολύτιμο για τους καρπούς του δέντρο των θερμών χωρών καθ.
- Λίγοι το φορούν, αντίστροφα - Τρία όμοια γράμματα
- Μισό κασκαβάλ... - Τυρί, αντίστροφα - Αγνά, αμόλυντα Μυστήρια της Εκκλησίας πληθ.
- Τα γιουλέτσια - Σκέπασμα του Αγίου Ποτηρίου
- Κύρια πρόθεση - Μπαγιατίκος (αρχαία)
- Τουριστικό θέρετρο της γείτονας Χίου - Διατίθεται και σε κονσέρβα
- Μια Μούσα - Γάλλος φιλόσοφος, έγραψε: Ο Βίος του Ιησού
- Ευρωπαϊκό νόμισμα - Η κυνάχη, φαρυγγίτιδα πληθυντικός ξ.λ.
- Χλαπαταγή, θόρυβος πληθ. Καθ. - Τίτλος ευγενείας που απονέμεται στους Άγγλους
- Παρομοιάζει δημ. - Μεγαλώνει με το γάμο - Χαρακτηρίζει τους... εγγράμματος

Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Μ	Ε	Λ	Ο	Μ	Α	Κ	Α	Ρ	Ο	Ν	Α	■
2	Ε	Λ	Α	Τ	Α	■	Ρ	Ι	Ο	■	Ο	Υ	Σ
3	Γ	Ε	Ρ	Α	Κ	Ι	Α	■	Κ	Α	Ι	Ρ	Ο
4	Α	Π	Ο	Ν	Α	■	Μ	Π	Α	Λ	Κ	Ε	Ρ
5	Λ	Ο	Υ	■	Ρ	Ε	Α	Λ	■	Μ	Α	Σ	Α
6	Ο	Λ	Σ	Τ	Ε	Ρ	■	Α	Γ	Α	Ρ	■	Γ
7	Δ	Η	■	Ε	Ν	Α	Ν	Τ	Ι	■	Η	Ρ	Ι
8	Υ	■	Α	Ν	Α	Σ	■	Α	Γ	Ο	Σ	■	Α
9	Ν	Α	Τ	Ο	■	Μ	Α	Μ	Α	Σ	■	Α	■
10	Α	Γ	Ο	Ν	Ι	Ο	■	Ο	Σ	Μ	Η	Ρ	Α
11	Μ	Α	Ν	Τ	Ι	Σ	Ο	Ν	■	Ι	Μ	Α	Σ
12	Ο	Σ	Ι	Α	Ι	■	Α	Α	■	Ο	Α	Κ	Α
13	Σ	■	Α	Σ	■	Ο	Σ	Σ	Α	■	Ρ	Α	Ν

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Γάμοι 2002

1) Ο Βουδούρης Νικόλαος του Ελευθερίου νυμφεύθηκε την Φωτιάδου Βιργινία του Γεωργίου (Βρίσα 10/03/2002)

2) Καγκάρας Ευστάθιος Του Νικολάου την Τσέλεκα Μυρσίνη του Βασιλείου (Πολιχνίτος 13/05/2002)

Ευχόμαστε κάθε ευτυχία

Απεβίωσαν (Βρίσα 2002)

1) Κατσιγίνη Αικατερίνη, χήρα Μικέ, 19/01/2002

2) Αποστολή Φρόσω, χήρα Παναγιώτη, 28/01/2002

3) Καλατζής Γεώργιος του Παναγιώτη, 01/03/2002

4) Καραϊσκου Μεταξία, σύζυγος Κωνσταντίνου, 27/03/2002

5) Κικιρής Γεώργιος του Δημητρίου, 01/04/2002

6) Βουχλή Μαρία 11/04/2002

7) Καραϊσκου Ευαγγελία, χήρα Δημητρίου, 28/05/2002

8) Βάσος Κωνσταντίνος του Ιωάννη, 28/05/2002

Τα συλλυπητήριά μας στις οικογένειες των εκλιπόντων.

Απεβίωσαν (Αθήνα 2002)

1) Γεώργιος Μαργαρίτης

2) Αντώνιος Σφούνης

3) Ιωάννης Σαμούχος

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Αντί για λουλούδια και στεφάνια κατέθεσαν υπέρ του Συλλόγου τα παρακάτω χρηματικά ποσά.

Α. Στη μνήμη του Γιάννη Μαργαρίτη:
(στη μνήμη του αγαπημένου μας θείου Γιάννη)

	ΕΥΡΩ
Μύρτα Χαραλαμπίδη	60
Ευμορφία Τσέλεκα	50

Έλλη Ψαλτήρα	30
Γιώργος Τσάτσος	50
Δημ. Τσέλεκας	20
Εύη Ευθυμιάδη	20
Μάρη Καβρουδάκη	20
Ευαγγελινού Εριφύλη	10

Ευαγγελινός Ευστράτιος	10
Μαρίτσα Αϊβαλιώτου	20
Δάφνη Παντάκα	5
Φρόσω Μαργαρίτη	10
Ευστρατία Μανώλα	20
Μυρσίνη Καρβουνιέρη	25
Παναγιώτης Κρουσταλλίος	20
Χαράλαμπος Βούλγαρης	10
Παναγιώτης Κούσκος	10
Αριστέα Κούσκου	10
Παναγιώτης Κώστας	10
Κλεονίκη Καφαλούκου - Τσόκα	30
Μαρία Αξιωτάκη	5
Θεοδώρος Σφούνης	10
Μυρσίνη Τσέλεκα	10
Γιώργος Γεωργής	20
Κώστας Αναγνώστου	10
Βαρβάρα Σκιά	10
Ευστράτιος Ποδηματής (Αμερική)	100 δολ.
Στέλιος Ποδηματής (Αμερική)	75 δολ.
Αικατερίνη Ποδηματή	75 δολ.

Β. Στη μνήμη του Αντώνη Σφούνη:

(Στη μνήμη του πατέρα μας

Αντώνη τα παιδιά του)

**ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΣΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
& ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ**

	ΕΥΡΩ		Euro
Δημήτρης Σφούνης		Ανώνυμη	200
Ελένη Σφούνη		Μανώλα Άρτεμις	
Θοδωρής Σφούνης		(στη μνήμη του συζύγου της Βασιλείου)	100
Κική Σφούνη	150	Νικέλης Ευστράτιος	20
		Καρβουνιέρης Ηλίας	30
Δημήτρης Παπαϊωάννου	50	Αναστασίου Μαρία	15
Οικογένεια Κων/νου Γαβριήλ	50	Αδαμαντίδου Σοφία	15
Αωνύμως	35	Αναστασίου Μανώλης	15
Γιώργος Μαργαρίτης	10	Κώστας Κων/νος	20
Κώστας Αναγνώστου	10	Κουγκούλιος Ανδρέας	20
		Πετράς Γεώργιος	35
		Καραβοκύλη Βάσω	
Γ. Στη μνήμη του Ιωάννη Σαμούχου		(στη μνήμη της αδελφής	
		της Μαρίας Γεωργάκα)	15
Βαρβάρα Σκιά	10	Μαργαρίτης Γιώργος	25
Κώστας Αναγνώστου	10	Γεωργάκας Κώστας	50
Ευστρατία Μανώλα	20	Ποδηματής Στρατής	35
Φρόσω Μαργαρίτη	10	Σιγιώργης Δημήτρης	35
Μυρσίνη Καρβουνιέρη	10	Χαραλαμπίδη Μύρτα	45
Έλλη Ψαλτήρα	5	Παπανικόλα Άννα	30
Ιωάννης Αξιωτάκης	20	Βακουνδίου Ελπινίκη	30
		Πετρά Ειρήνη	15
		Κανέλλος Γιώργος	
Δ. Στη μνήμη του Ελένης Παπανδρέου		(στη μνήμη της μητέρας του	
		Ευφροσύνης)	30
	ΕΥΡΩ	Μακρή Φρόσω	15
από φίλες του συλλόγου	12	Καρατζάνου Ελπινίκη	15

Ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους όσοι συμπαραστάθηκαν και παρευρέθηκαν στο τελευταίο ταξίδι του αγαπημένου μας συζύγου, πατέρα και παππού Γιάννη Μαργαρίτη.

Η σύζυγος Μυρσίνη

Τα παιδιά Γιώργος, Λένα, Παναγιώτης

Η εγγονή Μυρσίνη

ΑΝΑΝΕΩΣΑΝ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Αγγελάρα Νίτσα
Πανσεληνά Λεμονιά
Βερβάτη Ιωάννα
Βακουνδίου Ελπ.
Μαργαρίτη - Παγωτέλη Φρόσω
Νικέλλης Ευστράτιος
Αξηντάκης Ιωάννης
Καπίρης Ανδρέας
Καπίρη Μαρία
Καρβουνιέρης Ηλίας
Κουρουβακάλη Μυρσίνη
Γιανέλη - Κόλια Σαπφώ
Γιαννέλης Γεώργιος
Γιαννέλη Ευστρατία
Καλπακτοσής Κων/νος
Αβαγιάννης Απόστολος
Τσουμά Ειρήνη
Λιαρέλη Μυρσίνη
Αναστασίου Μαρία
Αδαμαντίδου Σοφία
Αναστασίου Μανώλης
Γκουγκουζιός Γιώργος
Κώστας Κων/νος
Γκουγκουζιός Ανδρέας
Βερβατής Γεώργιος
Παπαδοπούλου Μυρσίνη
Κουνή - Λουκέρη Ειρήνη
Τσαμουράς Αντώνιος
Ψαλτήρα Έλλη
Ψαλτήρας Τάκης
Πετράς Γιώργος
Καραβοκύρης Θεμιστοκλής
Καραβοκύρη Μαρία
Καραβοκύρη - Ζούζουλα Βάσω
Περρής Ιωάννης
Περρή Αικατερίνη
Μαργαρίτη Μυρσίνη
Μαργαρίτης Γιώργος
Γεωργή Αικατερίνη
Καρτέτη Άννα

Γεωργακάς Κων/νος
Παπαδοπούλου - Σκορδίλη Μυρσίνη
Καρτέρη Αναστασία
Σαμίου Ειρήνη
Βερβάτη Ελένη
Βάσος Μιχάλης
Γεωργάκης Αριστείδης
Ποδηματής Στρατής
Καβρός Ευάγγελος
Καβρού Αριάδνη
Πετρά Ειρήνη
Σιγιώργης Δημήτριος
Σφούνης Θεόδωρος
Σφούνη
Χαραλαμπίδη Μύρτα
Παπανικόλα Άννα
Ευαγγελινός Τρύφων
Περρή Μαρία
Σταυρινός Μάκης
Καρτέρης Ανδρέας
Ραφτέλης Κυριάκος
Μανώλα Ευστρατία
Σαμούχου Μαίρη
Χιωτέλλης Κων/νος
Μανώλα - Φράγκου Άρτεμις
Κρυσταλλιός Παναγιώτης
Πετράς Τάκης
Πετρά Ρένα
Κανέλλος Γιώργος
Χατζηαντωνίου Γιώργος
Ευαγγελινός Ευστράτιος
Ευαγγελινού Εριφύλη
Τσέλεκας Δημήτριος
Τσέλεκα Ειρήνη
Τσέλεκα - Ευθυμιάδου Ευανθία
Τσέλεκα - Καβρουδάκη Μάρη
Ψαριανός Βασίλης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ

ΑΝΩΣΗ Α.Ε.

ΤΕΧΝΙΚΗ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ

ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

ΠΩΛΗΣΗ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ - ΑΝΤΙΠΑΡΟΧΕΣ

ΥΜΗΤΤΟΥ 48 - ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ

Τηλ.: 010 7295595

Αισθητικές Αποκαταστάσεις
Λεύκανση Δοντιών

ΠΕΛΗ Γ. ΓΕΩΡΓΗ D.M.D.

Αισθητική Οδοντιατρική
Tufts University of Boston U.S.A.

Γεννηματά 20, Αμπελόκηποι
Τηλ 69.13.631

ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ - ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

*Καρακάσης Ι.
Τσάτσος Γ.*

Ελ. Βενιζέλου 179,
176 73 Καλλιθέα
e-mail: karatsa@otenet.gr

Τηλ.: 010-95.11.173
010-95.69.990
Fax: 010-95.84.544

ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΚΟΥΣΚΟΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΟΣ

ΩΡΕΣ ΙΑΤΡΕΙΟΥ: 10.00 - 1.30 πρωί
απόγευμα 5.30 - 8.30 (εκτός απόγευμ. Τετάρτης)
ΣΑΒΒΑΤΟ πρωί με ραντεβού

ΚΑΒΕΤΣΙΟΥ 40, 1ος όροφος
Τηλ. 0251-47447 οικίας 40418 Κινητό 093-2580123

ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΜΕΛΩΝ Δ.Σ.

ΒΑΣ. ΨΑΡΙΑΝΟΣ	010.6540808
ΣΤ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ	010.2527231
ΓΕΩΡΓ. ΤΣΑΤΣΟΣ	010.9533515
ΓΕΩΡΓ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ	010.7750159
ΑΝ. ΚΑΡΤΕΡΗ	010.6453635
ΚΩΝ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ	010.2835260
ΓΕΩΡΓ. ΓΕΩΡΓΗΣ	010.6841458
ΝΙΚ. ΓΚΟΥΓΚΟΥΛΙΟΣ	010.9319821 - 4
ΒΑΡΒ. ΣΚΙΑ	010.9822764

ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΕΣ - ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Επικοινωνία με Συλλόγους Ν. Λέσβου:

Β. Ψαριανός

Γ. Τσάτσος

Γ. Γεωργής

Γ. Γεωργής

Γ. Τσάτσος

Ν. Γκουγκούλιος

Επικοινωνία με Συλλόγους Βρίσας:

Γ. Γεωργής

Σ. Παρασκευά

Β. Σκιά

Α. Καρτέρη

Ν. Γκουγκούλιος

Γ. Μαργαρίτης

Β. Σκιά

Κ. Αναγνώστου

Α. Καρτέρη

Β. Ψαριανός

Πολιτιστικές Εκδηλώσεις, Συγκεντρώσεις
Συνελεύσεις, Δεξιώσεις & Χοροί:

Εκδρομές Εσωτερικού:

Εκδρομές Εξωτερικού:

Ενημέρωση Καταστάσεων μελών Συλλόγου

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ - ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ:

Γ. Μαργαρίτης

Γ. Γεωργής

Β. Σκιά

Σ. Παρασκευάς

Κ. Αναγνώστου

Α. Καρτέρη

Β. Ψαριανός

Β. Σκιά

Β. Ψαριανός

Σ. Παρασκευάς

Γ. Τσάτσος

Ν. Γκουγκούλιος

Γ. Γεωργής

Σ. Παρασκευάς

Κ. Αναγνώστου

Σ. Παρασκευάς

Β. Ψαριανός

Γ. Τσάτσος

Γ. Τσάτσος

Κ. Αναγνώστου

Γ. Μαργαρίτης

Β. Σκιά

Α. Καρτέρη

Σ. Παρασκευάς

Β. Σκιά

Γ. Μαργαρίτης

Αποστολή περιοδικού:

Σύνταξη περιοδικού: (Επιλογή ύλης, σελιδοποίηση, διορθώσεις κειμένων)
Συγκέντρωση ύλης περιοδικού:

Εκτύπωση - Παραλαβή περιοδικού:

Διαφημίσεις (συγκέντρωση διαφημίσεων):

Σύνταξη Ατζέντας: (τηλέφωνα, δ/νσεις Βρισαγωγτών)

Ανακοινώσεις - Υπομνήματα:

Επιτροπή Στέγης Συλλόγου:

Θέματα Νεολαίας:

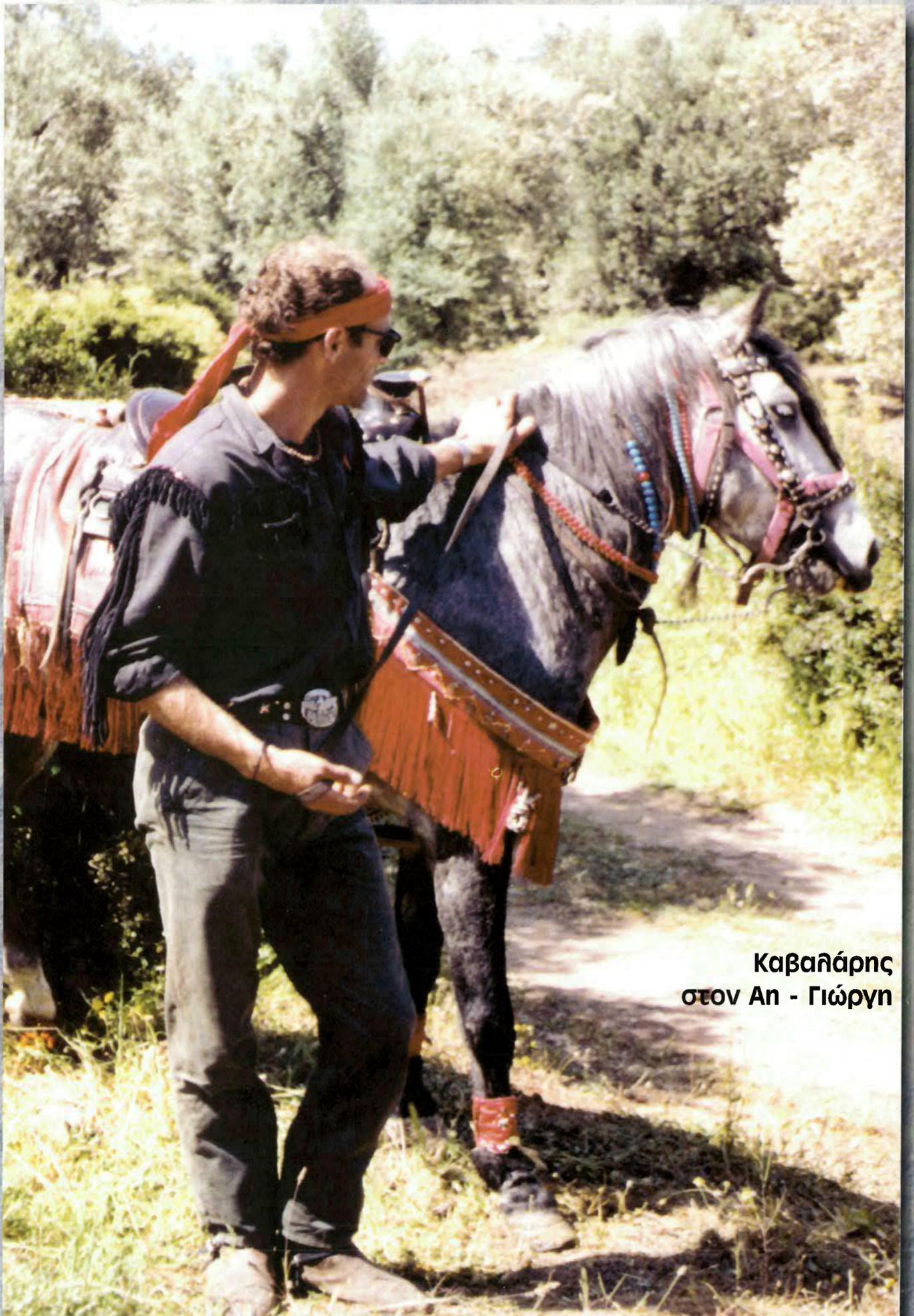
Θέματα Γυναικών:

Αρχείο περιοδικού:

Βουδαπέστη. Τσιγκάνικα βιολιά και παραδοσιακοί χοροί

Καβαλήρης
στον Αη - Γιώργη